HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1

HISTORIALLISEN AJAN KAUPUNKIKAIVAUS 1998

FK Markku Heikkinen/Helsingin kaupunginmuseo

Hankerek. 4.2.00
V-P.S

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Kunta:	Helsinki
Kylä:	Töölö
Kaupunginosa:	Kruunuhaka 1
Kortteli:	6 / 1, Mariankatu 1-Aleksanterinkatu 2-Meritullintori 2 Tontin omistaja: Helsingin kaupunki Tontin vuokraaja ja rakennusten omistaja: Suomen valtio Rakennusten käyttäjät: Tasavallan presidentin kanslia ja Puolustusministeriö
Tutkimuksen laatu:	Kaupunkikaivaus, 1600-1800-luku
Peruskartta:	2034 06 HELSINKI (1991)
Tutkimusalueen keskipisteen koordinaatit:	x = 6673 42 y = 2553 34 z = 2-4 m mpy
Kaivauksenjohtaja:	FK Markku Heikkinen
Tutkimuslaitos:	Helsingin kaupunginmuseo
Kenttätyöaika:	1998
Tutkimusalueen laajuus:	valvottu alue 3500 m^2
Tutkimusten kustantaja:	Tasavallan presidentin kanslia
Tutkimuskustannukset:	125 000 mk
Löydöt:	KM 98022:1-309
Mustavalkonegatiivit:	HKM 271 324-489 ja 272 096-153
Diapositiivit:	HKM/Kortteli Mariankatu 1:1-237
Aikaisemmat tutkimukset ja löydöt:	-

Kaivauskertomuksen sivumäärä: 55

Kaivauskertomuksen liitteet: I Karttaluettelo, II Kaivauskarttojen kopiot, III Negatiiviluettelo, IV Diapositiiviluettelo, V Kuvataulut, VI Löytöluettelo, VII Raportti maaperän siitepöly ja kasvijäänteistä (Geologian tutkimuskeskus ja Turun yliopisto)

Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka: Helsingin kaupunginmuseo

TIIVISTELMÄ: Kortteli Mariankatu 1 käsittää päävartion ja presidentin linnan talousrakennukset. Helsingin kaupunginmuseo valvoi rakennusten peruskorjauksen yhteydessä pohjarakennustöitä ja dokumentoi maaleikkauksia ja suoritti tarvittaessa arkeologisia kaivauksia vuoden 1998 helmikuusta vuoden loppuun. Rakennukset perustettiin uudestaan metallipaalujen varaan ja 1. kerroksen lattian alle ennen rakentamattomiin tiloihin tehtiin huoneiden toiselle puoliskolle huoltotunnelit. Rakennusten sisä- ja ulkotilat peruskorjattiin kokonaan.

Kaupungin 1640-luvulla Vanhastakaupungista Vironniemelle tapahtuneen siirron jälkeen tutkimusalue oli aluksi rakentamaton kaupungin päälaiturin eli nykyisen Aleksanterinkadun itäpään eteläpuolella. Sitä käytettiin tällöin kaatopaikkana. Vasta 1600-1700-lukujen vaihteessa alue otettiin tonttikäyttöön. Sen omistajat ja rakennukset vaihtuivat useasti 1700-luvulla. Tontti oli nykyistä laajempi ulottuen pitkälle nykyisille Mariankadulle ja Päävartiontorille. 1700-luvun puolivälistä lähtien useamman tontin käsittävän korttelin nykyiset koillisosat olivat vesialuetta vielä 1800-luvun alussa. 1808 alue tuhoutui suuressa kaupunkipalossa ja se oli rakentamaton kunnes 1839 alettiin rakentamaan nykyisiä rakennuksia.

Nykyisin koko korttelin käsittävän tontin reunoilla sijaitsevat siipirakennukset. Mariankadun varrella sijaitsevan länsisiiven yhdestä huoneesta ja vastaavasta kohtaa Mariankatua löytyi kaksi pihakiveystasoa, joista alempi muodostui ylempää tasoa huomattavasti isommista kivistä. Kiveykset ajoittuvat ilmeisesti 1740-luvun puoliväliin ja loppuun. Kiveykseen rajautui pohjois- ja eteläpuolella Mariankadulla, länsisiivessä ja pihalla kahden vanhan rakennuksen kivijalkojen jäännökset. Rakennusjäännöksistä itään merta kohden uusien ja vanhojen täyttömassojen sekä vanhojen kulttuurikerrosten alta löytyi leveänä rintamana paksu lastukerros, jonka alla oli kivistä ja risuista tehty kerros. Ilmeisenä tarkoituksena oli ollut vahvistaa liejuista rantakaistaletta ja vallata matalasta merenlahdesta lisäaluetta tai se oli venäläisen ison vihan aikaisen linnoituksen pohjarakenteita.

Vanhat kulttuurikerrokset käsittivät normaalia 1600-1700-luvun esineistöä kuten liitupiippuja, punasavi- ja kivisavikeramikkaa, lasia ym. Eri kohteista otettiin maaperänäytteet mikro- ja makrofossiilitutkimuksia varten. Geologian tutkimuskeskuksen Irmeli Vuorela ja Turun yliopisto Terttu Lempiäinen suorittivat aineiston analyysin.

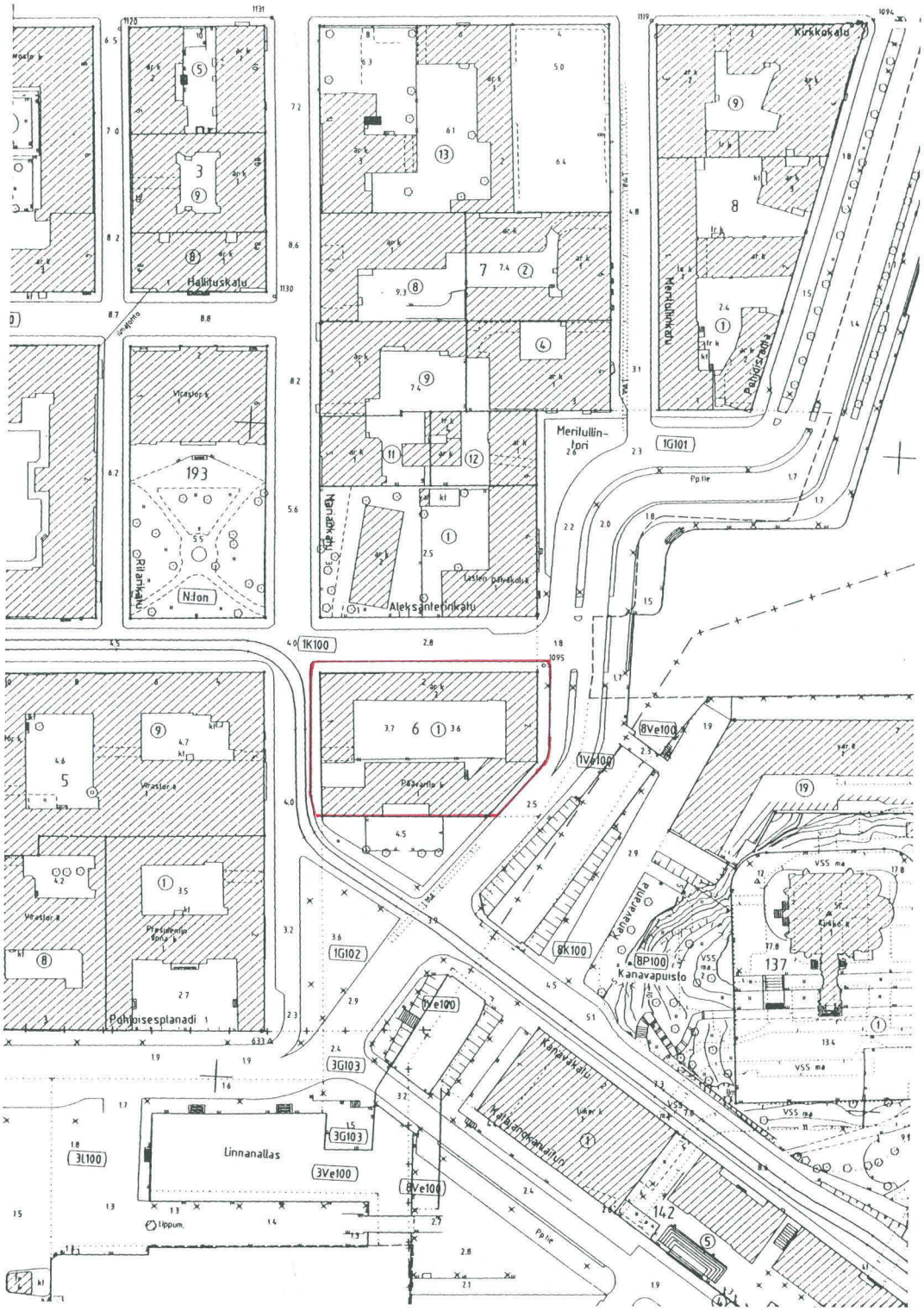

KARTTAOTE HELSINGISTÄ

Tutkimusalue merkitty punaisella
Mk 1:2000

SISÄLLYS

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT	2
KARTTAOTE	4
SISÄLLYS	5
1. JOHDANTO	6
2. TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA	7
3. TUTKIMUSALUEEN HISTORIA	7
4. TUTKIMUSMETODIT	34
5. MAAKERROSTUMAT, RAKENTEET JA LÖYDÖT	34
5.1 Ajokäytävä	34
5.2 Huone A	36
5.3 Huone B	37
5.4 Huone C	41
5.5 Huone D	42
5.6 Huone E	43
5.7 Huone F	44
5.8 Huoneet G-N	45
5.9 Talousrakennusten piha	47
5.10 Mariankatu	49
5.11 Aleksanterinkatu ja Meritullinkatu	50
5.12 Päävartio	51
6. TUTKIMUSTEN TULOKSET	53

LIITTEET I-VII:

I	Karttaluettelo
II	Kaivauskarttojen kopiot
III	Negatiiviluettelo (HKM 271 324-489 ja 272 096-153)
IV	Diapositiiviluettelo (HKM/Kortteli Mariankatu 1:1-237)
V	Kuvataulut
VI	Löytöluettelo (KM 98022:1-309)
VII	Maaperän siitepölyistä ja kasvijäänteistä Päävartion tontilla korttelissa Mariankatu 1, Helsinki. Siitepölytutkimus, dos. Irmeli Vuorela, GTK ja kasvijäännetutkimus, dos. Terttu Lempiäinen, Turun yliopisto. Espoo 1999.

1. JOHDANTO

Korttelin Mariankatu 1, joka käsittää päävartion ja presidentin linnan talousrakennukset, peruskorjauksen tullessa ajankohtaiseksi vuoden 1997 lopussa Museoviraston ja Helsingin kaupunginmuseon väliseksi työnjaoksi työmaalla sovittiin arkeologisen osuuden kuuluvan kaupunginmuseolle ja nykyisten rakennusten Museoviraston rakennushistorian osastolle.

Valtioneuvoston linnan 1993 ja 1996-97 sekä Presidentin linnan pihan 1997 kaivausten tulosten perusteella kohteen uskottiin tarvitsevan arkeologista valvontaa ja kaivauksia. Rakennusten 1. kerroksen lattioiden alla oli mahdollisesti säilynyt kaupungin yhden korttelin vanhoja rakenteita vuoden 1808 paloa edeltävältä ajalta, sillä niiden alle ei oltu rakennettu koskaan kellareita. Arkeologiset kaivaukset päätettiin suorittaa pohjarakennustöiden yhteydessä. Huonetta kohden sovittiin tietty tutkimusaika.

Arkeologiset kenttätyöt sovittiin suoritettavaksi tuntiveloituksena, sillä valvonnan ja kaivausten oletettiin olevan hyvin periodimaista. Niihin ja jälkitöihin rakennuttaja Tasavallan presidentin kanslia varasi 125 000 markkaa. Tammikuussa 1998 alkaneiden pohjarakennustöiden yhteydessä valvottiin kaivamista mahdollisten vanhojen rakenteiden ja kulttuurikerrosten löytämiseksi. Arkeologisia dokumentointia ja kaivauksia suoritettiin tarvittavissa kohdissa. Aktiivisin kausi arkeologisissa tutkimuksissa keskittyi tammi-huhtikuuhun. Toinen isompi työperiodi oli sisäpihan putkikaivantojen ja päävartion pohjarakennustöiden valvonta ja dokumentointi loka-joulukuussa. Valvontaa ja kaivauksia johti Markku Heikkinen apunaan Veli-Pekka Suhonen. Kerrallaan auki olleiden alueiden pienuuden takia ja työn luonteen vuoksi työvoimaa ei tarvittu usein enempää. Vaativimmissa kohdissa oli yhtäaikaa viisi tutkijaa, jotka irroitettiin työhön kaupunginmuseon muista arkeologisista projekteista.

Peruskorjauksen rakennuttajakonsultina toimi Engel rakentamispalvelut Oy, projektijohtajana Veikko Kaskinen. Pääurakoitsija talousrakennusten kohdalla oli YIT-yhtymä Oy ja päävartion kohdalla NCC-Puolimatka Oy.

Kaivausten jälkitöitä tehtiin osittain kaivausten aikana, mutta pääosa vasta valvontatyön loputtua vuoden 1999 puolella. Alueen historian arkistotutkimuksen, kaivaukarttojen puhtaaksipiirtämisen, löytöjen luetteloinnin ja piirtämisen suoritti V-P. Suhonen, apunaan Anja Korkala ja Hanna Kääriäinen. Esineiden konservoinin suoritti Leena Lehto kaupunginmuseon konservointilaitoksessa. Geologian tutkimuskeskuksen dos. Irmeli Vuorela ja Turun yliopiston biologian laitoksen dos. Terttu Lempiänen tekivät kevään 1999 aikana eri maakerroksista kerätyistä näytteistä siitepöly- ja makrofosiilitutkimukset sekä geokemiallisia tutkimuksia (liite VII), joihin kanslia oli varannut 55 000 mk.

Helsingissä 11.1.2000

Markku Heikkinen
FK

2. TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI JA TOPOGRAFIA

Tutkimusalue, päävartio ja presidentin linnan talousrakennukset, sijaitsee Helsingin keskustassa rakennetulla kaupunkialeella Kruunuhaassa Pohjoissataman lounaisnurkassa Katajanokan kanavan äärellä. Koko korttelin käsittävä rakennusryhmä reunustaa yhtenäisesti katutiloja. Korttelia rajaa pohjoisessa Aleksanterinkatu, idässä Meritullinkatu, etelässä Päävartiontori ja lännessä Mariankatu.

Maasto alueella on melko tasaista madaltuen itäänpäin. Mariankadulla kadunkorkeus on nykyisin 4 m mpy. Aleksanterinkadulla kadun pinta laskee itäänpäin mentäessä 1.8 metriin mpy. Korttelin koilliskulma, noin neljännes korttelista, on ollut veden alla vielä 1800-luvun alussa ja osa loppuosasta ilmeisesti vesijättömaana. Katajanokka on aikaisemmin ollut kanavan keski- ja eteläosien kohdalta maayhteydessä itse kaupunkiin. Varsinaisen päävartiorakennuksen kohdalla ja edustalla on sijainnut aikaisemmin avokallio.

3. TUTKIMUSALUEEN HISTORIA

Vuonna 1550 perustettu Helsinki siirrettiin kuningatar Kristiinan holhoojahallituksen käskystä 1640-luvun aikana vähitellen Vanhastakaupungista Vironniemelle. Tästä ensimmäistä kaupungista tuli tuhosi kolmeneljännesosaa 5.8.1654.

Ensimmäinen tieto nykyisestä päävartion korttelista on vuodelta 1669. Kaupungin laiturin eteläpuolella sijaitsi rakentamaton tontti, jota kaupunkilaiset olivat käyttäneet kaikenlaisen jätteen kaatopaikkana. Paikka rumensi kaupungin laivauspaikkaa ja maaherran päätöksellä tontti luovutettiin raatimies Hans Johanssonille, jotta hän rakennuttaisi siihen talonsa ja siten vapauttaisi kaupungin maistraatin ryhtymästä kalliisiin rakennustöihin paikan kunnostamiseksi.[1] Kortteli kuului 1600-luvulla kaupungin neljästä korttelista kaakkoiseen Kalastajamäen kortteliin (Fijskarback qwarteret) ja se rajoittui pohjoisessa Kuninkaankatuun (Konungzgathan, nyk. Aleksanterinkatu) ja kaupungin satamaan ja laituriin (Stadz hampnen).[2] Puista laituria piti korjata tai uusia parhaimillaan kymmenen vuoden välein.

Vanhin säilynyt kartta, johon on merkitty Helsingin kaupungin laajuus, on Lars Forssellin vuonna 1696 laatima.[3] Kyseiselle kartalle ei ole piirretty nykyisen päävartion korttelin alueelle tontteja. Sen sijaan Nils Avanderin vuonna 1707 Forsselin kartasta tekemälle uudistukselle on merkitty paikalle tontti no 142.[4] Se ulottui koilliskulmassaan vain vähäisesti rantaan saakka kaupunginlaiturin kohdalla. Tontti käsitti nykyisen Kortteli Mariankatu 1:n lounais- ja luoteisneljännekset. Korttelin koillisneljännes oli vielä veden alla ja kaakkoisneljäs oli tontin ulkopuolella rakentamaton. Tontti oli tuolloin raatimies Johan Kortmanin omistuksessa ja sen

---

[1] Nordman 1906: 82-83; Suolahti 1950: 324.

[2] Aminoff & Pesonen 1981: 32.

[3] Weckström, M 1878; Aminoff 1937: 117.

[4] Avander, Nils 1707.

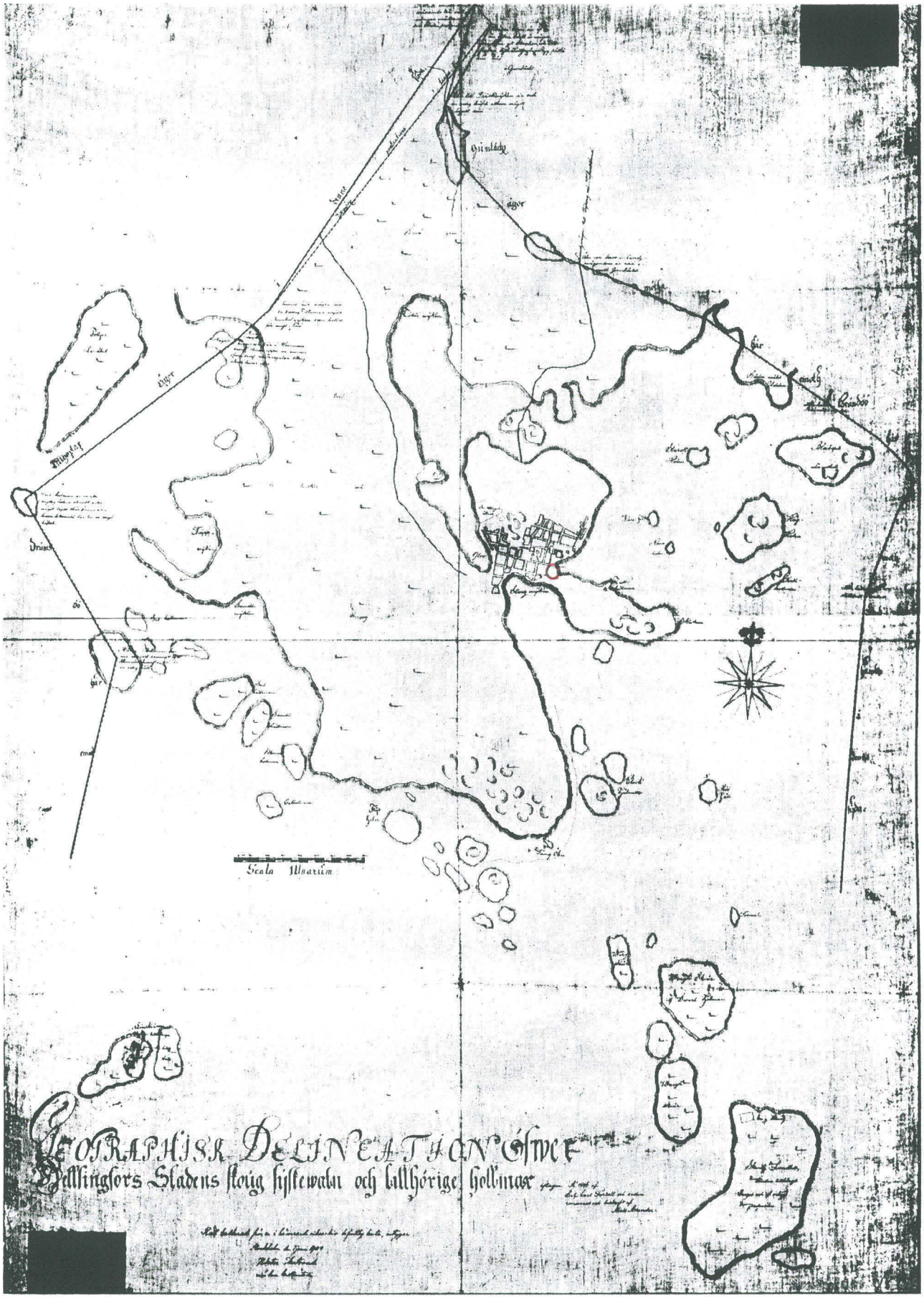

Geographisk Delineation Öfwer Hellsingfors Stadens skoug, fijskevatn och tillhörige hollmar.

Lars Forssellin vuonna 1696 piirtämä ja Niels Avanderin uudistama kartta. Tutkimusalue merkitty. (Helsingin asemakaavahistoriallinen kartasto, N:o 8. Toim. Olof Stenius. Helsinki 1969).

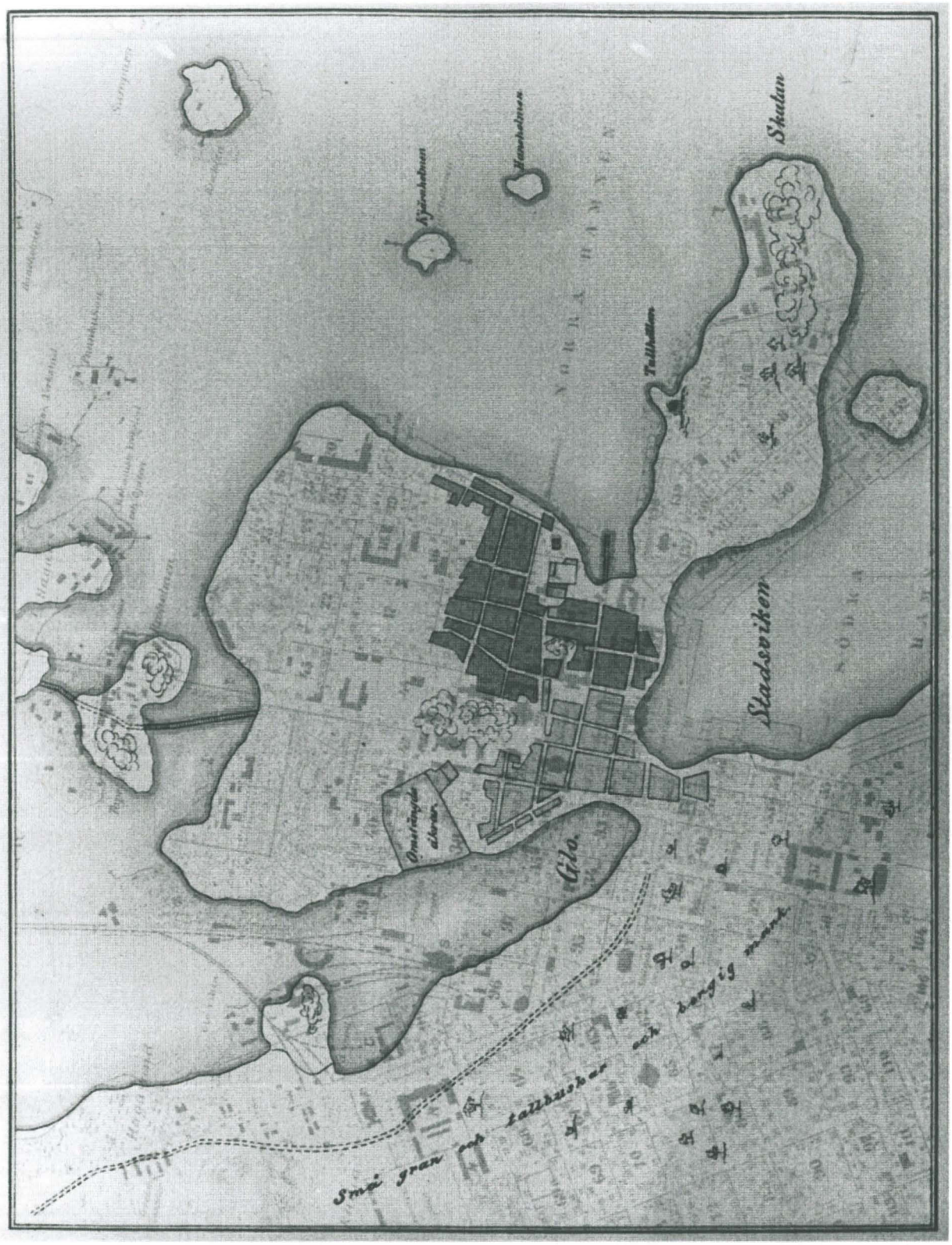

Edellinen kartta sijoitettuna uudemmalle karttapohjalle.
Kuva HKM.

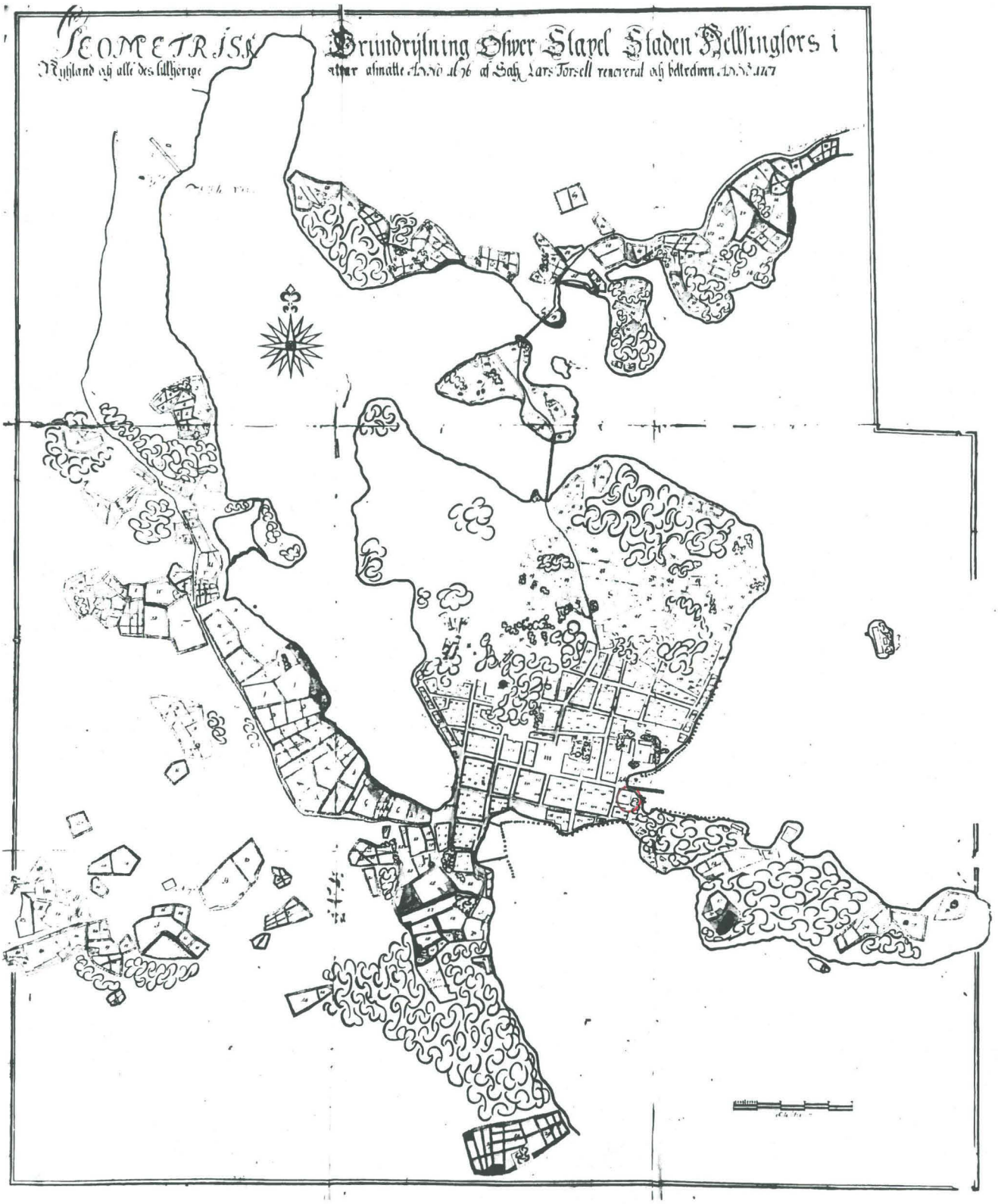

Lars Forsellin v. 1696 piirtämä, v. 1707 renovoitu kartta. Tutkimuskohde ympäröity. Kuva HKM.

Osasuurennos ns. Forsell-Avanderin kartasta vuodelta 1696/1707, tutkimusalue merkitty. Kuva HKM.

laajuus oli 3411 neliökyynärää (1203 m²).[1] Paikalla olleista rakennuksista ei ole säilynyt tietoja. Ne ovat luultavasti tuhoutuneet Helsingin taisteluiden yhteydessä vuonna 1713, sillä silloin kaupunki poltettiin sen vuoksi, että siitä ei tulisi tukikohtaa venäläisille.[2]

Isonvihan aikana nykyisen päävartion korttelin alueella oli osa Helsinkiä ympäröinyttä venäläisten linnoitusta. Kyseinen varustus on merkitty kokonaisuudessaan vuonna 1721 tehdylle kartalle,[3] ja sen kaakkoisen kulman bastioni ulottui Katajanokan ja kaupunginalueen väliselle kannakselle asti. Tämän bastionin koillinen muuri sijaitsi tontin 142 alueella. Linnoituksen pohjoisreuna ulottui nykyiselle Vironkadulle ja länsireuna Suurkirkolle saakka. Linnoitusta alettiin purkamaan keväällä 1725.[4] Vuosilta 1741-1743 peräisin olevan kartan[5] mukaan päävartion tontin eteläpuolella oli tuolloin vielä vanhan rintavarustuksen jäännöksiä (*gammal förfallit bröstvärn)*. Vuodelta 1752 olevan kartan mukaan pohjoisreunan bastionit olivat vielä olemassa silloin.[6]

Venäläisten linnoitus oli turpeilla peitetty maavalli, jonka kaikissa kulmissa ja jokaisella pitkällä sivulla oli bastionit. Koska linnoitus rakennettiin epätasaiseen ja suureksi osaksi kallioiseen maastoon, voitiin vallit vain osaksi rakentaa kaivamalla. Vallin rakennusaineena käytettiin maata ja hiekkaa, jotka tuettiin riviin asetetuilla fasciineilla eli tiukasti yhteensidotuilla risukimpuilla. Lisäksi kaupungin kaduista ja kellareista oli otettu kiviä. Varustuksen ympärillä oli ilmeisesti kaikkialta, missä maasto sen salli paaluvarustuksia. Muualle oli asetettu ns. espanjalaisia ratsuja.[7]

Vuoden 1721 rauhanteon jälkeen sodasta ja vuoden 1710 rutosta selvinneet maaseudulle sekä Ruotsiin paenneet tai vankeuteen joutuneet kaupunkiin palaavat helsinkiläiset kohtasivat linnoituksen sisä- ja ulkopuolella lähinnä parakkeja ja satoja huonokuntoisia mökkejä ja aittoja. Suurin osa entisistä rakennuksista oli tuhoutunut tai siirretty pois. Entisten katujen ja tonttien erottamisessa oli vaikeuksia. Kaupunki säilytti kuitenkin kaupungin porvariston toivomuksesta entisen pikkukaupungin asemakaavansa, mutta tontien numerointi ja katujen nimet muuttuivat. Tontteja alettiin mittamaan ja jakamaan omistajilleen vuonna 1723.[8]

1700-luvulla kortteli kuului kaupungin neljästä kaupunginosasta Itäiseen neljännekseen (Östra Qwarteret). Korttelia rajasi pohjoisessa Stora gatan, Storgatan eli nykyinen Aleksanterinkatu, joka oli kapeampi kuin nykyinen. Vuonna 1811 silloinen Stora Nylands Gatan määrättiin levennettäväksi pohjoiseen 13 kyynärää eli 7.7 metriä. Lännessä kortteli ulottui suunnilleen nykyisen Mariankadun puoliväliin saakka. Etelässä sen rajottui katuun, joka itä-

---

[1] BA Dc: 1. Forssel-Avanderin tonttiluettelo 1696-1707.

[2] Ehrström 1890: 22; Suolahti 1950: 422-423.

[3] Helsingin asemakaavahistoriallinen kartasto, Kartta no 10 1721. *Geometrisk carta öfver belägenhet af Helsingforss, jemte de derstädes af ryssarne anlagne Defencion Wärck.*

[4] Hornborg 1950: 28

[5] Helsingfors 1741-1743 (?): KA, Helsinki 7/2D 28/2.

[6] Helsingin asemakaavahistoriallinen kartasto, Kartta no 32 1752. *Relationsritning. Plan af Ullricasborg och Broberget samt Helsingfors stad. Allekirjoittaneet: A. Ehrensvärd ja F.W. Hoppe.*

[7] Hornborg 1950: 12-14.

[8] Hornborg 1950: 12-19, 38

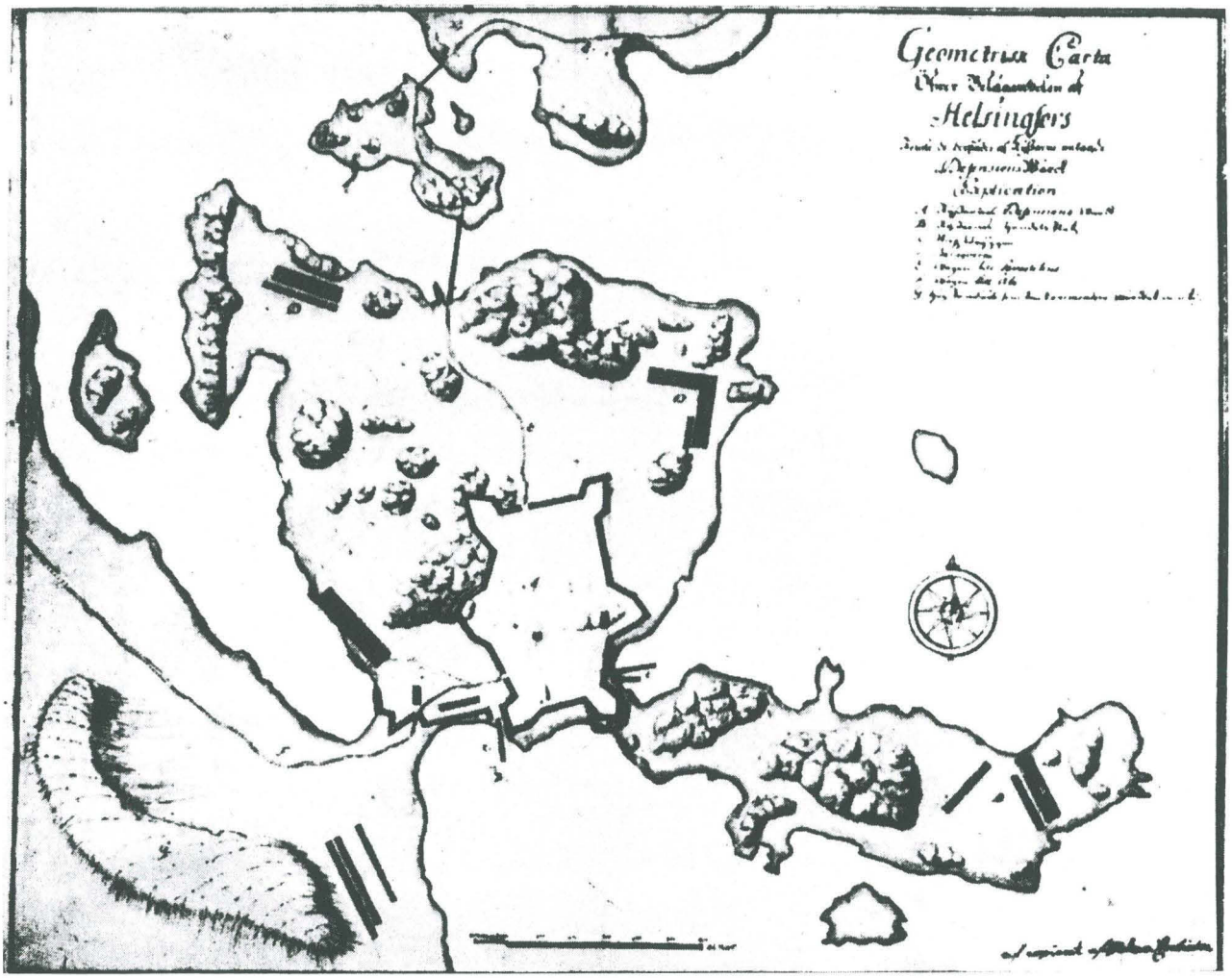

Venäläisten Helsinkiin ison vihan aikana rakentama linnoitus, kartta noin vuodelta 1721. Tutkimusalue summittain merkitty. (Hornborg 1950: 13).

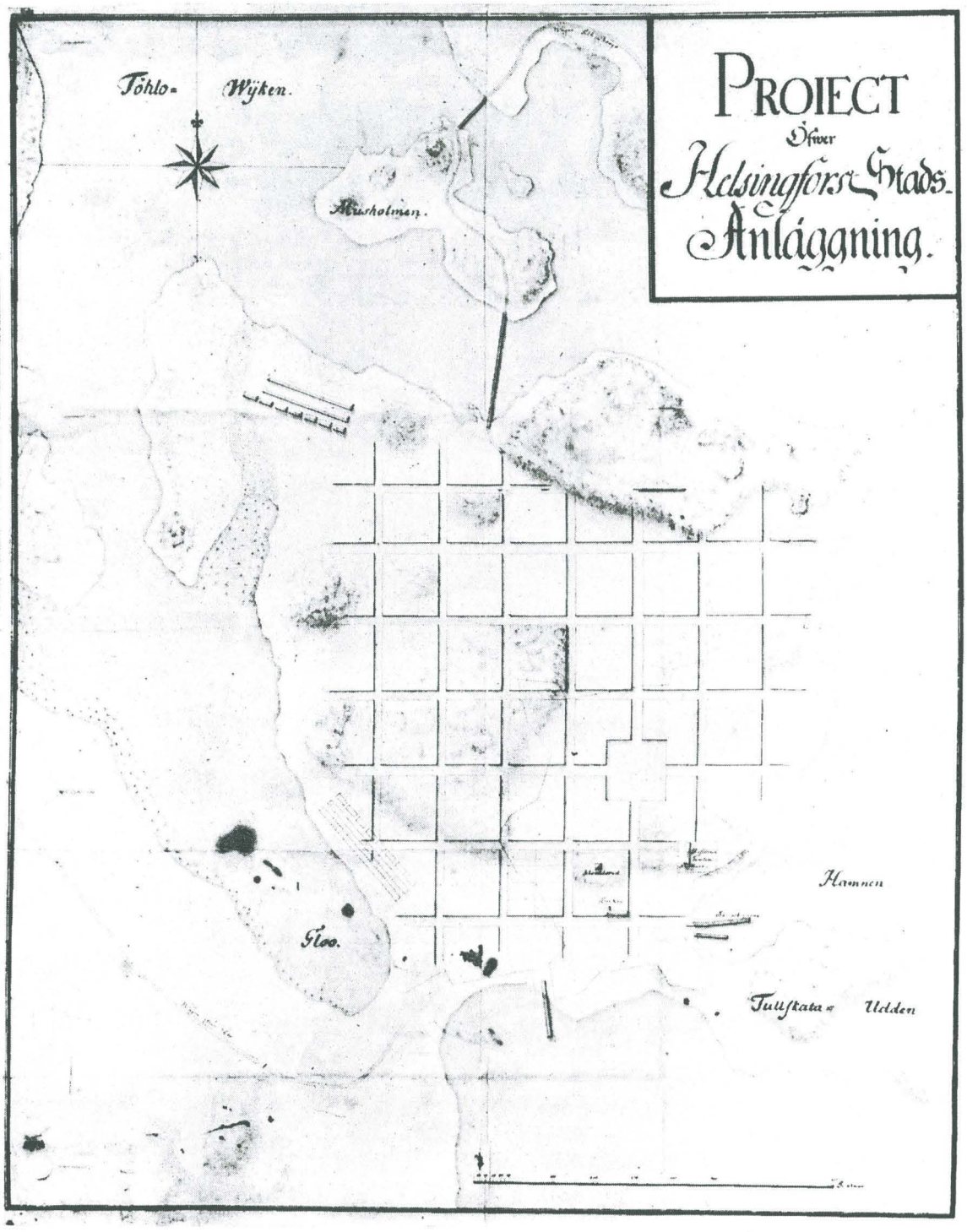

Axel von Löwenin v. 1723 tekemä ehdotus Helsingin uudistamiseksi. Olof Stenius 1969, Helsingin asemakaavahistoriallinen kartasto. Alkuperäinen Riksarkivet, Tukholma:

Lähikuva edellisestä kartasta, jossa näkyvät Burgmanin talo, kellotorni ja venäläisten linnoitus.

länsisuuntaisena sijaitsi nykyisen Päävartiontorin keskellä. Korttelin raja oli noin 7 metriä nykyisen päävartion seinän eteläpuolella. Idässä korttelin tontit 19 ja 20 ulottuivat mereen saakka. Tontti no 20 sijaitsi alunperin nykyisen Katajanokan kanavan ja sen länsipuolisen kadun keskikohdan kohdalla. Jo 1770-luvulla suunniteltu kanava valmistui vuonna 1844. J.A. Ehrenströmin laatiman vuoden 1812 asemakaavaan mukaisesti Pohjoissataman rantaa alettiin pian täyttämään kivettyjä rantapenkereitä, kivilaitureita ja rantakatuja varten.

Tontin no 19 isonvihan aikainen omistaja Johan Kortman oli kuollut rauhan tullessa ja ilmeisesti veljenpoika Aron Kortman myi tontin kaupungin sodanjälkeisen pormestarin Abraham Wetterin isälle Petter Wetterille, jonka hallussa tontti oli ainakin 1730-luvun puolestavälin lähtien.[1] Vuonna 1741 kauppias Thomas Anton Clayhills osti tullitarkastaja Petter Wetteriltä sekä tontin no 19 (vanha no 142) että siellä olleet asuinrakennuksen ja ulkorakennuksen.[2] Seuraavana vuonna Clayhills lähetti vuosien 1742-43 pikkuvihan aiheuttamien tuhojen johdosta Tukholman valtiopäiville korvausanomuksen. Sen mukaan tontilla oli ollut tiilikattoinen rakennus, jossa oli eteinen, muurattu kellari, 5 huonetta, 3 ullakkoa ja 11 paria ikkunoita luukkuineen. Lisäksi punaisen aidan ympäröimällä paikalla olivat olleet myös 3 aittaa, talli, vaunuvaja ja vaja.[3] Siitä miten kyseiset rakennukset sijaitsivat tai siitä millaisia ne olivat, ei ole säilynyt tietoja.

N. Westermarck kartoitti tontin no 19 vuonna 1744.[4] Tontin laajuus oli tuolloin 9666 neliökyynärää (3410 m²), ts. se oli siis kasvanut lähes kolminkertaiseksi 1700-luvun alun jälkeen. Se oli laajentunut itään rantaan saakka ja se käsitti myös tällöin myös 1800-luvun alun tontin no 20 länsiosan, meripuomin tullihuoneen tontin, eli nykyisen Päävartion kaakkoisosan.

Augustin Ehrensvärd suunnitteli 1740-ja 1750-luvuilla useita Helsingin kaupunkia ympäröiviä linnoituksia.[5] Varustustustöiden aloittamisen varalta ostettiin kruunun laskuun useita sijainneiltaan sopivia tontteja. Niillä olleita taloja ei purettu, vaan ne joko vuokrattiin tai käytettiin sotaväen tarpeisiin.[6] Tontin no 20 kohdalle olisi tullut eri suunnitelmien mukaan joko muuri tai bastionin paikka kuten venäläisten isonvihan aikaisessa linnoituksessa oli ollut. Linnoituksesta toteutui kivitalo-linnoitusvyöhön osaksi rakennettu Aleksanterinkadun pohjoispuolella sijaitseva Vanha tulli- ja pakkahuone.

Välittömästi tontin no 19 itäpuolella ollut tontti no 20, nykyisen kanavan kohdalla, on merkitty ensimmäisen kerran A.E. Geten vuonna 1763 tekemälle kartalle[7]. Toisessa samalta vuodelta peräisin olevassa Geten kartassa tonttien no 19 ja no 20 välille on merkitty tontti no 3[8]. Se vastaa vuoden 1808 palon tuhoja kuvaavalle kartalle merkittyä tonttiin no 20 kuuluvaa meri

---

[1] Ba:1 Tonttikortisto omistajia koskevine tietoineen 1696-1855. Itäisen korttelin no:t 19 ja 20; Hornberg 1950: 61.

[2] BA Bb:2 Henkilöhistoriallinen kortisto C-E (Clayhills).

[3] BA Da: 1 Tonttihistorialliset muistiinpanot 1696-1799. Helsinkiläisten korvausanomukset pikkuvihan aikana kärsimiensä vahinkojen johdosta.

[4] BA Bb:5 Henkilöhistoriallinen kortisto C-E (Kortman).

[5] Hornborg 1950: 213-231; Meurman 1969: 3.

[6] Hornborg 1950: 234.

[7] Gete, A.E. 1763: KA, Helsinki 29/56M 9/22.

[8] Hornborg 1950: 257.

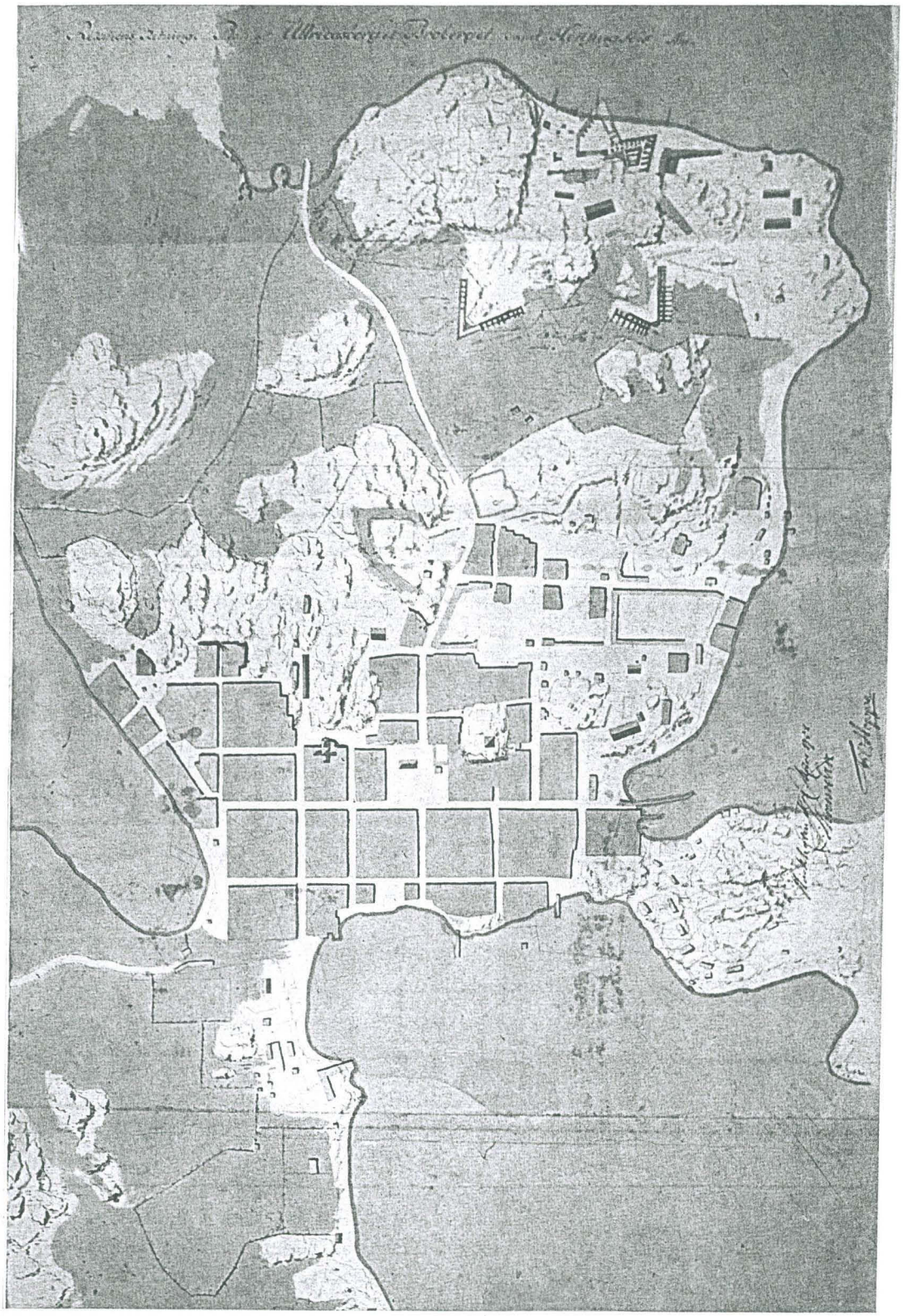

Helsinki v. 1752. A. Ehrensvärd ja F.W. Hoppe.
Olof Stenius 1969, Helsingin asemakaavahistoriallinen kartasto.

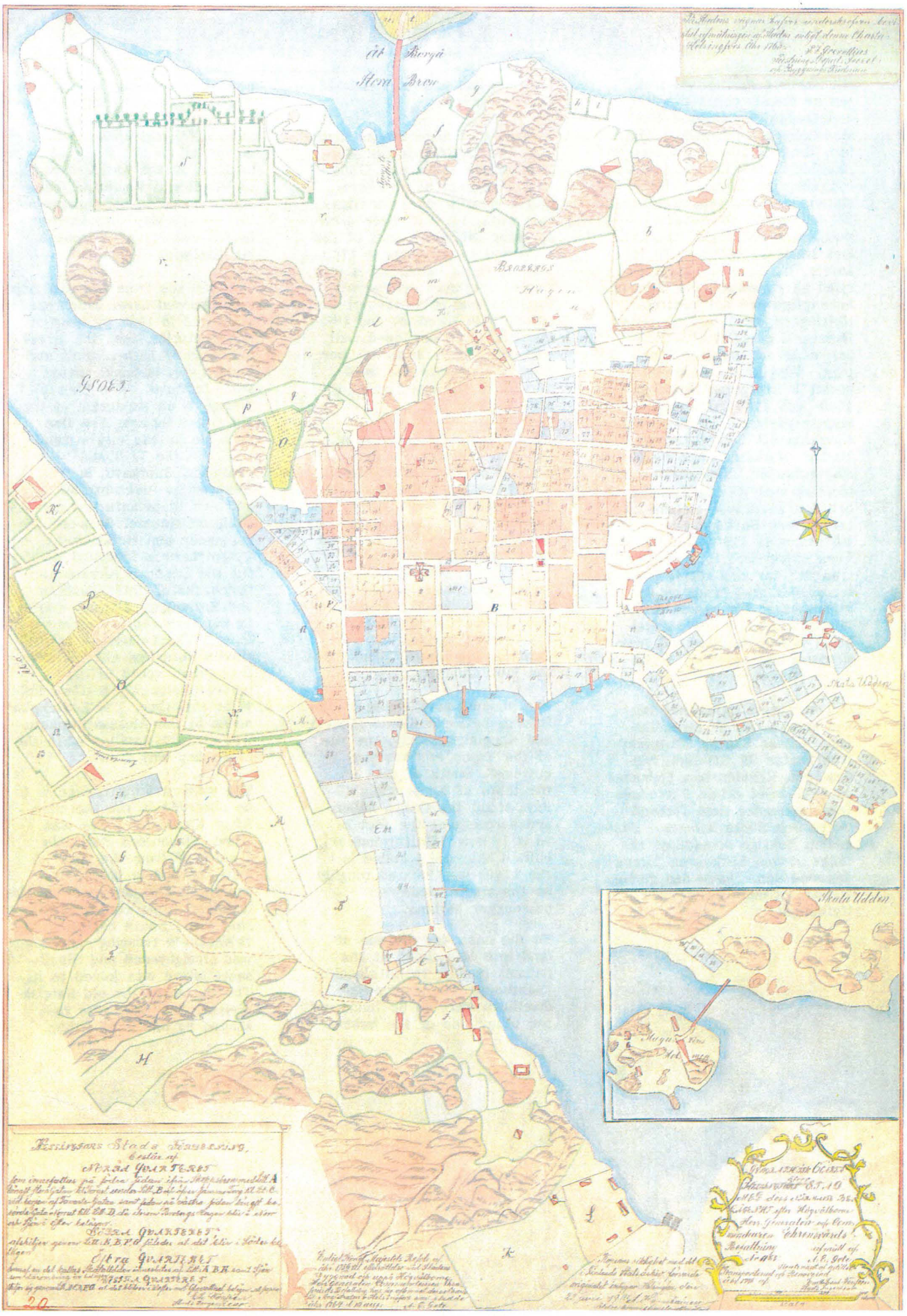

Helsinki 1700-luvun lopussa. A.E. Gete/Fonssen 1763/1798.
Kuva Helsinki-Atlas.

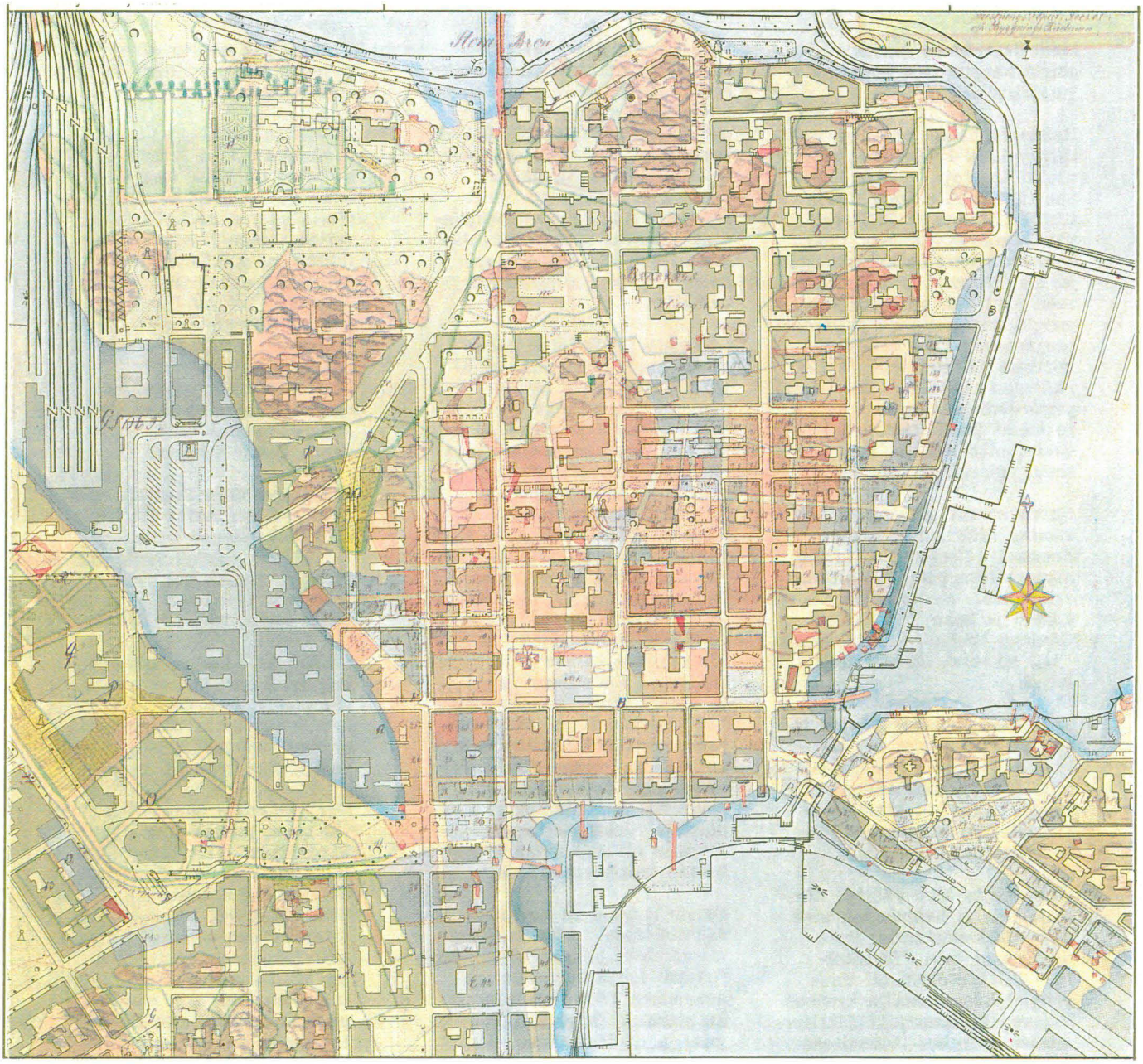

Edellinen kartta sijoitettuna vuoden 1986 virastokartalle.
Kuva Helsinki-Atlas.

Helsingin tonttikartta vuodelta 1763
sekä suunniteltu maalinnoitus.
Tutkimusalue merkitty.
(Hornborg 1950:257)

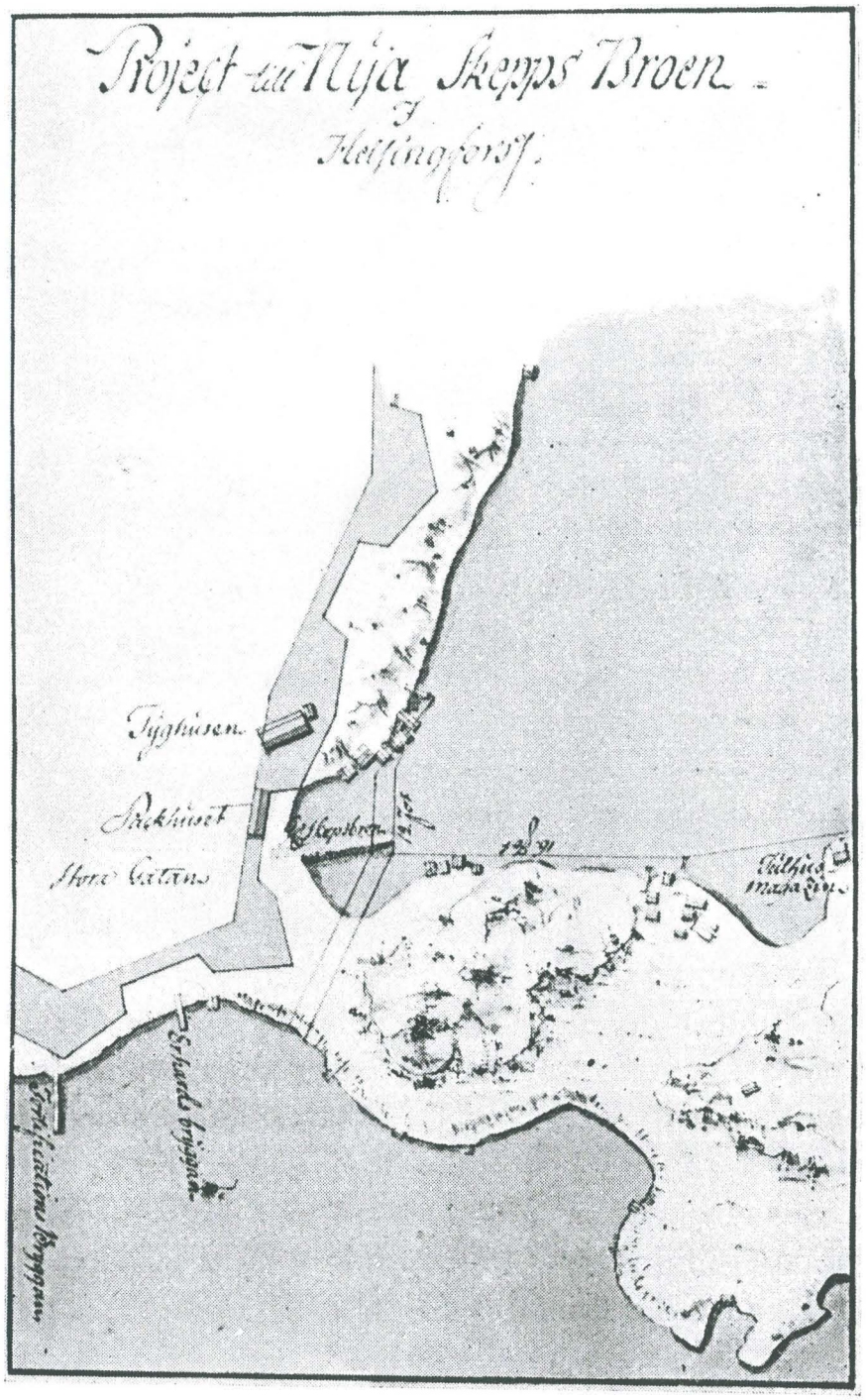

Luonnos vuodelta 1777 uudeksi laivasillaksi. Tutkimusalueelle on merkitty bastionin paikka ja nykyisen Aleksanterinkadun pohjoispuolella linnoituksen osaksi tarkoitettu tulli- ja pakkahuone. Hornborg 1950:255.

Tonttien käyttötarkoitukset v. 1790. Kuva S.-E. Åström 1957, s. 15.

puomin tullihuoneen tonttia[1]. Se käsitti nykyisen Kortteli Mariankatu 1:n kaakkoisneljänneksen.

Nykyisen päävartion korttelista hankittiin kruunun haltuun molemmat siellä olleet tontit. Tontti no 20 ostettiin vuonna 1749 kruunulle meripäällysmies Grammerukselta 200 hopeataalarilla (silf^{rmt} dahl). Tontin laajuus oli 1260 neliökyynärää (445 m²), ja siellä ei ollut rakennuksia. Thomas A. Clayhills myi puolestaan hallussaan olleen tontin no 19 vuonna 1758 6000 hopeataalarilla (silf^{rmt} dahl). Kaupantekoaikana tontin laajuus oli 9666 neliökyynärää (3409 m²) ja siellä oli 9 huoneinen rakennus ja 3 ulkorakennusta. Clayhills asui paikalla vuoteen 1762 asti, jolloin kruunu oli maksanut hänen koko kauppahinnan vaihtamalla tontin Katajanokalta.[2]

Kauppias Matts Fischer (k. 1796, Maths/Mathias Fischier) muutti vuonna 1765 tontille no 19.[3] Vuonna 1790 mainitaan tontin laajuudeksi 6900 neliökyynärää (2435 m²). Alue oli pienentynyt kaakkoisosastaan tontin 3/20 takia. Lisäksi aidan ulkopuolella ollutta aluetta ei voitu vuodenajan (talvi) vuoksi viitoittaa.[4] Samalta vuodelta on myös tieto, että kruunun omistuksessa olleen tontin yhdessä osassa asui Matts Fischer, toisessa oli hänen kasvitarha ja kolmannessa raatimies Bockin perillisten puutarha[5]. Kruunu myi tontin vuonna 1793 Fischereille. Lisäksi 1700-luvun lopulla osa tontista oli korpraalinvaimon Lempartin omistuksessa. Hän myi osuutensa kaupungille vuonna 1796.[6]

Vuonna 1800 tontti no 19 oli Matts Fischerin leskirouvan hallinnassa.[7] Fischerin tytär Eva Maria oli 18.6. 1808 kuolleen Bernhard Manecken leski.[8] Tontti oli hänen hallussaan samana vuonna tapahtuneen Helsingin palon aikana. Paikalta tuhoutui kaksi uutta taloa ja useita ulkorakennuksia.[9] Vuonna 1815 tontti oli kauppias Mathias Manecken omistuksessa.[10] Samana vuonna uudelleenrakentamiskomisio osti ja ilmoitti että alue tullaan jättämään avoimeksi.

---

[1] Helsingin asemakaavahistoriallinen kartasto, Kartta no 71 1810. *Plan Ritning Öfver Helsingfors stad Dels copierad dels Transporterad och afmätt den 20 december 1810 af Anders Kocke. Lieutenant och informationsofficer vid för detta Armeens flotta i Finland.*

[2] BA DA:1 Tonttihistorialliset muistiinpanot. *Odmjukaste Berättelse om beskaffenheten af de Gårdar och tompter, hvilka af fästnings Byggnads Medler, blifvit för Kongle. Maijsts och Cronans Räckning, uti Helsingfors stad tid efter annan Uphanlade 8.10. 1773.*

[3] BA DA:1 Tonttihistorialliset muistiinpanot. *Odmjukaste Berättelse om beskaffenheten af de Gårdar och tompter, hvilka af fästnings Byggnads Medler, blifvit för Kongle. Maijsts och Cronans Räckning, uti Helsingfors stad tid efter annan Uphanlade 8.10. 1773.*

[4] BA Bb: 2 Henkilöhistoriallinen kortisto C-E (Clayhills).

[5] BA Bb: 3 Henkilöhistoriallinen kortisto F-G (Fisher).

[6] BA Bc: 2 Henkilöviitekortit tonttihistoriallisiin muistiinpanoihin (Clayhills).

[7] BA Bb: 3 Henkilöhistoriallinen kortisto F-G (Fisher).

[8] BA Bb: 5 Henkilöhistoriallinen kortisto K-Ö (Manecke).

[9] MA. *Förteckning öfver Hus och Byggnader i Helsingfors-afbrände och (nerrifne?) år 1809, jemte ägarnas namn, samt tomtnummer och litter å chartan. Kartan från tiden före 1808.*

Tontti no 20 oli vuodesta 1767 vuoteen 1772 asti vuokrattuna seppä Hammarlundille.[1] Hän sai luvan rakentaa paikalle talon ilman maksua kruunulle.[2] Vuonna 1773 tontti oli asumaton (öde).[3] Vuonna 1790 nahkuri Dahlman asui tontilla vuokralla. Tontin laajuus oli tuolloin 1171 neliökyynärää (413 m²).[4] Dahlman osti tontin kruunulta vuonna 1792. Tontin laajuus kaupantekoaikana yhdessä kaupungille kuuluvan osan ja rannan kanssa oli 2461 neliökyynärää (868 m²).[5] Vuoden 1800 verotuksessa tontti jaettiin kahteen osaa: toisessa asui nahkuri Dahlman ja toisessa oli meripuomin tullihuone.[6] Vuoden 1808 palossa tuhoutui puinen tullitalo ja sen ulkorakennus ja samalla tontilla sijainneet nahkuri Ekendahlin omistamat 2 asuintaloa ja yksi ulkorakennus.[7] Vuonna 1813 nahkuri Ekendahlin perilliset luovuttivat tontin kauppias H.J. Weckmannille, joka puolestaan antoi sen kaupungille korvaukseksi avusta.[8]

Vuoden 1808 tulipalon jälkeen Aleksanterinkadun pohjoispuolisen Vanhan tulli- ja pakkahuoneen pohjoispuolelle suunniteltiin Ehrenströmin asemakaavan mukaisesti keisarillista linnaa. Tontti 19 ja tonttiin 20 kuuluneen meripuomin tullin tontti oli tarkoitus jättää rakentamattomaksi näköalan saamiseksi Eteläsatamaan. Varsinaisen tontin no 20 paikalle suunniteltiin kanavaa. Linna rakentamisesta luovuttiin kuitenkin vuoden 1827 lopussa kuten myös sen edustan "Place du Chateau'sta". V. 1838 muutettiin vuoden 1835 asemakaavaa siten että nykyisen päävartion eteläpuolella sijainnut rakennettavaksi tarkoitettu tonttialue muutettiin istutettavaksi yleiseksi alueeksi ja näin avattiin mahdollisuus sijoittaa päävartio avautumaan toriaukealle.

Ruotsin vallan aikana päävartio oli sijainnut silloisen Suurtorin länsireunalla, nykyisen Senaatintorin keskiosassa. Se korvattiin vuonna 1819 Engelin suunnittelemalla nykyisen Suurkirkon portaikon paikalla sijaitsevalla vahtirakennuksella, joka puolestaan purettiin vuonna 1836. Uuden päävartion sijaintipaikaksi valittiin keisarilliseksi palatsiksi vuonna 1837 ostetun Heidenstrauchin talon itäpuolella oleva tontti eli entiset tontit no 19 sekä meripuomin tullihuoneen tontti. Uuteen päävartioon päätettiin liittää keisarillisen palatsin, sittemmin presidentin linnan, talousrakennukset (asuin- ja huoltotiloja sekä tallit), sillä nykyistä pienemmän lin

---

[10] BA Bb: 5 Henkilöhistoriallinen kortisto K-Ö (Manecke).

[1] BA Da: 1 Tonttihistorialliset muistiinpanot. *Odmjukaste Berättelse om beskaffenheten af de Gårdar och tompter, hvilka af fästnings Byggnads Medler, blifvit för Kongle. Maijsts och Cronans Räckning, uti Helsingfors stad tid efter annan Uphanlade 8.10. 1773.*

[2] BA Bb: 3 Henkilöhistoriallinen kortisto (Grammerius).

[3] BA Da: 1 Tonttihistorialliset muistiinpanot. *Odmjukaste Berättelse om beskaffenheten af de Gårdar och tompter, hvilka af fästnings Byggnads Medler, blifvit för Kongle. Maijsts och Cronans Räckning, uti Helsingfors stad tid efter annan Uphanlade 8.10. 1773.*

[4] BA Bb: 3 Henkilöhistoriallinen kortisto F-G (Fisher).

[5] BA Bb: 3 Henkilöhistoriallinen kortisto (Grammerius).

[6] BA Bb: 3 Henkilöhistoriallinen kortisto F-G (Fisher).

[7] MA Förteckning öfver Hus och Byggnader i Helsingfors-afbrände och (?) år 1809, jemte ägarnas namn, samttomt nummer och litter å chartan. Kartan från tiden före 1808.

[8] BA Bb: 2 Henkilöhistoriallinen kortisto (Ekendahl).

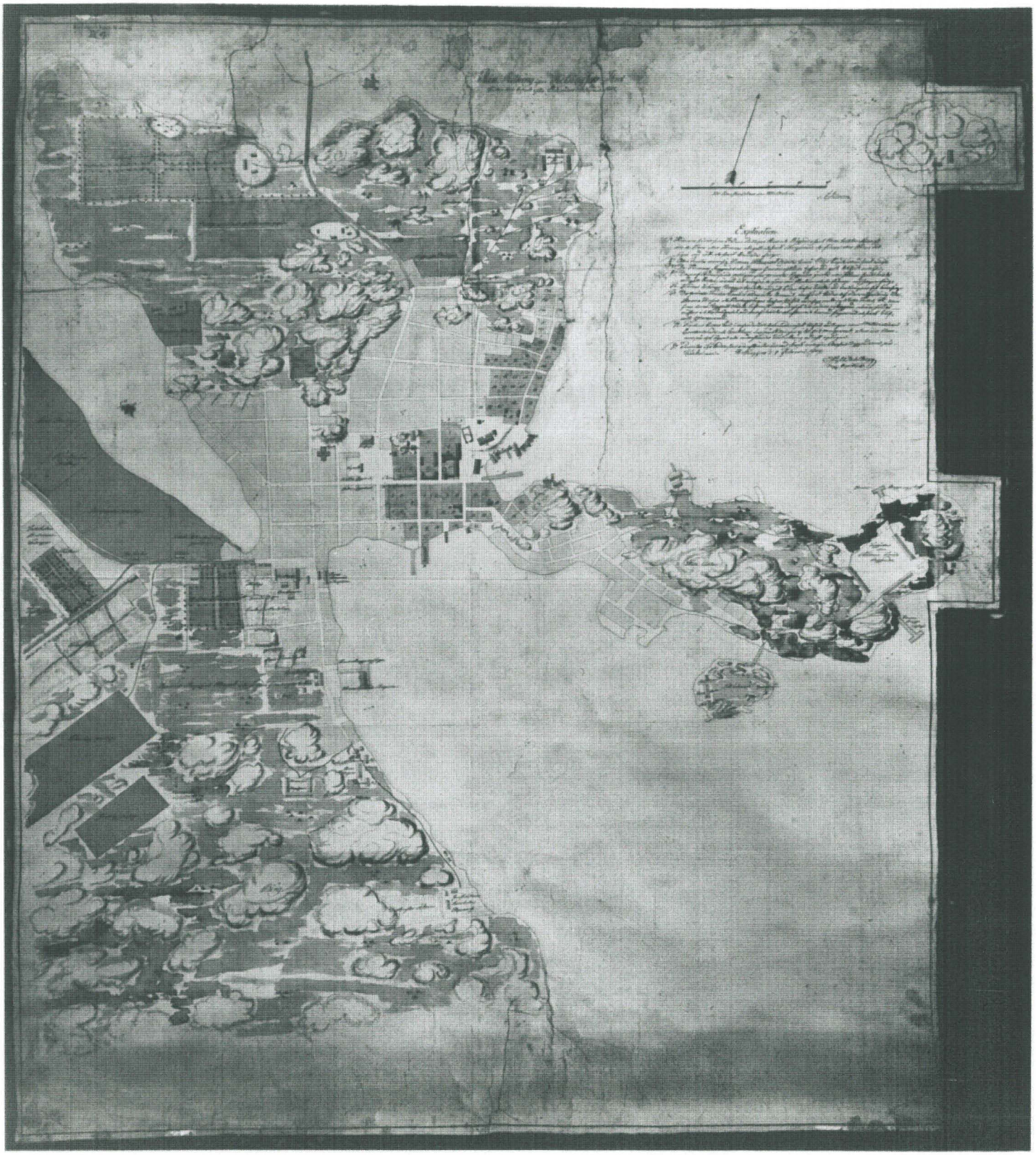

V. 1808 palossa tuhoutuneet alueet (varjostetut alueet).
Kuva HKM.

Piirros, josta käy paremmin ilmi vuoden 1808 tulipalon tuhot tutkimusalueella. A. Kaupungin suuri meritulli; F. Kaupungin suuri laivasilta; C. Meripuomin tullitalo.
Helsingin kaupungin historia II, s. 617.

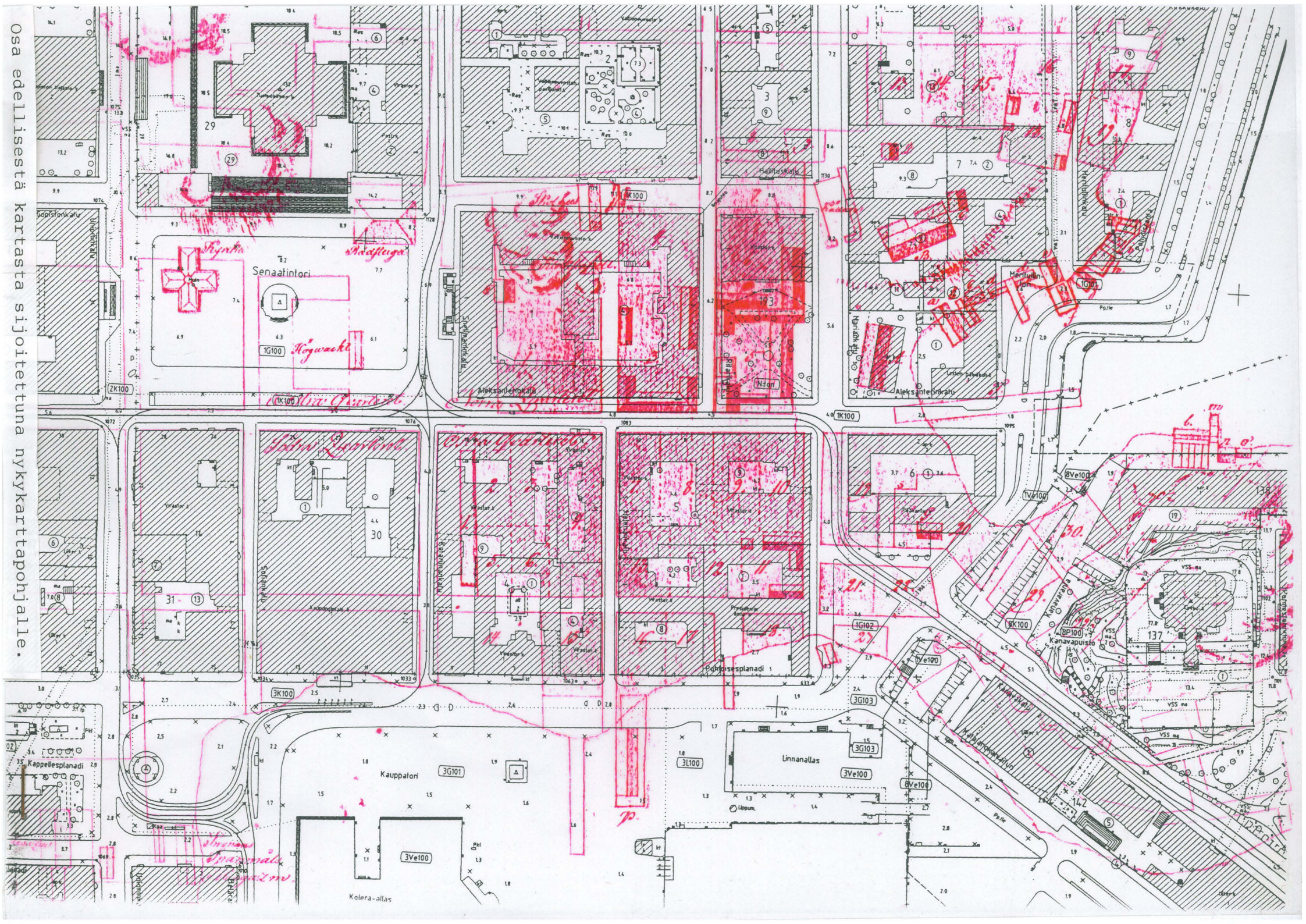
Senaatintori
Aleksanterinkatu
Kauppatori
Kappelisplanadi
Pohjoisesplanadi
Linnanallas
Kolera-allas
Kanavapuisto
Kanavarantie
Meritullinkatu
Lasipalatsinkatu
Kaivokatu
Unioninkatu
Yliopistonkatu
Mikonkatu
Halituskatu
Pohjoisranta
Pohjoisesplanadi
Kalevankatu
Mariankatu
Eteläesplanadi
Eteläranta
Pohjoisrautatiekatu
Rautatientori
Rautatieasema
Rautatieaukio
Rautatientie
Asemamiehenkatu
Asemapäällikönkatu
Asemakatu
Asemapuistikko
Asemanaukio
Asemanpuistikko
Asemanpuistokatu
Asemanpuistotie
Asemanpuistotori
Asemanpuistoväylä
Asemanpuistoväylänkatu
Asemanpuistoväylänkatu
Asemanpuistoväylänkatu

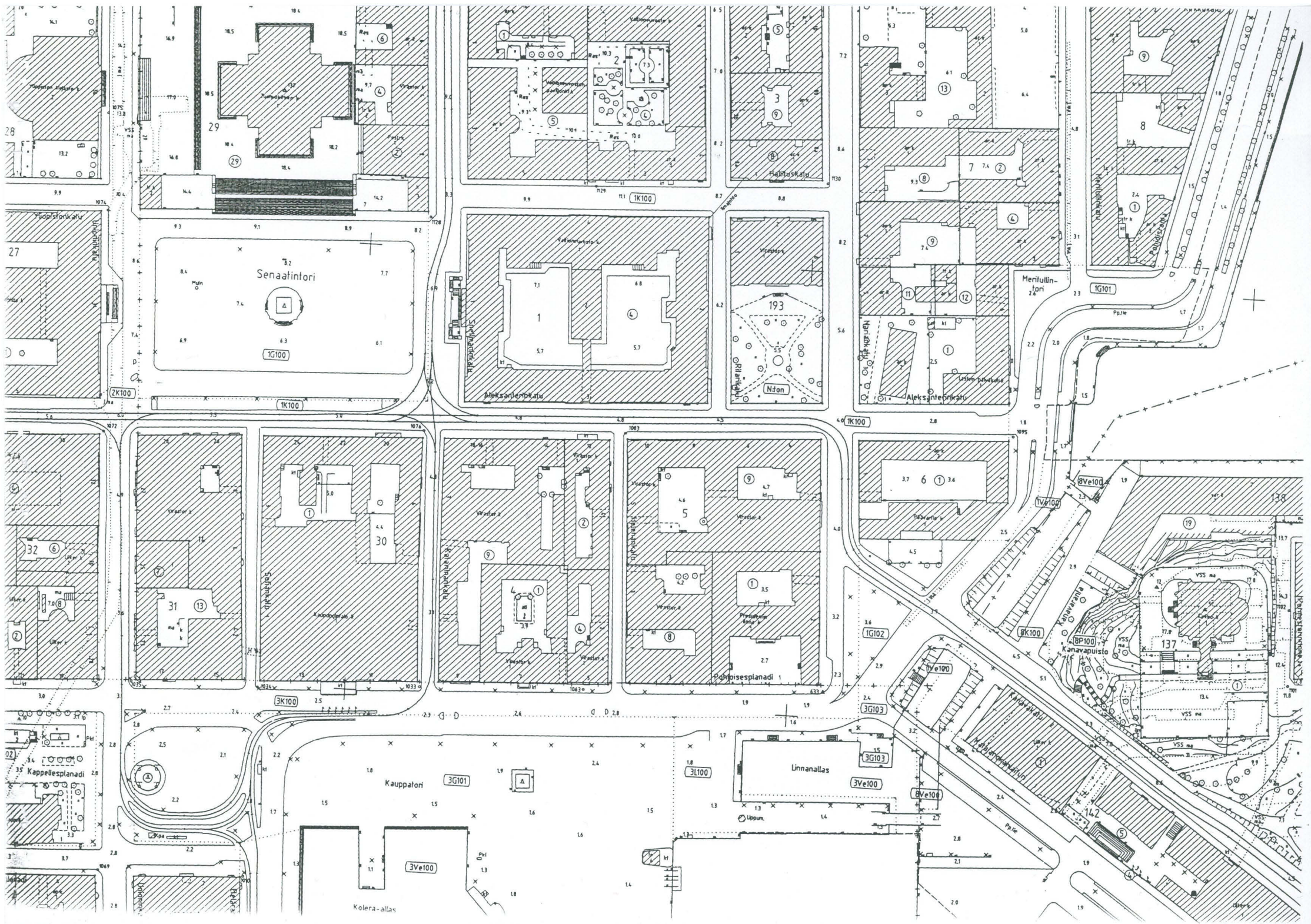
Senaatintori
Aleksanterinkatu
Yliopistonkatu
Unioninkatu
Snellmaninkatu
Hallituskatu
Meritullinkatu
Meritullin-
tori
Aleksanterinkatu
Pohjoisesplanadi
Kauppatori
Kappelisplanadi
Kolera-allas
Linnanallas
Kanavapuisto
Kanavaranta
Katajanokanlaituri
Pursimiehenkatu
Pursimiehenkatu
Pohjoisrantakatu
Pohjoisrantakatu
Pursimiehenkatu
Pursimiehenkatu
Pursimiehenk

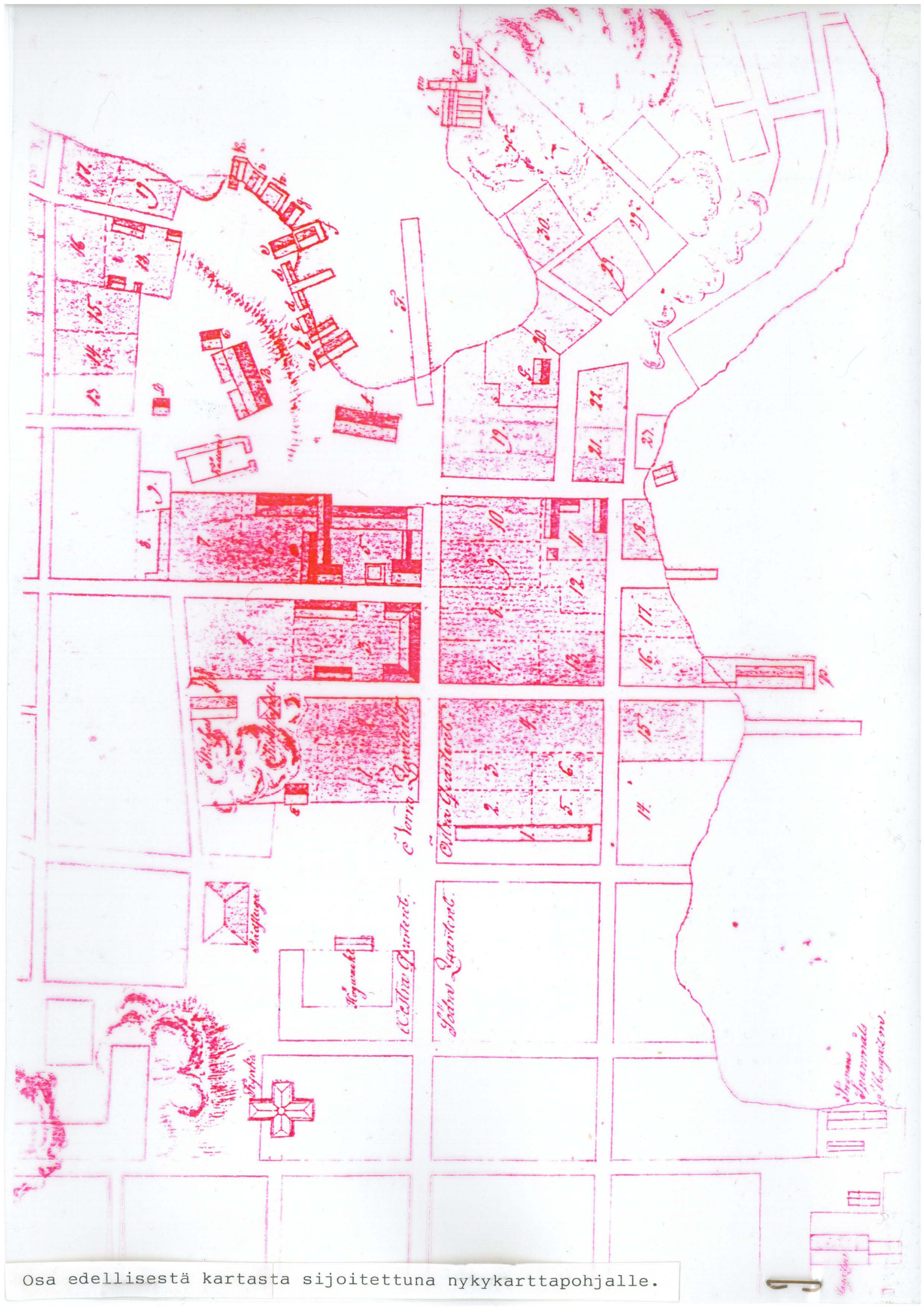

Osa edellisestä kartasta sijoitettuna nykykarttapohjalle.

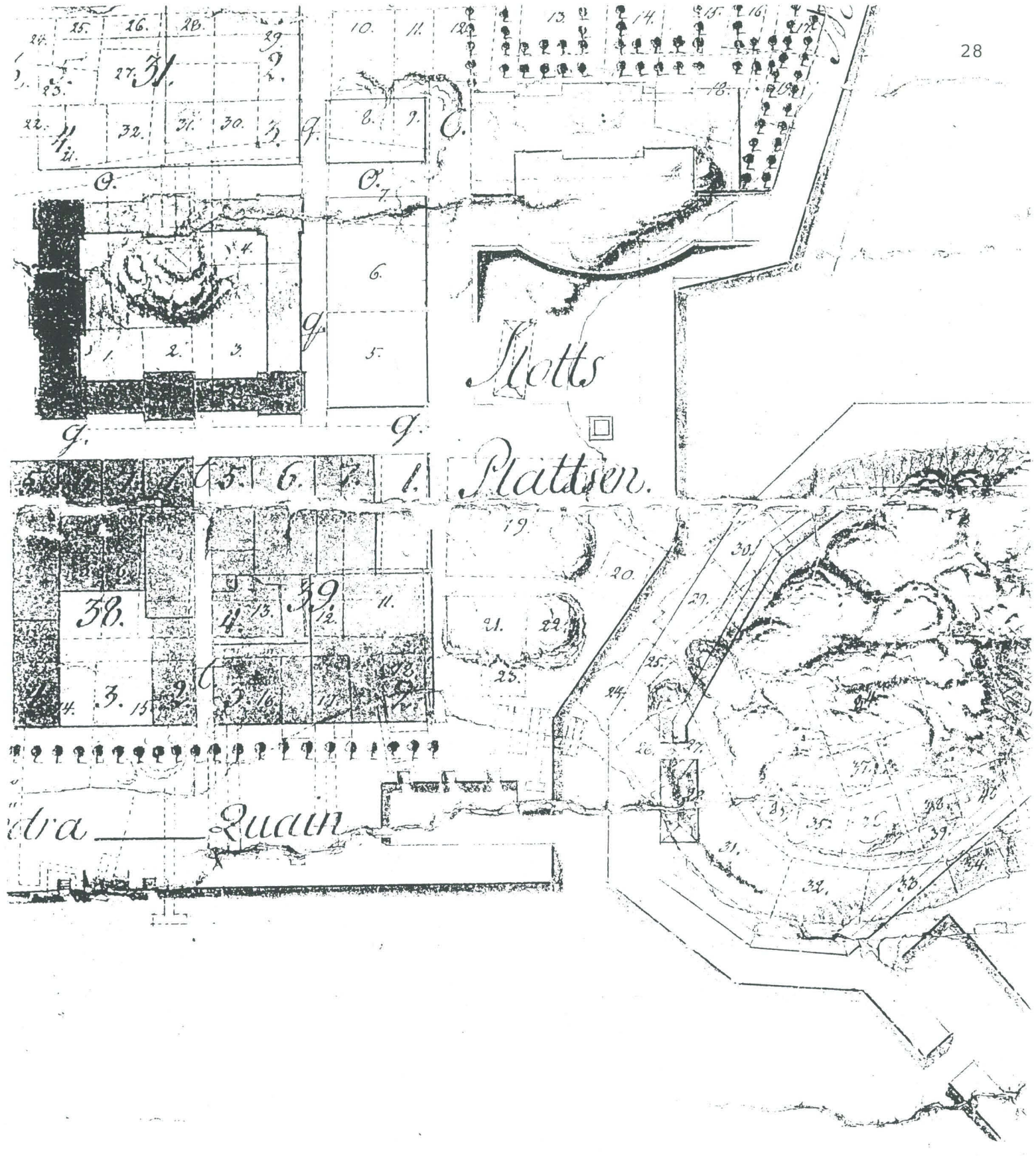

A. Kocken piirtämässä kartassa näkyy uusi asemakaava vuonna 1820, jolloin tontit 19 ja 20 ovat vielä kallioisina rakentamattomina tontteina vuoden 1808 tulipalon jälkeen. Vanha korttelijärjestelmä on merkitty katkoviivoilla. Helsingin kaupunginarkisto.

Pohjoissatama. Näkymä Katajanokan tyvestä keskustaan ja kauppasatamaan päin. Päävartion ja presidentinlinnan talousrakennusten tuleva paikka on vielä rakentamaton vuoden 1808 tulipalon jäljiltä kuvan vasemmassa reunassa kallioitten kohdalla ja takana. Päävartiota alettiin rakentaa vasta 1840. Kaksikerroksinen rakennus rannan lähellä on nykyinen tulli- ja pakkahuone. C.L. Engel 1816(?). Kuva HKM.

Päävartiontori. Näkymä Katajanokan kalliolta Esplanadin suuntaan. Päävartion ja presidentinlinnan talousrakennusten kohta on vielä rakentamaton. Valerian Galjamin 1827. Kuva HKM.

nan tilat olivat riittämättömät. Rakennustyöt aloitettiin vuonna 1840 ja ne valmistuivat vuonna 1843. Päävartioon on lisätty vuonna 1863 länsisiipi, vuonna 1876 itäsiipi ja pohjoseinän laajennus 1910-luvulla. Päävartiota ja talousrakennuksia on korjattu ja muutettu aikojen saatossa.[1] Nykyisten rakennusten historia on esitelty tarkemmin Tuula Pöyhiän rakennushistoriallisessa selvityksessä.

Historiallisista lähteistä saatavat tiedot nykyisen päävartion korttelin aiemmasta rakennushistoriasta ovat vähäiset. Paikan omistajat tunnetaan 1600-luvun lopusta lähtien ja siellä olleiden rakennusten määrät 1700-luvun puolivälin jälkeen osittain. Sen sijaan sitä millaisia kyseiset rakennukset olivat ja sitä miten ne sijaitsivat suhteessa toisiinsa, ei tiedetä. Paikalla, lähinnä tontilla 19, on ollut mahdollisesti yhdeksän päävartion rakentamista edeltävää mahdollista rakennushorisonttia:

1. 1600-luvun keskivaiheen jätekerrokset
2. 1600-luvun lopun ja 1700-luvun alun rakennukset, jotka tuhoutuivat mahdollisesti isonvihan aikana tulipaloissa ja linnoitustöissä.
3. Venäläisten rakentama linnoitus.
4. Iso vihan jälkeinen rakennustoiminta.
5. 1740-luvun alun mahdollinen rakennustoiminta.
6. Pikku vihan tuhojen korjaaminen.
7. 1700-luvun jälkipuoliskon mahdollinen rakennustoiminta.
8. Ennen vuotta 1808 valmistuneet uudet rakennukset.
9. Vuoden 1808 palon jälkeinen rakennustoiminta.
10. Päävartio 1840-luvulla

[1] Pöyhiä, Tuula 1998: Päävartio ja presidentinlinnan talousrakennus. Rakennushistoriallisen selvityksen käsikirjoitus.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Lyhenteet

BA = Berndt Aminoffin kortisto
KA = Kansallisarkisto
MA = Maistraatin arkisto

ARKISTOLÄHTEET

HELSINGIN KAUPUNGIN ARKISTO

Brendt Aminoffin Kortisto

B. LUETTELOT

Ba:1 Tonttikortisto omistajia koskevine tietoineen 1695. Itäisen korttelin no:t 19 ja 20

Bb:2 Henkilöhistoriallinen kortisto 1700-1855 C-E (Clayhills, Ekendahl)

Bb:3 Henkilöhistoriallinen kortisto 1700-1855 F-G (Fisher, Grammerus)

Bb:5 Henkilöhistoriallinen kortisto 1700-1855 K-Ö (Kortman, Manecke)

Bc:2 Henkilöviitekortit tonttihistoriallisiin muistiinpanoihin B-E (Clayhills)

D. TOIMITTEET

Da:1 Tonttihistorialliset muistiinpanot 1696-1799. Helsinkiläisten korvausanomukset pikkuvihan aiheuttamien tuhojen johdosta.

Da:1 Tonttihistorialliset muistiinpanot 1696-1799. *Odmjukaste berättelse om beskaffenheten af de Gårdar och tompter, hvilka af fästnings Bygnads Medler, blifvit för Kongle. Maijsts och Cronans räckning, uti Helsingfors stad tid efter annan Uphandlade 8.10. 1773.*

Dc:1 Jäljennökset ja otteet tonttikirjoista. Forssel-Avanderin tonttiluettelo 1696-1707.

Maistraatin arkisto

Förteckning öfver Hus och Byggnader i Helsingfors-afbrände och (?) år 1809, jemte ägarnas namn, samt tomtnummer och litter å chartan. Kartan från tiden före 1808.

KANSALLISARKISTO

Kaupunkikartat

Gete, A.E. 1763: Geographisk Charta öfver Helsingfors med dess närmaste Belägenhet efter högvälborne Herr. Ehrensvärd befallning. *Kansallisarkisto. Helsinki 29/56M 9/22.* Helsingfors 1741-1743 (?): *Kansallisarkisto. Helsinki 7/2D 28/2.*

PAINETUT LÄHTEET

Avander Nils 1707: Geometrisk Grungritning Öfwer Stapel Staden Hellsingfors i Nylandh och alle das tillhörige åkrar afmätte ANNO 1696 af Sahl av Lars Forssel renoverat och beskrefven Anno 1707. Kartta no 7 1696. *Helsingin asemakaavahistoriallinen kartasto / Helsingfors stadsplanehistoriska atlas.* Toimittanut Olof Stenius. Helsinki/Helsingfårs 1969.

Nordman, P 1906: Bidrag till Helsingfors stads historia III. 1. Borgarkapens suppliker, kungliga resolutioner och bref åren 1651-1697. Samlade och utgifna af P.Nordman. *Skrifter utgifna af Svenska litteratursällskapet i Finland LXXVI. Helsingfors*.

Wenström, Mathias 1872: Plan av Helsingfors stad 1696. *Samling af kartor över Helsingfors*. Helsingfors.

KIRJALLISUUS

Aminoff, Berndt: Helsingin kartoista Ruotsin vallan aikana. *Entisaikain Helsinki, Helsingin historiayhdistyksen vuosikirja II*. Helsinki.

Aminoff, Berndt & Pesonen, Leo A. 1981/92: Helsingin kadunnimistön synty ja kehitys vuoteen 1946 mennessä. *Helsingin kadunnimet. Helsingin kaupungin julkaisuja 24.*

Ehrström, Erik 1890: Helsingfors stads historia från 1640 till stora ofreden. *Skrifter utgifna af Svenska litteratursällskapet i Finland XV. Helsingfors.*

Hornborg, Eirik 1950: Viaporin perustamisesta maaherranistuimen siirtoon. *Helsingin kaupungin historia 2.* Helsinki.

Meurman, Otto-I. 1969: Piirteitä Helsingin asemakaavan historiaan. *Helsingin asemakaavahistoriallinen kartasto / Helsingfors stadsplanehistoriska atlas. Toimittanut Olof Stenius.* Helsinki/Helsingfårs 1969.

Suolahti, Eino E. 1950: Ensimmäinen Vironniemen Helsinki. *Helsingin kaupungin historia 1.* Helsinki.

4. TUTKIMUSMETODIT

Johdannossa mainittujen syiden takia Kortteli Mariankatu 1:n rakennustöiden aikataulu määräsi täysin arkeologisten töiden järjestyksen. Perustusten vahvistamista ja lattianalaisten käytävien tekoa varten tehdyn kaivaustyön valvonta, tarvittavat dokumentoinnit ja arkeologiset kaivaukset pyrittiin rakentajan ja kaupunginmuseon välisillä keskusteluilla järjestelemään kaikille osapuolille sopivaan aikaan. Eri kohteita ei dokumentoitu missään tietyssä järjestyksessä eikä esimerkiksi samaa huonetta yhdellä kertaa.

Periaatteessa talousrakennusten huonetiloissa työ eteni puu- ja betonilattioiden poiston jälkeen rakennuksen seinien äärelle tehtyjen kaivantojen kaivamisella (noin 1 metriä syviä laskettuna kadunpinnan korkeuksista), rakennuksen seinien puhdistamisella ja injektoinilla. Huoneen keskeltä paalutuskone löi seuraavaksi kaivantoihin kahden metrin välein kovaan maahan saakka noin 14 cm paksut ontot teräsputkipaalut, jotka katkaistiin kaivannon pohjan tasolta. Rakennuksen entiselle merenpohja-alueelle laitettiin 9 cm paksut umpiteräspaalut huoneesta H lähtien. Rakennusta kannattavien paalujen varaan tehtiin betoniset peruspalkit, jotka sidottiin seinään ja rakennuksen ulkopuolelle tehtyihin vastaaviin rakenteisiin seinän läpi porattujen reikien kautta vetotangoilla. Jokainen seinä tehtiin erikseen eli ne peitettiin ennenkuin seuraava tehtiin. Länsisiiven itäsivulle, pohjoissiiven pohjoissivulle ja itäsiiven itäsivulle tehtiin leveämmät (2.50 m) ja syvemmät käytävät (1.00-1.80 m). Niitä varten kaivettiin syvimmillään 2.5 metriä syvä kaivanto laskettuna lattiapinnoista. Näiden kaivantojen ulottuessa vanhoihin kerroksiin suoritettiin kaivauksia tai syntyneet profiilit dokumentoitiin. Kadulla ja piha-alueella toimittiin vastaavanlaisesti, pihalla lähinnä maaleikkauksien profiileita dokumentoiden. Päävartion puolella kellarien rakentaminen suoritettiin eritavalla kuin talousrakennusten puolella.

Dokumentointiin tarvittaviin vaituksiin käytettiin lukuisia kiintopisteitä. Korkeudet saatiin rakentajien jokaisen huoneen seinille laittamista kiintopisteistä. Karttoihin merkityt korkeusluvut ovat mpy-lukuja eli absoluuttisia korkeuksia merenpinnan yläpuolella. Dokumentoitavat rakenteet huoneissa, pihoilla ja kaduilla sidottiin rakennuksen kulmiin, seinärakenteisiin, ovi- ja ikkuna-aukkoihin sekä rakennuksen sisällä huoneiden kulmiin.

Kaivausalueilla käytettiin kerroskaivausta eli maakerrokset kaivettiin luonnollisina kerroksina. Löydöt talletettiin maakerroksittain kaivantojen, koekuoppien ym rakenteiden perusteella. Uudet tasot dokumentoitiin mustavalko- ja diavalokuvin. Kentällä rakenteista ja kaivausalueista piirrettiin tasokartat mittakaavaan 1:50, profiilikartat 1:25 tai 1:10. Yleiskarttana kaivauksilla käytettiin Kortteli Mariankatu 1:n peruskorjauksen rakennepiirustusta mittakaavassa 1:100.

5. MAAKERROSTUMAT, RAKENTEET JA LÖYDÖT

5.1 Ajokäytävä

Nykyinen ajokäytävä (Liite II, kartat 1 ja 2; Liite III, kuvat 1-4 ja 117-122; diat 1-4 ja 121-125) talousrakennuksen länsisiiven eteläosassa johtaa talousrakennusten pihalta Mariankadulle. Se on ollut alunperin varasto, joka vuosisadan alussa muutettiin pesulaksi. Porttikäytäväksi se avattiin vuonna 1907 kun päävartio ja keisarillisen palatsin talousrakennukset erotettiin toisistaan tiiliaidalla, joka katkaisi kulkuyhteyden pihalta. Muuri purettiin rakennustöi-

den aikana. Tarkempi rakennusten historia ja rakennustutkimus on Tuula Pöyhiän tutkimuksessa.

Käytävän molempien seinien edustat kaivettiin esiin ja perustukset vahvistettiin täyttämällä kivien välit betonilla ja injektoimalla muuri. Eteläseinän juurelle tehdyn kaivannon pohjoisesta maaleikkauksesta piirrettiin profiilikartta. Ajopinnasta, rakennuksen entisestä lattiasta ja sen alapuolisista täytemaista muodostuva kerros oli 1.25 metriä paksu. Ylimpänä oli nykyinen asfaltti 4.30 m mpy. Sen alla oli noin 10 cm paksu betonikerros ja sen alla samanpaksuiset muurattu laasti- ja tiilikerros ja savikerros, ilmeinen lattiakerros. Alla oli 80 cm paksu yhtenäinen ruskea täytehiekkakerros ennen kallion päällä ollutta noin 10 cm paksua tummaa maakerrosta päävartion rakentamista edeltävältä kaudelta. Kallion pinta sijaitsi noin 3.00 m mpy.

Ajokäytävän eteläseinän eteläpuolelle Päävartionpihalle tehdyn kaivannon maaleikkaus, profiili 2, oli yhtä paksu kuin edellinen, mutta koostumukseltaan täysin erilainen. Päällimmäisenä oli asfaltti (4.10 m mpy) ja betonikerros, joiden alla oli nykyisten rakennusten pihan aikaisempi nupulakiveys (noin 4.00 m mpy). Kivet oli laskettu 20-25 cm paksuun vaaleanruskean hiekkakerrokseen. Sen alaosassa oli pieniä kiviä, mutta ne olivat tuskin talousrakennusten aikaisempaa pihakiveystä. Sen alla oli tumman ruskea sekoittunut hiekka (25-50 cm), jonka yläpinta oli melko tasainen alapinnan painuessa alemmaksi kuin alueen tasoittamiseksi.

Profiilin länsipuoliskossa oli edellisen alla vaalea hieno hiekka (20 cm). Profiilin keskiosassa sen itäpuolella kerroksen yläpinnan tasossa oli ohut hiilikerros, jonka alla oli kuopanteena samaa edellämainittua tummanruskeaa hiekkaa kuin päällä. Se tuskin on jonkun vanhan rakenteen kohta (oja, rakennuksen perustus), johon on alueen täyttövaiheessa valunut täyttöhiekkaa vaan todennäköisesti kohtaan on tehty kaivanto myöhemmin. Tämän itä- ja länsipuolella oli melko tasainen ohut tiili- ja laastikerros korkeudella 3.25-3.40 m mpy. Se oli mahdollisesti peräisin vuodelta 1808. Sen alla oli välittömästi katkelmallisesti kiviä, mahdollisesti kivistä tehty vanha pihakiveys. Kivet olivat 20 cm paksun vaaleanruskean hiekan päällä. Idässä hiekka oli suoraan kallion päällä ja lännessä sen alla oli alaspäin menevän kallion päällä kuin tasoitusmaana savensekainen hiekka. Kallio oli koholla profiilin keskiosassa (3.10 m mpy).

Länsisiivessä ja Mariankadulla sekä talousrakennusten pihan lounaisnurkassa tavattiin kaksi vuoden 1808 tulipaloa edeltänyttä pihakiveystasoa. Ylempi oli Mariankadulla ja huoneessa B korkeuksilla 3.20-2.70 m mpy ja alempi 2.75-2.45 m mpy. Pihalla korkeudet olivat 2.90 m mpy ja 2.35 m mpy. Pihakiveyksien korkeudet laskivat lännestä itäänpäin. Korkeuksien perusteella suurin osa edellisten profiilien maista olisi täyttöä, sillä vain alimmat mahtuvat pihakiveyksien antamiin yläpintakorkeuksiin. Huomioon on kuitenkin otettava, että maa nousi ennen vuotta 1808, kuten vieläkin, kohti lounasta. Suunnilleen päävartion ja Päävartiontorin kohdalla sijaitsi aiemmin avokalliota. Profiilin 2 kiveys on ilmeisesti ylempää pihakiveystä.

Ajokäytävässä, Päävartionpihalla, huoneissa A ja B, Mariankadulla sekä pihalla profiileissa 9-12 tehtyjen havaintojen perusteella näyttää että Mariankadulta pihan pohjoisreunalle on sijainnut mahdollisesti yhtenäinen W-E-suuntainen rakennus tai rakennusryhmä, joka olisi ollut noin 25 metriä pitkä. Sen pohjoisseinä kulkee huoneen A keskivaiheilla. Itäpäässä nykyisen pihan lounaiskulmassa rakennus tai rakennusryhmä oli melko kapea (noin 5 metriä). Sen eteläseinä kulki noin ajokäytävän keskilinjan kohdalla. Ainakin rakennuksen itäpäässä on ollut jonkinlainen alatila. Sen syvyys on täällä noin 75 cm ylemmästä pihakiveyksestä laskettaessa. Kivijalan maanpäällisen osuuden korkeutta ei pystytä arvioimaan tarkasti.

Pohjoisosassa ensimmäiset pihakivet tavattiin etelässä vasta Päävartionpihalla, joten rakennusryhmän länsipään rakennus on voinut olla leveämpi nykyisen rakennuksen ja Mariankadun kohdalla. Ajokäytävän eteläosassa kallio tulee niin korkealla, että lattianalaiset tilat on täytynyt, jos niitä on ollut, rakentaa maanpinnalle. Rakennus on sijainnut kuitenkin pääasiallisesti ajokäytävän pohjoispuolella ja huoneen A puolella, jossa sen kellarille on ollut riittävästi kaivuusyvyyttä. Puhdas hiekka oli täällä esillä korkeudella 1.70 m mpy. Mariankadun rakennuksen perustus oli säilynyt aina korkeudelle 3.30 m mpy saakka, joten kohtaan mahtuu hyvin kellari. Tontti ja vanhat rakennukset ulottuivat 1800-luvun alkuun saakka 7-8 metriä lännemmäksi nykyisen Mariankadun alueelle. Alueelle mahtuisi siten noin 8 metriä leveä ja 20 metriä pitkä rakennus.

Vuoden 1808 tulipalossa tuhoutui kaksi asuinrakennusta ja useita talousrakennuksia, mutta kellareiden olemassaolosta ei ole tietoa. Tämä voi olla toinen pienempi asuinrakennus ja talousrakennus, jotka on rakennettu yhteen. Nykyisen Mariankadun itäpuoliskolle, silloiselle tonttialueelle, mahtuu myös silloisen kadun suuntaiseksi, Päävartionpihalta löydetyn pihakiveyksen pohjoispuolelle, pienempi (noin 8 metriä leveä) asuinrakennus ja/tai talousrakennus. Tällöin Mariankadulta löydetty kivijalka olisi sen pohjoispäätyä. Paikalla on voinut olla myös L-muotoinen rakennusryhmä.

Ajokäytävän pohjoiskaivannon irtomaasta kerättiin talteen fajanssiastian pala ja piiposliiniastian paloja (KM 98022:226-227).

5.2 Huone A

Huone A (Liite II, kartta 3; Liite III, kuvat 5-18; diat 5-18) sijaitsi ajokäytävän pohjoispuolella. Huoneessa kaivettiin Mariankadun puoleinen perustus ensiksi auki. Huoneen luoteisnurkkaan 4.02 m mpy:n korkeudella sijainneen lattian (betoni 4 cm, villa 7 cm, betoni 4 cm) alle muodostui kaksi metriä pitkä NW-SE-suuntainen maaleikkaus, jonka kerrokset puoliväliin saakka olivat uudempia täytehiekkoja (1800-luvun alku-). Tämän osan ylimmät kerrokset oli täynnä tiiliä ja kiviä. Tiilien koot olivat noin 22-23 x 11 x 6-6.5 cm tai 26-27 x 11-12 x 7 cm. Talousrakennuksen seinien tiilien koot olivat hiukan suurempia, 30 x 13-14.5 x 7.5-8 cm. Tämän profiiliosan alempi osa käsitti tummanharmaan sekoittuneen hiekkakerroksen, jonka alaosa ei ollut yhtenäistä vaan siinä saattoi olla vanhojen kerroksien jäännöksiä.

Edellisen alla oli 2.35-1.95 m mpy:n korkeudella vanhoihin kerroksiin varmasti kuulunut alle 10 cm paksu hiilikerros. Se laski jyrkästi kaakkoon. Sen alla oli luoteispäässä ohutta valkoista hiekkaa eli kuumuudessa värinsä muuttanutta. Sen alla oli ilmeisesti puhdas vaaleanruskea hiekka, joka muuttui juovikkaaksi syvemmälle mentäessä. Korkeudella 1.50 m mpy vastaan tuli harmaa puhdas hiekka. Tumma kerros sijaitsee korkeimmassa kohdassaan samalla korkeudella kuin huoneen B profiilin 2 alin tumma hiekansekainen multakerros ja sen alapuoliset vaalea hiekkakerros ja puhdas hiekka eli huomattavasti edellämainittujen pihakiveystasojen alapuolella.

Kohdalle on kaivettu kuoppa puhtaaseen maahan saakka. Profiilissa näkyy vain sen reuna. Tämä on tapahtunut luultavasti kaupungin alkuaikoina 1600-luvun lopussa. Profiilin kohdalla on sijainnut viereisissä huoneissa ja Mariankadulla tehtyjen havaintojen perusteella todennäköisesti tontin 1740-luvulle ajoitettu alempi pihakiveys noin korkeudella 2.45 m mpy ja 1700-luvun lopun ylempi pihakiveys noin korkeudella 2.95 m mpy. Huoneesta A ei löydetty pihaki-

veystä, sillä huone oli tuhottu niitä syvemmälle. Mariankatu oli nykyisin huoneen A kohdalla noin 4.20 m mpy:n ja piha 3.57 m mpy:n korkeudella.

Huoneen kaakkoisnurkkaan muodostui kaivanto rakennustöiden edistyessä. Eteläseinän muurattu perustus oli tavallista noin 50 cm paksuutta vahvempi ulottuen 1.20 metrin päähän seinästä. Sen pohjoispuolella, siinä kiinni ollen, oli toinen erillinen kivirivi, jonka yläpinta kohosi eteläseinän keskikohtaa kohti saavuttaen siellä perustuksen yläpinnan korkeuden. Sen yläpinta kaivettiin osittain esiin. Pohjoisreuna jäi profiilin sisään (esillä oleva leveys 60 cm), mutta lännempänä tehdyn havainnon mukaan se ei jatkunut tätä kiviriviä edemmäksi pohjoiseen. Rakenne muodostui isoista louhituista kivistä, jotka vaikuttivat samanlaisilta kuin perustuksien kivet. Rakenteen yläpintaan saakka oli uudempia täytehiekkakerroksia ja alimpana oli ruskea hiekka tiilimurskineen. Koekuopassa noin kiveyksen yläpinnan tasolta 2.45 m mpy alaspäin oli tummanharmaata sekoittunutta hiekkaa, joka oli vielä täyttömaata, samanlaista kuin luoteisnurkan hiilikerroksen päällä. Koekuopan pohjalla oli puhdas vaaleanruskea hiekka suunnilleen samalla 1.70 m mpy korkeudella kuin luoteisnurkassa. Vain muutamia metrejä etelämpänä ajokäytävän eteläosassa kallio oli jo esillä korkeudella 3.00 m mpy. Kivirakenne liittyy luultavasti nykyiseen rakennukseen, mahdollisesti uunin pohjaan tai koska kallio nousee tässä erittäin jyrkästi rakenne se voi olla jonkinlainen tukimuuri.

Mariankadulta löytyi huoneen A kohdalta kapeasta kaivannosta vanhan rakennuksen pohjoisseinän perustus korkeudelta 3.30 m mpy. Se näytti olevan W-E-suuntainen. Se sijaitsi samalla etäisyydellä Mariankadulta ja huoneesta B löydetyn pihakäytävän kiveyksen isoista keskikivistä kuin pohjoispuolelta löydetyn Mariankadun ja huoneen C rakennuksen kivijalka. Rakennuksen kivijalka sijoittui siten huoneen A keskilinjan kohdalle eli hiukan huoneen eteläseinän pohjoispuolisen kivirakenteen pohjoispuolelle. Pihalta ei löytynyt uusien tai vanhojen rakennusten perustuksia, mutta profiileissa 8-12 oli maaperävaihdokset (purkumaita rakennuksen sisällä) hiukan etelämpänä ja pohjoisempana kuin missä edellisen kivirakenteen olisi pitänyt sijaita. Edelliset viittaavat myös siihen ettei huoneen A kivirakenne ole vanha vaan ajokäytävän ja huoneen A kohdalle sekä niitä vastaavilla kohdilla Mariankadulla ja pihalla olisi sijainnut ennen vuotta 1808 mahdollisesti yhtenäinen asuin- tai talousrakennus/-rakennusryhmä. Huoneen luoteiskulman laskeva musta kerros voi liittyä tämän rakennuksen ja sen kellarin rakentamiseen. Vanhaan rakennukseen kuuluessaan kivirakenne olisi ollut noin 1.5 metriä leveä, joka on liikaa pienen puurakennuksen seinäksi.

Pohjoisseinän ääreltä tuli esiin irrallinen tiilimuurin osa. Se kuului luultavasti tulevan tunnelin kohdalta huoneiden A ja B välisestä perustuksista puuttuvaan kohtaan. Seinä oli murrettu jossain vaiheessa. Hiukan lännempänä oli injektointimassan valumisesta syntynyt kiinteä tiilikasa. Huoneen itäseinän perustus oli myös murrettu joskus, ilmeisesti putkien vetoa varten ja se puuttui käytännössä kokonaan. Se kaivettiin kokonaan esiin ja tilalle valettiin uusi perustus. Myös muiden huoneiden perustuksia oli rikottu ja lattianalaisia kerroksia kaivettu putkivetojen takia.

5.3 Huone B

Huone B (Liite II, kartta 4; Liite III, kuvat 19-45; diat 19-45) oli kaivausten löytörikkaimpia paikkoja. Mariankadun jalkakäytävän (4.20 m mpy) alapuolella korkeudella 3.90 m mpy sijaitsevan huoneen betonilattian (5 cm, villa 5 cm, puulattia?) alta tuli täytemaan poiston jälkeen esiin vuoden 1808 tulipalon aikana käytössä ollut pihakiveys. Se oli säästynyt 7x3 metrin kokoiselta alueelta lähes koko huoneen leveydeltä ja se jatkui myös Mariankadun puolella.

Siellä sen korkeus oli noin 3.20 m mpy, huoneen keskellä noin 2.95 m mpy, mutta huoneen itälaidalla se laski korkeudelle 2.70 m mpy. Kiveyksen keskellä oli isommista kivistä tehty W-E-suuntainen keskikiveys, joka sijaitsi hiukan huoneen keskilinjan eteläpuolella. Kiveyksestä ei ollut jäljellä mitään viereisissä huoneissa rakennuksen kiviperusteiden ym syiden takia. Myöskään pihalta ei löytynyt kiveystä huoneen B kohdalta, mutta talousrakennusten pihan lounaiskulmasta ja todennäköisesti päävartion pihan pohjoislaidalta (ks. ajokäytävä) tuli esiin pihakiveystä. Vuoden 1808 tulipalon takia kivet olivat erittäin helposti rikkoutuvia ja kiveyksen päällä oli vielä nokea.

Kyseessä oli Mariankadun puolella tehtyjen havaintojen perusteella noin 8-8.5 metriä leveän talojen rajaamasta käytävästä tontin pihalta nykyiselle Mariankadulle. Tontti on ulottunut ennen 1800-luvun alun asemakaavamuutosta 7-8 metriä Mariankadun puolelle.

Kiveykseen tehtiin huoneen pohjoislaitaan ja luoteiskulmaan noin 100x50 cm:n kokoiset koekuopat. Kiveyksen alla oli kivien ruskea hiekkalaskukerros ja muutama täytekerros; tummanharmaa sekoittunut hiekka ja tumma mullansekainen hiekka, joka sisälsi tiilimurskaa. Profiilissa 1 niiden välissä oli ohut vaalea hiekkakerros ja profiilissa 2 tiilimurskaa. Kivien välinen kerros oli yhteensä noin 40 cm paksu ja se oli muodostunut yhdellä kertaa täyttönä. Alta tuli esiin huomattavasti isommista kivistä tehty toinen pihakiveystaso noin 2.45 m mpy. Koekuoppa 2 kaivettiin tämän kiveyksen alapuolelle. Kivien alla oli kivien tummanharmaa hiekkalaskukerros ja tumma hiekansekainen multakerros, ohut hiilikerros ja ohut vaalea hiekkakerros (tulen vaikutusta) ennen 2.10 m mpy ollutta puhdasta hiekkaa. Kulttuurikerroksen paksuus oli noin 85 cm paksu (Huom! Profiilikartoissa olevat kerrosnumeroinnit eivät vastaa toisiaan).

Kiveykset jäivät uuden peruspalkin pohjakorkeuden alapuolelle (1 metri lattiasta) säilyen siten uuden lattian alle, tosin ylempi huonossa kunnossa päällä ajaneiden työkoneiden takia. Sensijaan huoneen itäreunalle tehtiin huoltotunneli, jonka takia alue kaivettiin syvemmälle. Kaivannon 3.25 metrin pituinen läntinen seinä dokumentoitiin ja noin 30 cm leveä vyöhyke kaivettiin kerroskaivauksella pohjaan saakka. Kerroksista tuli löytöjä, joiden avulla niitä voitiin ajoittaa.

Profiilin 3 ylempi pihakiveys 2 (profiilit 1-2:kerros 1) sijaitsi korkeudella 2.85 m mpy. Sen alla oli noin 20 cm paksu ruskea kivien hiekkalaskukerros 3 (profiilit 1-2:kerros 2) ja sen alla 25 cm paksu tummanharmaa sekoittunut hiekka 4 (profiilit 1-2:kerros 3). Sen alla oli ohut hiilikerros 5 ja sen alla vuorostaan ohut savikerros 6 (5 ja 6 vastaavat profiileissa 1-2 kerrosta 4), joka meni alemman kiveystason 8 (profiilit 1-2 :kerros 6) päälle. Alempi kiveystaso näkyi vain profiilin eteläpuoliskossa. Pihakiveyksen kanssa samalla tasolla oli pohjoisessa 20 cm paksu tumma mullansekainen hiekkakerros 7, joka sisälsi runsaasti tiilimurskaa sekä hiiltä ja savea. Kerros näytti menevän myös kiveyksen päälle vastaten siten profiilien 1-2 kerrosta 5. Tiilimurskaa oli erityisesti kerroksen alaosassa.

Kerroksen 7 ja sen alapuolisten kerrosten alta paljastui profiilissa kuoppana näkynyt rakenne, joka jatkui pohjoisseinän suuntaan. Tämän kerroksen alla oli tummanharmaa hiekkakerros 10 (profiili 2:kerros 7), joka ulottui vain osittain alemman pihakiveystason alle. Profiilin pohjoisosassa kyseinen kerros oli paksumpi. Se painui alemmaksi kuopan kohdalla ja sen alla olevat kerrokset 11 (tumma mullansekainen hiekka), 12 (hiekka) ja 13 (savensekainen hiekka) tekivät samoin. Profiilin keski- ja eteläosassa puhdas hiekka 18 oli tullut esiin jo kerros 10 tasolla 2.10 m mpy. Kulttuurikerros oli etelässä 80 cm paksu ja kuopan kohdalla 150 cm. Kuopan syvyys oli siten noin 75 cm.

Kerrosten 10-13 alla oli koko profiilissa kuitenkin sama hiekansekainen multakerros (+hiili) 14 (profiili 2:kerros 8-9), joka oli kuopan kohdalla 25 cm paksu ja etelässä 10 cm. Etelässä sen alla oli puhdas hiekka, mutta kuopassa oli tämän kerroksen alla erittäin tumma maakerros 15, jossa sisälsi puusilppua. Kerroksen alaosassa oli lauta 16. Alla oli puhdas hiekka 18 (profiili 2:kerros 10). Kuopan pohjalle kertyi pohjavettä tai työmaalla käytetty vesi valui sinne maakerroksia pitkin. Kuopan pohja oli korkeudella 1.35 m mpy.

Ylempää pihakiveystä puhdistettaessa löytöjä (KM 98022:1-41) kerättiin talteen laajemmmilta parin metrin kokoisilta alueilta. Löydöissä oli mm. ikkunalaseja, lasipullojen paloja, posliiniastioiden paloja, fajanssiastioiden paloja, pronssilejeerinkinen hela ja rautanauloja. Osassa oli selviä merkkejä vuoden 1808 tulipalosta.

Koekuoppaa 1 kaivettaessa ja profiilia puhdistettaessa kerättiin talteen löydöt KM 98022:42-57. Kivien laskukerros sisälsi vähän löytöjä, mutta alapuolen täytekerroksesta tuli mm. posliiniastianpala, liitupiipun pesiä- ja varsikatkelmia, fajanssikaakelien paloja ja kattotiilejä sekä rautainen työkalu, meisseli. Liitupiipuille saatiin ajoitukseksi 1700-luku ja 1700-luvun puoliväli-loppupuoli. Kattotiilet ovat mielenkiintoisia, sillä tontin rakennuksessa mainitaan olevan 1740-luvun alussa kaupungin lähes ainoita tiilikattoja.

Koekuoppa 2 sisälsi vastaavia löytöjä (KM 98022:58-67). 1700-luvulle kuuluivat fajanssikaakelin palat, joissa oli koristeena sinisellä väritettyjä ilmeisesti raamatullisia ihmishahmoja valkoisessa tinalasituksessa. Ne olivat samasta kaakelista kuin koekuopan 1 palat. Lasipikarin jalka ja ilmeisesti ovensaranan helarauta olivat muita erityisempiä löytöjä. Ajoittavana löytönä oli myös englantilaista piiposliinia, "cream-coloured earthenware", jota on 1760-luvulta lähtien, mannermaalla erityisesti vuosisadan lopussa.

Profiilia 3 puhdistettaessa ja kerroskaivauksessa otettiin talteen runsaammin. Ylemmän pihakiveyksen kivien laskukerroksen 3 löytöinä (KM 98022:68-85) tuli etupäässä fajanssiastioiden ja punasaviastioiden paloja, liitupiipun varsia, joiden ajoitukset heittelivät 1600-luvusta 1700-lukuun. Yhden piipun post-ajoitus on 1725. Erikoisempi löytö oli kaksipiikkisen haarukan katkelma.

Kerroksesta 4 (KM 98022:86-108) tuli edelleen etupäässä liitupiipun osia, fajanssikaakeleiden, fajanssi- ja punasaviastioiden paloja. Liitupiippujen ajoitukset heittelivät edelleen, mutta tärkeimmät ajoitukset viittasivat tämän täytekerroksen ajoittuvan 1700-luvun jälkimmäiselle puoliskolle.

Ohut hiilikerros 5 (KM 98022:109-113) sisälsi vain muutaman löydön mm. kattotiilen palan. Sen alla ollut ohut savikerros 6 (KM 98022:114-134) sisälsi etupäässä liitupiippujen paloja ja fajanssiastioiden ja punasaviastioiden paloja. Erityisempi löytö muiden esineiden ryhmässä oli värittömän lasiastian pohjapala. Liitupiiput ajoittuvat 1700-luvun alkuun.

Kerros 7, paksumpi tumma mullansekainen hiekka ja runsas tiilimurska, sisälsi runsaammin löytöjä (KM 98022:135-156). Enemmistönä olivat punasaviastioiden kylki- ja kahvapalat. Myös fajanssiastioita oli runsaasti. Lasipullon paloja ja ikkunalasia löytyi. Erityisempi oli filigraanikoristeltu väritön lasiastianpala.

Kerros 10 (KM 98022:157-159) ja kerros 12 (KM 98022:160-164) sisälsivät vain vähän löytöjä: rautanauloja, liitupiipun paloja, fajanssiastianpaloja, ikkunalasin ja lasipullon pala sekä luuta, joista viimeisiä löytyi useista kerroksista vähän. Eri huoneista ja kerroksista kerättiin makrofossiilitutkimusten aikana myös luiden paloja ja kalojen suomuja ja nikamia.

Osittain alin kerros 14 sisälsi runsaammin löytöjä (KM 98022:165-181). Suurimpana ryhmänä oli sinertävänvalkoiset kukkakoristeilla ja lintuaiheella koristellut fajanssiastioiden palat, mutta myös fajanssikaakelin pala, liitupiipun paloja ja punasaviastioiden paloja löytyi. Kuopan alimmasta kerroksesta 15 (KM 98022:182-183) löytyi vielä liitupiipun varsia ja fajanssiastian, ilmeisesti lääkepurkin, pala. Pala sopi yhteen kerroksen 14 toiseen fajanssiastiaan. Fajanssiastiat kerroksista 14-15 vaikuttivat koristelun perusteella 1600-luvun lopun esineiltä.

Löytöjen perusteella näyttää että alempi kiveys on ison vihan jälkeiseltä ajalta, mahdollisesti 1740-luvun alusta, jolloin tontti vaihtoi omistajaa ja paikalla on saatettu suorittaa rakennustöitä. Pihakiveysten välistä tulleet ajoittavat esineet osoittavat kerroksien muodostuneen täyttönä 1700-luvun loppupuolella. Kerroksiin on joutunut sentakia vanhempiakin esineitä. Ne voivat kuulua rakennusvaiheiseen, jossa 1740-luvulla mainittu tiilikattoinen asuinrakennus on purettu ja paikalla on tehty muutostöitä. V. 1808 mainitaan tulipalossa tuhoutuneen uusia asuinrakennuksia, mutta niiden rakennusaikaa ei tiedetä. Ylempi pihakiveys voi liittyä tähän rakennusvaiheeseen, joka mahdollisesti on tapahtunut 1700-luvun lopusta.

Profiilin pohjoisosan kuoppa on täytynyt mennä umpeen viimeistään kun ylempi kiveystaso on tehty 1700-luvun lopussa. Kuoppa jättää avoimeksi kuitenkin useita kysymyksiä. Liittyykö se venäläisten isonvihan aikaiseen linnoitukseen vai onko se vanha W-E-suuntainen oja vai entisen talonperustan tai kellarikuopan kohta. Kuoppa ei jatkunut huoneen C puolella, joten se on N-S-suunnassa kapea. Huoneen B kaakkoisnurkkaan kuoppa ei myöskään jatkunut vaan siellä puhdas maa oli samalla korkeudella kuin profiilin 3 eteläosassa. Se on tuskin esimerkiksi huoneiden B ja C välisen seinän alla mahdollisesti sijainneen kaivon reunaosia, koska kuopan pohja näytti jo tasaiselta.

Miksi kuopan kohdalla ja idempänä uuden huoltokäytävän kohdalla ei ollut alempaa pihakiveystä ? Ylempää pihakiveystä ei ollut myöskään huoneen koilliskulmassa, mutta kohta oli kaivettu putkityön yhteydessä syvälle tuhoten samalla vanhat kerrokset. Ylempää ja alempaa kiveystä tai muita rakenteita ei löytynyt myöskään etelästä pihalta huoneiden A-C seinien viereisistä kaivannoista, koska siellä alueet oli tuhottu talousrakennusta rakennettaessa ja erilaisia putkia vedettäessä, joten kerrokset olivat uudempaa täytemaata. Kuopan jatkumista pohjoiseen ei voitu tarkistaa, koska se sijaitsi osittain perustuksen kohdalla ja aluetta ei tarvinnut kaivaa rakennustöiden takia.

Kuopan yläkerros 12 sisälsi huomattavasti enemmän erilaisia kasvilajeja makrofossiilitutkimuksen mukaan kuin lähikerrokset. Viittako se vuorostaan avoimeen sadevesi-likakaivoon ?

Onko alempi pihakiveys poistettu ylempää pihakiveystä tehtäessä vai eikö kiveystä ole ollut näissä kohtaa vaan jokin rakennus ? Alkuperäisen maanpinnan ja kuopan pohjan korkeusero on hiukan alle 1 metri, joten siinä on voinut olla kun otetaan huomioon kivijalan korkeus rakennuksen kellarikuoppa.

Edellisen kysymysten ja vastausten perusteella näyttää siltä että 1600-luvun lopussa ja 1700-luvun alkupuolella yksi kellarikuopalla varustettu rakennus olisi sijainnut huoneiden B ja C ja niiden lähialueiden kohdalla. Mitään kivijalkaa tai uuninperustaa ei löytynyt, jollei profiilin 3 eteläpään äärimmäiset kivet ole niitä. Ne sijaitsevat hiukan alempana kuin muut profiilin alemman pihakiveyksen kivet ja suoraan alimman multakerroksen päällä. Ilmeisesti alemman pihakiveystason teon aikaan (1740-l. ?) kuoppa on laitettu umpeen, koska siinä on samaa hiekkaa kuin muualla alemman pihakiveyksen alla. Kiveystä ei kuitenkaan ollut säilynyt kuopan kohdalla tai itäpuolella. Mahdollisesti sitä ei ole ollutkaan tai se poistettu ylempää tasoa

tehtäessä. Uusi rakennus on rakennettu hiukan pohjoisemmaksi huoneen C puolelle. Se rajoittui eteläpuoleltaan alempaan pihakiveykseen huoneen A länsipuoliskolla ja Mariankadulla.

Huoneen profiileista 2 ja 3 otettiin maaperänäytteet, joista tehtiin siitepöly- ja makrofossiilitutkimukset ja osasta näytteistä geokemialliset tutkimukset. Siitepölyt tutki GTK:n dos. Irmeli Vuorela ja makrofossiilit Turun yliopistosta dos. Terttu Lempiäinen (Liite VII).

5.4 Huone C

Huone C (Liite II, kartta 5; Liite III, kuvat 45-54; diat 47-57) sijaitsi huoneen B pohjoispuolella. Se oli porrashuone ja siten huomattavasti pienempi kuin aiemmat huoneet. Portaan tukiranteet estivät kaivuun huoneen länsipuoliskolla. Huoneen itäosaan rakennettiin kuitenkin huoltotunneli, jonka kaivannon länsiseinä ja osa pohjasta kaivauksen alussa dokumentoitiin. Mariankadun jalkakäytävä sijaitsi tässä 4.05 m, huoneen lattia 3.90 m ja piha 3.70 m mpy:n korkeudella.

Profiili oli 2.5 metriä pitkä ja 75 cm korkea kulttuurikerroksien kohdalla profiilin eteläosassa. Profiilin keskikohdassa oli vanhan rakennuksen perustuksen jäännökset. Profiilissa ja tasossa näkynyt talonperustus ei jatkunut ilmeisesti syvemmälle. Sen ylimmät kiinteät kivet sijaitsivat korkeudella 2.58 m mpy eli noin 20 cm huoneen B tämän kohdan ylemmän pihakiveyksen alapuolella. Rakenne oli melko vahingoittunut ja irtonainen. Se leveni alaosassaan pohjoiseenpäin irtonaisena maansekaisena kivimassana kuten myös Mariankadulla huoneen C kohdalla. Sen pinta laski samalla. Mitään tiiliseinän tai -holvin rakenteita ei löytynyt. Yläosassa kiinteä rakenne oli 75 cm leveä. Rakenteen seinä oli suora etelänpuolella eli pihan puolella. Se ei näyttänyt jatkuvan syvemmälle. Huoneen D nykyisen seinäperustan pohja löytyi korkeudelta 1.83 m mpy ja sen alla oli puhdas hiekka. Rakenteen jäännös ei jatkunut myöskään itäänpäin, mutta mitä todennäköisemmin se oli tuhoutunut talousrakennuksen perustus- ja myöhemmissä putkitöissä.

Rakenteen eteläpuolella maakerrokset olivat täysin erilaisia kuin pohjoispuolella, joka oli rakennuksen sisäpuoli. Eteläpuolen profiili oli kärsinyt sen taakse länsipuolelle isketyn uuden peruspaalun takia. Kerrokset olivat painuneet U-muotoon. Vain lähin profiili 25 cm leveydeltä perustuksen vieressä oli koskematon. Puhdas hiekka sijaitsi korkeudella noin 2.20 m mpy. Sen päällä 10 cm paksu tumma hiilensekainen hiekka (vastaava kerros kuin huoneen B profiilin 3 kerros 14 ja profiilin 2 kerrokset 8-9 = tumma hiekansekainen multa + hiili), joka näyttää lähtevän laskeutumaan hiukan huoneen B kuoppaa kohti. Sen päällä ollut 10 cm paksu tummanharmaa hiekka (sama kuin huoneen B profiilin 3 kerros 10 ja profiilin 2 kerros 7). Tämän kerroksen jälkeen huoneessa B tuli alempi pihakiveys, paitsi juuri tässä kohta jossa sijaitsi kuoppa.

Tämän jälkeen oli ohut vaalea hiekka. Seuraavana olivat 15 cm paksu vaaleanharmaa hiekkakerros ja ohut hiilensekainen hiekka, joka oli kivijalan yläpinnan tasolla 2.58 m mpy. Sen päällä oli viimeinen vanha kerros, 10 cm paksu vaaleanharmaa hiekka, jonka yläpinta oli korkeudella 2.75 m mpy. Edellisten paksumpien kerroksien alaosat olivat huomattavasti tummempia kuin yläosat. Huoneessa B ylempi pihakiveys sijaitsee tässä kohdassa korkeudella 2.85 m mpy. Tämän hiekkakerroksen päällä ja kivijalan päälle mennen oli noin viisi cm paksut hiilensekainen hiekka ja sen päällä vaalea hiekka ja sitten koko profiilin pituudelta tiilimurskaa sisältänyt täytemaa. Ne kuuluvat jo uudempiin täyttömaihin.

Rakennuksen sisäpuolella alimpana oli nokimaa. Sen pohjaa ei pystytty kaivamaan esiin talousrakennuksen kaivamissyvyyden turvarajan takia. Kerroksen päällä oli 10-25 cm paksu hiilensekainen hiekka, jonka päällä oli samanpaksuinen tumma ja savensekainen harmaa kerros. Tämän päällä oli samanpaksuinen sekoittunut kerros, joka sisälsi puuta, hiiltä ja tiilimurskaa ja sen päällä saven ja hiilen sekainen maa (5 cm) ja sen päällä ruskea hiekka (10 cm) ja kivisorakerros. Kummankin profiiliosan päällä oli ylimpänä täytemaa, joka koostui hiekasta ja tiilimurskasta. Kivijalan pohjoispuoliset kerrokset olivat suurimmaksi osaksi käytännössä samaa kerrosta eli ne ovat yhdellä kertaa tehtyä täyttöä. Tasossa näkyi kellarin sisällä runsaasti tiiltä ja kiviä.

Rakennusjäännökset kuuluivat viimeiseen rakennusvaiheeseen, jonka talot tuhoutuivat vuonna 1808 tulipalossa. Rakennuksen jäännökset on purettu, jolloin kellarin sisäseinä on mahdollisesti kärsinyt. Kivimassat voivat kuulua seinän alaosan vahvistukseen, jolloin profiilissa näkyvä alin nokimaa olisi entisen lattian korkeudella (2.20 m mpy). Kellari on täytetty kerralla täytemailla, joka on koostumukseltaan samanlaista kuin täytemaat (tummanharmaa sekoittunut hiekka + tiilimurska) huoneissa D-F ja pihalla.

Vuonna 1808 tuhoutuneista rakennuksista ei tiedetä oliko niissä kellareita. Ei ole täysin mahdoton ajatus, että rakennuksen kivijalan epämääräisyys, sen heikko rakenne, ja sisäpuolisten maiden koostumus viittaisi siihen ettei rakennuksessa olisi ollut kellaria loppuvaiheessa vaan rakennuksen sisäosat olisi täytetty jo viimeisen rakennusvaiheen aikana. Pihan samannäköiset kerrokset ennen uusia täyttömaita voisivat kuulua samaan rakennusvaiheeseen.

Mariankadun jalkakäytävän alta löytyi edellisen kanssa samalla linjalla olevan rakennuksen perustuksen eteläinen kivijalka korkeudella 2.80 m mpy. Se oli noin 25 cm ylemmän pihakiveyksen alapuolella. Pihan ylempi kiveys loppui jo paljon ennen perustusta putkikaivantojen takia. Alempi kiveys loppui 0.50 cm päässä seinästä. Jos rakennus on ulottunut Aleksanterinkadun eteläreunaan saakka rakennuksen leveydeksi tulisi 10.5 metriä, joka olisi normaali ison talon leveys 1700-luvun lopussa.

Löydöt (KM 98022:184-214) kerättiin lähinnä koneen kaivamasta maasta ja profiilin suoristamisesta irronneesta maasta rajakohtana rakennuksen jäännökset. Eteläpuolelta tuli liitupiipun varsia, fajanssi-, punasavi- ja kivisaviastioiden paloja, lasipullon paloja sekä posliiniastian pala sekä kaivauksilta harvinainen nahanpala. Röpölölasitteisen kivisaviastian paloja löytyi myös huoneen B ylemmän pihakiveyksen päältä. Rakenteen pohjoispuolelta tuli vastaavia esineitä. Liitupiiput ajoittuvat 1600-luvun puolivälin sekä 1700-luvun loppupuoliskon väliin.

5.5. Huone D

Huone D (Liite II, kartta 6; Liite III, kuvat 55-64; diat 58-65) sijaitsi talousrakennuksen luoteiskulmassa. Huoneen pohjoislaidalle kaivetun kaivannon eteläreunan maaleikkauksesta dokumentoitiin 1.75 metrin pituinen pätkä sen keskikohdalta. Profiili oli hyvin yksinkertainen. Mariankadun jalkakäytävän kanssa samalla korkeudella sijainneen huoneen lattian muovimaton (3.90 m mpy) alla oli ollut yhteensä noin 40 cm paksu betoni-, vuorivilla-, betoni- ja bitumieristekerros ennen sora- ja puusilppukerrosta, joka ulottui syvyydelle 2.65- 2.80 m mpy. Erityisesti sen yläosassa oli puusilppua. Sen alla oli noin 15 cm paksu karkeajakoinen hiekka ja alla 25 cm paksu tumma likamaa (tummanharmaa sekoittunut hiekka + tiilimurska). Pro-

fiilin pohja sijaitsi 2.30 m mpy korkeudella, jolle rakentamiskaivaus loppui kartoitusvaiheessa. Suunnilleen samalta korkeudelta alkoi huoneessa C samanlaiset täytekerrokset.

Huoneen pohjoisosan käytävää kaivettaessa mentiin syvemmälle ja tällöin saatiin huoneen C kuten myös huoneiden E ja F puhtaan hiekan yläpinnaksi noin 1.60-70 m mpy. Sen yläpuolella oli melko yhtenäistä tummaa täytemaata kuten huoneen C vanhan rakennuksen perustuksen pohjoispuolella, jossa sitä ei pystytty kaivamaan tarpeeksi syvälle kerroksen paksuuden toteamiseksi. Aikaisemmin tehdyssä koekuopassa huoneen luoteiskulmassa puhdas maa saavutettiin 1.90 m mpy:n korkeudella ja talousrakennuksen perustuksen pohja 1.83 m mpy, jonka alla oli myös puhdas hiekka. Perustus oli muurattu korkeudelle 2.88 m mpy:n korkeudelle saakka ja loppu oli kiviladelmaa. Tumman kerroksen paksuudeksi tulisi tällöin 1.10-1.25 m. Huoneissa A-C vanhojen rakennusten ulkopuolella puhdas maa tuli esiin noin korkeudella 2.10-2.20 m mpy. Huoneen A "kellarin" kohdalla puhdas maa oli korkeudella 1.70 m mpy.

Huoneen muissa osissa kaivuuta ei suoritettu seinäpalkkien pohjakorkeutta syvemmälle, joten kaivannot loppuivat jo yläkerroksen täyttömaihin. Mitään vanhan rakennuksen seiniä ei havaittu vaan ne oli korvattu huoneen kohdalla uusilla vahvemmilla perustuksilla. Huoneen keskellä oli isompia kiviä, jotka kuuluivat talousrakennuksen uuninperustuksiin vuoden 1907 muutostöistä. Ylimmän täytekerroksen puusilppukerros on luultavasti tältä rakennusperiodilta tai vuodelta 1970, jolloin lattia on tehty uudelleen.

5.6 Huone E

Huone E (Liite I, kartta 7; Liite III, kuvat 65-77; diat 66-79) sijaitsi huoneen D itäpuolella Aleksanterinkadun varrella. Huone oli alunperin vain katettu tila, joka oli avoin pihalle vuoteen 1907 saakka. Huoneen lattia (3.74 m mpy) muodostui betonilaatasta (10 cm), hiekkasta/vuorivillasta ja toisesta betonilaatasta (15 cm). Aleksanterinkadun pinta oli laskenut jo lähes korkeudelle 3 m mpy eli lähes metrin 15 metrissä Mariankadulta. Huoneen lattia sijaitsi siis jo kadunpinnan yläpuolella. Tämä tila, kadun ja lattian välissä, oli täytetty melko puhtaalla hiekka/sorakerroksella, jota oli jo huoneessa D. Tästä huoneesta itäänpäin kerros kasvoi vain paksuudeltaan katu- ja lattiapintojen erotessa yhä enemmän toisistaan.

Huoneesta dokumentoitiin kolme profiilia pohjoisseinän kaivannon kohdalta. Kaksi vierekkäin, mutta erikorkeuksilla, sijainnutta profiilia oli kaivannon eteläseinässä. Ne sisälsivät erilaisia täytemaita, jotka vastasivat toisiaan osittain. Profiilin 1 yläosassa lattian alla oli puhtaampaa hiekkaa ja alempana ruskea hiekka ja sen alla tummanharmaa sekoittunut hiekka tiilimurskineen. Profiilissa 3 kerrokset alkoivat tiilen ja laastin sekaisella hiekalla, joka vastasi edellisen profiilin yläkerrosta. Alla oli vaalean tummanharmaa sekoittunut hiekka tiilimurskineen, jonka alla oli tumma hiekansekainen multakerros (1.90 m mpy) ennen puhdasta ruskeaa hiekkaa. Puhdas hiekkakerros oli samalla korkeudella kuin huoneessa D eli noin 1.70 m mpy. Se oli edelleen huomattavasti alemmalla tasolla kuin huoneissa B ja C vanhojen rakennuksien ulkopuolella.

Huoneiden E ja F välinen seinänperusta murrettiin huoneen koillisosassa rakennettavan käytävän takia huoneesta F käsin. Seinän taakse huoneeseen E muodostui profiili 2, jota dokumentoitiin useammassa vaiheissa. Profiilia kaivettiin niin syvälle kuin oli mahdollista, mutta kuoppaan tunkeutuva vesi esti puhtaaseen maahan saakka kaivamisen. Profiili ulottui huomattavasti syvemmälle kuin 4 metriä pohjoisempana oleva profiili.

Kuopan pohja oli korkeudella 0.76 m mpy ja alimpana kerroksena ollut puusilppukerros (30 cm) jatkui vielä alaspäin. Sen päällä oli 10-15 cm paksu vaaleanharmaa hiekan sekainen multa ja 15 cm paksu tumma hiekansekainen multa. Niiden välissä oli iso kivi (=kivi-puusilppukerros) korkeudella 1.25 m mpy. Seuraavaksi oli ohut hiekkakerros ja sen jälkeen uudelleen tumma hiekansekainen multa, jonka yläpinta oli korkeudella noin 1.55 m mpy. Se oli hiukan alempana kuin läntisemmän profiilin 3 alaosan tumma kerros (1.90 m mpy), mutta hiukan korkeammalla (1.40 m mpy) kuin itäisemmän huoneen F tumma kerros vastaten siten maakerrosten rantaa päin laskevaa tendenssiä. Edellisen kerroksen jälkeen alkoi paksu 50 cm paksu tummanharmaa sekoittunut hiekka tiilimurskineen, jonka päällä oli tiilimurskakerros ja tiili- ja hiekkakerros (noin 2.35 m mpy). Ne vastasivat profiilin 3 keskikerrosta ja mm. huoneen C kerroksia. Niiden päällä oli 10 cm paksu sorakerros (2.40 m mpy) ja päällä vaaleampi hiekka, kivi- ja tiilikerros. Profiilin yläpinta, jonne saakka oli huoneessa E oli jo ehditty kaivaa, oli korkeudella 2.76 mpy eli lähes metrin lattian (3.64 m mpy) alapuolella.

Profiilin alaosan tummista kerroksista saatiin punasaviastian ja punasavikaakelin pala sekä luuta (KM 98022:215-217). Profiilin 2 kerroksista otetuista näytteistä tehtiin siitepöly- ja makrofossiilitutkimukset (Liite VII). Profiilin alaosan kerrokset olivat verrattuna huoneen B näytteisiin nähden erittäin rikkaita lajimääriltään, erityisesti ruohokasvien osalta, joka kuvastaa merenrannan läheisyyttä ja alueen avoimuutta.

5.7 Huone F

Huone F (Liite II, kartta 7; Liite III, kuvat 78-84; diat 80-86) sijaitsi huoneen F itäpuolella. Huoneen lattia oli noin 3.60 m mpy ja katu noin 3.20 m mpy:n korkeudella eli lattia ja sen alapuoliset täyttökerrokset ovat jo kadun yläpuolella. Huoneen lattia muodostui muovimatosta, laasti/betonikerroksista ym ja 4 cm paksusta betonista. Ne olivat yhteensä vähän alle 20 cm paksu kerros. Piha oli korkeudella 3.50 m mpy.

Pohjoisseinän äärellä olleen kaivannon pohjalle tehtiin noin 100x50 cm:n kokoinen koekuoppa. Sen yläpinta oli korkeudella 1.70 m mpy ja pohja 0.70 m mpy. Kerrokset olivat käytännössä samanlaiset kuin huoneen E profiilin 2 alaosa. Alimpana oli 15 cm paksu puusilppukerros ja sen päällä kiviä savikerroksessa (yläpinta 1.00 m mpy). Yläpuolella oli vaalean hiekan eroittamana samanlaista tummanharmaata sekoittunutta hiekkaa kuin lännenpuoleissa huoneissa ja pihalla. Puusilppukerroksen pohjaa ei saavutettu. Tunnelin pohja kaivettiin myöhemmin pohjoissiivessä korkeudelle 1.10 m mpy.

Profiilin ylimmästä tummasta maasta saatiin talteen mm. ikkunan lyijypuite ja fajanssiastian paloja (KM 98022:220-225).

Puhtaan maan pinta laskee huoneen E itälaidassa ja pihalla samalla kohtaa muutamassa metrissä ainakin yli metrin. Huoneen E länsilaidassa puhdas hiekka oli korkeudella 1.70 m mpy, mutta huoneen itälaidassa ja huoneessa F kulttuurikerrokset jatkuivat vielä korkeudella 0.75 m mpy, jota syvemmälle ei päästy kaivamaan. Jos pudotus on luonnollinen niin ilmeisesti rannan vahvistamiseksi, maan nostamiseksi, paikalle on tuotu niin kiviä, savea, oksia ja paikalle on kaadettu jätteitä mm. puusälää kuten lastuja. Toinen vaihtoehto on että kyseessä on venäläisten ison vihan aikaisen linnoituksen muurin takia tehty kaivanto, jolloin osa materiaalista kuuluisi linnoituksen jäännöksiin.

Venäläiset rakensivat alueelle ison vihan aikana linnoituksen, jonka kulmabastioni sijaitsi päävartion ja sen eteläpuolisen Päävartiontorin kohdalla korkeilla kallioilla. Lähellä Pohjoissataman rantaa sijaitsi tällöin sen koillisvalli, joka meni nykyisen pihan keskiosan poikki NW-SE-suunnassa ja kääntyi pohjoiseen pohjoissiiven huoneiden E-F-G kohdalla. Muuria on varmaan jouduttu vahvistamaan pehmeällä rannalla ja pysymään samalla tasolla kuin korkeammalla sijaitseva bastioni. Vallin rakennusaineena käytettiin maata ja hiekkaa, jotka tuettiin riviin asetetuilla fasciineilla eli tiukasti yhteensidotuilla risukimpuilla. Kellareista ja kaduista otettiin kiviä. Näitä kaikkia oli kyseisissä kerroksissa.

Merenranta kulki 1700-luvun lopun karttojen perusteella noin huoneen I poikki NW-SE-suunnassa yli 20 metriä idempänä. Meren korkeus oli kaupungin siirtyessä 1640-luvulla Vironniemelle noin 1 metri nykyistä korkeammalla. Se merkitsee että huoneen E itäosa olisi kuulunut vesialueeseen. Joidenkin sovellettujen käyrien mukaan, joissa otetaan huomioon valtamerien pinnan vaihtelut ja historiallisesti todetut rannat, 1600-luvulla olisi tapahtunut merenpinnan tilapäinen laskeminen vain noin 30 cm nykyistä ylemmälle tasolle. 1700-luvun meri olisi ollut noin 60 cm ylempänä, josta se olisi vähitellen laskenut. Ilmeisesti tontin itäpuolisko tai lähinnä koilliskulma on ollut erittäin matalaa aluetta. Kaupungin sataman laituri nykyisen Aleksanterinkadun kohdalla alkoi 1700-luvun lopussa jo kaukaa maa-alueelta huoneiden F ja G välisen seinän korkeudelta.

Huoneissa C ja D sekä Mariankadulla ja Aleksanterinkadulla tehtyjen havaintojen perusteella 1700-luvun lopussa ja 1800-luvun alussa alueella on sijainnut W-E-suuntainen rakennus. Se oli noin 10 metriä leveä N-S-suunnassa, jos se ulottui Mariankadulta todetusta kivijalasta Aleksanterinkadun eteläreunaan saakka. Tämän kokoisen rakennuksen pituus oli tähän aikaan noin 24-30 metriä, jolloin se ulottuisi huoneen F länsi- tai itäosaan saakka. Rakennuksen länsipää sijaitsi nykyisen Mariankadun kohdalla nykyistä tonttia lännempänä. Rakennuksen itäpää olisi ollut täytemaan päällä, sillä puhdas hiekka noin 1.70 m mpy:n korkeudella loppui huoneessa E jatkuen samalla korkeudella itäänpäin täytemaana. Jos rakennus on ollut vain "kunnon maapohjalla" rakennuksen pituudeksi tulisi noin 20 metriä, joka olisi oletettuun leveyteen nähden lyhyt.

Koko rakennuksen pituudella on voinut olla kellari, mutta itäpäässä sen on täytynyt olla pohjaveden takia enimmäkseen silloisen maanpinnan yläpuolella. Kellarin pohja olisi ollut viimeistään noin korkeudella 1.70 m mpy. Länsipäässä se olisi ollut korkeintaan noin 1.40 m ja itäpäässä 0.40 m silloisen maanpinnan alapuolella. Puhtaan maan päällä on ollut varmasti muuta maata, joten edellisistä korkeuksista pitää vähentää vielä hiukan. Silloisten maanpintojen korkeus oli Mariankadun pihakäytävän kohdalla 3.10 m mpy ja Aleksanterinkadulla 2.10 m mpy. Meillä ei ole tietoa oliko vuonna 1808 tuhoutuneissa rakennuksissa kellareita. Sellainen tieto on vain 1740-luvulta.

5.8 Huoneet G-N

Huoneet G ja H (Liite III, kuvat 85-90; diat 87-94) eivät sisältäneet paljonkaan arkeologisesti mielenkiintoista. Huoneiden pohjoisosaan tuli käytävä, mutta maaleikkauksissa lattian muodostavan muovimaton ja 20 cm paksun betonilaatan alla näkyi etupäässä vain soramaista hiekkaa.

Huoneessa G käytävän pohjasyvyydelle kaivettaessa eli noin korkeudelle 1.10 mpy profiilissa näytti olevan suunnilleen 40 cm paksu tumma hiekansekainen multakerros. Täten saavutettu

korkeus 1.50 m mpy on sama kuin huoneiden E-F samanlaisen kerroksen korkeus. Huoneessa G kerroksen päällä näytti olevan sorahiekkakerros, joka esiintyi yhä paksunevana kerroksena tästä itään. Myös huoneiden D-F kerroksissa oli sitä.

Huoneessa I (Liite II, kartta 8; kuvat 91-96; diat 95-100) käytäväkaivannon keskiosasta soramaisen hiekkakerroksen alta tuli esiin autotallin N-S-suuntainen tiilimuurattu voitelumonttu. Seinät olivat kahden pitkittäisen tiilen levyisiä (alle 25 cm). Se oli vähän yli kaksi metriä leveä. Pituudesta oli esillä vain 1.5 metriä. Säilynyt muuri oli korkeimmillaan korkeudella 3.03 m mpy eli noin 60 cm lattian alapuolella. Alin kohta montun vieressä oli 1.61 m mpy. Huoneen lattia oli ollut korkeudella 3.65 m mpy, ja sen 40 cm paksu kerros oli koostunut laudasta, villasta, laudasta, turpeesta (20 cm) ja betonista (5 cm). Paikalla oli alunperin ollut varasto, joka oli muutettu autotalliksi vuonna 1921. Huoneessa I käytävän pohjakorkeudella 1.10 m mpy oli yhä soratäytemaata.

Huoneessa J (Liite III, kuva 97; diat 101) oli edelleen soramaista hiekkatäytettä. Huone oli alunperin vain katettu tila, joka oli avoin pihalle vuoteen 1907. Aleksanterinkadun ja Meritullinkadun kulmassa huoneessa K (Liite II, k. 98-101; diat 102-105), alunperin tallin takahuone, oli jäljellä puulattia, jonka isot lattiavasat oli kääritty tuohiin seinän perustusten kohdalla. Tuohet oli asetettu ulkopinta puuta vastaan. Lattian alla oli noin 1.5 metriä tyhjää tilaa. Pohjalla oli uudempaa roskaa (lamppuja, lehtiä). Sen alla oli 1.01-1.25 m mpy:n korkeudella rannantäyttämiseen käytetyn kivikerroksen yläpinta. Kiveys oli yli kolme metriä lattian (3.28 m mpy) alapuolella. Seinissä oli havaittavissa 1.20 metriä lattian alapuolella nesteen pinnan tasoa kuvaava väriero. Alkuperäisten piirustusten mukaan siellä on ollut vesisäiliö. Katu oli tässä noin korkeudella 1.90 m mpy. Pohjavesi tuli koekuoppaan noin 0.90 m mpy.

Huone L (Liite III, kuvat 102-114; diat 106-118) oli viimeinen varsinaisesti valvottu huone. Huoneen pohjois- ja itäreunalle kaivettiin ensin seinäpalkkia ja paalutusta varten kaivannot, jotka olivat jälleen soramaisen hiekan kerroksessa. Huoneiden K ja L välisen seinän lattian alla meni perustusten läpi sisämitoiltaan 15 cm kokoinen lankuista (n. 3" x 9") tehty puurakenteinen kanava. Sen yläpinta oli korkeudella 2.72 m mpy huoneessa K. Huoneen pohjoisseinän länsipäässä lattian alla oli toinen vastaavanlainen putki, läpileikkaukseltaan noin 25 cm (pinta 2.99 m mpy). Se ulottui pitkälle ulos seinästä. Ilmeisesti pohjoisseinän itäreunalla on ollut vastaavanlainen. Ne sijaitsivat keskellä olevaa korkeammalla.

Huoneet L ja M ovat toimineet aiemmin talleina ja pilttuut olivat sijainneet yhtenäisen huonetilan länsi- ja itäreunalla. Putkilla on ohjattu mahdollisesti virtsa ym nestemäinen aine huoneeseen K, josta on jäänyt jäljet huoneen seinään. Huoneen eteläpuoliskolta paljastui käytöstä poistettu viemärikaivo ja luoteiskulmasta perustuksissa tiilikaari.

Huoneen L lattian korkeus oli noin 3.50 m mpy (8 cm betonilaatta) ja kohdalle tullut käytävä ulottui syvyydelle 1.10 m mpy. Koko kerros oli soratäytettä. Piha oli korkeudella 3.48 m mpy ja Meritullinkatu 2.15 m mpy.

Maaperätutkimuksissa oli havaittu huoneen N ja heti talousrakennusten eteläpuolella päävartion kadunpuoleisen seinän kohdalla huoneen K tapainen rannantäyttämiseen käytetty kivikerros korkeudella 1.00 m mpy ja jossa pohjavesi tuli esiin 0.90 m mpy. Katu oli korkeudella 2.15 ja 2.50 m mpy.

5.9 Talousrakennusten piha

Pihalla (Liite II, kartat 9-11; Liite III, kuvat 116-139 ja 178-210; diat 120-146 ja 185-222) suoritettiin töitä kahdessa pääjaksossa. Ensimmäisessä kaivettiin talousrakennuksen perustukset auki paalutusta varten. Toisessa vaiheessa pihan poikki kaivettiin sadevesiviemäriputkia ja -kaivoja varten kaivannot.

Asfaltoidun pihan pinta laski kohti koilliskulmaa. Pihan lounaiskulma se oli korkeudella 4.24 m mpy ja koilliskulma 3.36 m mpy, joten piha laski lähes 90 cm. Pihan pintaa laskettiin korjausten yhteydessä noin 10 cm.

Seinien ääreltä dokumentoitiin viisi yli metrin pituista ja 1.25-2.00 cm syvää profiilia. Länsisiiven äärelle tehdyn kaivannon kerrokset olivat tuhoutuneet paikalla tehtyjen putkitöiden ym. takia. Pihan pinta eli profiilien yläosat tuhoutuivat pihan luoteisosassa noin 10 cm paksuudelta rakennustöissä, joten ne puuttuvat profiileista 1-2. Useimmissa profiileissa oli jäljellä asfaltti ja jonkinlaisen ohuen täytekerroksen alla nykyisten rakennusten pihan vanha nupulakivetys noin 15 cm nykypinnan alapuolella. Lännessä se oli 3.60 m ja kaakkoisnurkassa 3.50 m mpy laskien koilliskulman profiilissa korkeuteen 3.25 m mpy. Sen alla on sijainnut pihan luoteisnurkassa noin 30-40 cm alempana toinen nupulakiveystaso, joka näkyi profiileissa 1-3. Kerrokset kivitasojen välissä ja alla olivat vuoden 1808 tulipalon jälkeen tai enimmäkseen talousrakennusten rakentamisen aikana tuotuja erilaisia hiekkatäytemaita. Vanhaa maata ei tullut esiin, sillä kaivantojen pohjat eivät olleet tarpeeksi syvällä. Maaleikkaukset pohjoiskaivannossa sisälsivät lähinnä erilaisia vaaleita hiekkakerroksia, jotka olivat täysin erilaisia kuin rakennuksen pohjoisiivessä samalla korkeudella sijainnut melko yhtenäinen sorahiekkakerros tai pihan keskiosan profiilien lähinnä tummat hiekkakerrokset tiilimurskineen.

Suurin osa pihan pinnasta kuorittiin pakkasten aikana, jolloin se lähti levyinä pois. Alta tullutta pihakiveystä kuvattiin ennen sen poistamista. Pihan poikki kaivettiin senjälkeen sadenvesiviemäriputkia varten kaivantoja, joiden maaleikkauksia dokumentoitiin lyhyiltä kohdilta. Pihan länsipuoliskon läntisimmät profiilit 10-12 alkoivat noin korkeudelta 3.50 m mpy ulottuen 1.50-1.70 m mpy:n korkeudelle. Pihan länsipuoliskon itäosan profiilit 6-9 lähtivät hiukan alemmalta 2.90 m mpy:n korkeudelta. Kaivannot olivat noin 2 metriä syviä ulottuen 0.82 m mpy:n syvyyteen saakka.

Itäpuoliskon sadevesikeräysviemäreiden kaivannot olivat niin ylhäällä että ne jäivät uusiin täyttökerroksiin. Ainoastaan keskiosan W-E-suuntainen pääviemäri ja sen pohjoispuolinen kaivo huoneen I kohdalla olivat tarpeeksi syviä. Ne olivat vastaavanlaisia kuin pihan länsipuoliskon itäosan kaivannot (profiilit 6-8). Ne lähtivät samalta korkeudelta ja olivat yhtä syviä. Niiden pohja oli korkeudella 1.00 m mpy ja alimmaisena ollut vanha tumma kerros ulottui noin korkeudelle 1.50 m mpy. Huoneen H korkeudella tumma pinta oli hiukan korkeammalla, 1.77 m mpy (=entinen valli?).

Pihan länsipuoliskon itäosan profiileissa 6-9 yläosassa oli uudempaa täyttömaata ja noin korkeudella 2.20 -1.80 m mpy alkoi tummanharmaa sekoittunut hiekka + tiilimurskakerros kuten samalla N-S-linjalla olevien huoneiden E ja F profiileissa. 1.00-0.80 m mpy tuli vastaan puusilppu-, risu- ja kivikerros, jolle oli vastine edellämainituissa huoneissa lähes samoilla korkeuksilla. Täällä kyseisen kerroksen alta saatiin profiileissa 8 ja sitä vastapäätä esiin puhdas hiekka ja upottava savi.

Profiilissa 8 ja sitä vastapäätä pohjoisessa maaleikkauksessa oli noin korkeudella 0.80 m mpy esillä puhdas liejuinen savi, jonka päällä aluksi puusälää, risuja ja oksia sisältävä yli 30 cm

paksu tumma kerros, jonka pinnalla oli kivikerros (kivien läpimitta alle 20 cm). Sen pinta oli korkeudella 1.00 m mpy. Kuopan pohjalle kertyi pohjavesi. Sen päällä oli edelleen tummaa maata noin 1.10 metrin paksuudelta korkeudelle 2.20 m mpy saakka. Kerroksen yläpinnan korkeus laski itään ollen tässä viemärilinjassa ennen profiilien 6-7 poikittaista linjaa korkeudella 2.01 m mpy. Tämän kerroksen noin 30-40 cm paksu alaosa oli vielä puusälää sisältävää tummempaa maata. Kerroksen päällä oli ilmeisesti uudet täytekerrokset; noin 80 cm paksu tummanruskea yhtenäinen hiekkakerros ennen talousrakennuksen vanhaa pihakiveystä, joka oli laskettu vaaleanruskeaa hiekkaan. Profiilien kohdalla puhtaan hiekan pinta sukelsi syvemmälle itäänpäin mentäessä ja muuttui saviliejuksi. Hiekan yläpinnan korkeuteen saakka idässä aluetta oli täytetty kivi- ja puusälekerroksella.

Profiilin 9 kohdalla vain muutama metri länteen alaosan puusilppu/kivikerrosta kerrosta ei ole vaan tilalla on vaaleanruskea kiinteä hiekka korkeudelta 1.40 m mpy alaspäin. Tumma kerros on välillä 1.40-2.20 m mpy. Muutama metri lounaaseen seuraavassa profiilissa puusilppukerroksen alapinta on korkeudella 1.50 m mpy ennen puhdasta hiekkaa.

Profiili 11 oli pitkä SW-NE-suuntainen profiili pihan lounaisnurkasta koilliseen. Profiilin lounaispäässä oli uudemman täytemaan (pinta 3.50 m mpy) alla musta hiilensekainen maa korkeudelta 3.00 mpy lähtien. Sen alaosassa oli pihakiveystä, joka oli osittain irronnut, korkeudella 2.80 m mpy, joka vastasi huoneen B ylempää pihakiveystä. Kiveyksen alla oli samanlaista ruskeaa laskuhiekkaa kuin huoneessa B. Korkeudella 2.35 m mpy tuli vastaan seuraava pihakiveystaso, joka oli huoneen B alemman pihakiveystason korkeudella. Sen päällä oli harmaa hiilensekainen maa kuten myös alla, joka oli kuitenkin tummempaa ja sisälsi tiilimurskaa ja puusälää ennen puhdasta hiekkaa 2.07 m mpy.

Edelliset kerrokset katkesivat kaksi metriä profiilin lounaispäästä. Idempänä oli sekoittunut maa, joka oli jo profiilin lounaispäässä päällimmäisenä kerroksena mutta joka nyt painui jyrkästi alemmaksi. Idempänä oli erilaisia hiekkakerroksia edellisen korkeudella. Näiden kerrosten alla oli ruskea hiekka + tiilimurskakerros, jossa oli kiviä keskellä. Osa kivistä oli selvästi isoja pihakiveyskiviä. Alla oli tasaisesti ohut musta hiilensekainen maa noin 2.00 m mpy. Hiilikerroksen päältä profiilin koillispäästä löytyi jyviä, jotka analysoitiin ohraksi (ks. liite VII). Sen pinta laski hyvin loivasti koilliseen ollen samalla korkeudella kuin samalla N-S-linjalla sijainneen huoneen E tumma kerros. Hiilikerroksen alla oli puusilppukerros, joka paksuni profiilin 10 muutamasta cm:stä 25 cm:een ja sitten 40 cm:een koilliseen mentäessä. Sen alla ollut puhdas maanpinta laski nopeammin. Lounaispäässä se oli noin 2.07 ja 9 metrin päässä koillispäässä 1.50 m mpy. Kaikki edelliset kerrokset jatkuivat vielä profiilin ulkopuolelle koilliseen.

Profiilin 11 kohdalla on mitä ilmeisimmin sijainnut rakennus (=huoneen A rakennus), jonka kellari, on täytetty vuoden 1808 tulipalon jälkeen. Se on rajautunut pohjoisessa ilmeisesti huoneen B pihakäytäväkiveykseen. Sen pohjoisseinä saatiin esiin pihakäytäväkiveyksen eteläpuolelta Mariankadulta. Rakennus on sijainnut W-E-suunnassa. Pihalla se rajautui eteläpuolella ajokäytävän keskikohdan linjalta profiilista 11 löydettyihin kahteen eri korkeudella (2.80 ja 2.35 m mpy) olevaan pihakiveykseen, jotka ovat samoilla korkeuksilla kuin Mariankadun ja huoneen B kiveykset. Onko rakennus rikkonut alemman pihakiveyksen vai onko rakennus ollut jo olemassa alempaa pihakiveystä tehtäessä ei selvinnyt profiilista. Pihakiveystä oli myös lounaassa Päävartionpihalla korkeudella 3.25 m mpy. Se kuului ylemmän pihakiveyksen yhteyteen. Se mahdollisti leveämmän rakennuksen olemassaolon lännempänä. Profiilissa 11 tavattu hiilikerros saattaa olla rakennusryhmän eteläosan kellarin pohja. Mistään muusta profiilista ei tavattu merkkejä vanhoista pihakiveyksistä. Luultavasti niitä ei ole ollut vaan ne on rajoittunut asuinrakennusten luokse tontin länsiosaan, jossa oli kiinteämpää maata. Pihan

luoteisnurkassa on sijainnut luultavasti osa huoneen C rakennuksesta, mutta siitä ei tavattu mitään merkkejä.

Piha on laskenut näistä korkeuksista kohti merta, joka 1700-luvun lopussa sijaitsi pihan koillisnurkassa. Lisäksi on otettava huomioon merenpinnan sijainti noin 0.60 metriä nykyistä korkeammalla 1600-luvun puolessavälissä. Pihan itäpuoliskolla ei kaivettu niin syvälle että entinen merenranta olisi tullut esiin laitureineen ym rakenteineen, joita siellä tiedetään olleen karttojen perusteella. Seinien vieressä kuopat olivat syvimmillään 1.60 m mpy. Huoneessa I entisen rantaviivan kohdalla kaivettiin 1.10 m mpy syvyyteen käytävän kohdalla, mutta täällä oli vielä täytemaita.

Puhtaan hiekan pinta oli huoneessa B ja pihan lounaisnurkassa vanhojen pihakiveyksien kohdalla korkeudella 2.10 m mpy, mutta se putosi nopeasti 1.50 m mpy:hyn pihan länsiosassa ja vain kolmisen metriä itäänpäin pihalla profiilissa 8 ja huoneiden E-F seinän kohdalla puhdas maa, nyt jo liejuinen savi, oli jo alle 0.80 m mpy:n korkeudessa. Sen päällä oli kivistä ja puusilpusta ja -oksista tehty 25-40 cm paksu kerros kuten huoneissa E ja F. Pihan länsiosassa sen pinta oli korkeudella noin 1.00 m mpy ja huoneissa E-F korkeuksilla 1.00-1.25 m mpy. Se kuuluu alueen 1600-luvun ja 1700-luvun alun vaiheeseen, jolloin aluetta on käytetty kaatopaikkana. Lastujen valtava määrä viittaa mahdollisesti paikalla suoritetun veistämistä. Aluetta on yritetty ottaa tehokkaammin käyttöön täyttämällä sitä kivin ja oksin tai ne ovat venäläisten ison vihan aikaisen linnoituksen rakenteita. Pihan länsiosassa kivikerroksen itäpuolella suoraan puhtaan hiekan päällä olleen puusäläkerroksen päällä oli hiilikerros. Kyseessä voi olla vuoden 1713 tulipalo.

Pihalla ja pohjoissiiven sisällä on kolme selvempää tasoa muinaisessa pihassa. Ensimmäinen 2.00-1.00 m mpy ajoittuu ennen vuotta 1713/1721. Pihan lounaiskulman 2.35 m mpy korkeudella oleva pihakiveys (1740-l.) voi olla yhteydessä pihan keskiosan ja pohjoissiiven tasoon 1.50 m mpy. Pihakiveys 2.80 m mpy (1700-luvun loppu) voi olla yhteydessä pihan 2.20-1.80 m mpy korkeuksiin. Niitä ylemmät kerrokset ovat todennäköisesti uusia täytemaita (1808 ja 1840 jälkeen).

KM 98022:279-296 ja 305-309 sisälsi löytöjä lähinnä profiilien 11 ja 12 kaivannoista. Niissä oli mm. fajanssikaakelin pala, fajanssiastioiden paloja, liitupiipun paloja, punasaviastian paloja, ikkunalasien paloja ja kaksi teroitettua puupaalua profiilin 11 pohjasta.

5.10 Mariankatu

Mariankadulla (Liite II, kartta 12; Liite III, kuvat 140-157; diat 147-165) talousrakennuksen perustaa avattiin huoneen A keskilinjan kohdalta Aleksanterinkadulle. Kaivanto oli kapea jo ylhäällä, mutta se kapeni talousrakennuksen perustuksen leventyessä länteen. Profiilin pohjoispuolisko huoneesta C lähtien oli vain aivan uutta täytehiekkaa erilaisine johtoineen. Profiilin eteläpäässä oli vanhan rakennuksen N-S-suuntainen vähäinen perustus (pinta 3.20 m mpy) huoneen A keskilinjan kohdalla. Siitä saatiin esiin vain aivan sen pohjoisisivu. Kivijalan päällä oli ruskeaa hiekkaa ja tiilimurskaa. Kivijalasta ei ollut mitään jäännöksiä huoneessa A, mutta pihalla siitä oli merkkejä täyttömaina profiilissa 11.

Perustuksen pohjoispuolella oli kaksi pihakiveystasoa kuten huoneessa B. Ylempi pihakiveys alkoi heti eteläisestä rakennuksen perustuksesta ja jatkui noin neljä metriä yhtenäisenä profiilissa korkeudella noin 3.20-3.10 m mpy. Pohjoisempana, jonne sen pinta laski, sitä ei ollut

jäljellä. Huoneessa B sitä sijaitsi vielä monta metriä pohjoisempana. Päällä ollut putkikaivanto oli kaivettu liian syvälle ja ilmeisesti myös vuoden 1808 tulipalon raivaus oli tuhonnut aluetta. Tasossa sitä oli jäljellä vain aivan kaivannon eteläpäässä vähän yli metri. Säilyneen pihakiveyksen päällä oli ohut tumma hiilensekainen hiekka (1808 palokerros) ennen putkikaivannon hiekkoja. Jalkakäytävä sijaitsi tässä noin korkeudella 4.10 m mpy.

Noin 2.80-2.60 m mpy:n korkeudella sijaitsi alempi pihakiveys, joka oli noin 30-40 cm alempana. Kivitasojen väli oli hiukan pienentynyt huoneen B 50 cm:n tasoerosta. Ylempi kivitaso oli laskettu vaaleanruskeaan hiekkaan ja alemman kivikerroksen päällä oli vielä tumma mullansekainen hiekka, jossa oli tiilimurskaa. Kerroksen yläosa oli vaaleampaa tummanharmaata hiekkaa kuten huoneen B kerroksissa. Alemman pihakiveyksen alla oli 10-20 cm paksu tumma hiekansekainen multa ennen puhdasta hiekkaa eikä erillistä laskuhiekkakerrosta kuten huoneessa B. Kiveyksen pohjoispuoli notkahtaa hiukan alemmalle tasolle.

Huoneen C kohdalla oli toisen rakennuksen perustus, jolle löytyi yhtä epämääräistä jatkoa huoneesta C. Eteläänpäin saatiin esiin lohkotuista kivistä tehtyä pystyseinää, jonka yläsosan ulkopinnassa oli kiinni tiiltä. Tiilimurskakerros jatkui eteläänpäin ollen samalla korkeudella kuin alempi pihakiveys, joka loppui noin 50 cm ennen perustusta. Leveys kiinteämmälle rakenteelle oli noin 1 metri, mutta perustuksen pohjoispuoli eli sisäpuoli oli lohkottujen kivien muodostama kivi- ja maakerros, jonka pinta alkoi laskemaan pohjoiseen. Ylempi pihakiveys on ulottunut myös ilmeisesti perustukseen saakka, jonka yläpinta sijaitsi korkeudella 2.83 m mpy. Pihakäytävän itäpuolisko ja rakennuksen kohta on tuhottu kivijalan korkeutta syvemmälle (2.50 m mpy), lähes alempaa kivitasoon saakka, jossain vaiheessa (1808?).

Puhdas maa oli profiilin eteläpäässä korkeudella 2.55 ja pohjoispäässä 2.22 m mpy kivijalan kohdalla. Kiviperusta laajeni puhtaan hiekan kohdalla pienillä kivillä ulospäin, mutta ne saattoivat olla viimeiset kivet (pohja 2.00 m mpy). Kaivausalueen koko esti syvemmälle kaivuun. Huoneessa D puhtaan maan raja vanhan rakennuksen oletetun kellarin sisällä oli korkeudella 1.70 m mpy. Nykyisen rakennuksen kiviperustan pohja tavattiin korkeudella 1.83 m mpy ja sen alla oli puhdasta hiekkaa, joten kovin paljon syvemmälle vanha kivijalka on tuskin ulottunut.

Alemmasta pihakiveystasosta tuli löytöjä: mm. kaksi oven tai ikkunan saranatappia, liitupiipun varren katkelmia, kivi- ja punasaviastian paloja, kattotiilen pala, fajanssiastioiden paloja ja ikkunalasia (KM 98022:228-244). Ajoittava löytö oli piiposliiniastian pala 1700-luvun loppupuolelta.

5.11 Aleksanterinkatu ja Meritullinkatu

Aleksanterinkadulle ja Meritullinkadulle (Liite II, kartta 13; Liite III, kuvat 158-174; diat 166-184) perustuksien viereen kaivettiin noin yhden metrin syvyinen kaivanto. Erilaiset kaapelit ulottuivat lähes kuopan pohjalle saakka ja siten maaleikkaukset lähes kaivannon pohjalle saakka olivat aivan uutta hiekkaa.

Kaivannon pohjalle tehtiin kuusi koekuoppaa. Ensimmäinen sijaitsi huoneen D itälaidan kohdalla. Katu sijaitsi lännessä huoneen D itälaidan kohdalla korkeudella 3.14 m ja huoneen G länsilaidan kohdalla 2.48 m mpy. Kaivannon pohja oli vastaavasti 2.40 ja 1.81 m mpy. Kuopat olivat noin 50-75 cm syviä ja ne sisälsivät erilaisia täytekerroksia. Koekuopien 2 ja 3 profiileissa ja niiden välissä tasossa oli nupulakiveystä korkeudella 2.16-2.06 m mpy noin 9

metrin pituudelta (dokumentoitu kahden metrin pituudelta). Kiveys oli erittäin pienistä kivistä tehty, joka oli tyypillistä rakennuksen kivijalan vieressä. Kiveyksen täytyy olla vanhaa kadunpintaa viimeistään talousrakennusta edeltävältä kaudelta tulipalon 1808 ja rakennuksen 1843 valmistumisen väliseltä ajalta, mutta todennäköisesti jo aikaisempaa. Kadun kohdalla ollut kaupungin laituri alkoi melko pian tämän kohdan itäpuolelta.

Mariankadun alla olevan vanhan ylemmän pihakäytävän korkeus oli 3.10-3.20 m mpy ja nykyisen kadun suunnilleen 4.10 m mpy eli korkeusero on noin metri. Aleksanterinkadun ja Mariankadun kulmassa korkeus on nykyisin 3.80 m mpy ja noin 90 cm:n vähennys tekisi vuoden 1808 kadunpinnan korkeudeksi silloin 2.90 m mpy. Huoneen E kohdalla 16 metriä idempänä Mariankadusta koekuopasta 2 esiintulleen kiveyksen pinta oli korkeudella 2.20 m mpy ja kuusi metriä idempänä koekuoppa 3 kohdalla 2.06 m mpy. Kiveys sijaitsee täälläkin hiukan alle metrin nykyisen kadunpinnan alapuolella. Edelliset viittaavat siihen että kyseessä olisi vuoden 1808 kadunpinta.

Tämän teorian mukaan koekuopissa 1-4 olevat kerrokset ovat sitä edeltävältä ajalta. Yleistäen voidaan sanoa että niiden alapuolisko muodostui tummasta maasta ja yläpuolisko erilaisista vaaleammista sekoittuneista hiekka- ja tiilimurskakerroksista. Alapuolisko vastasi rakennuksen pohjoissiiven sisällä huoneissa E-G ja pihalla korkeudelle 1.40-1.90 m mpy ulottuvaa tummaa hiekansekaista multaa. Niiden korkeus noin 1.90 m mpy oli sama kuin huoneessa E. Kerroksen alosa muuttui puupitoisemmaksi (koekuopat 3 ja 4). Niiden yläpinta sijaitsi alle puoli metriä korkeammalla (1.50 m mpy) kuin edellisissä huonetiloissa.

Huoneissa D ja E, oletetun kellarin kohdalla, puhdas hiekka oli noin korkeudella 1.53-1.60 m mpy. Mariankadun alla entisen käytäväkiveyksen kohdalla se oli ollut 2.20 m mpy. Puhdasta maata ei koekuopissa tavoitettu kuin ilmeisesti koekuopassa 1 korkeudella 1.80 m mpy.

Kadun etelälaita näyttää pysyneen 1700-luvun karttojen perusteella ainakin paikallaan. Jäännöksiä vanhemmasta kuin nykyinen rakennus ei ollut havaittavissa koekuopissa.

Koekuoppa 5 sijaitsi huoneen I ja koekuoppa 6 huoneen J kohdalla, joten ne olivat jo 1800-luvun alun meren kohdalla. Nykyinen maapinta on 2.19 m mpy ja 2.05 m mpy näillä kohtaa ja kuoppien pohjat olivat syvyydellä 0.70 m ja 0.75 m mpy. Niiden erilaiset täyttökerrokset jatkuivat vielä alaspäin. Idempänä huoneen K kohdalla ja Meritullinkadun puolella vesialueen täyttämiseksi ja rakennusten perustukseksi käytetty kivimateriaali tuli esiin korkeudella 1 m mpy ja pohjavesi samalla korkeudella.

Täyttömaista kerättiin talteen joitakin löytöjä (KM 98022:245-250). Koekuopista tuli löydöt :251-278, joissa oli koekuopasta 3 katukiveyksen alta löytynyt piiposliiniastian pala 1700-luvun lopusta ja liitupiippu, jonka post. ajoitus oli 1725.

5.12 Päävartio

Päävartio (Liite II, kartat 1 ja 14; kuvat 211-224; diat 223-237) kuului toiseen peruskorjausvaiheeseen ja sen valvonta oli huomattavasti vähäisempää kuin talousrakennusten, sillä useimmat maanalaiset työt kuuluivat jo päävartion eri rakennusvaiheisiin. Mm. 1863 päävartioon lisätyn länsisiiven käytävän lattian (pinta 4.79 m mpy) purun yhteydessä sen itäpäästä lattiatäytteiden alta tuli yli metrin syvyydestä esiin kallio. Sitä oli nähtävästi louhittu kiviperustusten kohdalta vähän. Kallio oli käytävän länsipäässä 90 cm lattian alapuolella korkeudel-

la 3.92 m mpy. Lattia käsitti muovimaton, puuta 6 cm, 22 cm tyhjää, 4 cm betonia, 33 cm turve/villa eristettä, 9 cm jotain joka ei ollut hiekkaa.

Mariankadulla kallio oli erittäin lähellä maanpintaa. Rakennuksen länsisiipi sijaitsi kallion päällä ja rakennuksen keskiosassa vanhan osan 1. kerroksen alla oli kellari, jonka pohjana oli kallio. Rakennuksen koilliskulma oli perustettu talousrakennusten itäosasta tulevan kivikerroksen päälle, jolla on täytetty merta. Arkeologian kannalta alue oli tuhoutunut enimmäkseen, joko alkuperäisen paljaan kallion takia tai kallion päällä olleen maan poistossa päävartioita rakennettaessa 1800-luvun alussa.

Rakennuksen länsiosissa kallio oli maksimissaan korkeudella 3.92 m mpy. Se laski pohjoiseenpäin Mariankadulle lukuihin 3.54 m mpy ja eteläseinän kohdalle 3.75 m mpy. Länsisiiven kaakkoisosassa kallio oli korkeudella 3.43 m mpy, pohjoisosan lisäosan keskiosassa 2.11 m mpy, pääosan kaakkoisosassa 2.84 m mpy ja vinon osan kulmassa 2.37 m mpy. Vinoa siipirakennusta koilliseen mentäessä kallion pinta laskee nopeasti 1.40 m mpy:stä 0.76 m mpy:een ja talousrakennuksen kohdalla jo -5.20 m mpy:hyn. Pohjoiseen mentäessä talousrakennusten pihan etelälaidalla kallio on -1.20 m mpy ja huoneessa B jo -2.90 m mpy, pihan pohjoislaidalla -10.50 m mpy ja Aleksanterinkadulla -15 m mpy.

Päävartion huoneessa C lattia sijaitsi korkeudella 4.70 m mpy. Huoneen itäosan pohjoispuolinen kiviperustus oli leveä kuten myös eteläseinän tiiliperustus. Huone oli alkuperäisen päävartion luoteinen kulmahuone (upseerien arestihuone), joka on jaettu 1900-luvun alussa kahtia. Tiiliperustus kuului tähän vaiheeseen. Niiden alta tuli esiin kallio noin korkeudelta 3.40 m mpy. Kallioon oli tehty suunnilleen N-S-suuntainen kouru, jossa oli hiilipitoista maata. Siitä oli esillä 1 metrin pituinen osuus. Se oli 20 cm leveä ja 8-11 cm syvä. Porauksen jälkiä kourussa ei ollut. Rakenteen ikä tai tarkoitus jäi ratkaisematta.

Päävartion vanhan osan pohjoispuolella olevissa huoneissa kaivettiin maita rakennustöiden takia. Huoneet on rakennettu vasta 1910-luvulla. Ne käsittivät lähinnä yhtenäistä sekoittunutta ja puhdasta täyttöhiekkaa sekä mm. rakennusjäännöksiä kuten kapiteelin päävartion aiemmista rakenteista ja selviä katu- tai pihakiviä. Tämän osan länsipäähän huoneeseen D tehtiin pieni profiili. Kallio oli esillä korkeudella 2.64 m mpy ja sen päällä oli ohut 10 cm paksu musta hiilensekainen maa ennen ruskeaa hiekkaa, joka täytti koko huoneen. Kallio laski luoteeseen.

Huoneessa G idempänä tehtiin pieni profiili kohtaan, jossa oli mahdollisesti puinen N-S suuntainen ränni, jonka mädännyttyä oli syntynyt tyhjä tila. Sen pohja oli korkeudella 2.60 m mpy eli samalla korkeudella kuin länsiosan kallio. Pohjalla oli vähäinen tiili- ja kivikerros. Korkeutta rakenteella oli 25 cm ja leveyttä 35 cm.

Rakennuksen tämän osan lattiat oli korkeudella 4.73 m mpy ja lattia muodostui 5 cm muovimatosta ja betonista, 4 cm HkMr/kHk, jonka alla oli 2.60 metriä hiekkamoreenia. Kallio oli noin 2.11 m mpy korkeudella.

Päävartion talteen otetut löydöt (KM 98022:297-304) käsittivät huoneesta C mm. fajanssiastian palan, 1700-luvun lopun piiposliiniastian palan, huoneesta D fajanssiastian palan, punasaviastian palan. Huoneesta E löydettiin Kaarle XI:n kupariraha vuodelta 1677.

6. TUTKIMUSTEN TULOKSET

Kirjalliset lähteet antavat tonttien historiasta, niiden omistajista ja rakennuksista, tietoja eri aikakausilta välähdyksenomaisesti. Tarkkoja tietoja milloin joku rakennus on rakennettu ja purettu tai missä se on sijainnut meillä ei ole. Helsingistä ei ole säilynyt karttoja tältä periodilta, 1640-1808, joissa näkyisi rakennusten sijainnit.

Tutkimusalue silloisen kaupungin sataman ja sen päälaiturin eli nykyisen Aleksanterinkadun itäpään eteläpuolella oli aluksi rakentamaton Helsingin 1640-luvulla Vanhastakaupungista tapahtuneen siirron jälkeen. Aluetta käytettiin kaatopaikkana. Vasta 1600-lopulla se tuli yksityisomistukseen Hans Johanssonille ja vuoden 1707 kartassa se on erotettu omaksi tontiksi Johan Kortmanille. 1700-luvun puolivälissä alueelle muodostui kaksi tonttia ja meritullin puomihuone, joiden omistajat ja rakennukset vaihtuivat useasti 1700-luvulla. Korttelin isomman tontin länsireuna sijaitsi 7-8 metriä nykyisen Mariankadun puolella ja eteläreuna saman verran Päävartiontorin puolella. Korttelin itäosat olivat vesialuetta vielä 1800-luvun alussa ja ranta on sijainnut varmasti lännempänä 1600-luvulla. Korttelin itäisempi tontti sijaitsi nykyisen kanavan keskikohdalla ja vastaavalla kohtaa Meritullinkatua.

Isoa vihaa edeltävien rakennusten jäännöksiä ei löydetty ellei huoneen B mahdollinen rakennus ollut sellainen. Kaupunki tuhoutui 1654 ja 1713 tulipaloissa. Venäläiset rakensivat alueelle ison vihan aikana linnoituksen, jonka kulmabastioni sijaitsi nykyisten rakennusten eteläosassa ja Päävartiontorilla korkeilla kallioilla. Sen koillismuuri oli lähellä Pohjoissataman silloista rantaa eli se meni nykyisen pihan keskiosan poikki NW-SE-suunnassa. Pohjoissiiven keskikohdalla se kääntyi pohjoiseen. Mitään varmaa siihen liittyvää ei löydetty ellei puusäle-, oksa- ja kivikerros liittynyt siihen. Muuria on varmaan jouduttu vahvistamaan pehmeällä rannalla pysymään samalla tasolla kuin korkeammalla sijaitseva bastioni. Vallin rakennusaineena käytettiin maata ja hiekkaa, jotka tuettiin riviin asetetuilla fasciineilla eli tiukasti yhteensidotuilla risukimpuilla. Kaupungin kaduista ja kellareista otettiin kiviä muuriin. Näitä kaikkia oli kyseisissä kerroksissa.

Pikku vihan aikaisista korvaushakemuksien perusteella tiedetään alueella sijainneen Thomas Clayhillsin vuonna 1741 Petter Wetteriltä ostamalla tontilla kaupungin edustavimpia rakennuksia tiilikattoineen ja punamullattuine aitoineen. Kruunu osti tontin 1758 ja sen itäpuolella sijaitsevan pienemmän tontin 1749 paikalle suunnitellun maalinnoituksen bastionin takia. Tontit myytiin myöhemmin takaisin yksityisille. Isomman tontin osti tontilla vuokralla asunut Matts Fischer 1793. Vuonna 1808 alue tuhoutui suuressa kaupunkipalossa. Isompi tontti lunastettiin Mathias Maneckelta 1815, mutta alue oli rakentamaton koska sinne suunniteltiin keisarillisen palatsin edustan puistoa. Itse palatsi suunniteltiin rakennettavaksi Aleksanterinkadun pohjoispuolelle. Vuonna 1839 alettiin rakentamaan silloisen keisarillisen palatsin, nykyisen presidentin linnan, talousrakennuksia ja päävartiota.

Koko korttelin käsittävän tontin reunoilla sijaitsevat presidentin linnan talousrakennusten ja päävartion rakennukset. Mariankadun varrella sijaitsevan länsisiiven huoneesta B ja vastaavasta kohtaa Mariankatua ja pihan lounaiskulmasta löytyi kaksi pihakiveystasoa, joista alempi (2.80-2.35 m mpy) muodostui ylempää tasoa (3.20-2.90 m mpy) huomattavasti isommista kivistä. Tontti ulottui Ehrenströmin asemakaavamuutokseen saakka pitkälle nykyiselle Mariankadulle. Kiveykset ajoittuvat ilmeisesti 1740-luvulle ja vuosisadan loppuun. Ne laskivat kohti itää merenrantaa kohti kuten kaikki maakerrokset. Puhtaan maan pinta laski Mariankadun 2.20 mpy:stä pihan länsiosan noin 0.75 m mpy:hyn. Vanhan kulttuurikerroksen, 1640-1808, paksuus oli noin 0.50-1.50 metriä.

Noin 8 metriä leveän pihakiveyksen ylemmässä kiveyksessä oli W-E-suuntainen isommista kivistä muodostettu keskikiveys. Kiveykseen rajautui pohjois- ja eteläpuolella Mariankadulla, länsisiivessä ja pihan länsilaidassa kahden W-E-suuntaisen rakennuksen kivijalkojen jäännökset. Pohjoisempi, ilmeisesti kellarin käsittävä, oli nykyisten Aleksanterinkadun ja Mariankadun kulmassa. Se on luultavasti ollut 10 metriä leveä, sillä Aleksanterinkadun eteläreuna on pysynyt lähes paikoillaan koko historiansa ajan. Tontilla olleet asuinrakennukset olivat tulipalon sattuessa 1808 uusia. 10 metriä leveä rakennus oli mahdollisesti 24-30 metriä pitkä. Kiveyksen eteläpuolella ollut rakennus tai rakennusryhmä oli kooltaan suurinpiirtein 5-8x25 metriä. Siinä on saattanut olla myös kellari. Sen eteläseinän eteläpuolella oli jälleen jäännöksiä yhdestä kahteen pihakiveystasosta. Mariankadun eteläisempi kivijalka voi olla myös nykyisen Mariankadun länsiosassa sijainneen vanhan kadun varrella pitkittäin sijainneen pienemmän rakennuksen pohjoispäädyn kivijalkaa, sillä kadun itäpuoli kuului ennen Ehrenströmin asemakaavamuutosta tonttiin.

Edellisten vanhojen rakennuksien itäpuolelta ja osin alta, pihan länsiosasta sekä vastaavista kohdista pohjoissiipeä ja Aleksanterinkatua uusien täyttö- ja purkumassojen alta, löytyi alimpana puhtaan hiekan päältä leveänä rintamana paksu maansekainen lastukerros. Idempänä pihan länsiosassa puhdas hiekka muuttui liejuiseksi saveksi, jonka päällä oli maansekaisen lastukerroksen kanssa rinnakkain, alla tai päällä kivistä ja risuista tehty kerros. Kivikerroksen ilmeisenä tarkoituksena oli ollut vahvistaa liejuista rantakaistaletta ja vallata matalasta merenlahdesta lisäaluetta tai ne olivat venäläisten ison vihan aikaisen linnoituksen vallin pohjakerroksia. Kivi-oksakerros oli noin 1 m mpy korkeudella. Sen päällä oli puusälekerros ja tumma maa korkeudelle 1.50 m mpy, joka saattaa olla pihan eräs pinta, ehkä samanaikainen alemman pihakiveyksen kanssa. Noin 2.20 m mpy:n korkeudella on maakerroksissa toinen rajapinta, joka voi olla ylemmän pihan aikainen. Osa edellämainituista kerroksista voi olla mahdollisesti tontin navetan ja tallin kuivikkeita ja jätöksiä tai 1600-luvun kaatopaikkaa. Koko piha tuskin on ollut kivetty vaan se on rajoittunut asuinrakennusten puolelle. Ainakaan siitä ei ollut merkkejä kuin pihan lounaisnurkassa. Aleksanterinkadulta löytyi korkeudelta 2.20 m mpy ilmeisesti vuoden 1808 Suurkadun kiveys. Se oli Mariankadun kiveyksen tavoin hiukan alle metrin alempana nykyistä maanpintaa.

Muita rakennuksia, lähinnä talousrakennuksia, laitureita, kaivoja ym ei löydetty. Puiset rakennukset tuhoutuivat asuinrakennusten mukana vuoden 1808 tulipalossa ja alue tasoitettiin suunnitellun Aleksanterinkadun pohjoispuolelle suunnitellun keisarillisen linnan puistoksi. Ensimmäisessä vaiheessa on täytynyt täyttää kellarit ja kaivot. Toinen täyttövaihe on ollut kun mereltä vallattiin aluetta täyttämällä sitä ja nykyiset rakennukset rakennettiin. Tällöin maanpintaa on täytynyt nostaa melkoisesti, erityisesti idässä.

Täytemaiden paksuus kasvoi itään, sillä piha on nykyisin melko tasainen. Pääpihan korkeus on keskimäärin 3.60-3.40 m mpy. 1800-luvun alussa meri sijaitsi vielä nykyisen pihan koilliskulman kohdalla, joten täyttömaita on täällä todella paksusti. Sama koskee pohjoista ja itäistä siipirakennusta. Aleksanterinkadun pinta on lännessä suunnilleen pihan kanssa samalla korkeudella, mutta itäpää sijaitsee huomattavasti alemmalla korkeudella, 1.90 m mpy.

Itse päävartion rakennuksen alue ei ollut arkeologisesti kovinkaan mielenkiintoinen, koska alueella oli sijainnut ennen avokallio. Kalliolla ei ole voinut säilyä vanhoja rakenteita tai kerroksia, ainakaan suuremmassa määrin. Rakennustöissä saadut havainnot vahvistivat asian.

Kaivaukset antoivat katkelmallisia havaintoja, sillä laajoja ja syviä kaivausalueita ei muodostunut alueella. Rakennustöissä avattiin vain kapeita alueita, joista osa ei ulottunut kovinkaan syvälle. Etenkin alueen itäpuolisko kaivannot loppuivat ennenkuin vanhat kerrokset tulivat

esiin. Länsipuoliskossa peruspalkkikaivannot ulottuivat juuri ylimpään vanhaan kerrokseen pienen lisäkaivamisen jälkeen. Pihan länsipuoliskon kapeat sadevesiviemärit ja -kaivot ulottuivat alimpiin vanhoihin kerroksiin, mutta harvoin puhtaaseen maahan. Täten syvälle koskemattomaan maahan meneviä rakenteita kuten kaivoja ei voitu löytää. Tällaisten rakenteiden löytämisen mahdollisuus pieneni myös koska rakennuksien sisällä ainoiden syvälle kaivettavien rakenteiden, huoltokäytävien, kohdalla sijaitsi vanhat rakennukset kellareineen ja pihakäytävä kiveyksineen. 1700-luvulla mainittu asuinrakennuksen alla ollut kellari on voinut sijaita käytännössä vain tontin luoteiskulmassa, sillä idässä pohjavesi olisi tullut sisään ja etelässä kallio esti kellarin rakentamisen. Kellari on tietenkin voinut sijaita suurimmaksi osaksi maanpinnalla.

Vanhat kulttuurikerrokset käsittivät normaalia 1600-1700-luvun esineistöä kuten liitupiippuja, punasavi- ja kivisavikeramiikka-astioiden paloja, fajanssiastioiden paloja, lasia ym, joiden perusteella pystyttiin ajoittamaan pihakiveystasot.

Päävartion tutkimukset ovat omalta osaltaan lisänneet tietoamme Ruotsin valtakaudesta Helsingin Vironniemellä. Se liittyy erinomaisesti viime aikoina melko suppealla alueella suoritettuihin muihin, Valtioneuvoston linnan vuosien 1993 ja 1995-96 ja Presidentin linnan pihan vuoden 1997, arkeologisiin kaivauksiin. Aikaisemmin alueen lähes olemattomaan arkeologiseen tietämykseen on saatu runsaasti uutta tietoa kiinteistä rakenteista, kulttuurikerroksien laadusta ja paksuudesta, esineistöstä ym. Kaivausten yhteydessä on makrofossiili- ja siitepölytutkimuksilla päästy kartoittamaan alueen elintapoja sekä aikanaan vallinnutta kasvillisuutta.

Helsinki, Kortteli Mariankatu 1 **LIITE I**
M. Heikkinen 1999

KARTTALUETTELO

Kartta	Aihe	Mk	Piirtäjä
1	Talousrakennusten yleiskartta	1:100	VS
2	Ajokäytävä, profiilit	1:25	VS
3	Huone A, taso	1:50	VS
	Huone A, profiilit	1:25	VS
4	Huone B, tasot	1:50	VS AK HK
	Huone B, profiilit	1:25	AK RI MH
5	Huone C, taso	1:50	VS
	Huone C, profiili	1:25	AK VS
6	Huone D, profiili	1:25	VS
7	Huoneet E-F, profiilit	1:25	VS MH
8	Huone I, taso	1:50	VS
9	Talousrakennuksen piha, profiilit 1-5	1:25	VS
10	Talousrakennuksen piha, yleiskartta	1:200	VS
	Talousrakennuksen piha, profiilit 6-10 ja 12	1:25	VS
11	Talousrakennuksen piha, yleiskartta	1:100	VS
	Talousrakennuksen piha, profiili 11	1:25	VS
12	Mariankatu, tasot	1:50	VS
	Mariankatu, profiilit	1:25	VS

13	Aleksanterinkatu, taso	1:50	VS
	Aleksanterinkatu, profiilit	1:25	VS
14	Päävartio, yleiskartta	1:100	VS
	Päävartio, taso	1:50	VS
	Päävartio, profiilit	1:25	VS

VS Veli-Pekka Suhonen
AK Anja Korkala
HK Hanna Kääriäinen
R Riikka Ihamäki
MH Markku Heikkinen

KAIVAUSKARTTOJEN KOPIOT

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1

Markku Heikkinen 1998

Yleiskartta

1:100

Piirt. V.-P. Suhonen

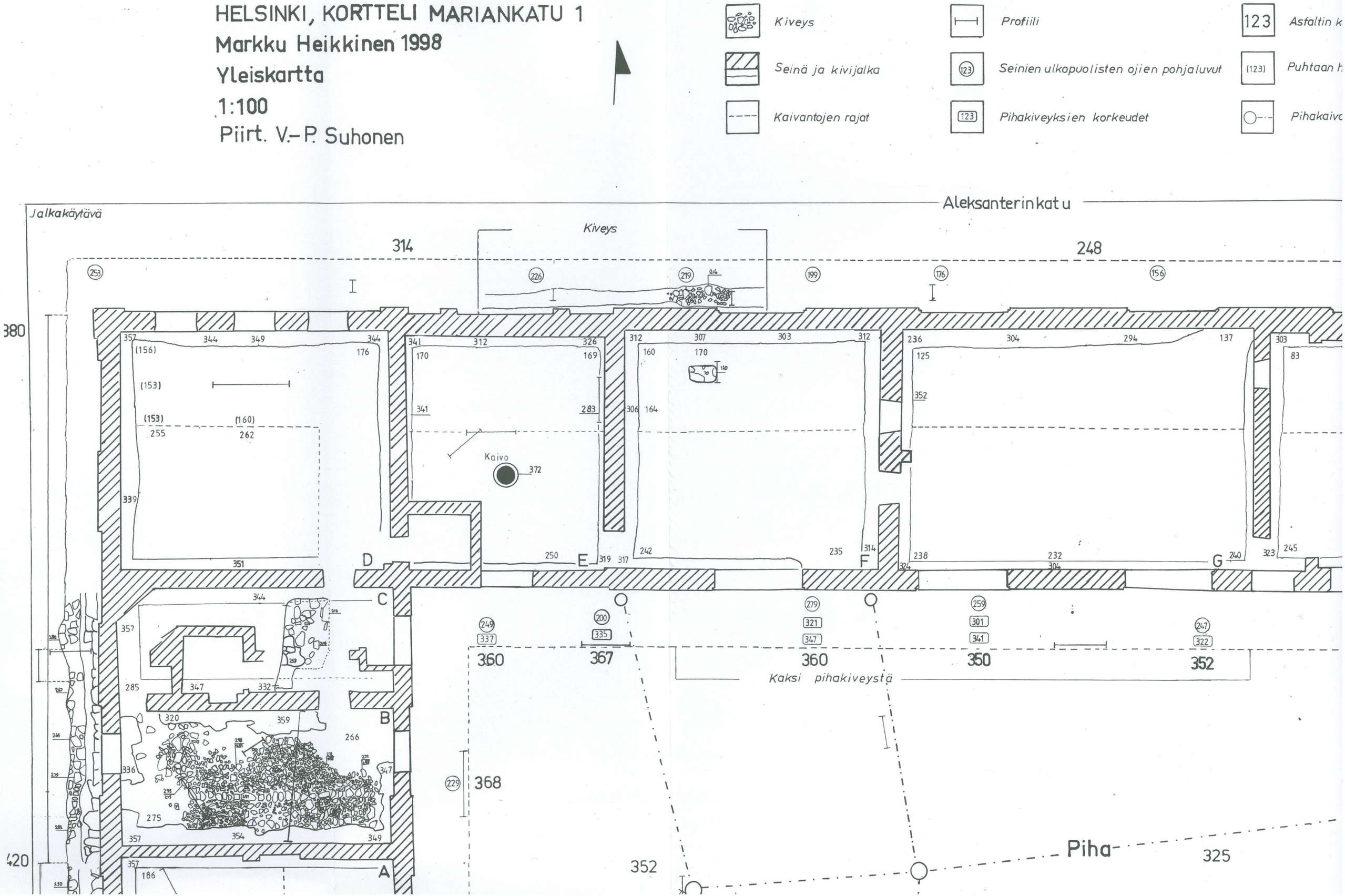

Kartta 1

123 Asfaltin korkeus

kopuolisten ojien pohjaluvut (123) Puhtaan hiekan korkeus

ksien korkeudet Pihakaivo ja oja

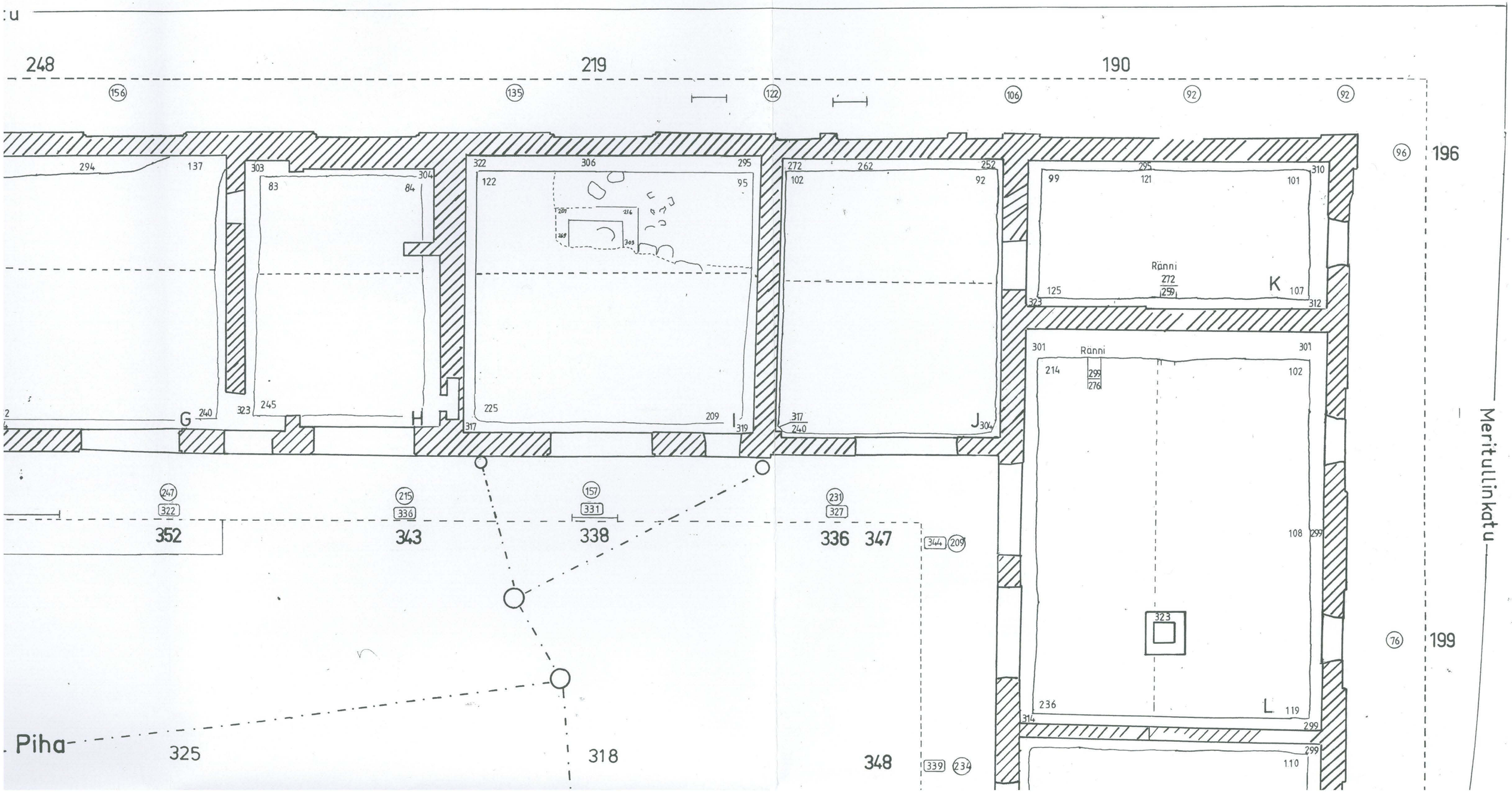

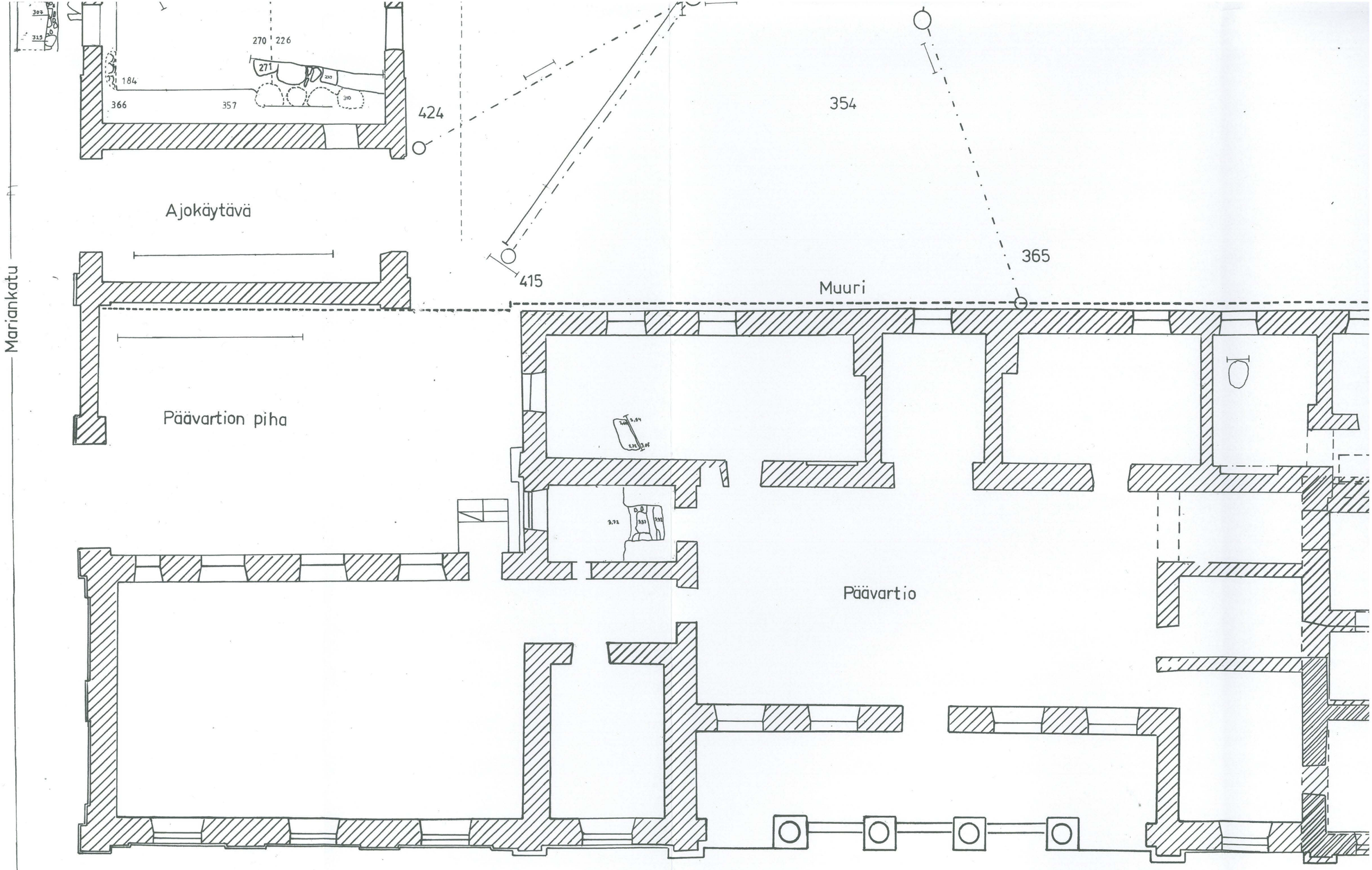

Mariankatu
Ajokäytävä
Päävartion piha
Muuri
Päävartio
424
415
354
365
270
226
271
184
366
357

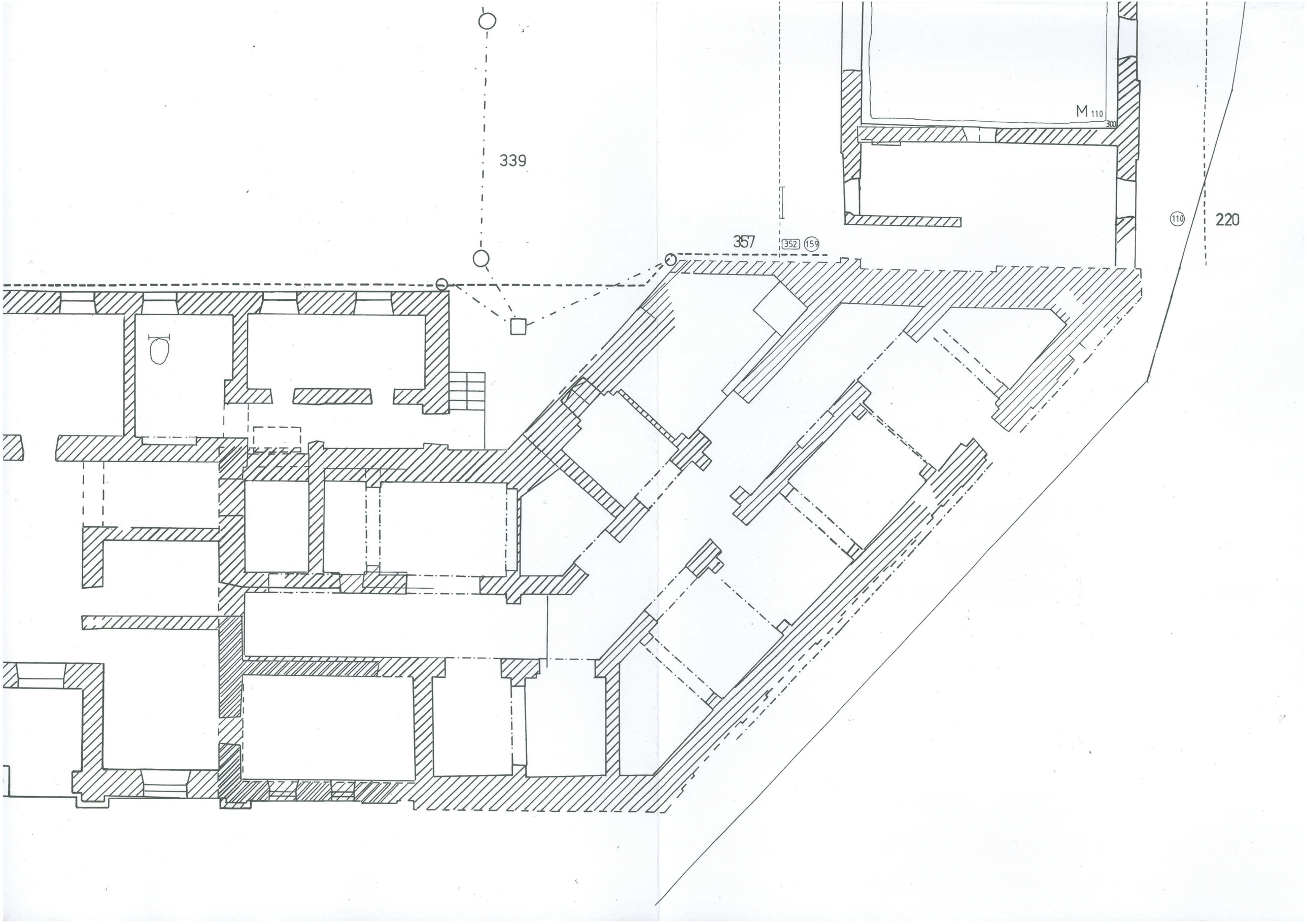

339
357
352
159
M 110
300
110
220

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1

Markku Heikkinen 1998

Ajokäytävä

MK 1 : 25

Piirt. V.-P. Suhonen

Kivi

Tiilimurskaa

Asfaltti

Betoni

Tiili-ja laastikerros

Savi

Tumma maa

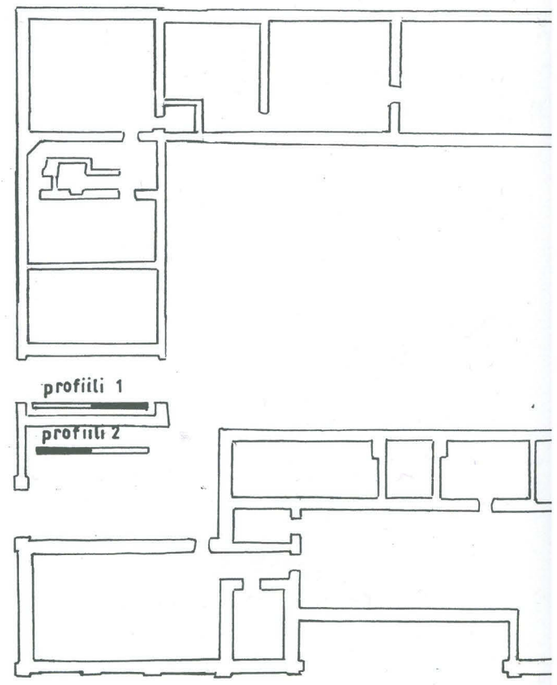

Profiili 1

W

Kartta 2

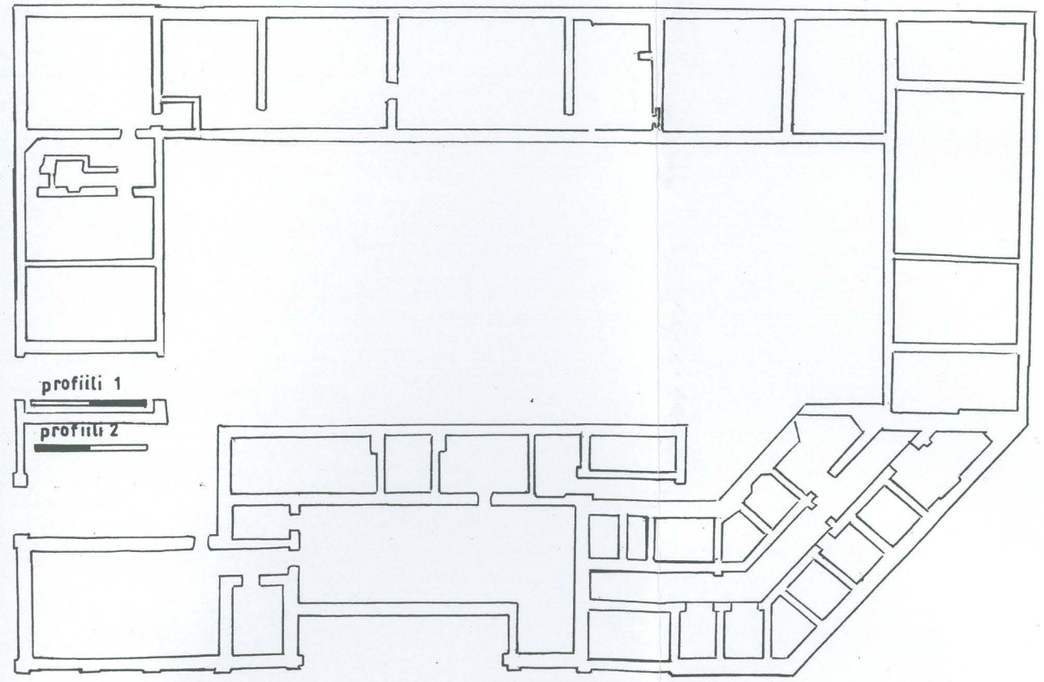

maa

Profiili 1

W

Ruskea täytehiekka

Vaalean ruskea hiekka

Tumman ruskea hiekka

Karkeajakoinen vaalea hiekka

Tiili- ja laastikerros

Vaalea hieno hiekka

Savensekainen hiekka

Hiilikerros

Punaruskea hiekka

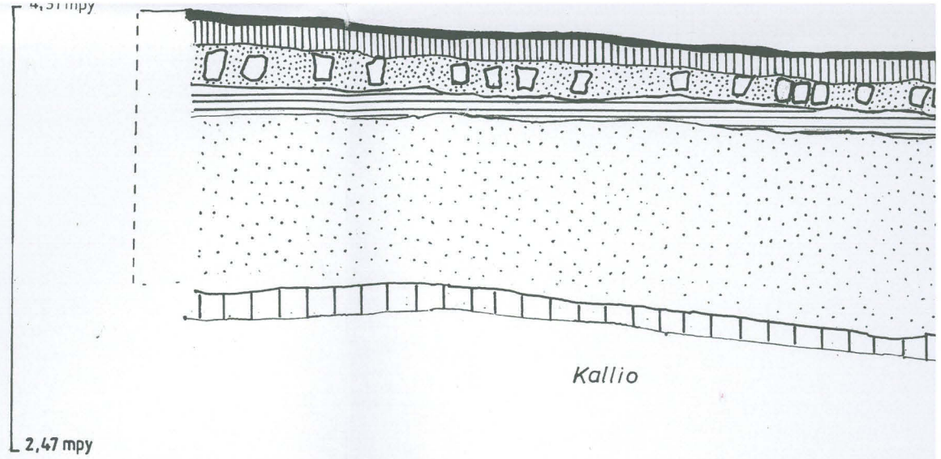

Profiili 2

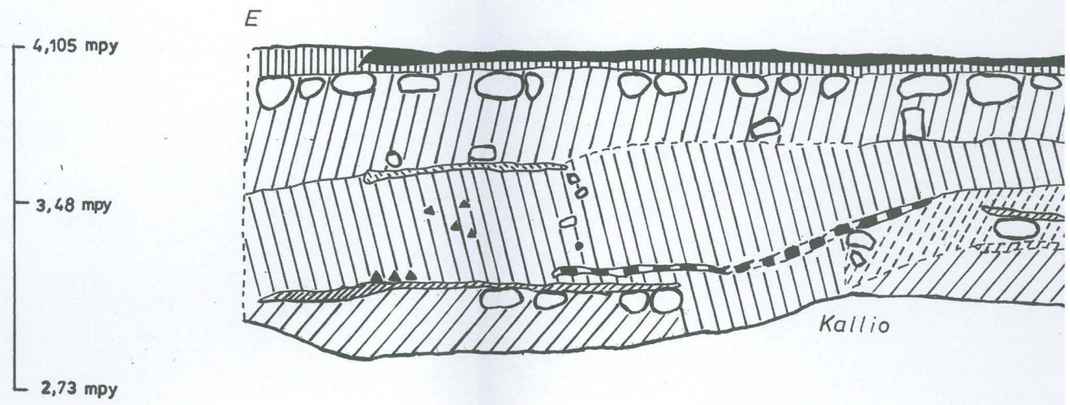

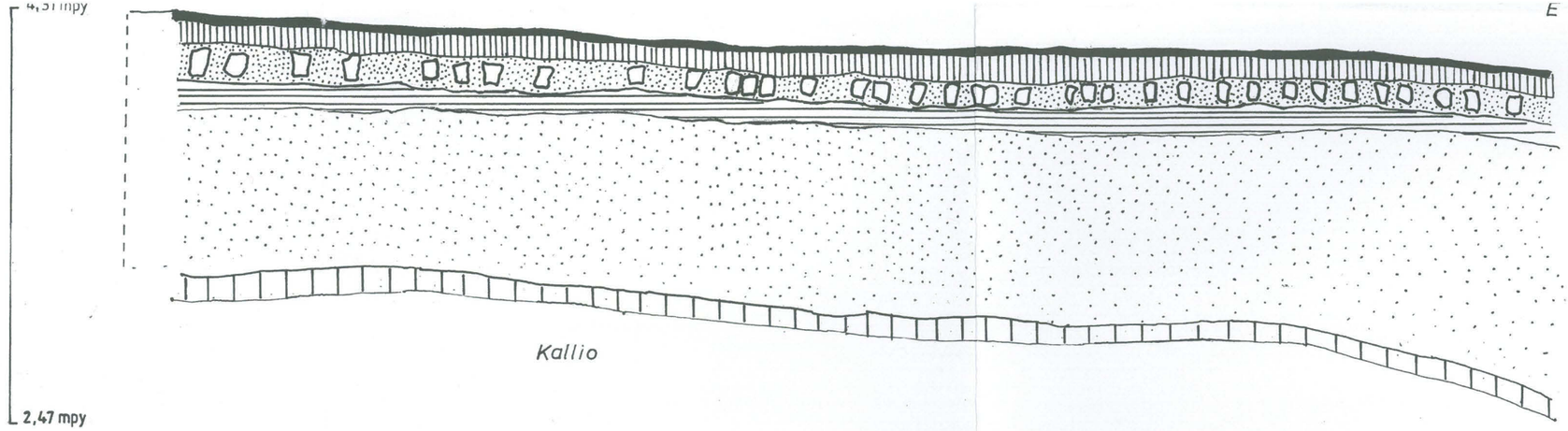
4,31 mpy
E
Kallio
2,47 mpy

Profiili 2

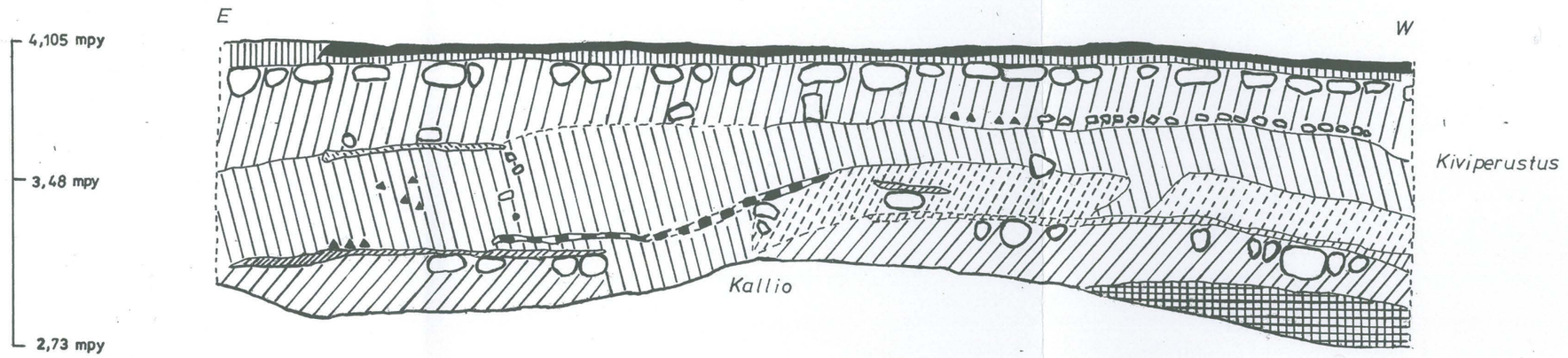
E
W
4,105 mpy
3,48 mpy
2,73 mpy
Kallio
Kiviperustus

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1
Markku Heikkinen 1998
Huone A
MK Profiilit 1:25, taso 1:50
Piirt. V.-P. Suhonen

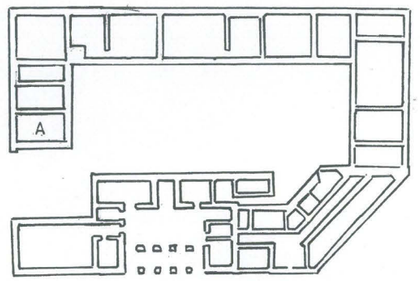

Profiili 1

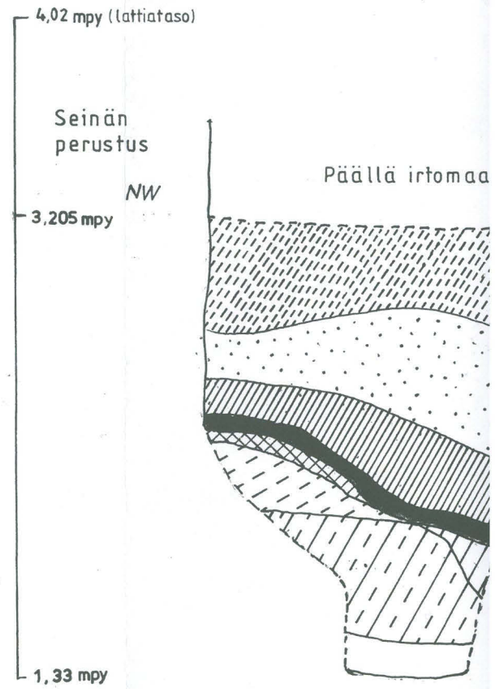

Huone A

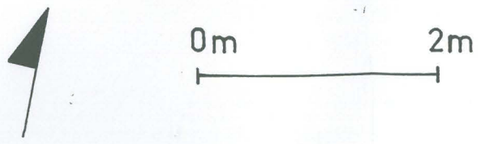

Profiili 2

Kartta 3

1

0m 2m

Profiili 1

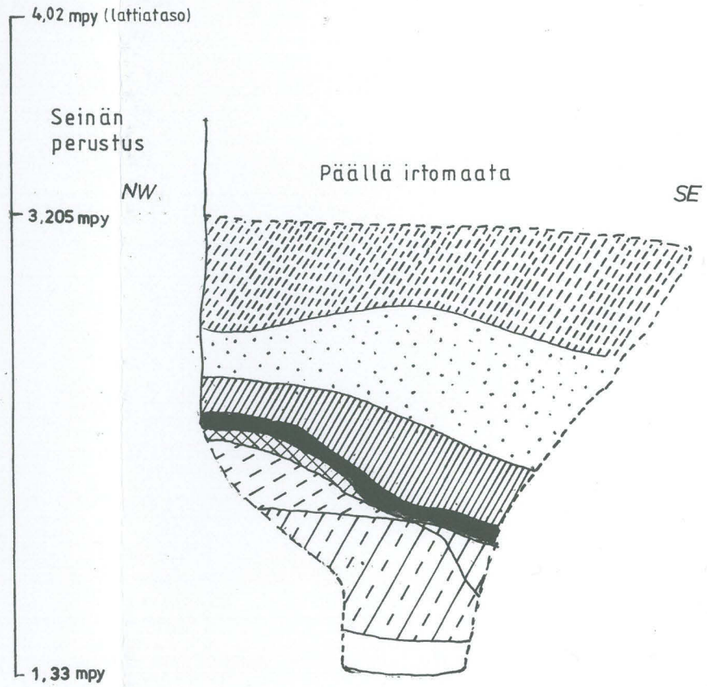

Profiili 2

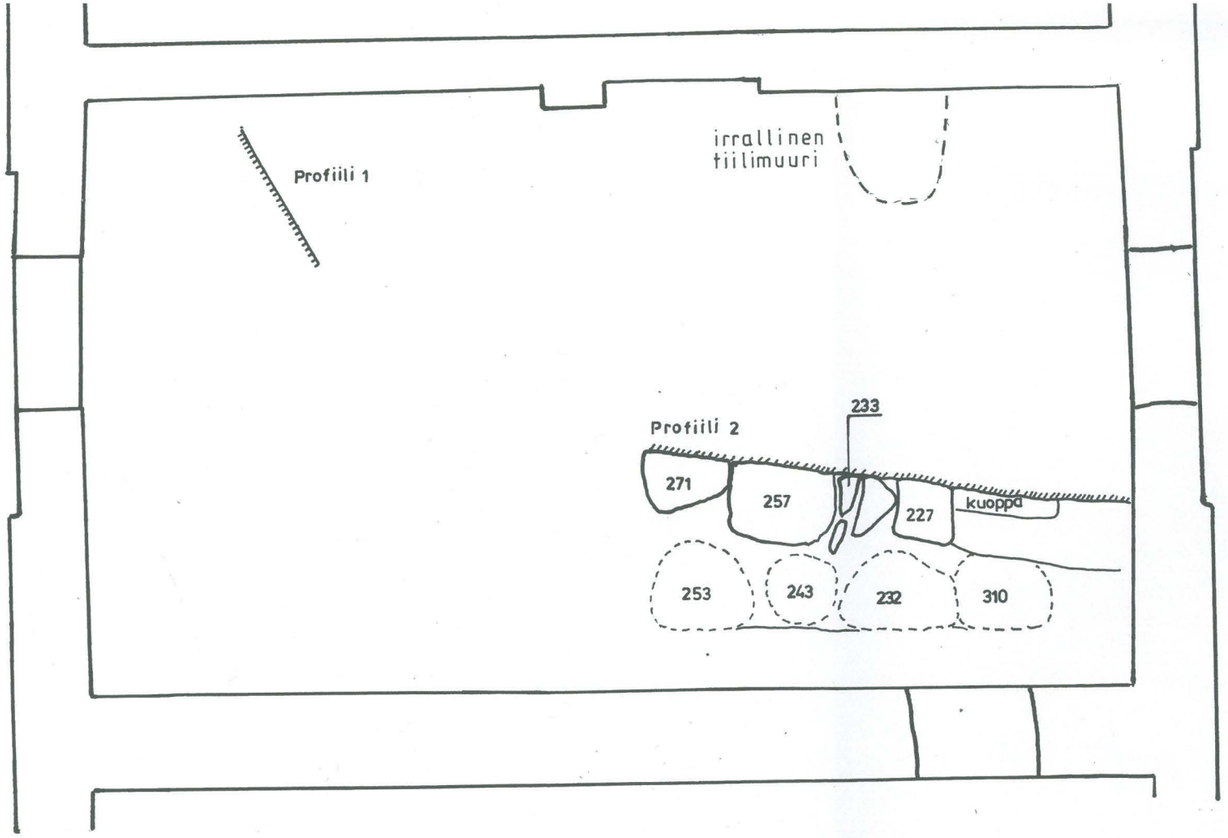

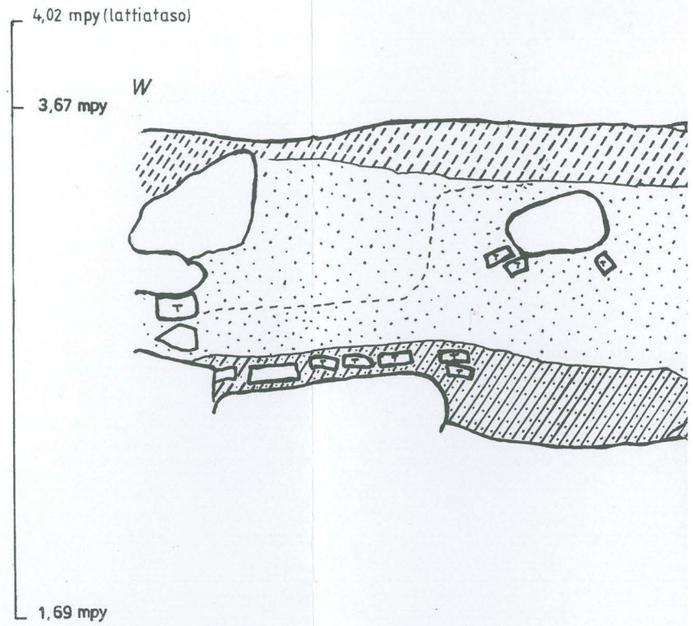

Kivi

Tiili

Betoni

Vaalea hieno hiekka, jonka seassa kiviä

Vaalea hiekka + tiilimurska + laasti

Ruskea hiekka + tiilimurska

Tummanharmaa sekoittunut hiekka

Hiilikerros

Puhd

Vaale

Vaale

Harm

Vaale

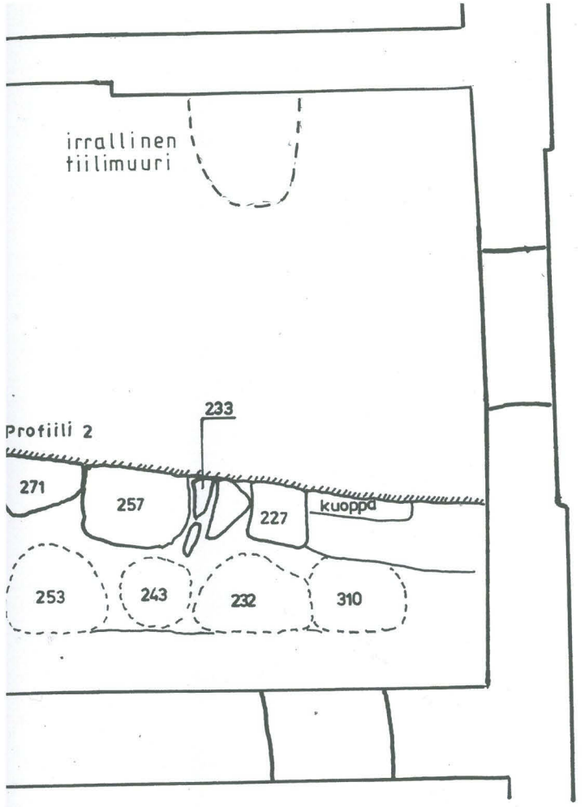

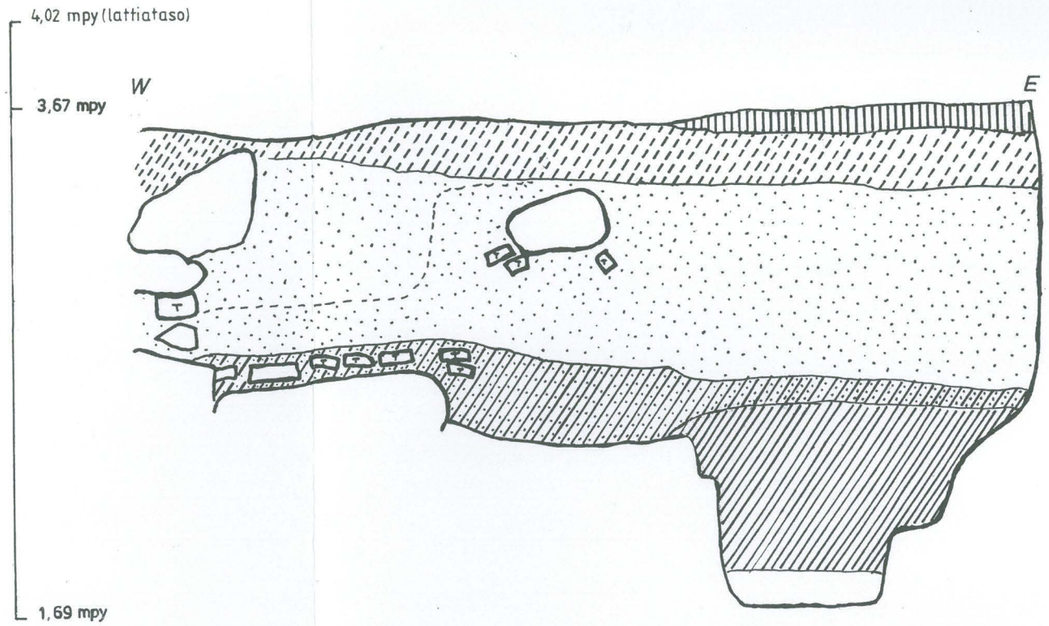

i

li

toni

alea hieno hiekka, jonka seassa kiviä

Vaalea hiekka + tiilimurska + laasti

Ruskea hiekka + tiilimurska

Tummanharmaa sekoittunut hiekka

Hiilikerros

Puhdas hiekka

Vaaleanruskea hiekka

Vaaleanruskea juovikas hiekka

Harmaa sekoittunut hiekka

Vaaleaksi palanut hiekka

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1

Markku Heikkinen 1998

Huone B

MK tasot 1:50, profiilit 1:25

Piirt. V.-P. Suhonen, R. Ihamäki,
H. Kääriäinen ja A. Korkala

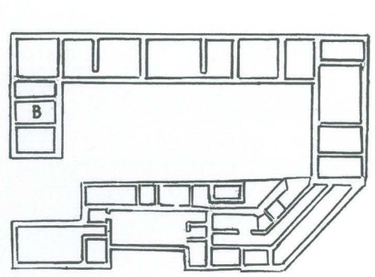

HUONE B 1:50

Ylempi kiveys

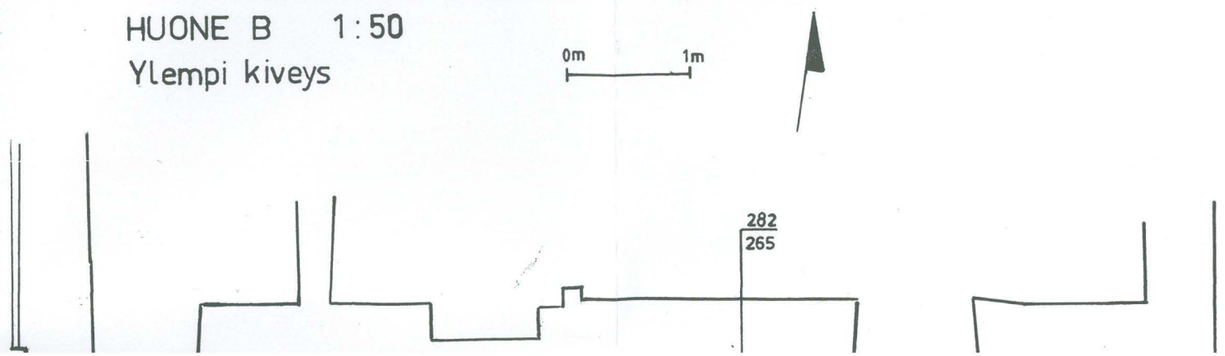

⑤ Kerrosnumero

Puu

Kivi

Vaaleaksi palanu

Laasti+Kivi

Hiekansekainen mu

Tumman harmaa l

Vaaleanruskea h

Tumma mullans
hiekka

Tumma hiekanse

Savi

Koekuoppa 1

Kartta 4

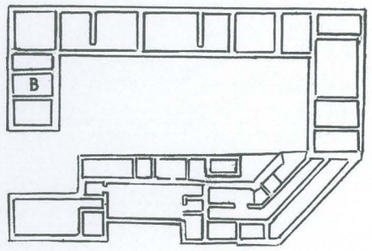

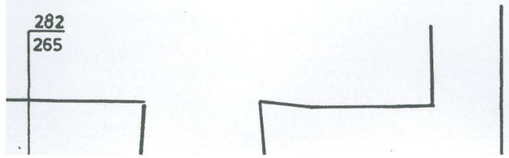

⑤ Kerrosnumero

Puu

Kivi

Vaaleaksi palanut hiekka

Laasti+Kivi

Hiekansekainen multa+Hiili

Tumman harmaa hiekka

Vaaleanruskea hiekka

Tumma mullansekainen hiekka

Tumma hiekansekainen multa

Savi

Koekuoppa 1

Saven- ja mullansekainen hiekka

Tumma maa, jonka alaosassa puu- ja puusilppua

Hiekka

Tumma mullansekainen hiekka, seassa hiiltä, savea ja tiiltä

Vaalean harmaa hiekka

Savensekainen hiekka

Tiili

Tiilimurska

Hiilikerros

Puhdas hiekka

Palamisen merkkejä

i Injektiomassa

3,90 mmpy (lattiataso)

Profiili 1

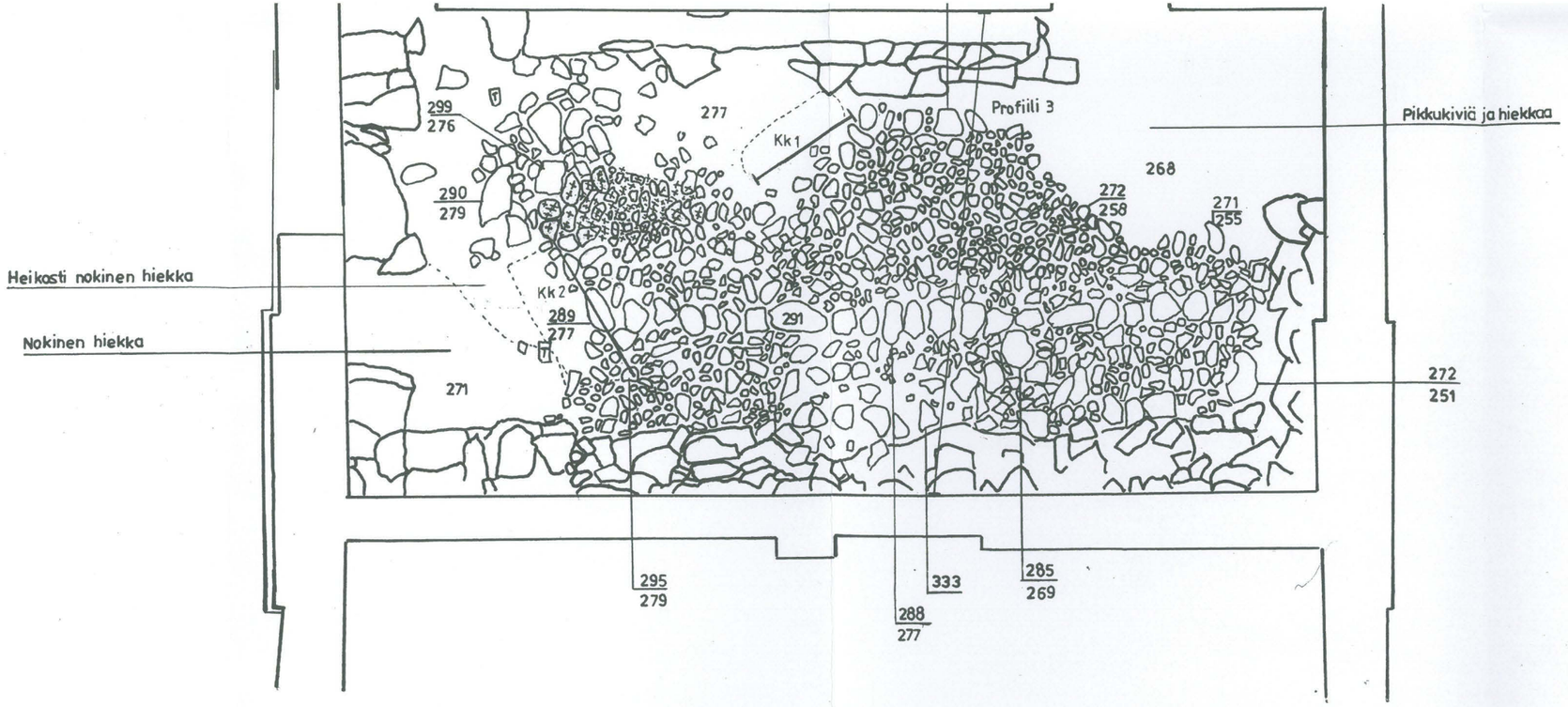

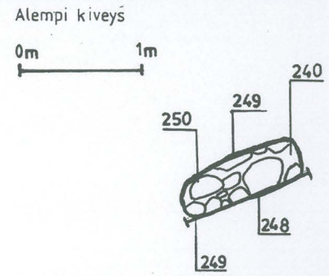

Koekuoppa 2

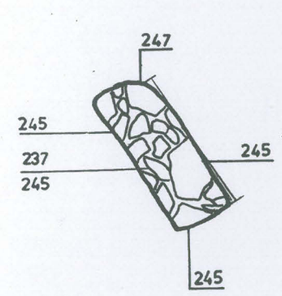

Profiili 3

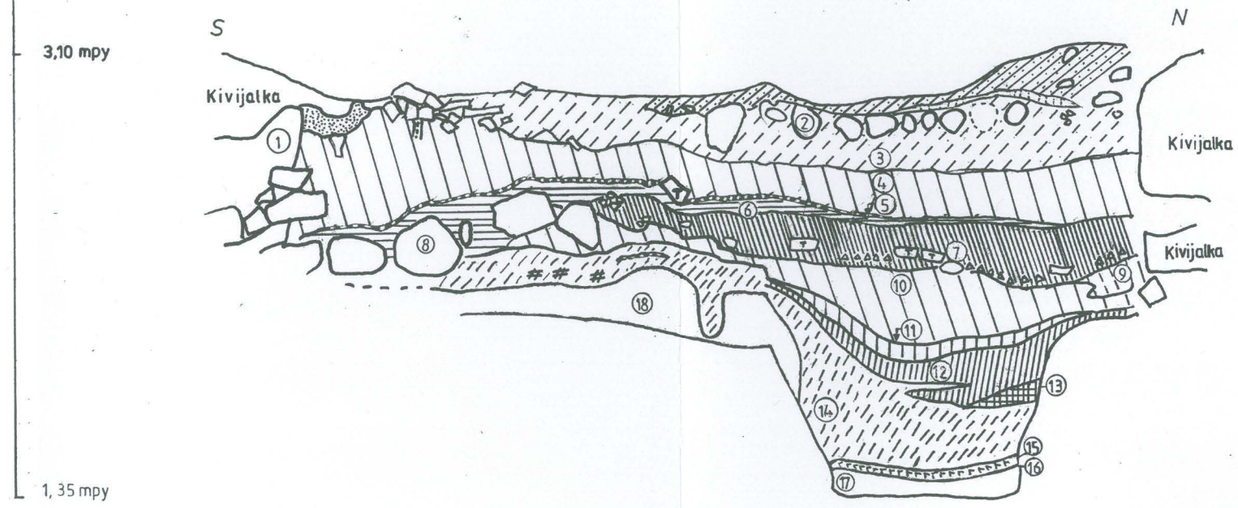

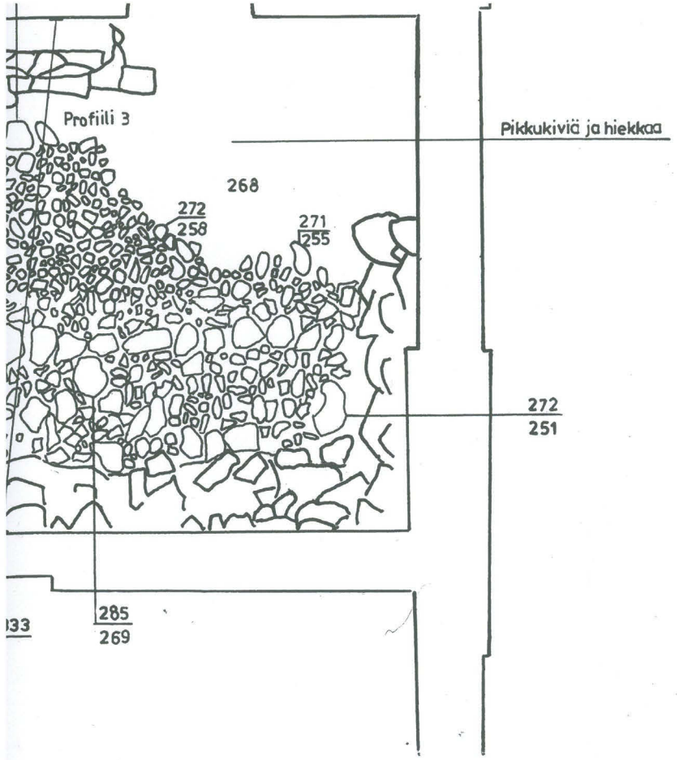

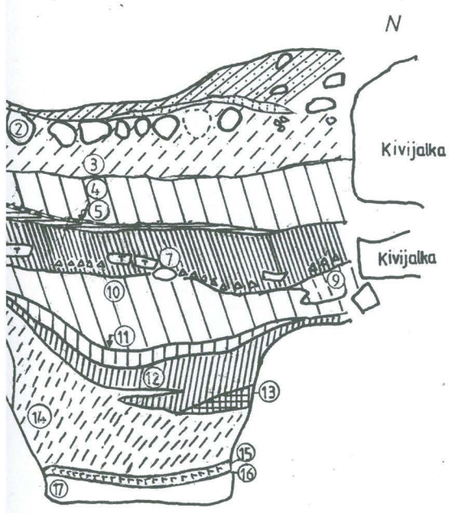

Alempi kiveys

0m 1m

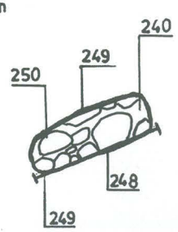

Koekuoppa 2

Alempi kiveys

0m 1m

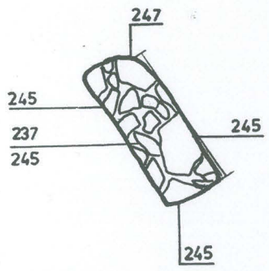

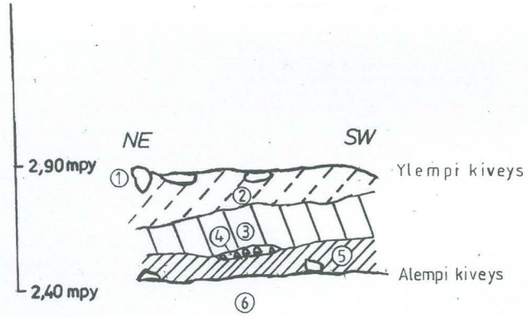

Profiili 2

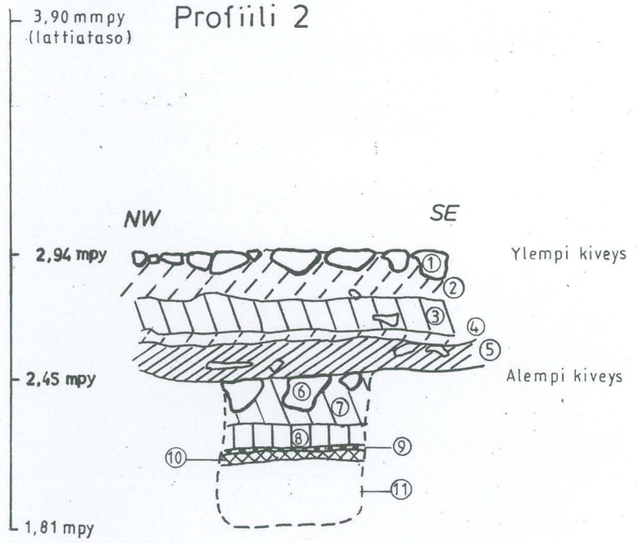

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1

Markku Heikkinen 1998

Huone C

MK taso 1:50, profiili 1:25

Piirt. V.-P. Suhonen

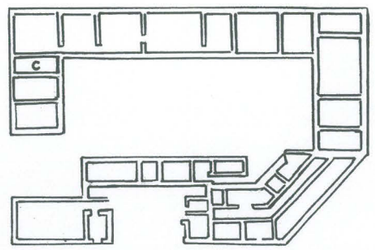

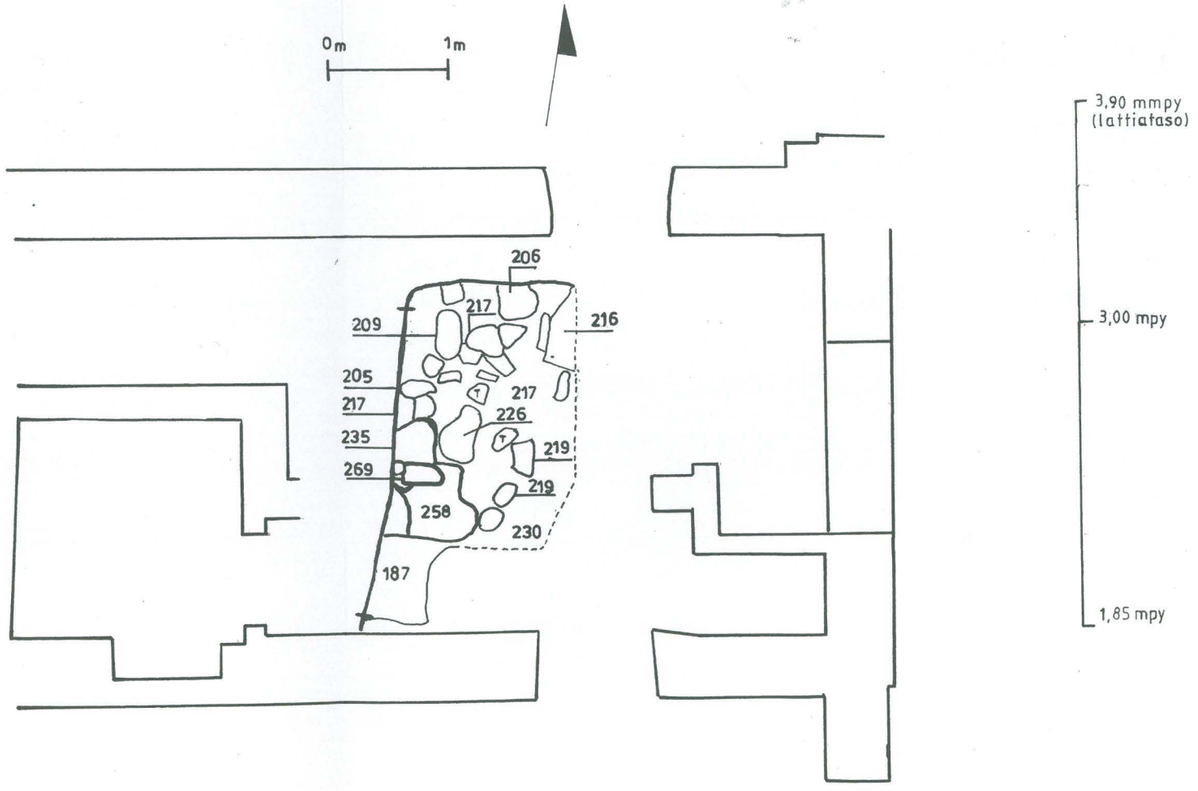

Kivi

Tiili

Täytemaa (hiekka + tiilimurska)

Vaalea hiekka

Ruskea hiekka

Hiilensekainen hiekka

Sekoittunut krs. (puuta, hiiltä ja tiilimurska

Tumma hiilinen ja savensekainen harmaa k

Nokimaa

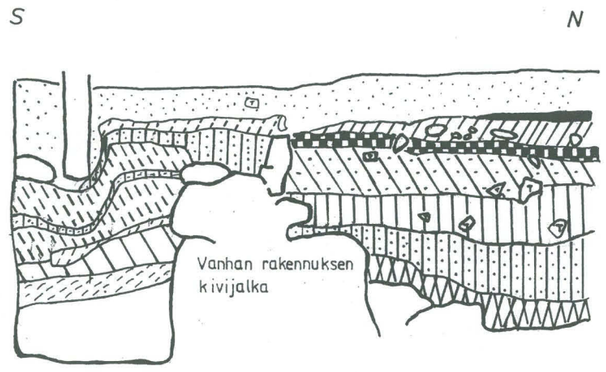

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1
Markku Heikkinen 1998
Huone C
MK taso 1:50, profiili 1:25
Piirt. V.–P. Suhonen

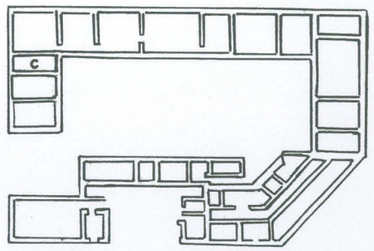

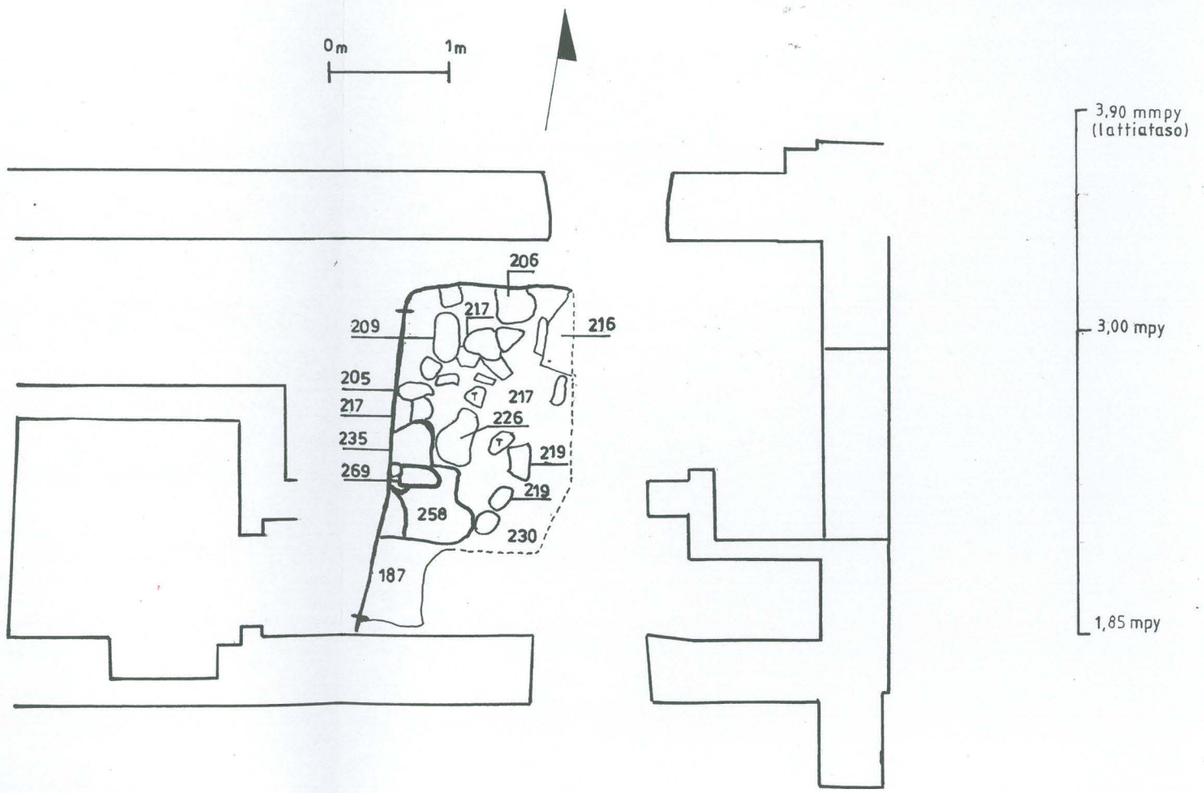

Kivi

Tiili

Täytemaa (hiekka + tiilimurska)

Vaalea hiekka

Ruskea hiekka

Hiilensekainen hiekka

Sekoittunut krs. (puuta, hiiltä ja tiilimurskaa)

Tumma hiilinen ja savensekainen harmaa krs.

Nokimaa

Saven ja hiilensekainen maa

Kivisorakerros

Puhdas hiekka

Vaaleanharmaa hiekka

Tummanharmaa hiekka

Hiekansekainen multa + hiili

S N

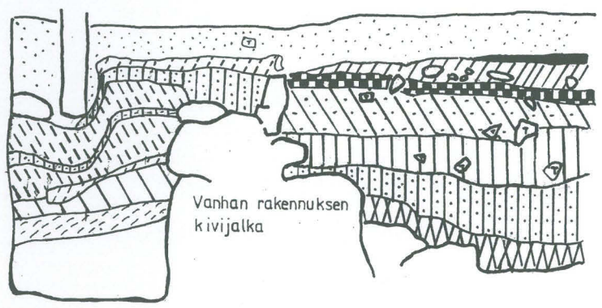

Kartta 6

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1
Markku Heikkinen 1998
Huone D
Mk 1 : 25
Piirt. V.-P. Suhonen

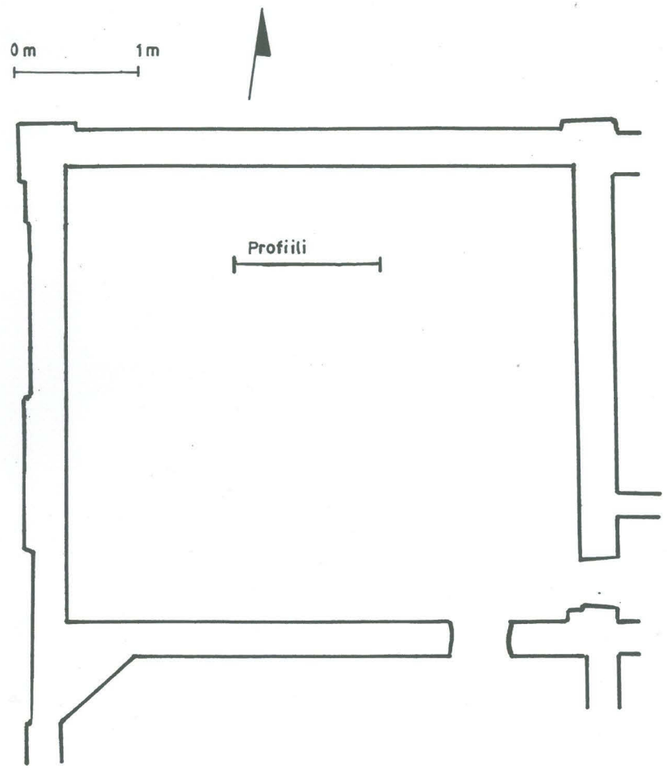

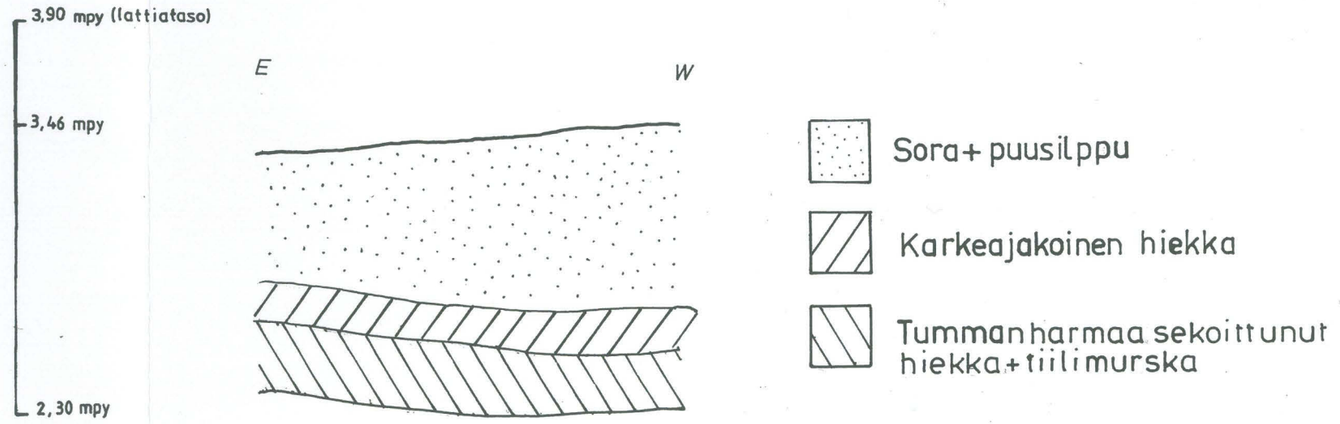

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1

Markku Heikkinen 1998

Huoneet E–F

MK profiilit 1:25, taso 1:50

Piirt. V.-P. Suhonen

Kivi

Tiilen ja laastin sekainen hiekka

Tiilimurska

Sora

Tummanharmaa sekoittunut hiekka+tiilimurska

Hiekka–, kivi–ja tiilikerros

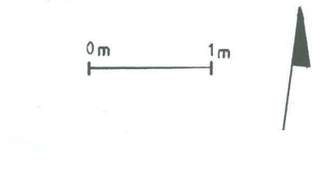

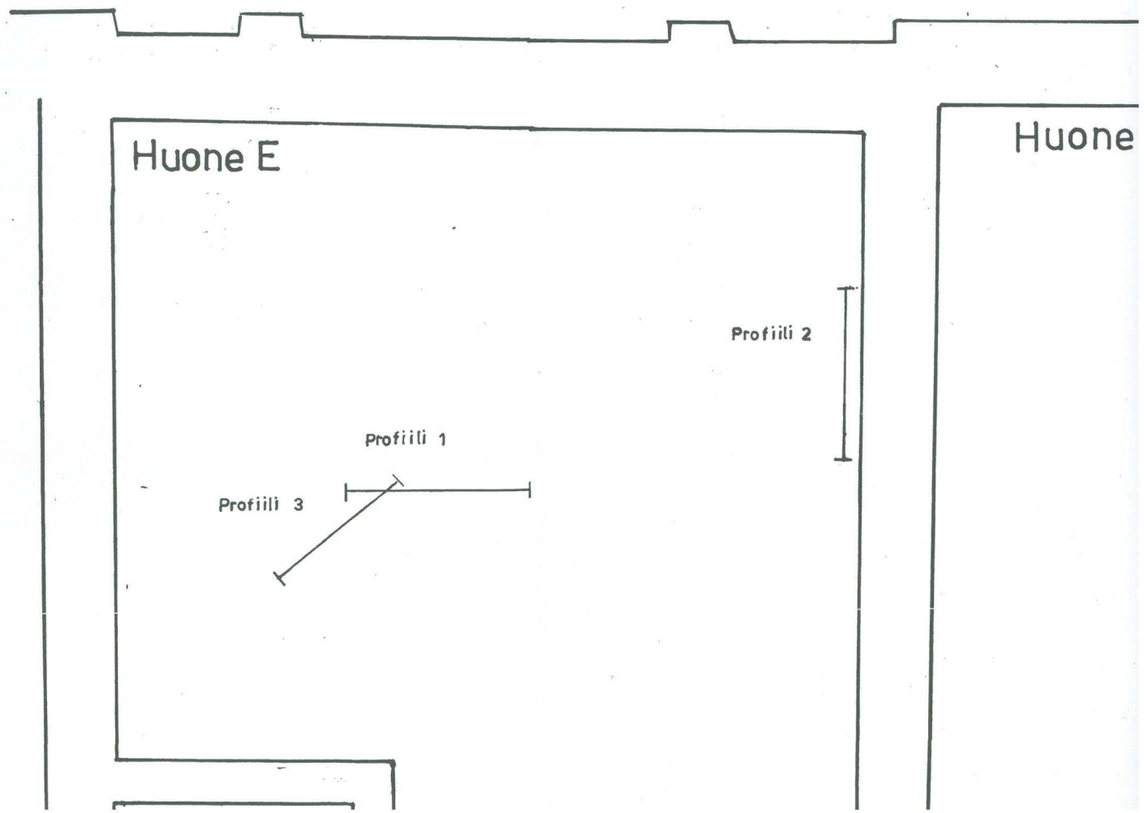

Kartta 7

0 m 1 m

Huone E

Profiili 2

Profiili 1

Profiili 3

Huone F

Koekuoppa

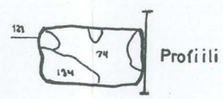

Profiili

Tiilikerros

Tiili–ja hiekkakerros

Tumma hiekansekainen multa

Vaalean ruskea hiekka

Vaaleanharmaa hiekansekainen multa

Savi

Puusilppua

Savensekainen hiekka

Puu

Puhdas hiekka

Ruskea hiekka

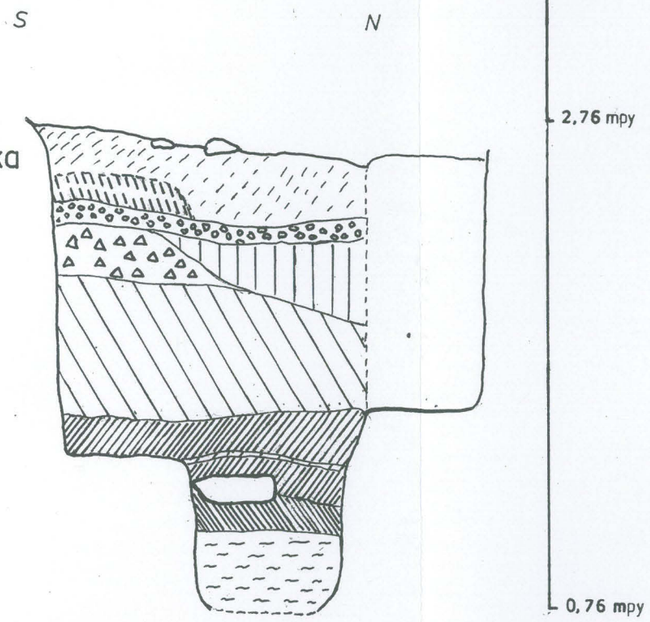
S
N
3,64 mpy (lattiataso)
2,76 mpy
0,76 mpy

Huone E, profiili 2

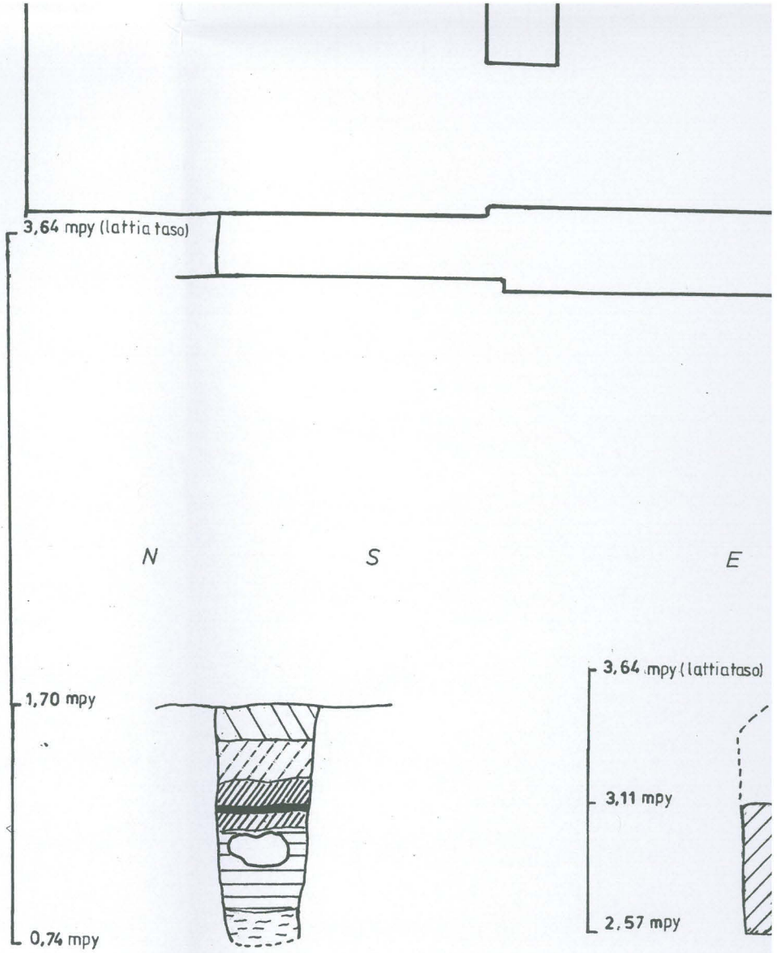

Huone F, koekuopan itäprofiili

Huone E, pr

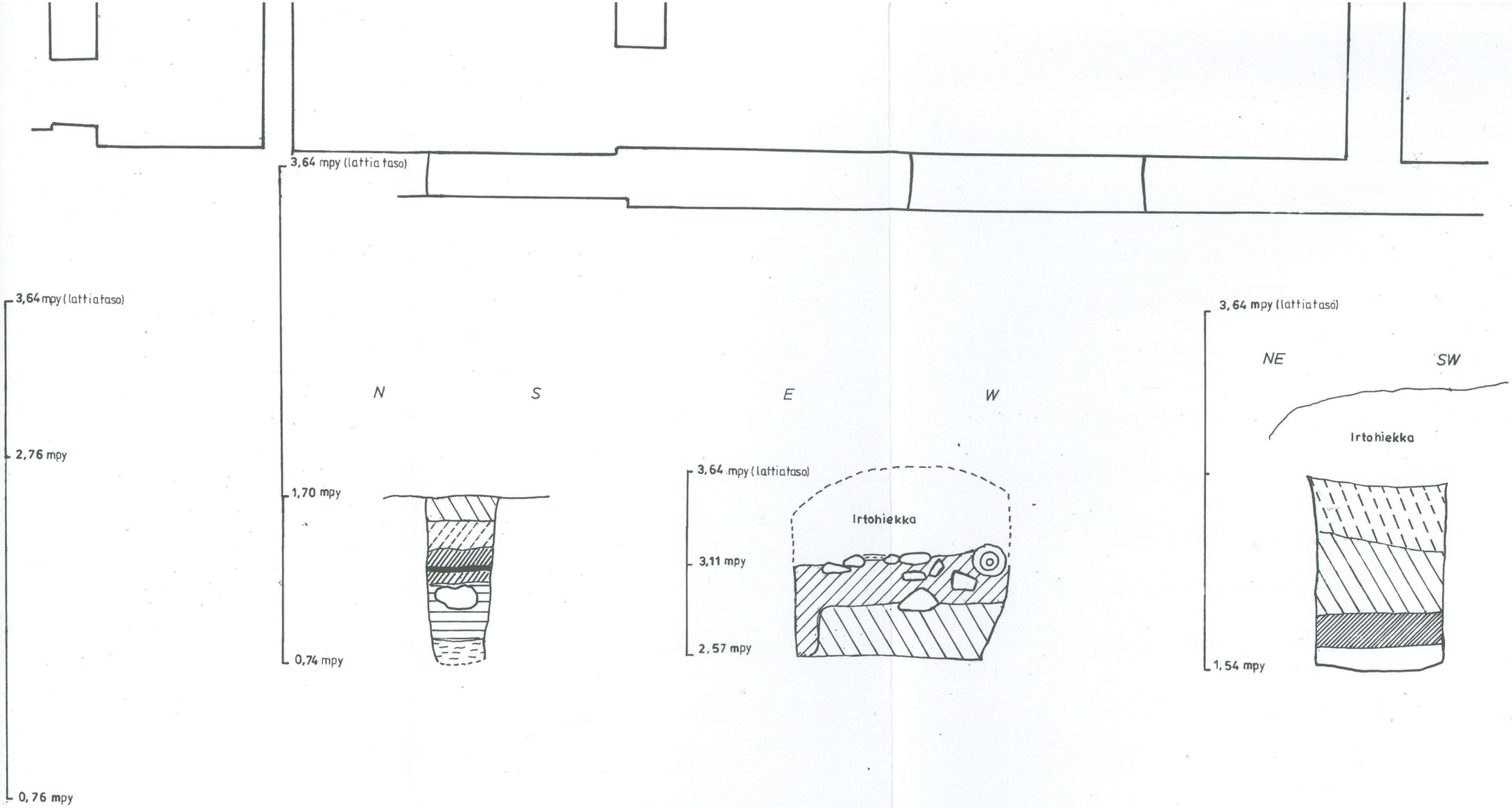

Huone F, koekuopan itäprofiili

Huone E, profiili 1

Huono E, profiili 3

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1
Markku Heikkinen 1998
Huone I
MK 1:50
Piirt. V.-P. Suhonen

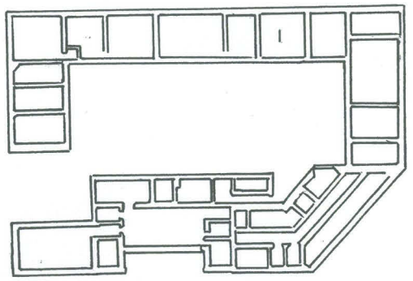

Kivi Tiilirakenne

0 m 1m

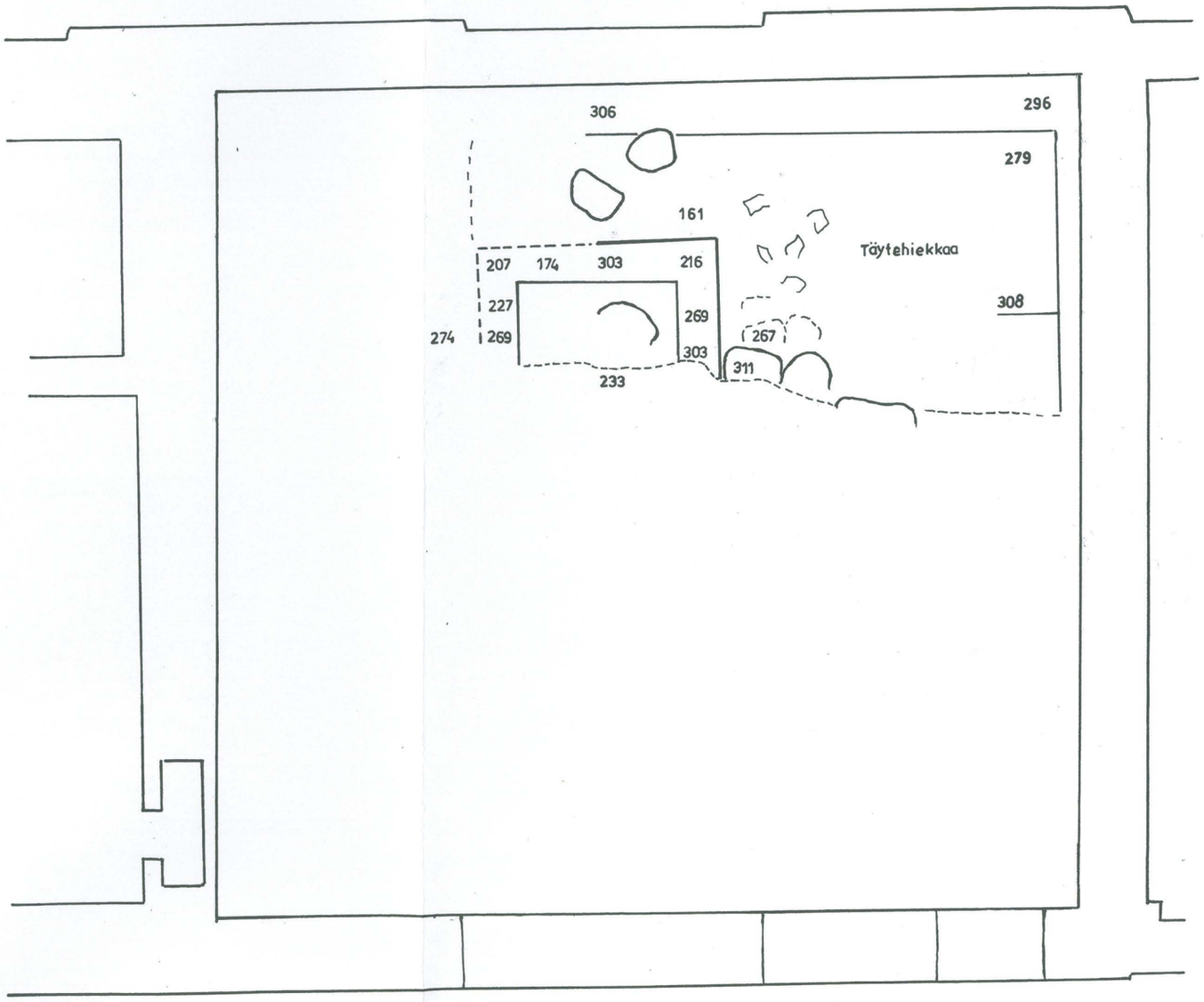

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1
Markku Heikkinen 1998
Piha
Mk 1:25
Piirt. V.–P. Suhonen

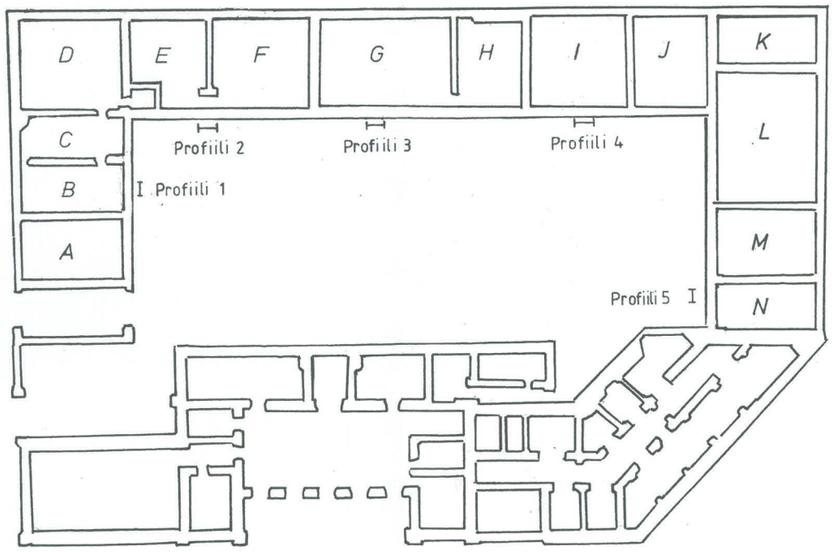

Kartta 9

Profiili 1

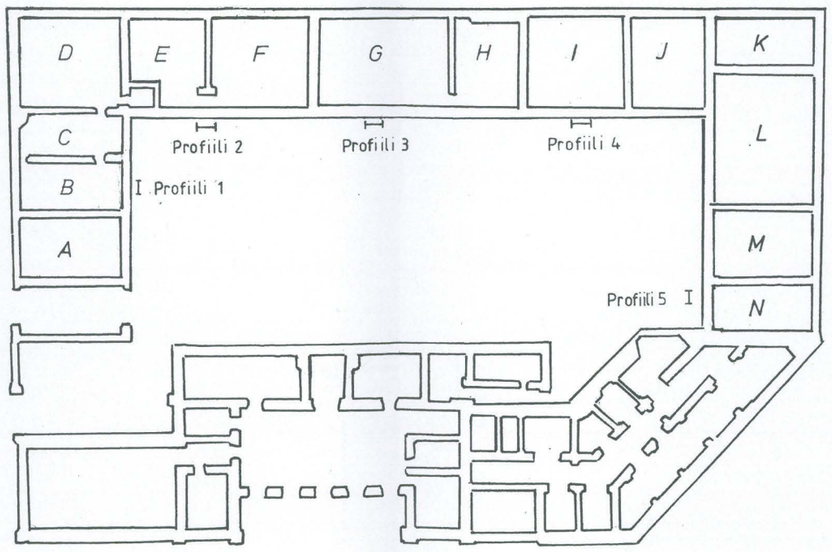

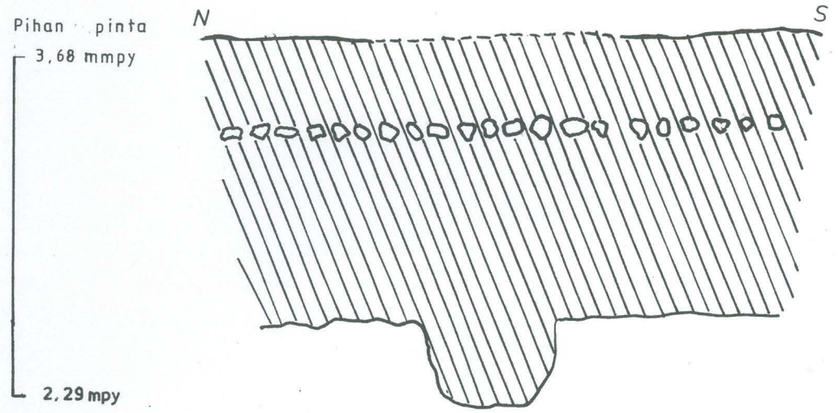

Profiili 2

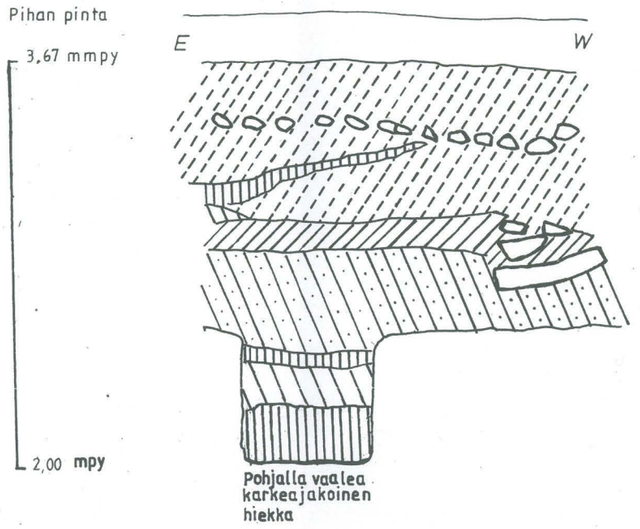

Profiili 3

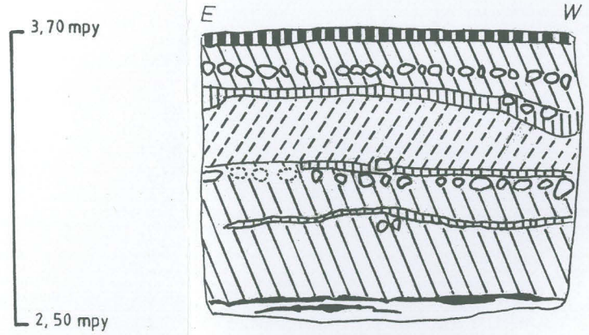

Profiili 4

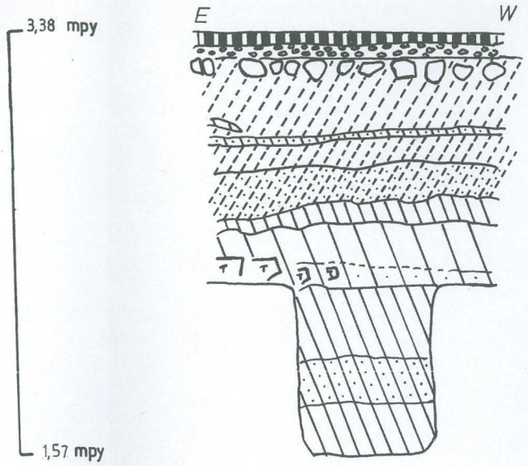

Kivi

Tiili

Asfaltti

Betoni

Vaalea hieno hiekka

Vaalea hieno hiekka + tiilimurska

Hiilensekainen hiekka

Tumman ruskea hiekka

Tumman ruskea hiekka + tiilimurska

Mullansekainen hiekka

Hiilikerros

Ruskea hiekka

Ruskea hiekka + tiilimurska

Karkeajakoinen vaalea hiekka

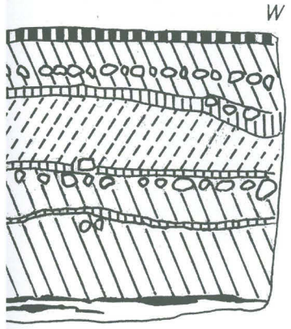

Profiili 4

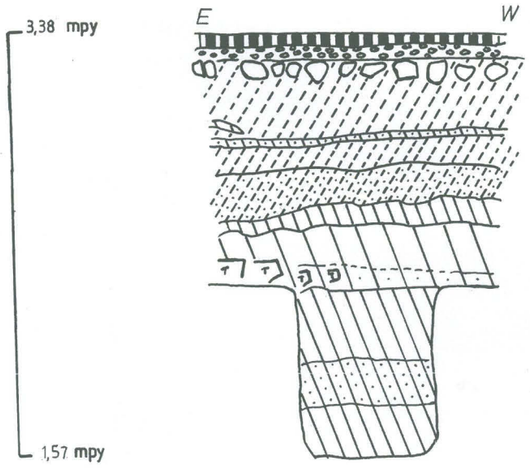

Profiili 5

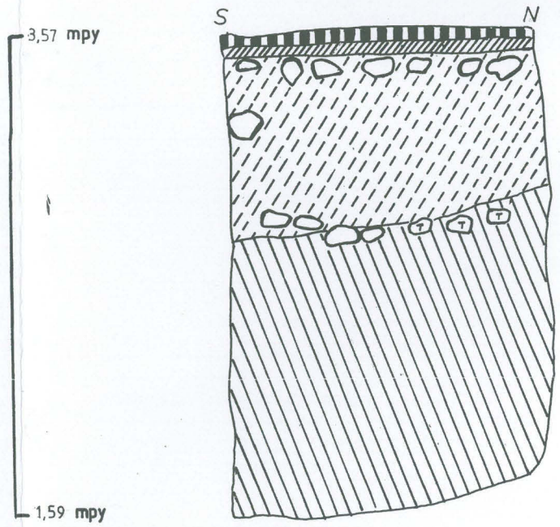

sekainen hiekka

nan ruskea hiekka

nan ruskea hiekka + tiilimurska

ansekainen hiekka

kerros

ea hiekka

Ruskea hiekka + tiilimurska

Karkeajakoinen vaalea hiekka

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1

Markku Heikkinen 1998

Piha, profiilit 6-10,12

Mk profiilit 1:25, yleiskartta 1:200

Piirt. V.-P. Suhonen

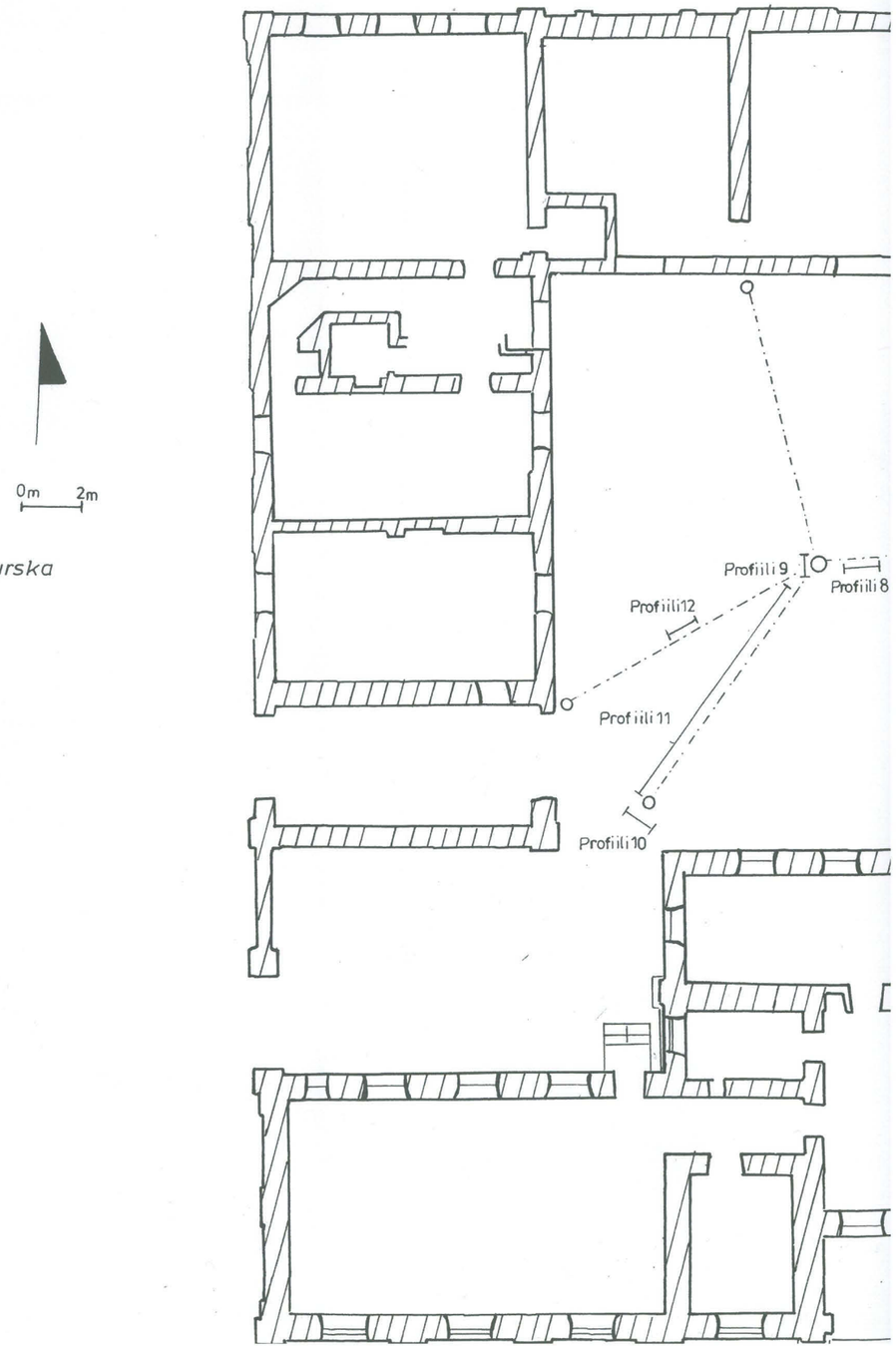

Kartta 10

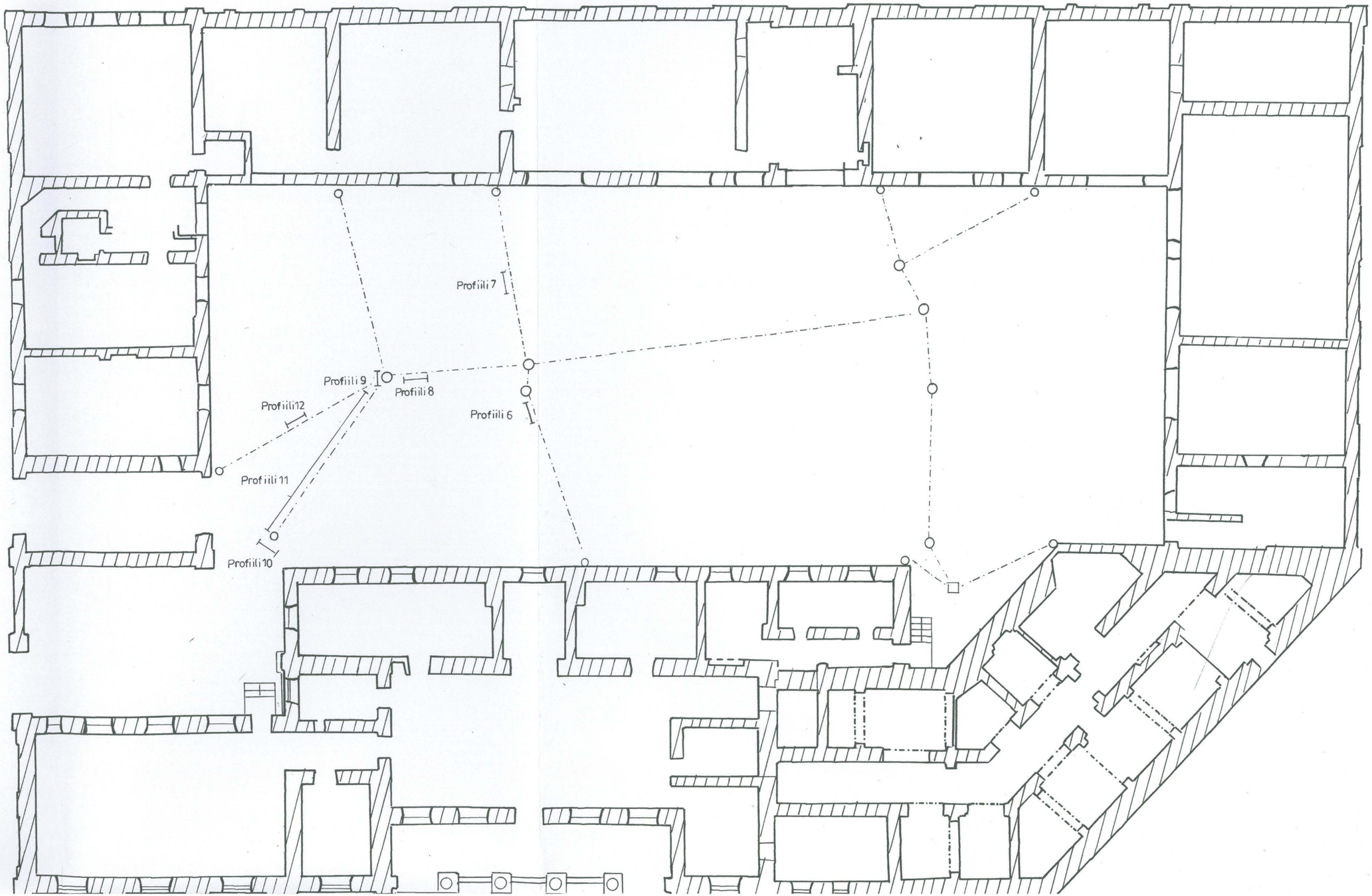

0m 2m

tunut hiekka + tiilimurska

nsekainen hiekka

s hiekka

Profiili 6

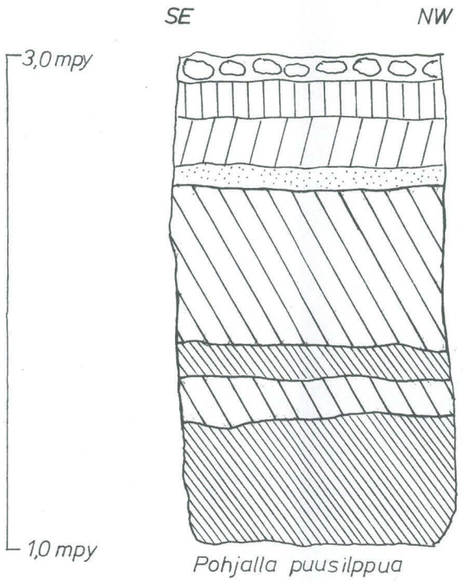

Pohjalla puusilppua

Profiili 7

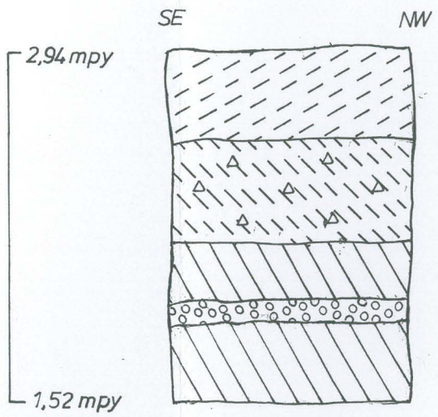

Profiili 8

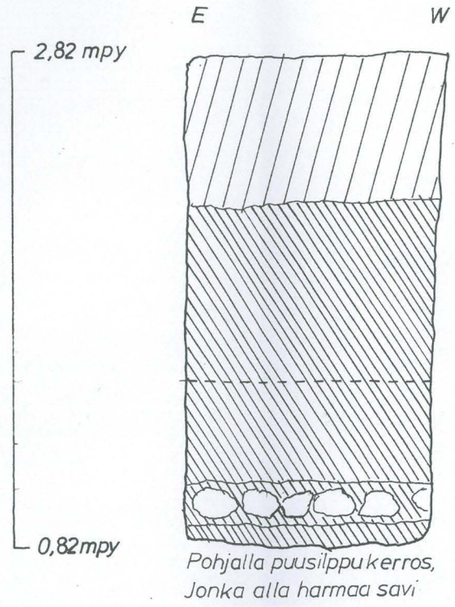

Pohjalla puusilppukerros,
Jonka alla harmaa savi

Profiili 12

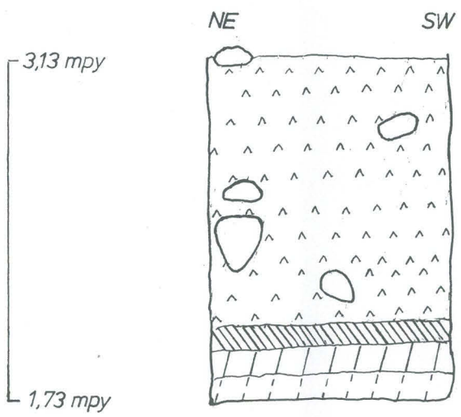

NW

Profiili 8

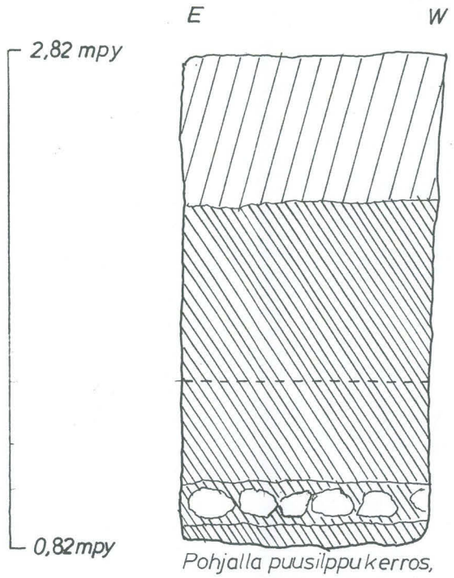

Pohjalla puusilppukerros,
Jonka alla harmaa savi

Profiili 9

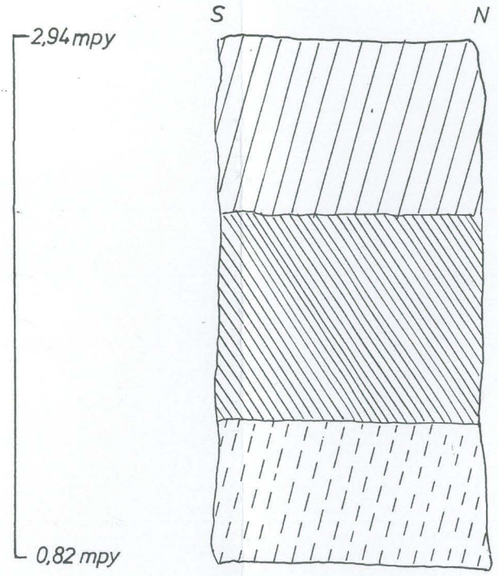

Pohjalla puusilppukerros,
Jonka alla harmaa savi

Profiili 10

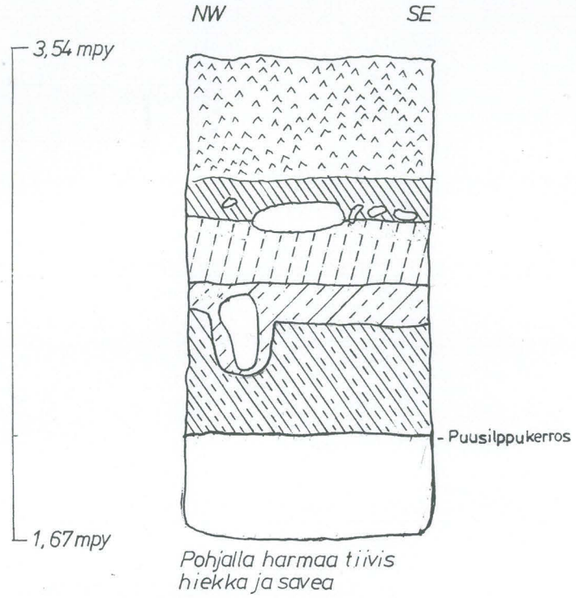

Pohjalla harmaa tiivis
hiekka ja savea

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1
M.Heikkinen 1998
Piha, profiili 11
MK profiili 1:25, yleiskartta 1:100
Piirt. V.-P. Suhonen

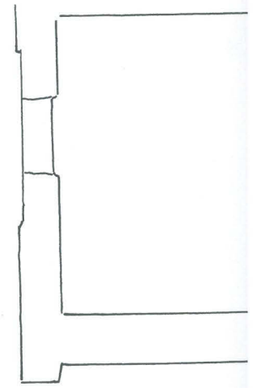

Ajokäyt

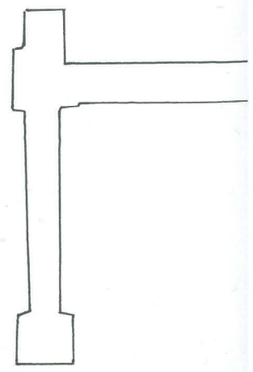

Kartta 11

0 2 m

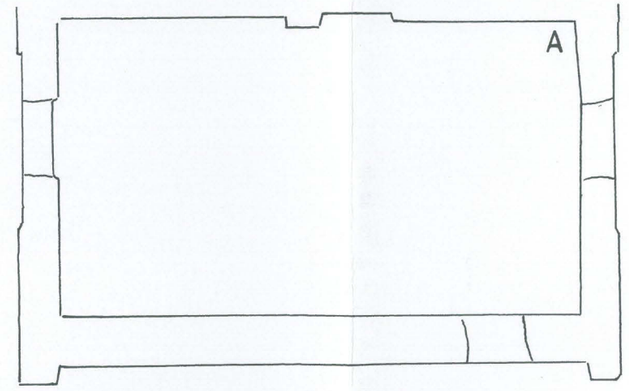

A jokäytävä

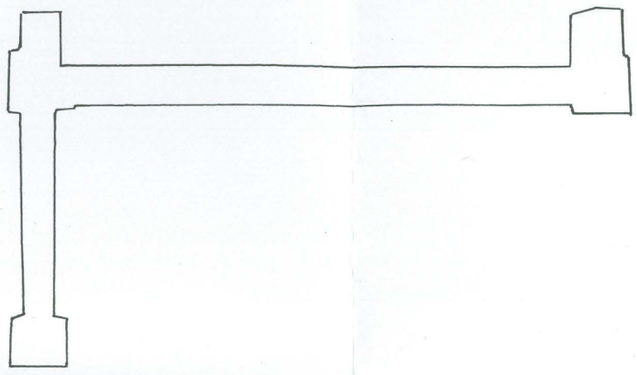

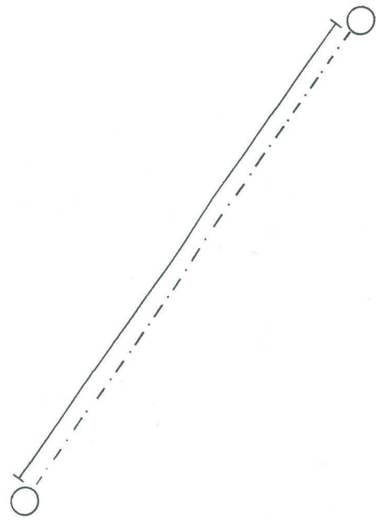

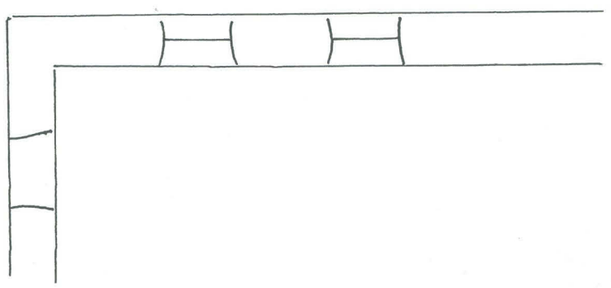

Profiili 11

0 1 m

SE

3,5 mpy

1,5 mpy

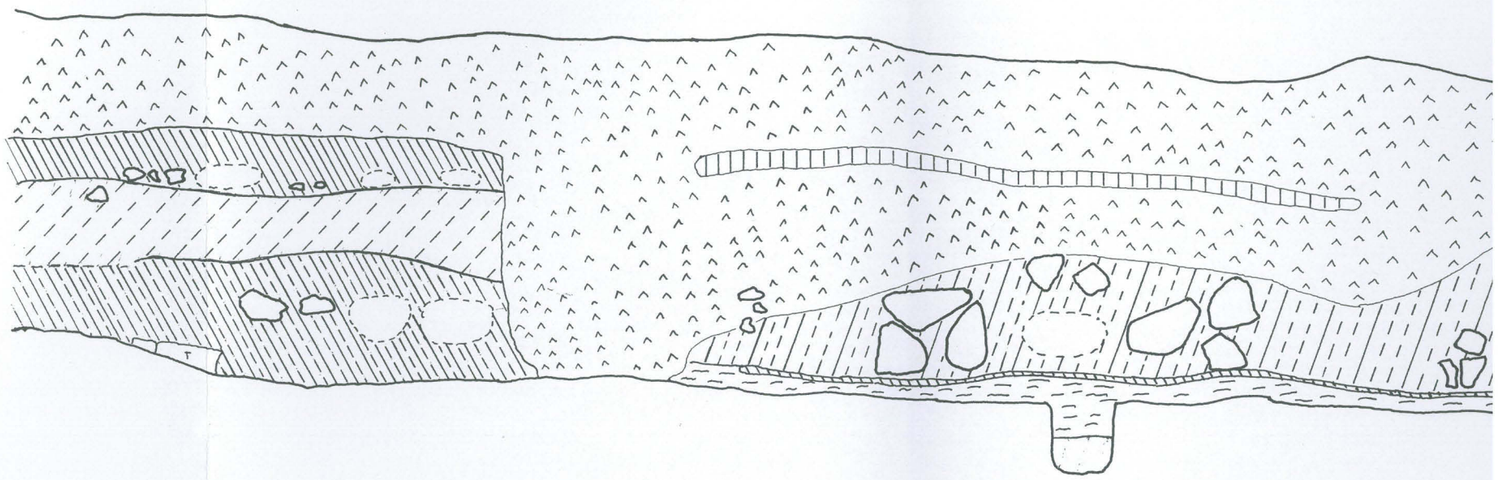

Kivi

Irronnut kivi

Tiili

Sekoittunut maa

Tiilikerros

Musta hiilensekainen maa + tiilimurska + puusilppu

Ruskea hiekka

Ruskeà hiekka + Tiilimurske

Puusilppukerros

Puu

Tumman ruskea hiekka

Vaalean ruskea hiekka

Vaaleanruskea, puhdas hiekka

Näyte

NW

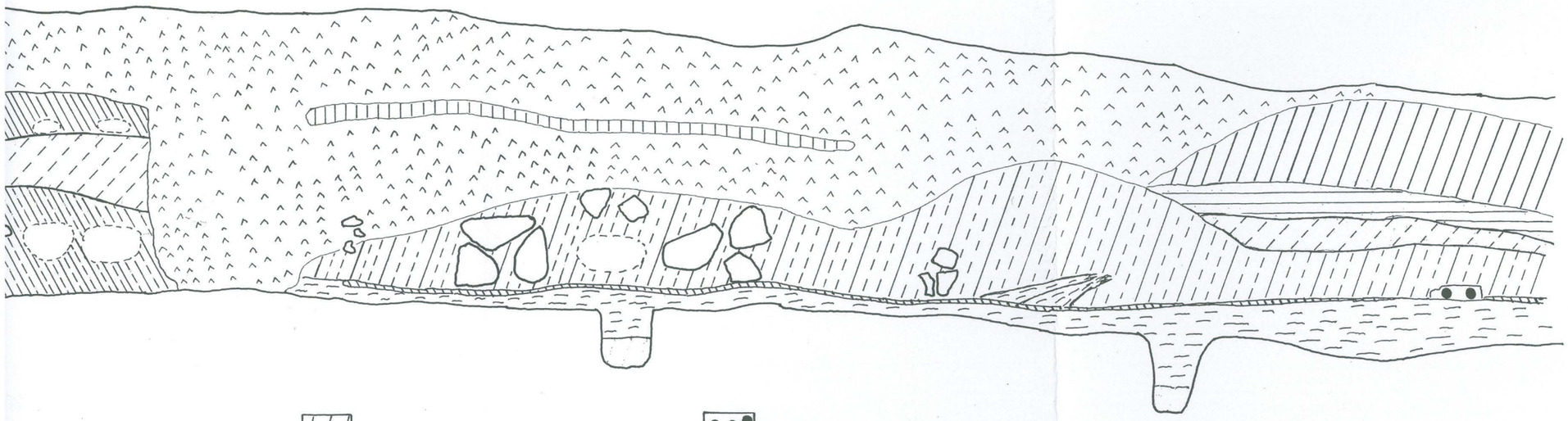

kivi

ut maa

os

ilensekainen maa + tiilimurska
ppu

Ruskea hiekka

Näyte

Ruskea hiekka + Tiilimurske

Puusilppukerros

Puu

Tumman ruskea hiekka

Vaalean ruskea hiekka

Vaaleanruskea, puhdas hiekka

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1
Markku Heikkinen 1998
Mariankatu
Mk profiilit 1:25, tasot 1:50
Piirt. V.–P. Suhonen

Kivi

Tiili

Tiilikerros

Ruskea täytehiekka ja sora

Ruskea hiekka ja tiilimurska

Ruskea hiekka

Vaalean ruskea hiekka

Tumman ruskea hiekka

Ruosteen värinen hiekka

Tumma hiilensekainen hiekka

Tumma mullansekainen hiekka

Putki

Kivijalka

Puhdas hiekka

Musta hiekansekainen multa

Tumma multa + hiekka

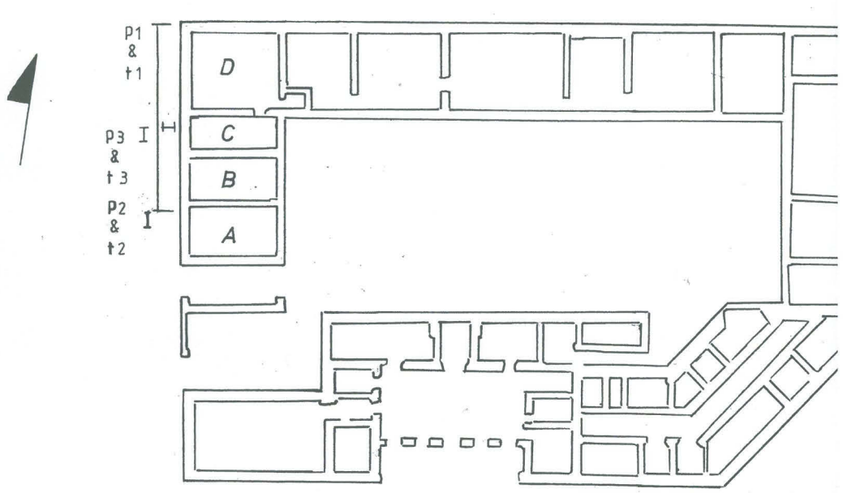

Taso 2

Profiili 2

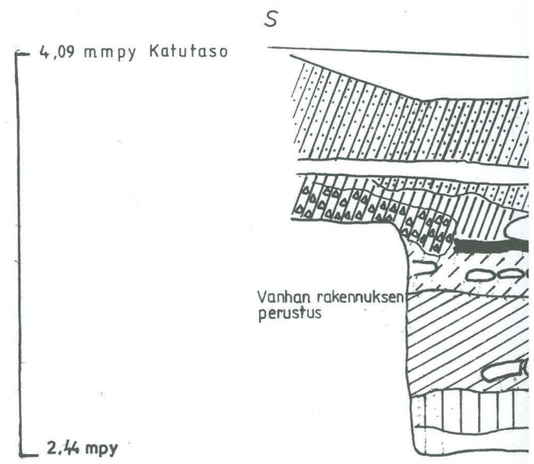

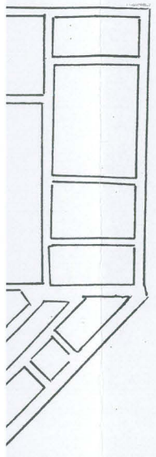

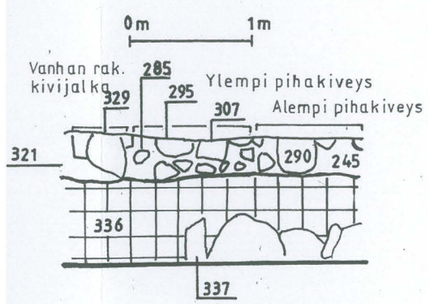

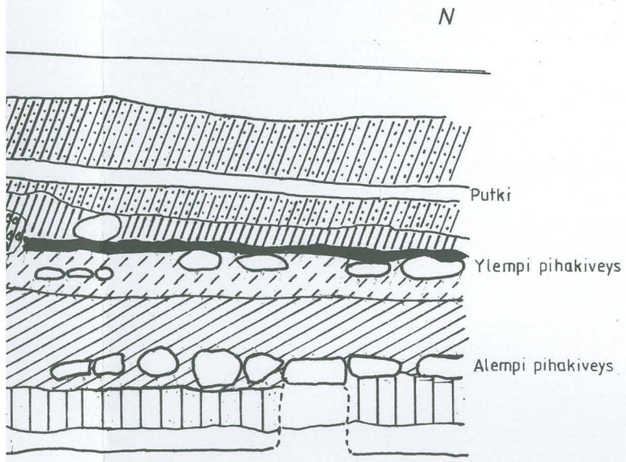

Taso 3

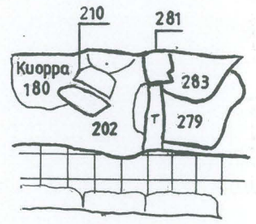

Profiili 3
Länsiprofiili

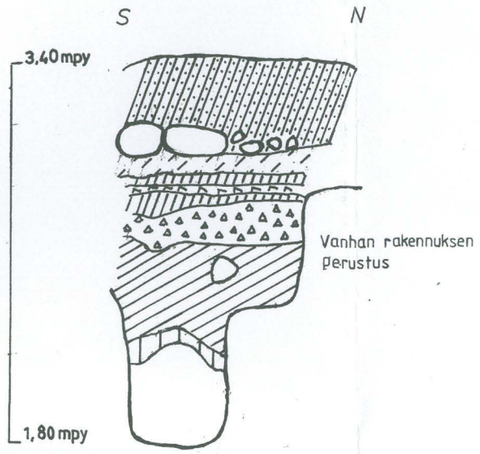

Pohjoisprofiili

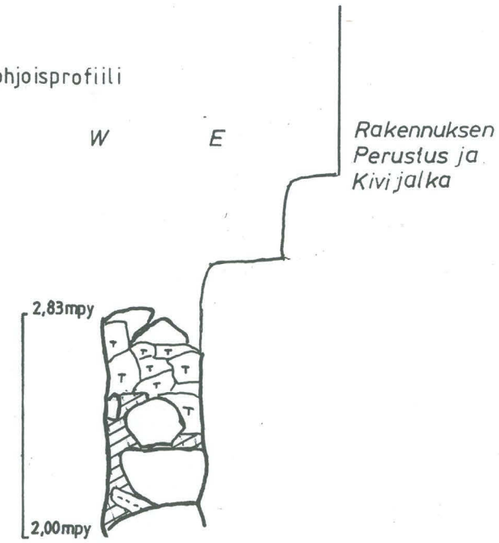

Alempi pihakiveys

Vanhan rakennuksen kivijalka

Taso 1 0m 1m

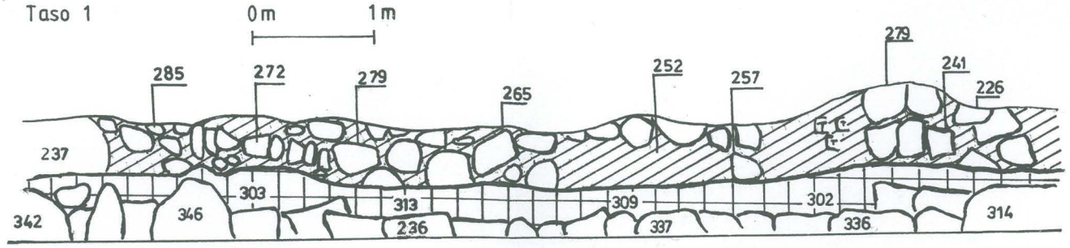

Profiili 2 ja taso 2 alkavat ja jatkuvat 2,5 m etelään

Taso 1 alkaa

Taso1 loppuu

profiili 3 ja taso 3

S

Mariankatu

4,20 mpy

4,00 mpy

Ylempi pihakiveys

Alempi pihakiveys

2,12 mpy

oja

Vanha rakennuksen perustus

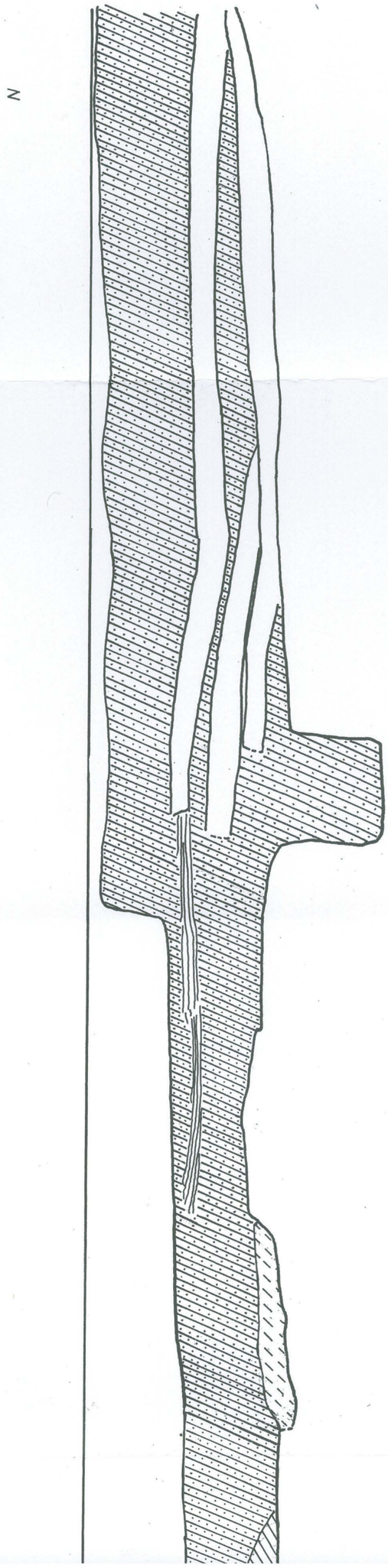
N

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1

Markku Heikkinen 1998

Aleksanterinkatu

Mk taso 1:50, profiilit 1:25

Piirt. V.-P. Suhonen

Katkelma kiveyksestä

0m 1m

Koekuoppa 3, länsiprofiili

314 Kiveys 248

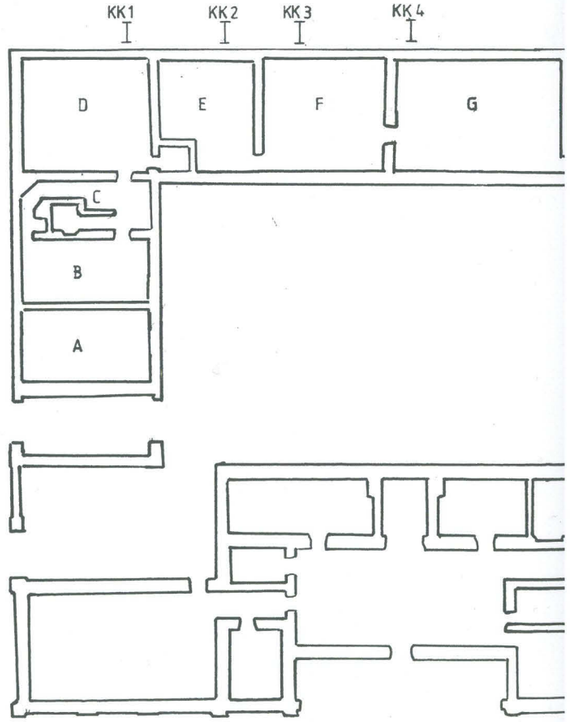

Koekuoppa 2, länsiprofiili

Koekuoppa 4, länsiprofiili

2:13

Kartta 13

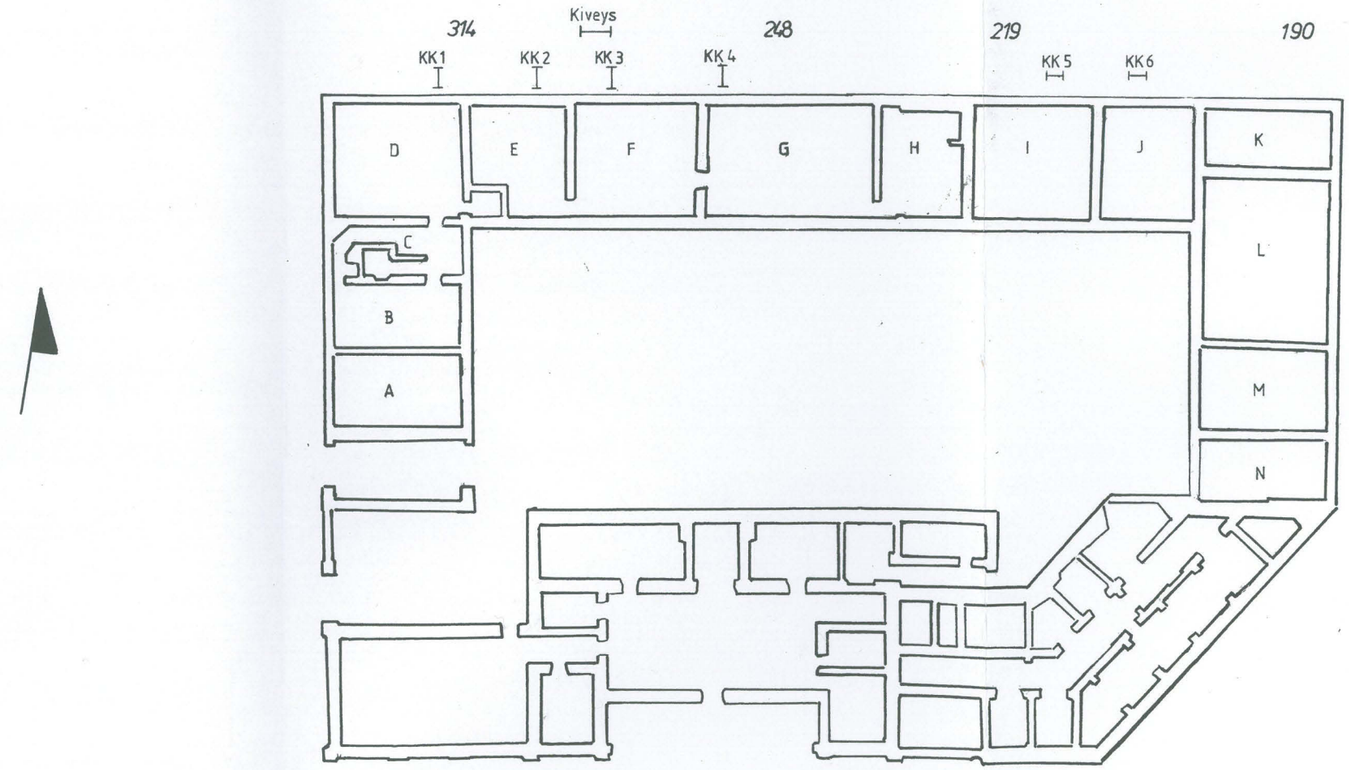

Koekuoppa 2, länsiprofiili

Koekuoppa 4, länsiprofiili

Koekuoppa 1, länsiprofiili

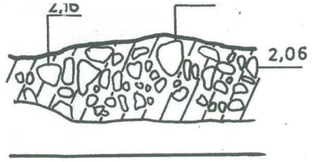

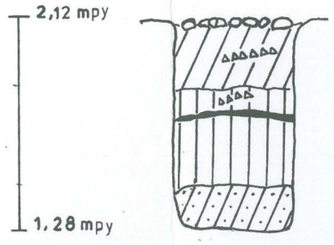

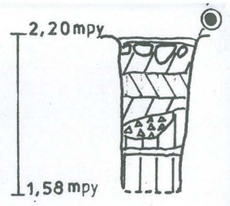

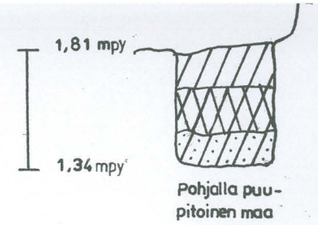

Koekuoppa 5, pohjoisprofiili

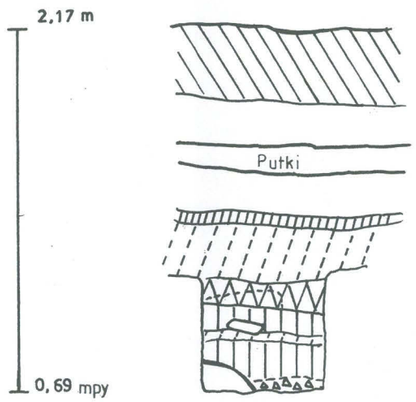

Koekuoppa 6, Pohjoisprofiili

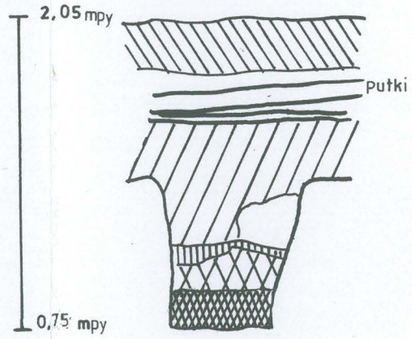

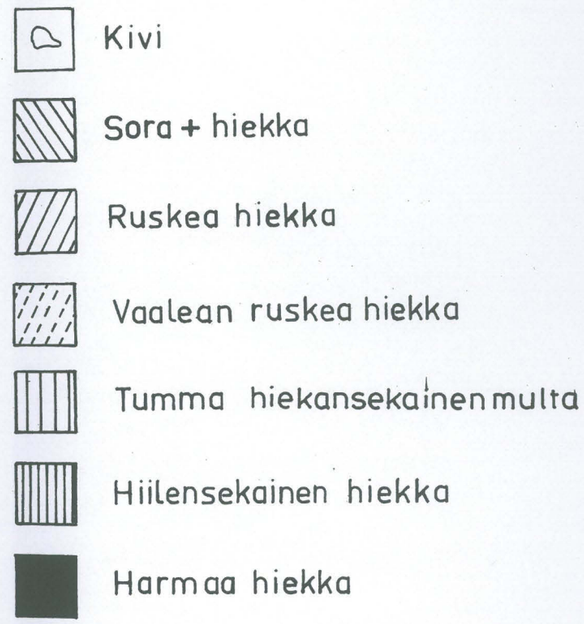

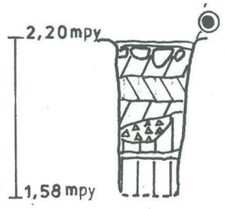

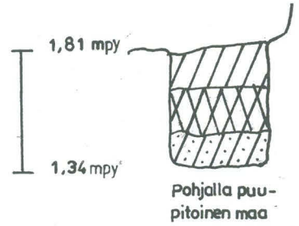

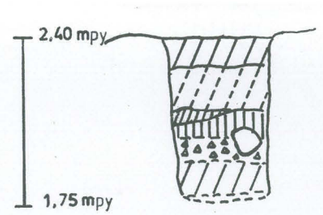

joisprofiili

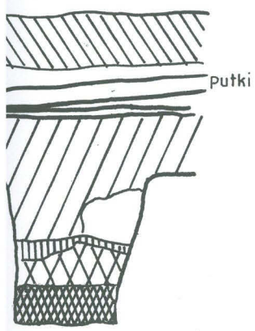

Kivi

Sora + hiekka

Ruskea hiekka

Vaalean ruskea hiekka

Tumma hiekansekainen multa

Hiilensekainen hiekka

Harmaa hiekka

Tiilimurska

Harmaa hiekka + tiilimurska

Harmaa hiekka + paljon hiilimurska

Tumma hiekansekainen multa + puusäle

Tumman ruskea hiekka

Vaalea hiekka

Putki

123 Asfaltin pinnan korkeus

Tummanharmaa hiekka

HELSINKI, KORTTELI MARIANKATU 1
M. Heikkinen 1998

Päävartio

MK taso 1:50, profiilit 1:25, yleiskartta 1:100

Piirt. V.-P. Suhonen

Ruskea hiekka

Musta hiilensekainen maa

Pakkautunut savensekainen hiekka

Tumma orgaanista ainesta sisältävä hiekka

Mädäntynyttä puuta

Tiili-ja kivikerros

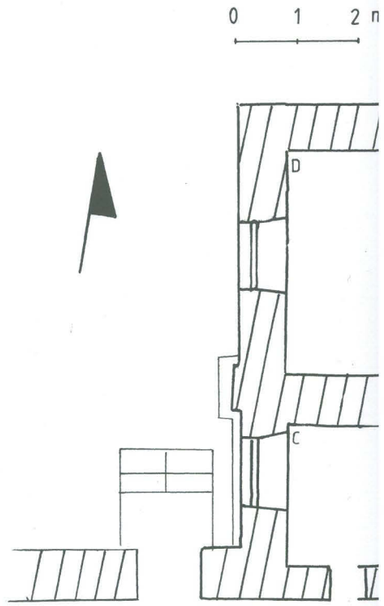

Kartta 14

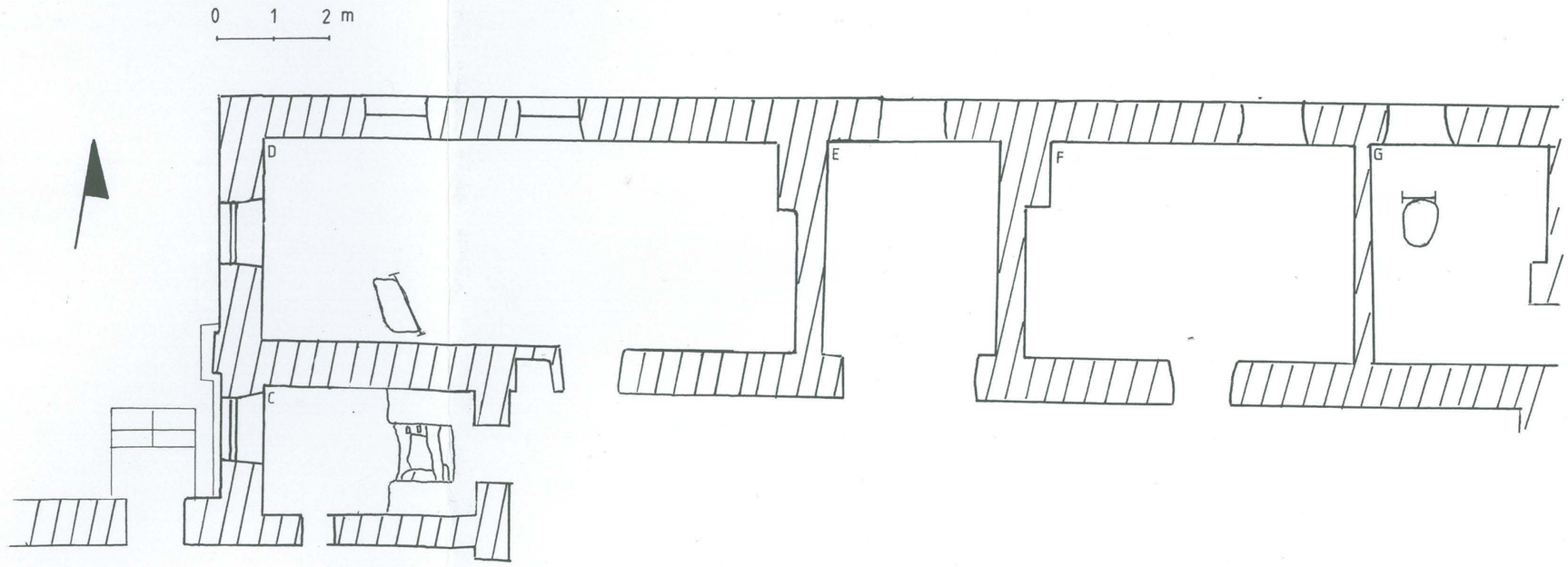

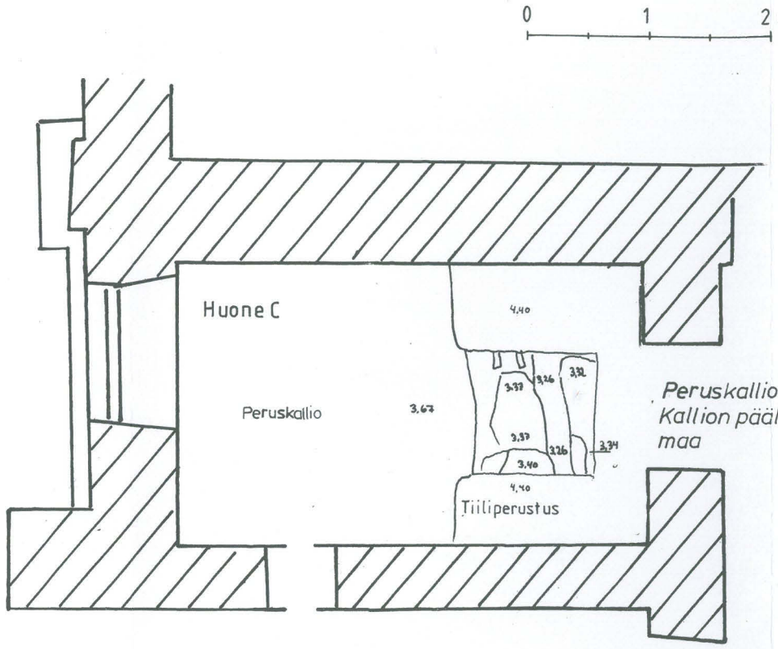

Peruskallioon tehty kouru.
Kallion päällä musta hiilipitoinen maa

Huone D
Profiilikuoppa

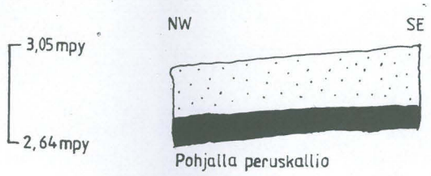

ouru.
iilipitoinen

Huone D
Profiilikuoppa

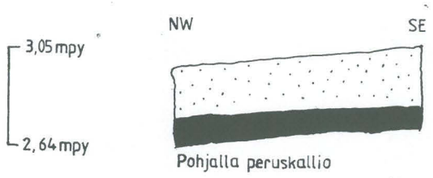

Huone G
Profiilikuoppa

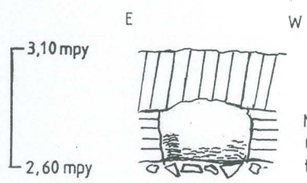

Mahdollisesti puinen N-S suuntainen ränni, jonka mädännyttyä syntynyt tyhjä tila

LUETTELO KERTOMUKSEEN LIITTYVISTÄ NEGATIIVEISTA JA KUVISTA
Negatiivit Markku Heikkinen, paitsi negatiivit 271 486-489, 271 483-485, 272 108-111 ja 272 150-151 Veli-Pekka Suhonen

271 324	**Kuva 6.** Huone A. Yleiskuva huoneen luoteiskulman profiilista 1. Kuva etelästä. 5.2.1998.
271 325	**Kuva 7.** Huone A. Lähikuva edellisestä profiilista. Profiilin alaosassa on säilynyt muutama vanha maakerros. Kuva etelälounaasta. 5.2.1998.
271 326	**Kuva 8.** Huone A. Yleiskuva huoneen eteläseinän perustuksesta ympäristöineen. Kuva lännestä. 5.2.1998.
271 327	**Kuva 5.** Huone A. Yleiskuva huoneen länsipäähän seinien perustuksien vahvistamiseksi, paaluttamiseksi ja seinäpalkkien tekoa varten kaivetusta kaivannosta. Kuva idästä. 5.2.1998.
271 328	**Kuva 79.** Huone F. Negatiivin 271 333 tilanne. Kuva idästä. 5.2.1998.
271 329	**Kuva 80.** Huone F. Lähikuva kaivannon eteläseinästä. Kuva pohjoisesta. 5.2.1998.
271 330	**Kuva 87.** Huone G. Negatiivin 271 332 tilanne. Latan takana oleva seinä kuuluu huoneen sisällä sijainneeseen huoneeseen. Kuva lännestä. 5.2.1998.
271 331	**Kuva 86.** Huone G. Edellinen tilanne. Kuva idästä. 5.2.1998.
271 332	**Kuva 85.** Huone G. Yleiskuva pohjoisseinän äärellä sijainneesta kaivannosta. Kuva etelästä. 5.2.1998.
271 333	**Kuva 78.** Huone F. Huoneen pohjoisseinän äärelle kaivettu kaivanto. Pohjoisseinän perustukset on tiivistetty injektointia varten. Kuva kaakosta. 5.2.1998.
271 334	**Kuva 23.** Huone B. Huoneen itäseinän perustuksen ja pihakiveyksen leikkauskohta. Kuva lännestä. 5.2.1998.
271 335	**Kuva 19.** Huone B. Yleiskuva vanhasta ylemmästä pihakiveyksestä. Kuva idästä. 5.2.1998.
271 336	**Kuva 20.** Huone B. Edellinen tilanne. Kuva lännestä. 5.2.1998.
271 337	**Kuva 25.** Huone B. Pihakiveystä huoneen länsipäässä. Kuva idästä. 5.2.1998.

271 338 **Kuva 26.** Huone B. Huoneen lounaisnurkan rikkoutunutta pihakiveystä. Kuva etelästä. 5.2.1998.

271 339 **Kuva 21.** Huone B. Negatiivin 271 335 tilanne. Kuva luoteesta. 5.2.1998.

271 340 **Kuva 22.** Huone B. Pihakiveystä huoneen itäpäässä. Kuva lännestä. 5.2.1998.

271 341 **Kuva 24.**Huone B. Huoneen eteläseinän perustuksen ja pihakiveyksen leikkauskohta. Kuva koillisesta. 5.2.1998.

271 342 **Kuva 57.** Huone D. Negatiivin 271 345 kaivannon eteläprofiilia. Kuva lännestä. 6.2.1998.

271 343 **Kuva 58.** Huone D. Lähikuva puhdistetusta profiiliosasta. Kuva luoteesta. 6.2.1998.

271 344 **Kuva 55.** Huone D. Kaivanto huoneen läntisen seinäperustuksen kohdalla täytemaiden poiston aikana. Kaivanto tehty seinän perustuksen vahvistamiseksi, paalutusta ja seinäpalkin tekoa varten. Kuva etelästä. 6.2.1998.

271 345 **Kuva 56.** Huone D. Kaivanto huoneen pohjoisseinän äärellä. Kuva lännestä. 6.2.1998.

271 346 **Kuva 125.** Piha. Negatiivin 271 347 kaivannon itäprofiilin pohjoispää, profiili 1, huoneen B kohdalla. Talousrakennuksen pihakiveystaso näkyy profiilissa, jonka päällä lähinnä hiekkakasa. Kuva luoteesta. 6.2.1998.

271 347 **Kuva 124.** Piha. Länsisiiven itäseinän äärelle tehty kaivanto seinän perustuksen vahvistamista, paalutusta ja seinäpalkin tekoa varten huoneiden A ja B kohdalla. Kuva pohjoisesta. 6.2.1998.

271 348 **Kuva 30.** Huone B. Koekuoppa 2. Pohjalla näkyy alempi pihakiveystaso. Kuva luoteesta. 6.2.1998.

271 349 **Kuva 31.** Huone B. Koekuopan 2 ylemmän ja alemman pihakiveystason väliset maakerrokset koillisprofiilissa. Kuva lounaasta. 6.2.1998.

271 350 **Kuva 32.** Huone B. Lähikuva edellisestä. Kuva lounaasta. 6.2.1998.

271 351 **Kuva 28.** Huone B. Koekuoppa 1. Koekuopan pohjalla näkyy isommista kivistä tehty alempi pihakiveystaso. Kuva lounaasta. 6.2.1998.

271 352 **Kuva 29.** Huone B. Koekuopan 1 kaakkoisprofiili ylemmän ja alemman pihakiveystason välissä. Kuva luoteesta. 6.2.1998.

271 353 **Kuva 27.** Huone B. Ylemmän pihakiveystason alapuolelle tehtyjen koekuoppien 1 ja 2 profiileita dokumentoidaan. Kuva kaakosta. 6.2.1998.

271 354 **Kuva 34.** Huone B. Lähikuva negatiivin 271 355 profiilin alaosasta. Kuva lounaasta. 6.2.1998.

271 355 **Kuva 33.** Huone B. Koekuopan 1 koillisprofiili ylemmästä pihakiveystasosta puhtaaseen hiekkaan saakka osan alemman pihakiveystason kivien poiston jälkeen. Kuva lounaasta. 6.2.1998.

271 356 **Kuva 2.** Ajokäytävä. Negatiivin 271 367 kaivannon pohjoisprofiilia. Kuva kaakosta. 9.2.1998

271 357 **Kuva 118.** Piha. Negatiivin 271 361 profiilin länsiosa. Kuva koillisesta. 9.2.1998.

271 358 **Kuva 121.** Piha. Negatiivin 271 361 profiilin länsipää. Kuva koillisesta. 9.2.1998.

271 359 **Kuva 120.** Piha. Negatiivin 271 361 profiilin keskiosa. Kuva pohjoisesta. 9.2.1998.

271 360 **Kuva 119.** Piha. Negatiivin 271 361 profiilin itäpää. Kuva pohjoisesta. 9.2.1998.

271 361 **Kuva 117.** Piha. Päävartion puoleinen piha talousrakennuksen länsisiiven ajokäytävän eteläpuolella. Seinän perustuksen vahvistamiseksi tehdyn kaivannon eteläprofiilin itäosa. Kuva koillisesta. 9.2.1998.

271 362 **Kuva 122.** Lähikuva edellisen profiilin länsipäästä. Kuva pohjoisesta 9.2.1998.

271 363 **Kuva 107.** Huone L. Negatiivin 271 374 tilanne. Kuva pohjoisesta. 10.2.1998.

271 364 **Kuva 108.** Huone L. Huoneen eteläosaa tyhjennyksen aikana. Kuva idästä. Kuva idästä. 9.2.1998.

271 365 **Kuva 66.** Huone E. Lähikuva negatiivin 271 366 profiilin alaosista. Kuva pohjoisesta. 9.2.1998.

271 366 **Kuva 65.** Huone E. Yleiskuva huoneen pohjoisseinän äärellä sijainneen kaivannon eteläseinään tehdystä profiilista 1. Kuva pohjoisesta. 9.2.1998.

271 367 **Kuva 1.** Ajokäytävä. Yleiskuva talousrakennuksen länsisiiven ajokäytävästä. Eteläseinän ääreen on avattu kaivanto seinän perustuksen vahvistamiseksi. Kuva idästä. 9.2.1998.

271 368 **Kuva 45.** Huone C. Portaikon ja eteläseinän välinen tila. Kuva idästä. 10.2.1998.

271 369 **Kuva 102.** Huone L. Pohjoisseinän äärelle tehty kaivanto. Kuva idästä. 10.2.1998.

271 370 **Kuva 104.** Huone L. Huoneen pohjoisseinän perustuksen läpi mennyt lattian alapuolinen lankkuränni. Kuva kaakosta. 10.2.1998.

271 371 **Kuva 103.** Huone L. Negatiivin 271 369 tilanne. Oikealla näkyy perustusten läpi menevä lankkuränni. Kuva idästä. 10.2.1998

271 372 **Kuva 105.** Huone L. Lähikuva lankkuränistä. Kuva etelästä. 10.2.1998.

271 373 **Kuva 100.** Huone K. Lähikuva tuohella vuoratusta lattiavasasta. Kuva lännestä. 10.2.1998.

271 374 **Kuva 106.** Huone L. Itäseinän äärelle tehty kaivanto. Kuva etelästä. 10.2.1998.

271 375 **Kuva 89.** Huone H. Yleiskuva huoneesta lattiapinnointeen poiston jälkeen. Kuva etelästä. 10.2.1998.

271 376 **Kuva 88.** Huone G. Huoneen itäpää. Vasemmalla on negatiivin 271 330 huonetila. Kuva lännestä. 10.2.1998.

271 377 **Kuva 98.** Huone K. Yleiskuva huoneesta talousrakennuksen 1. kerroksen ainoan puulattian ollessa osittain purettuna. Kuva lännestä. 10.2.1998.

271 378 **Kuva 91.** Huone I. Pohjoisseinän äärelle kaivetun kaivannon pohjalta esiintullut autojen voitelukuoppa. Kuva koillisesta. 11.2.1998.

271 379 **Kuva 95.** Huone I. Tiilirakenteen pohjoisseinä. Kuva lännestä. 11.2.1998.

271 380 **Kuva 94.** Huone I. Tiilirakenteen pohjoisseinä. Kuva idästä. 11.2.1998.

271 381 **Kuva 93.** Huone I. Edellinen tilanne. Kuva pohjoisesta. 11.2.1998.

271 382 **Kuva 92.** Huone I. Voitelukuoppa kaivettuna enemmän esiin ja osittain purettuna. Kuva koillisesta. 11.2.1998.

271 383 **Kuva 67.** Huone E. Huoneen eteläosassa ollut viemärikaivo kansineen. Kuva lounaasta. 11.2.1998.

271 384 **Kuva 46.** Huone C. Yleiskuva huoneesta. Kuva idästä. 11.2.1998.

271 385 **Kuva 9.** Huone A. Yleiskuva huoneen kaakkoisnurkan profiilista 2. Kuva lounaasta. 13.2.1998.

271 386 **Kuva 10.** Huone A. Lähikuva profiilin alaosan vanhoista maakerroksista. Kuva lounaasta. 13.2.1998.

271 387 **Kuva 123.** Piha. Rakennuksen vajavaista perustusta huoneen A kohdalla. Perustuksen läpi on viety joskus aiemmin putket. Kuva idästä. 13.2.1998.

271 388 **Kuva 111.** Huone L. Länsiseinän perustuksen keskiosissa ollut tiilikaari. Kuva idästä. 13.2.1998.

271 389 **Kuva 110.** Huone L. Huoneen perustattoman eteläseinän alla olevia hiekkakerroksia. Kuva pohjoisesta. 13.2.1998.

271 390 **Kuva 109.** Huone L. Huoneen eteläosasta paljastunut viemärikaivo. Kuva luoteesta. 13.2.1998.

271 391 **Kuva 11.** Huone A. Negatiivin 271 386 kohta myöhemmin laajennettuna länteen. Kaivannon pohjan kivet ovat nykyisen rakennuksen kivijalkaa. Kuva ylhäältä lounaasta. 16.2.1998.

271 392 **Kuva 12.** Huone A. Edellisen kaivannon pohjoisprofiilia sen länsipäässä. Kuva lounaasta. 16.2.1998.

271 393 **Kuva 99.** Huone K. Lattiavasoja huoneen eteläseinän äärellä. Kuva luoteesta. 13.2.1998.

271 394 **Kuva 4.** Ajokäytävä. Pohjoiskaivannon pohjoisprofiili muodostui talousrakennuksen seinän perustuksesta. Perustuksen itäpää oli rikottu joskus aiemmin sen läpi viedyllä putkikaivannolla. Kuva lounaasta. 18.2.1998.

271 395 **Kuva 3.** Ajokäytävä. Pohjoisseinän äärelle seinän perustuksen vahvistamiseksi tehdyn kaivannon eteläprofiilia. Kuva idästä. 18.2.1998.

271 396 **Kuva 68.** Huone E. Täytehiekkakerroksen alta esiintullut vanha tumma maakerros huoneen luoteiskulmassa. Kuva kaakosta. 19.2.1998.

271 397 **Kuva 69.** Huone E. Edellinen tilanne. Huoneen länsiseinän perustusta ja huonetilan täyttävää täytemaakerrosta tummaan maahan saakka. 19.2.1998.

271 398 **Kuva 81.** Huone F. Huoneen länsiseinää murretaan putkitunnelin kohdalta ja tulevan huoneen E profiilin 2 kohdalta. Kuva lounaasta. 19.2.1998.

271 399 **Kuva 113.** Huone L. Negatiivin 271 400 tilanne. Kuva pohjoisesta. 19.2.1998.

271 400 **Kuva 112.** Huone L. Itäseinän äärellä ollut kaivanto syvennettynä ja perustus tiivistettynä ja injektoituna. Kuva luoteesta. 19.2.1998.

271 401 **Kuva 70.** Huone E. Huoneen itäseinän puhkaisun jälkeen paljastunut profiili 2 ensimmäisessä vaiheessaan. Kuva idästä. 20.2.1998.

271 402 **Kuva 71.** Huone E. Lähikuva edellisestä profiilista. Kuva idästä. 20.2.1998.

271 403 **Kuva 73.** Huone E. Lähikuva negatiivin 271 404 profiilista. Kuva idästä. 23.3.1998.

271 404 **Kuva 72.** Huone E. Edellinen profiili dokumentointivaiheessa. Kuva idästä. 23.3.1998.

271 405 **Kuva 82** Huone F. Koekuoppa kaivannon pohjalla. Kuva lännestä. 23.2.1998.

271 406 **Kuva 74.** Huone E. Lähikuva negatiivin 271 404 profiilin syvennetystä pohjoisosasta. Kuva idästä. 23.3.1998.

271 407 **Kuva 75.** Huone E. Profiilin syvennetty alaosa. Kuva idästä. 23.3.1998.

271 408 **Kuva 83.** Huone F. Kaivannon eteläseinän profiilia. Kuva pohjoisesta. 23.2.1998.

271 409 **Kuva 84.** Huone F. Lähikuva edellisen profiilin alaosasta. Kuva pohjoisesta. 23.2.1998.

271 410 **Kuva 142.** Mariankatu. Kaivanto huoneiden B-C kohdalla. Pohjalla on esillä alempi pihakiveystaso. Ylemmän pihakiveyksen kiviä on säilynyt kuvan vasemmassa reunassa muoviputken alapuolella. Kuva etelästä. 24.2.1998.

271 411 **Kuva 143.** Mariankatu. Kaivannon eteläpää huoneen B kohdalla. Kuva ylhäältä etelästä. 24.2.1998.

271 412 **Kuva 146.** Mariankatu. Kaivannon länsiprofiilia huoneen C kohdalla entisen rakennuksen kivijalan kohdalla. Kuva eteläkaakosta. 24.2.1998.

271 413 **Kuva 147.** Mariankatu. Kaivanto huoneiden C-B kohdalla. Etualalla näkyy vanhan rakennuksen kivijalkaa. Kuva pohjoisesta. 24.2.1998.

271 414 **Kuva 145.** Mariankatu. Kaivannon länsiprofiilia huoneen B kohdalla. Kuva kaakosta. 24.2.1998.

271 415 **Kuva 144.** Mariankatu. Kaivannon eteläpään länsiprofiilia huoneen B eteläseinän kohdalla. Kuopan pohjalla näkyy puhdas hiekka. Kuva idästä. 24.2.1998.

271 416 **Kuva 140.** Mariankatu. Yleiskuva Mariankadun puoleisesta työmaasta. Kuva lounaasta. 24.2.1998.

271 417 **Kuva 141.** Mariankatu. Yleiskuva länsisiiven länsiseinän äärelle seinän perustusten vahvistamista, paalutusta ja seinäpalkin tekoa varten tehdystä kaivannosto huoneiden B-D kohdalla. Kuva etelästä. 24.2.1998.

271 418 **Kuva 13.**Huone A. Pohjoisseinän keskiosan juurelta paljastunut seinien vahvistamiseen käytetyn injektointimassan valumasta muodostunut kiinteä tiilikasa. Kuva kaakosta. 25.2.1998.

271 419 **Kuva 14.** Huone A. Pohjoisseinän itäpään äärellä sijainnut irrallinen tiilimuurin osa. Kuva lounaasta. 25.2.1998.

271 420 **Kuva 149.** Mariankatu. Lähikuva negatiivin 271 421 kohdasta. Kuva kaakosta. 25.2.1998.

271 421 **Kuva 148.** Mariankatu. Syvennetty kaivanto välittömästi kivijalan eteläpuolella huoneen C kohdalla. Kuva eteläkaakosta. 25.2.1998.

271 422 **Kuva 150.** Mariankatu. Kaivannon eteläpäähän tehty laajennusosa huoneen A kohdalla. Kaivannon eteläpäässä näkyy mahdollisen vanhan rakennuksen kivijalkaa ja sen takana ylempi pihakiveystaso ja latan takana alempi pihakiveystaso. Kuva eteläkaakosta. 25.2.1998.

271 423 **Kuva 151.** Mariankatu. Edellinen kohta. Kuvassa näkyvät molemmat pihakiveystasot. Ylempi pihakiveystaso näkyy muoviputken alapuolella. Kuva pohjoiskoillisesta. 25.2.1998.

271 424 **Kuva 153.** Mariankatu. Laajennusosan eteläpää. Kuva pohjoiskoillisesta. 25.2.1998.

271 425 **Kuva 152.** Mariankatu. Edellinen tilanne. Vanha kivijalka sijaitsee kaivannon päässä. Kuva pohjoiskoillisesta. 25.2.1998.

271 426 **Kuva 154.** Mariankatu. Kaivannon laajennusosa. Kuva ylhäältä eteläkaakosta. 25.2.1998.

271 427 **Kuva 155.** Mariankatu. Kaivannon laajennusosan eteläpää kaivettuna syvemmälle. Kuva kaakosta. 25.2.1998.

271 428 **Kuva 156.** Mariankatu. Kaivannon laajennusosan eteläpään länsiprofiili. Kuva idästä. 25.2.1998.

271 429 **Kuva 157.** Mariankatu. Kaivanto huoneen D kohdalla. Kuva pohjoiskoillisesta. 24.2.1998.

271 430 **Kuva 126.** Piha. Negatiivin 271 346 kaivanto paalutuksen jälkeen. Kuva pohjoisesta. 27.3.1998.

271 431 **Kuva 61.** Huone D. Huoneen länsiseinän perustuksen alaosaa. Alimpana on koskematon hiekka. Kuva idästä. 11.3.1998.

271 432 **Kuva 59.** Huone D. Huoneen luoteiskulma paalutuksen aikana. Kaivannon pohja on alimmalla kaivaustasollaan putkitunnelin kohdalla. Kuva idästä. 11.3.1998.

271 433 **Kuva 60.** Huone D. Lähikuva edellisen alueen lounaisnurkasta. Vasemmalla näkyy huoneen täytteenä ollutta louhittua kivimassaa, jonka väleihin oli valunut perustuksien vahvistamiseen käytettyä injektointimassaa. Alimpana kerroksena on koskematon maa. Kuva koillisesta. 11.3.1998.

271 434 **Kuva 62.** Huone D. Lähikuva negatiivin 271 431 tilanteesta. Kuva idästä. 11.3.1998.

271 435 **Kuva 63.** Huone D. Huoneen täyttävää kivimassaa huoneen itäosassa. Kuva koillisesta 11.3.1998.

271 436 **Kuva 15.** Huone A. Putkitunnelin kohta perustustöiden aikana. Kuva luoteesta. 11.3.1998.

271 437 **Kuva 16.** Huone A. Edellinen tilanne. Huoneiden A ja B välinen seinä on osittain murrettu. Kuva etelästä. 11.3.1998.

271 438 **Kuva 116.** Piha. Yleiskuva. Kuva idästä. 12.3.1998.

271 439-440 **Kuvat 36-37.** Huone B. Negatiivin 271 441 profiili. Kuva 37. Etäläpuolisko. 38. Pohjoispuolisko. Kuvapanoraama etelästä. 13.3.1998.

271 441 **Kuva 35.** Huone B. Huoneen itäpäähän tulevan lattian alapuolisen putkitunnelin länsiseinän kohdalle tehty profiili 3. Ylempi pihakiveystaso sijaitsee hiekkakasan ja injektointimassan alla. Vain osittain profiilissa näkyvän alemman pihakiveystason kiviä on vasemmalla olevan paa

271 442 **Kuva 40.** Huone B. Lähikuva profiilin pohjoisosasta alakerroksineen. Kuva idästä. 13.3.1998.

271 443 **Kuva 38.** Huone B. Lähikuva profiilin keskiosasta. Kuva idästä. 13.3.1998.

271 444 **Kuva 39.** Huone B. Lähikuva profiilin pohjoisosan yläkerroksista. Kuva idästä. 13.3.1998.

271 445 **Kuva 41.** Huone B. N. 30 cm levyistä kaistaletta profiilin länsipuolelta kaivetaan kerroskaivauksena. Kuva kaakosta. 13.3.1998.

271 446 **Kuva 42.** Huone B. Kerroskaivauskaistaleen profiili puhtaaseen hiekkaan saakka kaivettuna. Kuva idästä. 13.3.1998.

271 447 **Kuva 43.** Huone B. Edellisen profiilin syvemmälle menevä pohjoisosa pohjaan saakka kaivettuna. Kuva idästä. 13.3.1998.

271 448 **Kuva 164.** Aleksanterinkatu. Vuoden 1808 paloa edeltävää katukiveystä kaivannon pohjalla huoneen F kohdalla. Kuva lännestä. 20.3.1998.

271 449 **Kuva 165.** Aleksanterinkatu. Lähikuva kiveyksestä huoneen F kohdalla. Kuva lännestä. 20.3.1998.

271 450. **Kuva 159.** Aleksanterinkatu. Talousrakennuksen pohjoissiiven pohjoisseinän äärelle perustuksen vahvistamista, paalutusta ja seinäpalkin tekoa varten tehty kaivanto. Kuva lännestä. 20.3.1998.

271 451 **Kuva 166.** Aleksanterinkatu. Negatiivin 271 448 kiveyksen länsipäähän tehty koekuoppa 3 alkuvaiheessaan. Kuva idästä. 20.3.1998.

271 452 **Kuva 167.** Edellisen kuopan länsiprofiili loppuvaiheessa. Kuva idästä. 20.3.1998.

271 453 **Kuva 47.** Huone C. Huoneen itäpäähän tulevan lattian alapuolisen putkitunnelin länsiseinän kohdalle tehty profiili. Profiilin keskellä näkyy vanhan rakennuksen perustaa. Kuva idästä. 20.3.1998.

271 454 **Kuva 48.** Huone C. Edellisen profiilin eteläpuolisko. Kivijalan tällä puolella on sijainnut piha-alue. Kuva idästä. 20.3.1998.

271 455 **Kuva 49.** Huone C. Edellisen profiilin pohjoispuolisko. Kivijalan tällä puolella on ollut rakennuksen sisäosat. Kuva idästä. 20.3.1998.

271 456 **Kuva 51.** Huone C. Negatiivin 271 457 tilanne. Kuva pohjoisesta. 20.3.1998.

271 457 **Kuva 50.** Huone C. Rakennuksen kivijalkaa on kaivettu hiukan enemmän esiin. Kuva idästä. 20.3.1998.

271 458 **Kuva 52.** Huone C. Edellinen tilanne. Kuva ylhäältä pohjoisesta. 20.3.1998.

271 459 **Kuva 168.** Aleksanterinkatu. Koekuopan 4 länsiprofiili huoneiden F ja G väliseinän kohdalla. Kuva idästä. 23.3.1998.

271 460 **Kuva 163.** Aleksanterinkatu. Huoneen E kohdalla sijainneen koekuopan 2 länsiprofiili. Kuva idästä. 23.3.1998.

271 461 **Kuva 76.** Huone E. Yleiskuva huoneen pohjoisseinän äärellä sijainneen kaivannon eteläseinään tehdystä profiilista 3. Kuva luoteesta. 23.3.1998.

271 462 **Kuva 77.** Huone E. Lähikuva edellisen profiilin alaosasta. Kuva luoteesta. 23.3.1998.

271 463 **Kuva 162.** Aleksanterinkatu. Negatiivin 271 464 kuoppa ennen profiilin puhdistamista. Kuva idästä. 24.3.1998.

271 464 **Kuva 161.** Aleksanterinkatu. Huoneen D kohdalle tehdyn koekuopan 1 länsiprofiili. Kuva idästä. 24.3.1998.

271 465 **Kuva 160.** Aleksanterinkatu. Negatiivin 271 450 alue. Kuvassa näkyy huoneen D kohdalla sijainnut koekuoppa. Kuva lännestä. 24.3.1998.

271 466 **Kuva 170.** Aleksanterinkatu. Lähikuva profiilista. Kuva etelästä. 24.3.1998.

271 467 **Kuva 169.** Aleksanterinkatu. Koekuopan 5 pohjoisprofiili huoneen I kohdalla. Kuva lounaasta. 24.2.1998.

271 468 **Kuva 171.** Aleksanterinkatu. Kaivanto huoneen K kohdalla. Kaivannon pohjalla näkyy rakennuksen kivijalkaa leveämpi kivilatomus, jota myös huoneessa K. Kuva koillisesta. 25.3.1998.

271 469 **Kuva 158.** Aleksanterinkatu. Yleiskuva talousrakennuksesta Aleksanterinkadun ja Meritullintorin puolelta. Kuva koillisesta. 27.3.1998.

271 470 **Kuva 172.** Aleksanterinkatu. Yleiskuva kaivannon itäpäästä. Kuva idästä. 27.3.1998.

271 471 **Kuva 173.** Aleksanterinkatu. Koekuopan 6 pohjoisprofiili huoneen J kohdalla. 27.3.1998.

271 472 **Kuva 17.** Huone A. Negatiivin 271 437 kohta seinäpalkkien valun jälkeen. Kuva etelästä. 27.3.1998.

271 473 **Kuva 136.** Piha. Lähikuva etläprofiilista, profiilista 4, huoneen J kohdalla. Kuva pohjoisesta. 3.4.1998.

271 474 **Kuva 135.** Piha. Pohjoissiiven eteläseinän kaivanto huoneiden H-J kohdalla. Kuva lännestä. 3.4.1998.

271 475 **Kuva 133.** Negatiivin 271 476 tilanne. Kuva luoteesta. 3.4.1998.

271 476 **Kuva 132.** Piha. Lähikuva negatiivin 271 477 profiilista. Kuva koillisesta. 3.4.1998.

271 477 **Kuva 131.** Piha. Pohjoissiiven eteläseinän kaivannon profiilia huoneen G kohdalla. Kuva koillisesta. 3.4.1998.

271 478 **Kuva 18.** Huone A. Huoneen lattiaa valmistellaan valua varten. Kuva kaakosta. 7.4.1998.

271 479 **Kuva 134.** Piha. Pohjoissiiven eteläseinän kaivanto huoneiden F-G kohdalla. Kuva idästä. 7.4.1998.

271 480 **Kuva 53.** Huone C. Tulevan putkitunnelin kohta valokuvattuna huoneesta D käsin. Kuva pohjoisesta. 7.4.1998.

271 481 **Kuva 54.** Huone C. Huoneen lattian raudoitukset. Kuva idästä. 7.4.1998.

271 482 **Kuva 44.** Huone B. Huoneen lattian valumuotteja tehdään. Kuva lounaasta. 7.4.1998.

271 483 **Kuva 137.** Piha. Itäsiiven länsiseinän äärellä sijainnut kaivanto huoneiden L ja M kohdalla. Kuva pohjoisesta. 17.4.1998.

271 484 **Kuva 139.** Piha. Negatiivin 271 485 tilanne. Kuva kaakosta. 8.5.1998.

271 485 **Kuva 138.** Piha. Kaivannon länsiprofiili, profiili 5, huoneen M kohdalla. Kuva koillisesta.17.4.1998.

271 486 **Kuva 129.** Piha. Pohjoissiiven eteläseinän äärellä sijainneen kaivannon eteläprofiili, profiili 3, huoneen G kohdalla. Kuva luoteesta. 21.4.1998.

271 487 **Kuva 130.** Piha. Pohjoisiiven eteläseinän äärellä sijainneen kaivannon eteläprofiilia huoneen G kohdalla. Kuva pohjoisesta. 17.4.1998.

271 488 **Kuva 128.** Piha. Lähikuva negatiivin 271 489 profiilista. Kuva pohjoisesta. 7.5.1998.

271 489 **Kuva 127.** Piha. Pohjoissiiven eteläseinän äärellä sijainneen kaivannon eteläprofiili, profiili 2, huoneiden E-F kohdalla. Kuva luoteesta. 7.5.1998.

272 096 **Kuva 174.** Meritullintori. Yleiskuva itäsiiven itäseinän äärelle perustusten vahvistamiseksi, paaluttamiseksi ja seinäpalkin tekoa varten tehdystä kaivannosta. Kuva etelästä.

272 097 **Kuva 96.** Huone I. Yleiskuva putkitunnelista huoneesta I käsin. 27.5.1998.

272 098 **Kuva 64.** Huone D. Huoneen lattia on valettu. Kuva kaakosta. 19.5.1998.

272 099 **Kuva 114.** Huoneet L ja M. Yleiskuva huoneiden välisen seinän purkamisen jälkeen. Kuva luoteesta. 27.5.1998.

272 100 **Kuva 97.** Huone J. Huoneen länsiseinää louhitaan putkitunnelin kohdalta. Kuva etelästä.

PUUTTUU **Kuva 115.** Huoneet L ja K. Yleiskuva huoneiden välisen perustuksen puhkaisemisen jälkeen. 27.5.1998.

272 101 **Kuva 101.** Huone K. Huone tyhjennettynä pohjasyvyyteensä saakka. Pohjalla on kivilatomustaso. Kuva lännestä. 27.9.1998.

272 102 **Kuva 90.** Huone H. Yleiskuva valetusta putkitunnelista ulkopuolelta. Kuva etelästä. 27.5.1998.

272 103 **Kuva 225.** Huone M. Paalutuskone miehistöineen työssä. Kuva luoteesta.

272 104 **Kuva 224.** Päävartio. Kellaritilat länsi-itä -suuntaisen päärakennuksen itäosan alla. Kuva idästä.

272 105 **Kuva 223.** Päävartio. Kellaritilat itäisen koillis-lounais -suuntaisen siipirakennuksen alla. Kuva lounaasta.

272 106 **Kuva 211**. Päävartio. Rakennuksen länsisiiven pohjoinen käytävä lattiatyhjennyksen aikana. Kuva idästä.

272 107 **Kuva 212**. Päävartio. Edellisen käytävän itäpää kaivattuna kallioon saakka. Kuva idästä.

272 108 **Kuva 219.** Päävartio, huone E. Yleiskuva huoneesta täytemaan poiston aikana. Kuva etelästä.

272 109 **Kuva 215.** Päävartio, huone D. Huoneen lounaiskulma. Kuva pohjoisesta.

272 110 **Kuva 216.** Päävartio, huone D. Edellinen kohta myöhemmin tiilirakenteen purun jälkeen. Kuvan keskellä sijaitsee koekuoppa. Kuva pohjoisesta.

272 111 **Kuva 217.** Päävartio, huone D. Edellisen koekuopan itäprofiili. Kuva luoteesta.

272 112 **Kuva 213.** Päävartio, huone C. Huoneen pohjalla sijainnut louhimalla tehty kouru kalliossa. Kuva lännestä.

272 113 **Kuva 214**. Päävartio, huone C. Lähikuva edellisestä. Kuva lännestä.

272 114 **Kuva 218.** Päävartio, huone D. Itäseinän kohdalla lattian alla ylösalasin sijainnut kapiteeli. Kuva lännestä.

272 115 **Kuva 176.** Piha. Asfaltipinnan alapuolisia koneellisesti irrotettuja jäätyneitä paloja, joissa näkyy vanhempaa pihakiveystä.

272 116 **Kuva 177.** Edellistä pihakiveystä vielä paikoillaan. Yläpuolelta on poistettu hiekka ja asvaltikerros.

272 117 **Kuva 178.** Piha. Pihaa on kaivettu alemmaksi edellisestä tilanteesta. Kuva idästä.

272 118 **Kuva 180.** Piha. Päävartion puretun tiilimuurin kiviperustus pihan etelälaidassa. Kuva idästä.

272 119 **Kuva 181.** Piha. Pihakiveystä sijaitsee paikoillaan aivan asfaltipinnan alla pihan länsiosassa.

272 120 **Kuva 179**. Piha. Negatiivin 272 117 tilanne. Kuva lännestä.

272 121 **Kuva 182.** Piha. Pihan koillisinta sadevesikaivoa huoneen I edessä asetetaan paikoilleen. Kuva kaakosta.

272 122 **Kuva 183.** Piha. Edellisen kaivannon eteläprofiili, jossa on pelkästään uudempaa, 1800-luvun alun, täytemaata. Kuva luoteesta.

272 123 **Kuva 194.** Piha. Edellisen kaivannon pohjoispää. Kuva kaakosta.

272 124 **Kuva 192.** Piha. Profiilikaivanto 7 pihan keskiosan pohjoisosassa. Kuva kaakosta.

272 125 **Kuva 193.** Piha. Edellisen kaivannon länsiprofiilia keskiosastaan. Kuva idästä.

272 126 **Kuva 191.** Piha. Profiilikaivanto 6:n pohjakerroksen puusilppua hiekkakasassa.

272 127 **Kuva 190.** Piha. Profiilikaivanto 6:n itäseinän profiilia. Kuva lännestä.

272 128 **Kuva 189.** Piha. Profiilikaivanto 6 pihan keskellä. Kuva etelästä.

272 129 **Kuva 188.** Piha. Edellinen kaivanto. Kuva pohjoisesta.

272 130 **Kuva 187.** Piha. Negatiivi 272 132:n kaivannon pohjoisprofiilia, jossa on vain uudempia täytekerroksia. Kuva etelästä.

272 131 **Kuva 186.** Piha. Edellistä kaivantoa kaivetaan. Kuva kaakosta.

272 132 **Kuva 185.** Piha. Edellinen kaivanto. Oikealla näkyy kuvan 182 kaivo. Kuva idästä.

272 133 **Kuva 184.** Piha. Pihan keskiosan itä-länsisuuntainen kaivanto. Kuva

272 134 **Kuva 196.** Piha. Profiilikaivanto 8:n länsipään pohjoisprofiilia. Kuva lounaasta.

272 135 **Kuva 195.** Piha. Profiilikaivanto 8 pihan keskellä länsiosassa. Kuva idästä.

272 136 **Kuva 197.** Piha. Profiilikaivanto 11:stä lounaaseen jatkunut kaivanto pihan lounaiskulmassa. Kuva koillisesta.

272 137 **Kuva 198.** Piha. Edellisen kaivannon länsiseinää. Kuva idästä.

272 138 **Kuva 199.** Piha. Edellisen kaivannon koillispää, profiili 10. Kuva lounaasta.

272 139 **Kuva 200.** Piha. Edellisen profiilin alaosa. Kuva lounaasta.

272 140 **Kuva 201.** Piha. Edellisen profiilin alin puusilppukerros. Kuva lounaasta.

272 141 **Kuva 202.** Piha. Profiilikaivanto 11 pihan lounaiskulmassa. Kuva etelästä.

272 142 **Kuva 203.** Piha. Edellinen profiili. Kuva koillisesta.

272 143 **Kuva 204.** Piha. Edellisen profiilin koillispää. Kuva koillisesta.

272 144 **Kuva 207.** Piha. Edellisen profiilin keskiosan koillispuoli. Kuva etelästä.

272 145 **Kuva 206.** Piha. Edellisen profiilin keskiosan lounaispuoli. Kuva kaakosta.

272 146 **Kuva 205.** Piha. Edellisen profiilin lounaispää. Kuva koillisesta.

272 147 **Kuva 208.** Piha. Edellisen profiilin koillispään jyväkeskittymä. Kuva idästä.

272 148 **Kuva 209.** Piha. Profiilikaivanto 12 pihan lounaiskulmassa. Kuva idästä.

272 149 **Kuva 210.** Piha. Edellisen kaivannon eteläprofiilia. Kuva pohjoisesta.

272 150 **Kuva 221.** Päävartio, huone G. Lähikuva negatiivi 272 151:n koekuopan profiilista. Kuva kaakosta.

272 151 **Kuva 220.** Päävartio, huone G. Yleiskuva huoneesta täytemaan poiston aikana ja huoneen länsiosassa sijainneesta koekuopasta. Huoneiden E ja G välinen seinänperusta on poistettu. Kuva idästä.

272 152 **Kuva 222.** Päävartio, huone G. Oviaukon takana on huone G. Seinien alla näkyy entistä kivijalkaa. Kuva idästä.

272 153 **Kuva 175.** Piha. Rakennustelineet on laitettu paikoille. Kuva idästä.

LIITE IV

LUETTELO KERTOMUKSEEN LIITTYVISTÄ DIAPOSITIIVEISTA
Diat Markku Heikkinen, paitsi diat 65, 91-92, 130-131, 144-145, 183-184, 227-229 ja 231 Veli-Pekka Suhonen.

1. Ajokäytävä. Yleiskuva talousrakennuksen länsisiiven ajokäytävästä. Eteläseinän ääreen on avattu kaivanto seinän perustuksen vahvistamiseksi. Kuva idästä. 9.2.1998.

2. Ajokäytävä. Edellisen kaivannon pohjoisprofiilia. Kuva kaakosta. 9.2.1998

3. Ajokäytävä. Pohjoisseinän äärelle seinän perustuksen vahvistamiseksi tehdyn kaivannon eteläprofiilia. Kuva idästä. 18.2.1998.

4. Ajokäytävä. Pohjoiskaivannon pohjoisprofiili muodostui talousrakennuksen seinän perustuksesta. Perustuksen itäpää oli rikottu joskus aiemmin sen läpi viedyillä putkikaivannolla. Kuva lounaasta. 18.2.1998.

5. Huone A. Yleiskuva huoneen länsipäähän seinien perustuksien vahvistamiseksi, paaluttamiseksi ja seinäpalkkien tekoa varten kaivetusta kaivannosta. Kuva idästä. 5.2.1998.

6. Huone A. Yleiskuva huoneen luoteiskulman profiilista 1. Kuva etelästä. 5.2.1998.

7. Huone A. Lähikuva edellisestä profiilista. Profiilin alaosassa on säilynyt muutama vanha maakerros. Kuva etelästä. 5.2.1998.

8. Huone A. Yleiskuva huoneen eteläseinän perustuksesta ympäristöineen. Kuva lännestä. 5.2.1998.

9. Huone A. Yleiskuva huoneen kaakkoisnurkan profiilista 2. Kuva lounaasta. 13.2.1998.

10. Huone A. Lähikuva profiilin alaosan vanhoista kerroksista. Kuva lounaasta. 13.2.1998.

11. Huone A. Edellinen kohta myöhemmin laajennettuna länteen. Kaivannon pohjan kivet ovat nykyisen rakennuksen kivijalkaa. Kuva ylhäältä lounaasta. 16.2.1998.

12. Huone A. Edellisen kaivannon pohjoisprofiilia sen länsipäässä. Kuva lounaasta. 16.2.1998.

13. Huone A. Pohjoisseinän keskiosan juurelta paljastunut seinien vahvistamiseen käytetyn injektointimassan valumasta muodostunut kiinteä tiilikasa. Kuva kaakosta. 25.2.1998.

14. Huone A. Pohjoisseinän itäpään äärellä sijainnut irrallinen tiilimuurin osa. Kuva lounaasta. 25.2.1998.

15. Huone A. Putkitunnelin kohta perustustöiden aikana. Kuva luoteesta. 11.3.1998.

16. Huone A. Edellinen tilanne. Kuva etelästä. 11.3.1998.

17. Huone A. Edellinen kohta seinäpalkkien valun jälkeen. Kuva etelästä. 27.3.1998.

18. Huone A. Huoneen lattiaa valmistellaan valua varten. Kuva kaakosta. 7.4.1998.

19. Huone B. Yleiskuva vanhasta ylemmästä pihakiveyksestä. Kuva idästä. 5.2.1998.

20. Huone B. Edellinen tilanne salamavalolla. Kuva idästä. 5.2.1998.

21. Huone B. Edellinen tilanne. Kuva lännestä. 5.2.1998.

22. Huone B. Edellinen tilanne. Kuva luoteesta. 5.2.1998.

23. Huone B. Pihakiveystä huoneen itäpäässä. Kuva lännestä. 5.2.1998.

24. Huone B. Rakennuksen perustuksen ja pihakiveyksen leikkauskohta. Kuva lännestä. 5.2.1998.

25. Huone B. Lähikuva edellisestä. Kuva lännestä. 5.2.1998.

26. Huone B. Pihakiveystä huoneen länsipäässä. Kuva idästä. 5.2.1998.

27. Huone B. Huoneen lounaisnurkan rikkoutunutta pihakiveystä. Kuva etelästä. 5.2.1998.

28. Huone B. Ylemmän pihakiveystason alapuolelle tehtyjen koekuoppien 1 ja 2 profiileita dokumentoidaan. Kuva kaakosta. 6.2.1998.

29. Huone B. Koekuoppa 1. Koekuopan pohjalla näkyy isommista kivistä tehty alempi pihakiveystaso. Kuva lounaasta. 6.2.1998.

30. Huone B. Koekuoppa 1:n kaakkoisprofiili ylemmän ja alemman pihakiveystason välissä. Kuva luoteesta. 6.2.1998.

31. Huone B. Koekuoppa 2. Pohjalla näkyy alempi pihakiveystaso. Kuva luoteesta. 6.2.1998.

32. Huone B. Koekuoppa 2:n ylemmän ja alemman pihakiveystason väliset maakerrokset koillisprofiilissa. Kuva lounaasta. 6.2.1998.

33. Huone B. Lähikuva edellisestä. Kuva lounaasta. 6.2.1998.

34. Huone B. Koekuopan koillisprofiili ylemmästä pihakiveystasosta puhtaaseen hiekkaan saakka osan alemman pihakiveystason kivien poiston jälkeen. Kuva lounaasta. 6.2.1998.

35. Huone B. Lähikuva edellisen profiilin alaosasta. Kuva lounaasta. 6.2.1998.

36. Huone B. Huoneen itäpäähän tulevan lattian alapuolisen putkitunnelin länsiseinän kohdalle tehty profiili 3. Ylempi pihakiveystaso sijaitsee hiekkakasan ja injektointimassan alla. Vain osittain profiilissa näkyvän alemman pihakiveystason kiviä on vasemmalla olevan paalun vieressä. Kuva idästä. 13.3.1998.

37-38. Huone B. Edellinen profiili. Kuva 37. Etäpuolisko. 38. Pohjoispuolisko. Kuvapanoraama etelästä. 13.3.1998.

39. Huone B. Lähikuva profiilin keskiosasta. Kuva idästä. 13.3.1998.

40. Huone B. Lähikuva profiilin pohjoisosan yläkerroksista. Kuva idästä. 13.3.1998.

41. Huone B. Lähikuva profiilin pohjoisosasta alakerroksineen. Kuva idästä. 13.3.1998.

42. Huone B. Profiilia dokumentoidaan. Kuva pohjoisesta. 13.3.1998.

43. Huone B. N. 30 cm levyistä kaistaletta kaivetaan kerroskaivauksena. Kuva kaakosta. 13.3.1998.

44. Huone B. Kerroskaivauskaistaleen profiili puhtaaseen hiekkaan saakka kaivettuna. Kuva idästä. 13.3.1998.

45. Huone B. Edellisen profiilin syvemmälle menevä pohjoisosa pohjaan saakka kaivettuna. Kuva idästä. 13.3.1998.

46. Huone B. Huoneen lattian valumuotteja tehdään. Kuva lounaasta. 7.4.1998.

47. Huone C. Portaikon ja eteläseinän välinen tila. Kuva idästä. 10.2.1998.

48. Huone C. Yleiskuva huoneesta. Kuva idästä. 11.2.1998.

49. Huone C. Portaikon alapuoli. Kuva idästä. 11.2.1998.

50. Huone C. Huoneen itäpäähän tulevan lattian alapuolisen putkitunnelin länsiseinän kohdalle tehty profiili. Profiilin keskellä näkyy vanhan rakennuksen perustaa. Kuva idästä. 20.3.1998.

51. Huone C. Edellisen profiilin eteläpuolisko. Kivijalan tällä puolella on sijainnut piha-alue. Kuva idästä. 20.3.1998.

52. Huone C. Edellisen profiilin pohjoispuolisko. Kivijalan tällä puolella on ollut rakennuksen sisäosat. Kuva idästä. 20.3.1998.

53. Huone C. Rakennuksen kivijalkaa on kaivettu hiukan enemmän esiin. Kuva idästä. 20.3.1998.

54. Huone C. Edellinen tilanne. Kuva pohjoisesta. 20.3.1998.

55. Huone C. Edellinen tilanne. Kuva ylhäältä pohjoisesta. 20.3.1998.

56. Huone C. Tulevan putkitunnelin kohta valokuvattuna huoneesta D käsin. Kuva pohjoisesta. 7.4.1998.

57. Huone C. Huoneen lattian raudoitukset. Kuva idästä. 7.4.1998.

58. Huone D. Kaivanto huoneen läntisen seinäperustuksen kohdalla täytemaiden poiston aikana. Kaivanto tehty seinän perustuksen vahvistamiseksi, paalutusta ja seinäpalkin tekoa varten. Kuva etelästä. 6.2.1998.

59. Huone D. Kaivanto huoneen pohjoisseinän äärellä. Kuva lännestä. 6.2.1998.

60. Huone D. Edellisen kaivannon eteläprofiilia. Kuva luoteesta. 6.2.1998.

61. Huone D. Huoneen luoteiskulma paalutuksen aikana. Kaivannon pohja on alimmalla kaivaustasollaan putkitunnelin kohdalla. Kuva idästä. 11.3.1998.

62. Huone D. Lähikuva edellisen alueen lounaisnurkasta. Vasemmalla näkyy huoneen täytteenä ollutta louhittua kivimassaa, jonka väleihin oli valunut perustuksien vahvistamiseen käytettyä injektointimassaa. Alimpana kerroksena on koskematon maa. Kuva koillisesta. 11.3.1998.

63. Huone D. Huoneen länsiseinän perustuksen alaosaa. Alimpana on koskematon hiekka. Kuva idästä. 11.3.1998.

64. Huone D. Lähikuva edellisestä. Kuva idästä. 11.3.1998.

65. Huone D. Huoneen lattia on valettu. Kuva kaakosta. 19.5.1998.

66. Huone E. Yleiskuva huoneen pohjoisseinän äärellä sijainneen kaivannon eteläseinään tehdystä profiili 1:stä. Kuva pohjoisesta. 9.2.1998.

67. Huone E. Lähikuva edellisen profiilin alaosista. Kuva pohjoisesta. 9.2.1998.

68. Huone E. Huoneen eteläosassa ollut viemärikaivo kansineen. Kuva lounaasta. 11.2.1998.

69. Huone E. Täytehiekkakerroksen alta esiintullut vanha tumma maakerros huoneen luoteiskulmassa. Kuva kaakosta. 19.2.1998.

70. Huone E. Edellinen tilanne. Huoneen länsiseinän perustusta ja huonetilan täyttävää täytemaakerrosta tummaan maahan saakka. 19.2.1998.

71. Huone E. Huoneen itäseinän puhkaisun jälkeen paljastunut profiili 2 ensimmäisessä vaiheessaan. Kuva idästä. 20.2.1998.

72. Huone E. Lähikuva edellisestä profiilista. Kuva idästä. 20.2.1998.

73. Huone E. Edellinen profiili dokumentointivaiheessa. Kuva idästä. 23.3.1998.

74. Huone E. Lähikuva edellisestä. Kuva idästä. 23.3.1998.

75. Huone E. Lähikuva profiilin syvennetystä pohjoisosasta. Kuva idästä. 23.3.1998.

76. Huone E. Profiilin syvennetty alaosa. Kuva idästä. 23.3.1998.

77. Huone E. Yleiskuva huoneen pohjoisseinän äärellä sijainneen kaivannon eteläseinään tehdystä profiilista 3. Kuva luoteesta. 23.3.1998.

78. Huone E. Lähikuva edellisen profiilin alaosasta. Kuva luoteesta. 23.3.1998.

79. Huone E. Putkitunnelin kohta perustusten vahvistamisen ja paalutuksen jälkeen. Kuva idästä. 7.4.1998.

80. Huone F. Huoneen pohjoisseinän äärelle kaivettu kaivanto. Perustukset on tiivistetty injektointia varten. Kuva kaakosta. 5.2.1998.

81. Huone F. Edellinen tilanne. Kuva idästä. 5.2.1998.

82. Huone F. Lähikuva kaivannon eteläseinästä. Kuva pohjoisesta. 5.2.1998.

83. Huone F. Huoneen länsiseinää murretaan putkitunnelin kohdalta ja tulevan huoneen E profiilin 2 kohdalta. Kuva lounaasta. 19.2.1998.

84. Huone F. Koekuoppa kaivannon pohjalla. Kuva lännestä. 23.2.1998.

85. Huone F. Kaivannon eteläseinän profiilia. Kuva pohjoisesta. 23.2.1998.

86. Huone F. Lähikuva edellisen profiilin alaosasta. Kuva pohjoisesta. 23.2.1998.

87. Huone G. Yleiskuva pohjoisseinän äärellä sijainneesta kaivannosta. Kuva etelästä. 5.2.1998.

88. Huone G. Edellinen tilanne. Kuva idästä. 5.2.1998.

89. Huone G. Edellinen tilanne. Latan takana oleva seinä kuuluu huoneen sisällä sijainneeseen huoneeseen. Kuva lännestä. 5.2.1998.

90. Huone G. Huoneen itäpää. Vasemmalla on edellämainittu huonetila. Kuva lännestä. 10.2.1998.

91. Huone G. Huone paalutuksen jälkeen. Kuva kaakosta. 14.5.1998.

92. Huone G. Vanhoka tummia maakerroksia kaivannon länsiprofiilin alaosassa. Kuva pohjoisesta. 14.5.1998.

93. Huone H. Yleiskuva huoneesta lattiapinnointeen poiston jälkeen. Kuva etelästä. 10.2.1998.

94. Huone H. Yleiskuva valetusta putkitunnelista ulkopuolelta. Kuva etelästä. 27.5.1998.

95. Huone I. Pohjoisseinän äärelle kaivetun kaivannon pohjalta esiintullut autojen voitelukuoppa. Kuva koillisesta. 11.2.1998.

96. Huone I. Voitelukuoppa kaivettuna enemmän esiin. Kuva koillisesta. 11.2.1998.

97. Huone I. Edellinen tilanne. Kuva pohjoisesta. 11.2.1998.

98. Huone I. Tiilirakenteen pohjoisseinä. Kuva idästä. 11.2.1998.

99. Huone I. Tiilirakenteen pohjoisseinä. Kuva lännestä. 11.2.1998.

100. Huone I. Yleiskuva putkitunnelista huoneesta I käsin. Kuva idästä. 27.5.1998.

101. Huone J. Huoneen länsiseinää louhitaan putkitunnelin kohdalta. Kuva etelästä.

102. Huone K. Yleiskuva huoneesta talousrakennuksen 1. kerroksen ainoan puulattian ollessa osittain purettuna. Kuva lännestä. 10.2.1998.

103. Huone K. Lattiavasoja huoneen eteläseinän äärellä. Kuva luoteesta. 13.2.1998.

104. Huone K. Lähikuva tuohella vuoratusta lattiavasasta. Kuva lännestä. 10.2.1998.

105. Huone K. Huone tyhjennettynä pohjasyvyyteensä saakka. Pohjalla on kivilatomustaso. Kuva lännestä. 27.9.1998.

106. Huone L. Pohjoisseinän äärelle tehty kaivanto. Kuva idästä. 10.2.1998.

107. Huone L. Huoneen pohjoisseinän perustuksen läpi mennyt lattian alapuolinen lankkuränni. Kuva kaakosta. 10.2.1998.

108. Huone L. Lähikuva lankkuränistä. Kuva etelästä. 10.2.1998.

109. Huone L. Itäseinän äärelle tehty kaivanto. Kuva etelästä. 10.2.1998.

110. Huone L. Huoneen eteläosaa tyhjennyksen aikana. Kuva idästä. Kuva idästä. 9.2.1998.

111. Huone L. Pohjoisseinän läpi johtanut pidempi lankkuränni. Kuva idästä.

112. Huone L. Lautaränni. Kuva etelästä.

113. Huone L. Huoneen eteläosasta paljastunut viemärikaivo. Kuva luoteesta. 13.2.1998.

114. Huone L. Huoneen perustattoman eteläseinän alla olevia hiekkakerroksia. Kuva pohjoisesta. 13.2.1998.

115. Huone L. Länsiseinän perustuksen keskiosissa ollut tiilikaari. Kuva idästä. 13.2.1998.

116. Huone L. Itäseinän äärellä ollut kaivanto syvennettynä ja perustus tiivistettynä ja injektoituna. Kuva luoteesta. 19.2.1998.

117. Huone L. Edellinen tilanne. Kuva pohjoisesta. 19.2.1998.

118. Huoneet L ja M. Yleiskuva huoneiden välisen seinän purkamisen jälkeen. Kuva luoteesta. 27.5.1998.

119. Puuttuu Huoneet L ja K. Yleiskuva huoneiden välisen perustuksen puhkaisemisen jälkeen. 27.5.1998.

120. Piha. Yleiskuva. Kuva idästä. 12.3.1998.

121. Piha. Päävartion puoleinen piha talousrakennuksen länsisiiven ajokäytävän eteläpuolella. Seinän vahvistamiseksi tehdyn kaivannon eteläprofiilin itäpää. Kuva koillisesta. 9.2.1998.

122. Piha. Edellisen profiilin keskiosat. Kuva koillisesta. 9.2.1998.

123. Piha. Edellisen profiilin keskiosat. Kuva pohjoisesta. 9.2.1998.

124. Piha. Edellisen profiilin länsiosat. Kuva koillisesta. 9.2.1998.

125. Piha. Lähikuva edellisen profiilin länsipäästä. Kuva pohjoisesta. 9.2.1998.

126. Piha. Rakennuksen vajavaista perustusta huoneen A kohdalla. Perustuksen läpi on viety joskus aiemmin putket. Kuva idästä. 13.2.1998.

127. Piha. Länsisiiven itäseinän äärelle tehty kaivanto seinän perustuksen vahvistamista, paalutusta ja seinäpalkin tekoa varten huoneiden A ja B kohdalla. Kuva pohjoisesta. 6.2.1998.

128. Piha. Edellisen kaivannon itäprofiilin pohjoispää, profiili 1, huoneen B kohdalla. Kuva luoteesta. 6.2.1998.

129. Piha. Edellinen kaivanto paalutuksen jälkeen. Kuva pohjoisesta. 27.3.1998.

130. Piha. Pohjoissiiven eteläseinän äärellä sijainneen kaivannon eteläprofiili, profiili 2, huoneiden E-F kohdalla. Kuva luoteesta. 7.5.1998.

131. Piha. Lähikuva edellisestä profiilista. Kuva pohjoisesta. 7.5.1998.

132. Piha. Pohjoissiiven eteläseinän äärellä sijainneen kaivannon eteläprofiili, profiili 3, huoneen G kohdalla. Kuva luoteesta. 21.4.1998.

133. Piha. Lähikuva edellisestä profiilista. Kuva pohjoisesta. 21.4.1998.

134. Piha. Pohjoissiiven eteläseinän äärellä sijainutta kaivantoa huoneiden E-F kohdalla. Kuva lännestä. 17.4.1998.

135. Piha. Edellisen kaivannon eteläprofiilia huoneiden F-G kohdalla. Kuva koillisesta. 17.4.1998.

136. Piha. Lähikuva edellisestä profiilista. Kuva pohjoisesta. 17.4.1998.

137. Piha. Pohjoissiiven eteläseinän kaivanto huoneiden E-G kohdalla. Kuva idästä. 14.5.1998.

138. Piha. Lähikuva kaivannon eteläprofiilista huoneiden E-G kohdalla. Kuva pohjoisesta. 14.5.1998.

139. Piha. Pohjoissiiven eteläseinän kaivannon profiilia huoneen G kohdalla. Kuva koillisesta. 3.4.1998.

140. Piha. Lähikuva edellisestä profiilista. Kuva luoteesta. 3.4.1998.

141. Piha. Pohjoissiiven eteläseinän kaivanto huoneiden F-G kohdalla. Kuva idästä. 7.4.1998.

142. Piha. Pohjoissiiven eteläseinän kaivanto huoneiden H-J kohdalla. Kuva lännestä. 3.4.1998.

143. Piha. Lähikuva eteläprofiilista, profiilista 4, huoneen J kohdalla. Kuva pohjoisesta. 3.4.1998.

144. Piha. Itäsiiven länsiseinän äärellä sijainnut kaivanto huoneiden L ja M kohdalla. Kuva pohjoisesta. 17.4.1998.

145. Piha. Kaivannon länsiprofiili, profiili 5, huoneen M kohdalla. Kuva kaakosta. 17.4.1998.

146. Piha. Edellinen kohta myöhemmin. Kuva kaakosta. 8.5.1998.

147. Mariankatu. Yleiskuva Mariankadun puoleisesta työmaasta. Kuva lounaasta. 24.2.1998.

148. Mariankatu. Yleiskuva länsisiiven länsiseinän äärelle seinän perustusten vahvistamista, paalutusta ja seinäpalkin tekoa varten tehty kaivanto huoneiden B-D kohdalla. Kuva etelästä. 24.2.1998.

149. Mariankatu. Kaivanto huoneiden B-C kohdalla. Pohjalla on esillä alempi pihakiveystaso. Ylemmän pihakiveyksen kiviä on säilynyt kuvan vasemmassa reunassa muoviputken alapuolella. Kuva etelästä. 24.2.1998.

150. Mariankatu. Edellinen tilanne. Kuva eteläkaakosta. 24.2.1998.

151. Mariankatu. Kaivannon eteläpää huoneen B kohdalla. Kuva ylhäältä etelästä. 24.2.1998.

152. Mariankatu. Kaivannon eteläpään länsiprofiilia huoneen B eteläseinän kohdalla. Kuopan pohjalla näkyy puhdas hiekka. Kuva idästä. 24.2.1998.

153. Mariankatu. Kaivannon länsiprofiilia huoneen B kohdalla. Kuva kaakosta. 24.2.1998.

154. Mariankatu. Kaivannon länsiprofiilia huoneen C kohdalla entisen rakennuksen kivijalan kohdalla. Kuva eteläkaakosta. 24.2.1998.

155. Mariankatu. Kaivanto huoneiden C-B kohdalla. Etualalla näkyy vanhan rakennuksen kivijalkaa. Kuva pohjoisesta. 24.2.1998.

156. Mariankatu. Syvennetty kaivanto välittömästi kivijalan eteläpuolella huoneen C kohdalla. Kuva kaakosta. 25.2.1998.

157. Mariankatu. Edellinen kohta. Kuva ylhäältä kaakosta. 25.2.1998.

158. Mariankatu. Kaivannon eteläpäähän tehty laajennusosa huoneen A kohdalla. Kaivannon eteläpäässä näkyy mahdollisen vanhan rakennuksen kivijalkaa ja sen takana ylempää pihakiveystä ja latan takana alempaa pihakiveystä. Kuva eteläkaakosta. 25.2.1998.

159. Mariankatu. Edellinen kohta. Kuvassa näkyy molemmat pihakiveystasot. Ylempi pihakiveystaso näkyy muoviputken alapuolella. Kuva pohjoiskoillisesta. 25.2.1998.

160. Mariankatu. Edellinen tilanne. Vanha kivijalka sijaitsee kaivannon päässä. Kuva pohjoiskoillisesta. 25.2.1998.

161. Mariankatu. Laajennusosan eteläpää. Kuva pohjoiskoillisesta. 25.2.1998.

162. Mariankatu. Kaivannon laajennusosa. Kuva ylhäältä eteläkaakosta. 25.2.1998.

163. Mariankatu. Kaivannon laajennusosan eteläpää kaivettuna syvemmälle. Kuva kaakosta. 25.2.1998.

164. Mariankatu. Kaivannon laajennusosan eteläpään länsiprofiili. Kuva idästä. 25.2.1998.

165. Mariankatu. Kaivanto huoneen D kohdalla. Kuva pohjoiskoillisesta. 24.2.1998.

166. Aleksanterinkatu. Yleiskuva talousrakennuksesta Aleksanterinkadun ja Meritullintorin puolelta. Kuva koillisesta. 27.3.1998.

167. Aleksanterinkatu. Talousrakennuksen pohjoissiiven pohjoisseinän äärelle perustuksen vahvistamista, paalutusta ja seinäpalkin tekoa varten tehty kaivanto. Kuva lännestä. 20.3.1998.

168. Aleksanterinkatu. Edellinen alue. Kuvassa näkyy huoneen D kohdalla sijainnut koekuoppa. Kuva lännestä. 24.3.1998.

169. Aleksanterinkatu. Huoneen D kohdalle tehdyn koekuoppa 1:n länsiprofiili. Kuva idästä. 24.3.1998.

170. Aleksanterinkatu. Huoneen E kohdalla sijainneen koekuoppa 2:n länsiprofiili. Kuva idästä. 23.3.1998.

171. Aleksanterinkatu. Edellinen tilanne salamavalolla. Kuva idästä. 23.3.1998.

172. Aleksanterinkatu. Vuoden 1808 paloa edeltävää katukiveystä kaivannon pohjalla huoneen F kohdalla. Kuva lännestä. 20.3.1998.

173. Aleksanterinkatu. Kaivanto huoneiden F-G kohdalla. Latan takana näkyy katukiveys huoneen F kohdalla. Kuva idästä. 25.3.1998.

174. Aleksanterinkatu. Lähikuva kiveyksestä huoneen F kohdalla. Kuva lännestä. 20.3.1998.

175. Aleksanterinkatu. Edellisen kiveyksen länsipäähän tehdyn koekuoppa 3:n länsiprofiili. Kuva idästä. 20.3.1998.

176. Aleksanterinkatu. Koekuoppa 4:n länsiprofiili huoneiden F ja G väliseinän kohdalla. Kuva idästä. 23.3.1998.

177. Aleksanterinkatu. Koekuoppa 5:n pohjoisprofiili huoneen I kohdalla. Kuva lounaasta. 24.2.1998.

178. Aleksanterinkatu. Lähikuva profiilista. Kuva etelästä. 24.3.1998.

179. Aleksanterinkatu. Kaivanto huoneiden J-K kohdalla. Kuva lännestä. 25.3.1998.

180. Aleksanterinkatu. Kaivanto huoneen K kohdalla. Kaivannon pohjalla näkyy rakennuksen kivijalkaa leveämpi kivilatomus, jota myös huoneessa K. Kuva koillisesta. 25.3.1998.

181. Aleksanterinkatu. Yleiskuva kaivannon itäpäästä. Kuva idästä. 27.3.1998.

182. Aleksanterinkatu. Koekuoppa 6:n pohjoisprofiili huoneen J kohdalla. 27.3.1998.

183. Meritullintori. Yleiskuva itäsiiven itäseinän äärelle perustusten vahvistami seksi, paaluttamiseksi ja seinäpalkin tekoa varten tehdystä kaivannosta. Kuva etelästä.

184. Meritullintori. Edellisen kaivannon pohjoispää. Kuva etelästä.

185. Piha. Rakennustelineet on laitettu paikoille. Kuva idästä.

186. Piha. Yleiskuva pihasta asfaltikerroksen ja sen alapuolisen hiekkakerroksen poiston jälkeen vanhemman pihakiveyksen ollessa esillä. Kuva idästä.

187. Piha. Edellistä pihakiveystä.

188. Piha. Asfaltipinnan alapuolisia koneellisesti irrotettuja jäätyneitä paloja, joissa näkyy vanhempaa pihakiveystä.

189. Piha. Pihaa on kaivettu alemmaksi edellisestä tilanteesta. Kuva idästä.

190. Piha. Edellinen tilanne. Kuva lännestä.

191. Piha. Päävartion puretun tiilimuurin kiviperustus pihan etelälaidassa. Kuva idästä.

192. Piha. Pihakiveystä sijaitsee paikoillaan aivan asfaltipinnan alla pihan länsiosassa.

193. Piha. Pihan koillisinta sadevesikaivoa huoneen I edessä asetetaan paikoilleen. Kuva kaakosta.

194. Piha. Edellisen kaivannon eteläprofiili, jossa on pelkästään uudempaa, 1800-luvun alun, täytemaata. Kuva luoteesta.

195. Piha. Lähikuva edellisestä. Kuva luoteesta.

196. Piha. Pihan keskiosan itä-länsisuuntainen kaivanto. Kuva lounaasta.

197. Piha. Edellisen kaivannon pohjoisprofiilia, jossa on vain uudempia täytekerroksia. Kuva etelästä.

198. Piha. Profiilikaivanto 6 pihan keskellä. Kuva pohjoisesta.

199. Piha. Edellinen kaivanto. Kuva etelästä.

200. Piha. Edellisen kaivannon itäseinän profiilia. Kuva lännestä.

201. Piha. Kaivannon pohjakerroksen puusilppua hiekkakasassa.

202. Piha. Profiilikaivanto 7 pihan keskiosan pohjoisosassa. Kuva kaakosta.

203. Piha. Edellisen kaivannon länsiprofiilia keskiosastaan. Kuva idästä.

204. Piha. Edellisen kaivannon pohjoispää. Kuva kaakosta.

205. Piha. Profiilikaivanto 8 pihan keskellä länsiosassa. Kuva idästä.

206. Piha. Edellisen kaivannon länsipään pohjoisprofiilia. Kuva lounaasta.

207. Piha. Lähikuva edellisestä. Kuva lounaasta.

208. Piha. Profiilikaivanto 11:stä lounaaseen jatkunut kaivanto pihan lounaiskulmassa. Kuva koillisesta.

209. Piha. Edellisen kaivannon länsiseinää. Kuva idästä.

210. Piha. Edellisen kaivannon koillispää, profiili 10. Kuva lounaasta.

211. Piha. Edellisen profiilin alaosa. Kuva lounaasta.

212. Piha. Edellisen profiilin alin puusilppukerros. Kuva lounaasta.

213. Piha. Profiilikaivanto 11 pihan lounaiskulmassa. Kuva etelästä.

214. Piha. Edellinen profiili. Kuva koillisesta.

215. Piha. Edellisen profiilin koillispää. Kuva koillisesta.

216. Piha. Edellisen profiilin lounaispää. Kuva koillisesta.

217. Piha. Edellisen profiilin keskiosan lounaispuoli. Kuva kaakosta.

218. Piha. Edellisen profiilin keskiosan koillispuoli. Kuva etelästä.

219. Piha. Edellisen profiilin koillispään jyväkeskittymä. Kuva idästä.

220. Piha. Profiilikaivanto 12 pihan lounaiskulmassa. Kuva idästä.

221. Piha. Edellisen kaivannon eteläprofiilia. Kuva koillisesta.

222. Piha. Edellisen kaivannon profiilia lännempänä. Kuva pohjoisesta.

223. Päävartio. Rakennuksen länsisiiven pohjoinen käytävä lattiatyhjennyksen aikana. Kuva idästä.

224. Päävartio. Edellisen käytävän itäpää kaivattuna kallioon saakka. Kuva idästä.

225. Päävartio, huone C. Huoneen pohjalla sijainnut louhimalla tehty kouru kalliossa. Kuva lännestä.

226. Päävartio, huone C. Lähikuva edellisestä. Kuva lännestä.

227. Päävartio, huone D. Huoneen lounaiskulma. Kuva pohjoisesta.

228. Päävartio, huone D. Edellinen kohta myöhemmin tiilirakenteen purun jälkeen. Kuvan keskellä sijaitsee koekuoppa. Kuva pohjoisesta.

229. Päävartio, huone D. Edellisen koekuopan itäprofiili. Kuva luoteesta.

230. Päävartio, huone D. Itäseinän kohdalla lattian alla ylösalasin sijainnut kapiteeli. Kuva lännestä.

231. Päävartio, huone E. Yleiskuva huoneesta täytemaan poiston aikana. Kuva etelästä.

232. Päävartio, huone G. Yleiskuva huoneesta täytemaan poiston aikana ja huoneen länsiosassa sijainneesta koekuopasta. Huoneiden E ja G välinen seinänperusta on poistettu. Kuva idästä.

233. Päävartio, huone G. Lähikuva edellisen koekuopan profiilista. Kuva kaakosta.

234. Päävartio, huone G. Oviaukon takana on huone G. Seinien alla näkyy entistä kivijalkaa. Kuva idästä.

235. Päävartio. Kellaritilat itäisen koillis-lounais -suuntaisen siipirakennuksen alla. Kuva lounaasta.

236. Päävartio. Kellaritilat länsi-itä -suuntaisen päärakennuksen itäosan alla. Kuva idästä.

237. Huone M. Paalutuskone miehistöineen työssä. Kuva luoteesta.

HELSINKI - KORTTELI MARIANKATU 1

M. Heikkinen 1998

f. 271 367
KUVA 1. Ajokäytävä. Yleiskuva talousrakennuksen länsisiiven ajokäytävästä. Eteläseinän ääreen on avattu kaivanto seinän perustuksen vahvistamiseksi. Kuva idästä. 9.2. 1998.

f. 271 356
Kuva 2. Ajokäytävä. Edellisen kaivannon pohjoisprofiilia. Kuva kaakosta. 9.2. 1998.

f. 271 395
Kuva 3. Ajokäytävä. Pohjoisseinän äärelle seinän perustuksen vahvistamiseksi tehdyn kaivannon eteläprofiilia. Kuva idästä. 18.2. 1998.

f. 271 394
Kuva 4. Ajokäytävä. Pohjoiskaivannon pohjoisprofiili muodostui talousrakennuksen seinän perustuksesta. Perustuksen itäpää oli rikottu joskus aiemmin sen läpi viedyllä putkikaivannolla. Kuva lounaasta. 18.2. 1998.

f. 271 327
Kuva 5. Huone A. Yleiskuva huoneen länsipäähän seinien perustuksien vahvistamiseksi, paaluttamiseksi ja seinäpalkkien tekoa varten kaivetusta kaivannosta. Kuva idästä. 5.2. 1998.

f. 271 324
Kuva 6. Huone A. Yleiskuva huoneen luoteiskulman profiilista 1. Kuva etelästä. 5.2. 1998.

f. 271 325

Kuva 7. Huone A. Lähikuva edellisestä profiilista. Profiilin alaosassa on säilynyt muutama vanha maakerros. Kuva etelälounaasta. 5.2. 1998.

f. 271 326

Kuva 8. Huone A. Yleiskuva huoneen eteläseinän perustuksesta ympäristöineen. Kuva lännestä. 5.2. 1998.

f. 271 385

Kuva 9. Huone A. Yleiskuva huoneen kaakkoisnurkan profiilista 2. Kuva lounaasta. 13.2. 1998.

f. 271 386
Kuva 10. Huone A. Lähikuva profiilin alaosan vanhoista maakerroksista. Kuva lounaasta. 13.2. 1998.

f. 271 391
Kuva 11. Huone A. Edellinen kohta myöhemmin laajennettuna länteen. Kaivannon pohjan kivet ovat nykyisen rakennuksen kivijalkaa. Kuva ylhäältä lounaasta. 16.2.1998.

f. 271 392
Kuva 12. Huone A. Edellisen kaivannon pohjoisprofiilia sen länsipäässä. Kuva lounaasta. 16.2. 1998.

f. 271 418
Kuva 13. Huone A. Pohjoisseinän keskiosan juurelta paljastunut seinien vahvistamiseen käytetyn injektointimassan valumasta muodostunut kiinteä tiilikasa. Kuva kaakosta. 25.2. 1998.

f. 271 419
Kuva 14. Huone A. Pohjoisseinän itäpään äärellä sijainnut irrallinen tiilimuurin osa. Kuva lounaasta. 25.2. 1998.

f. 271 436
Kuva 15. Huone A. Putkitunnelin kohta perustustöiden aikana.Kuva luoteesta. 11.3. 1998.

f. 271 437
Kuva 16. Huone A. Edellinen tilanne. Huoneiden A ja B välinen seinä on osittain murrettu. Kuva etelästä. 11.3.1998.

f. 271 472
Kuva 17. Huone A. Edellinen kohta seinäpalkkien valun jälkeen. Kuva etelästä. 27.3.1998.

f. 271 478
Kuva 18. Huone A. Huoneen lattiaa valmistellaan valua varten.Kuva kaakosta. 7.4.1998.

f. 271 335
Kuva 19. Huone B. Yleiskuva vanhasta ylemmästä pihakiveyksestä. Kuva idästä. 5.2. 1998.

f. 271 336
Kuva 20. Huone B. Edellinen tilanne. Kuva lännestä.
5.2.1998.

f. 271 339
Kuva 21. Huone B. Edellinen tilanne. Kuva luoteesta.
5.2.1998

f. 271 340
Kuva 22. Huone B. Pihakiveystä huoneen itäpäässä. Kuva lännestä. 5.2.1998.

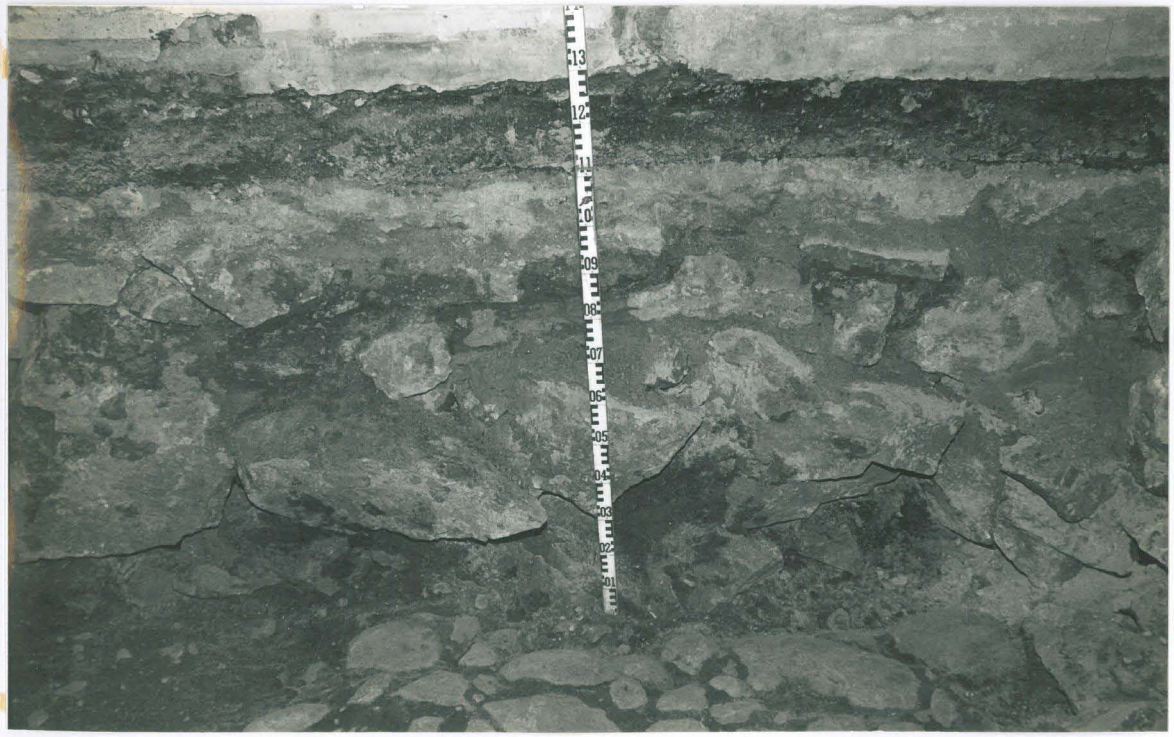

f. 271 334
Kuva 23. Huone B. Huoneen itäseinän perustuksen ja pihakiveyksen leikkauskohta. Kuva lännestä. 5.2. 1998.

f. 271 341
Kuva 24. Huone B. Huoneen eteläseinän perustuksen ja pihakiveyksen leikkauskohta. Kuva koillisesta. 5.2.1998.

f. 271 337
Kuva 25. Huone B. Pihakiveystä huoneen länsipäässä. Kuva idästä. 5.2.1998.

f. 271 338
Kuva 26. Huone B. Huoneen lounaisnurkan rikkoutunutta pihakiveystä. Kuva etelästä. 5.2. 1998.

f. 271 353
Kuva 27. Huone B. Ylemmän pihakiveystason alapuolelle tehtyjen koekuoppien 1 ja 2 profiileita dokumentoidaan. Kuva kaakosta. 6.2.1998.

f. 271 351
Kuva 28. Huone B. Koekuoppa 1. Koekuopan pohjalla näkyy isommista kivistä tehty alempi pihakiveystaso. Kuva lounaasta. 6.2.1998.

f. 271 352
Kuva 29. Huone B. Koekuopan kaakkoisprofiili ylemmän ja alemman pihakiveystason välissä. Kuva luoteesta. 6.2. 1998.

f. 271 348
Kuva 30. Huone B. Koekuoppa 2. Pohjalla näkyy alempi pihakiveystaso. Kuva luoteesta. 6.2.1998.

f. 271 349
Kuva 31. Huone B. Koekuopan 2 ylemmän ja alemman pihakiveystason väliset maakerrokset koillisprofiilissa. Kuva lounaasta. Kuva lounaasta. 6.2. 1998.

f. 271 350
Kuva 32. Huone B. Lähikuva edellisestä. Kuva lounaasta. 6.2. 1998.

f. 271 355
Kuva 33. Huone B. Koekuopan koillisprofiili ylemmästä pihakiveystasosta puhtaaseen hiekkaan saakka osan alemman pihakiveystason kivien poiston jälkeen. Kuva lounaasta. 6.2. 1998.

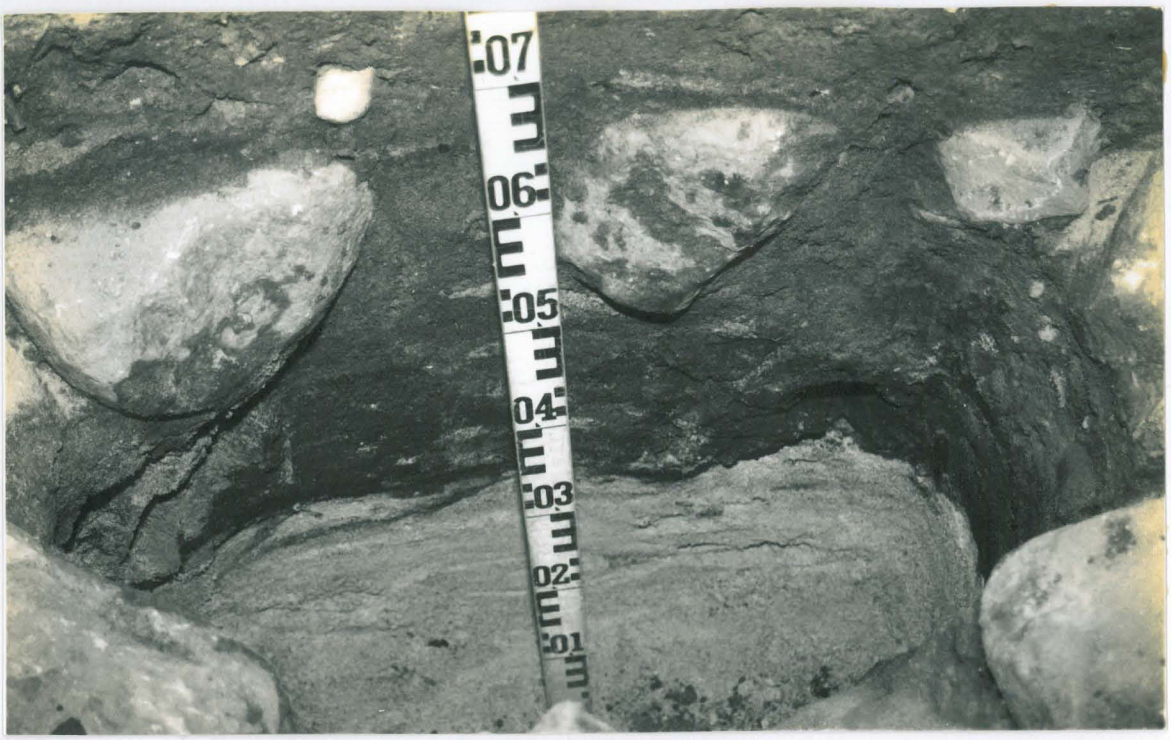

f. 271 354
Kuva 34. Huone B. Lähikuva edellisen profiilin alaosasta. Kuva lounaasta. 6.2. 1998.

f. 271 441
Kuva 35. Huone B. Huoneen itäpäähän tulevan lattian alapuolisen putkitunnelin länsiseinä kohdalle tehty profiili 3. Ylempi pihakiveystaso sijaitsee hiekkakasan ja injektiomassan alla. Vain osittain profiilissa näkyvän alemman pihakiveystason kiviä on vasemmalla olevan paalun vieressä. Kuva idästä. 13.3.1998.

Kuvat 36-37. Huone B.
Edellinen profiili. Kuva 37.
Eteläpuolisko. Kuva 38.
Pohjoispuolisko. Kuvapano-
raama etelästä. 13.3.1998.

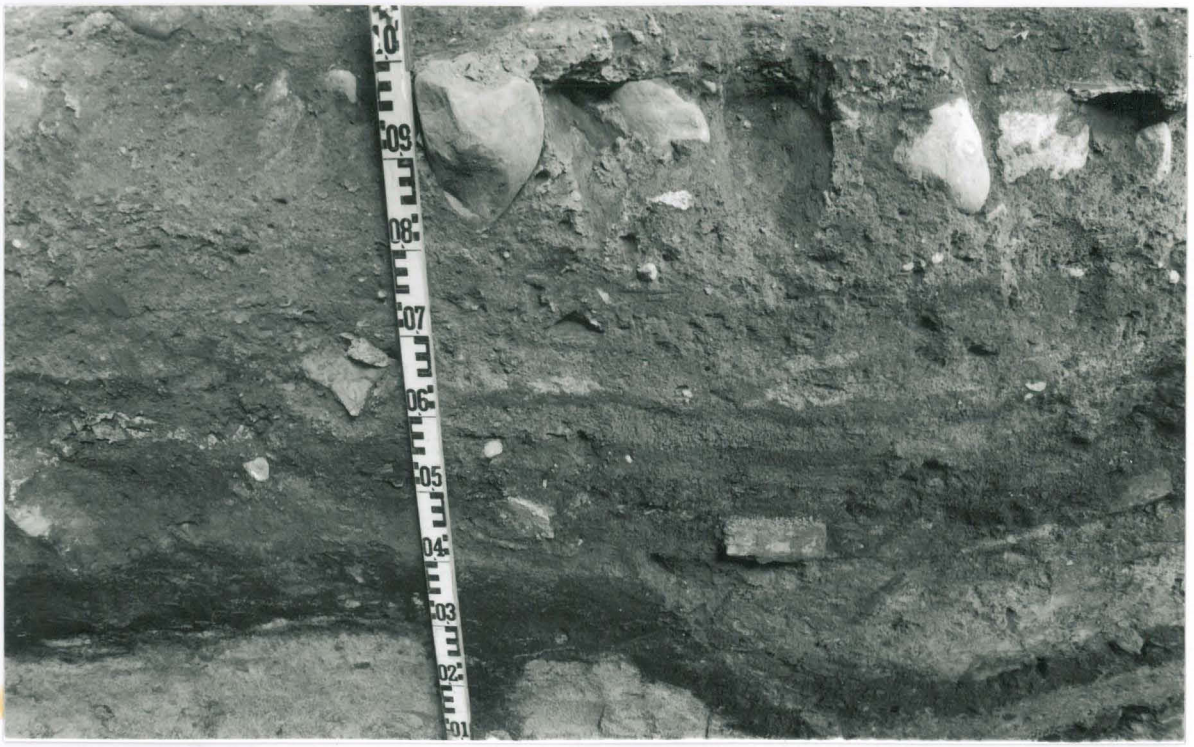

f. 271 443
Kuva 38. Huone B. Lähikuva profiilin keskiosasta. Kuva idästä. 13.3.1998.

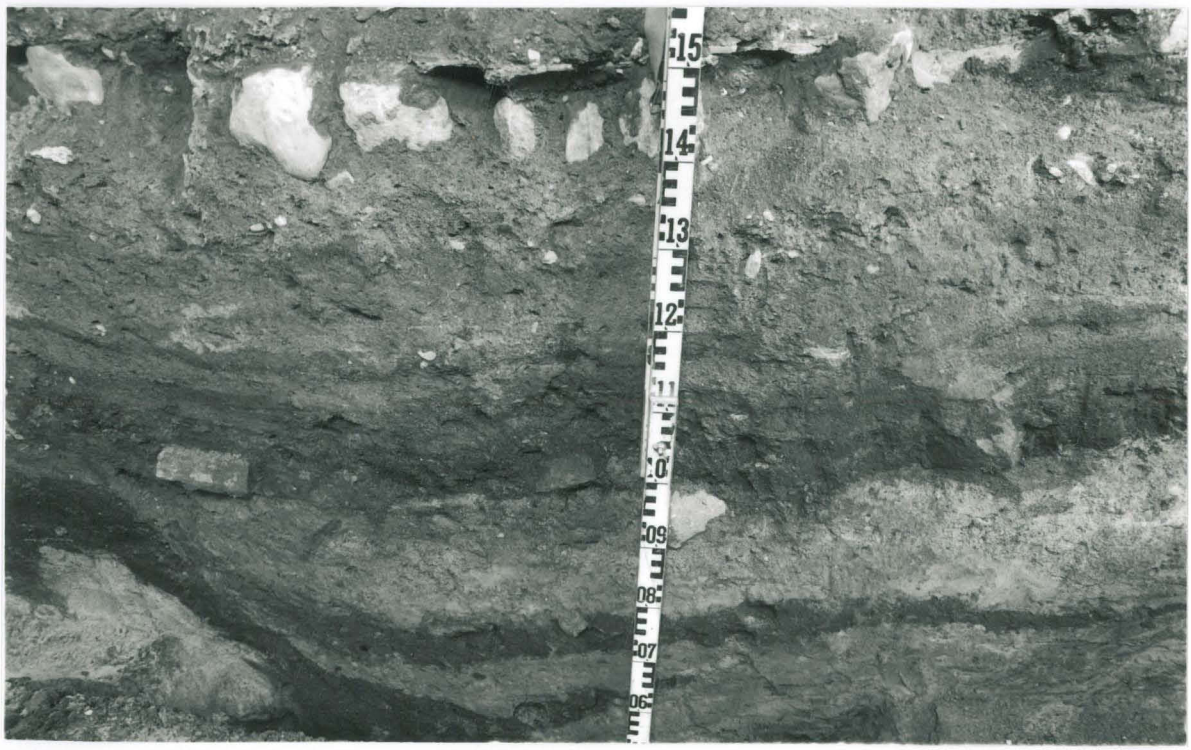

f. 271 444
Kuva 39. Huone B. Lähikuva profiilin pohjoisosan yläkerroksista. Kuva idästä. 13.3.1998.

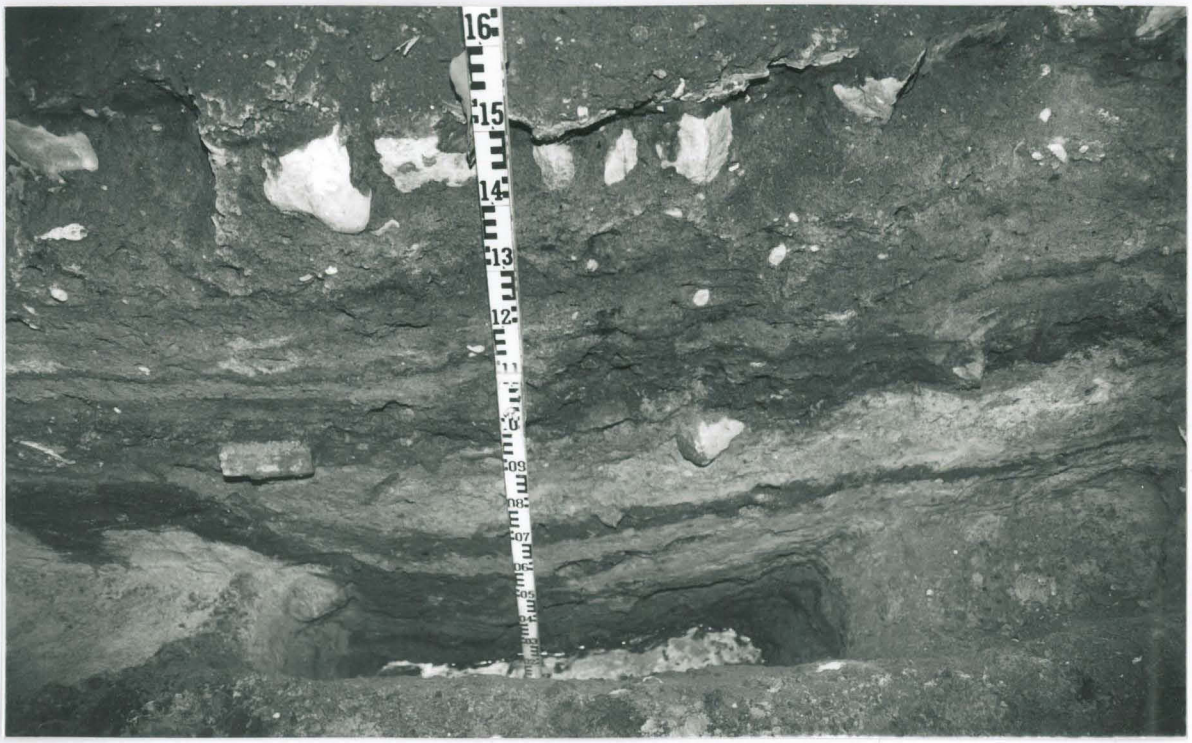

f. 271 442
Kuva 40. Huone B. Lähikuva profiilin pohjoisosasta alakerroksineen. Kuva idästä. 13.3. 1998.

f. 271 445
Kuva 41. Huone B. N. 30 cm levyistä kaistaletta profiilin länsipuolelta kaivetaan kerroskaivauksena. Kuva kaakosta. 13.3.1998.

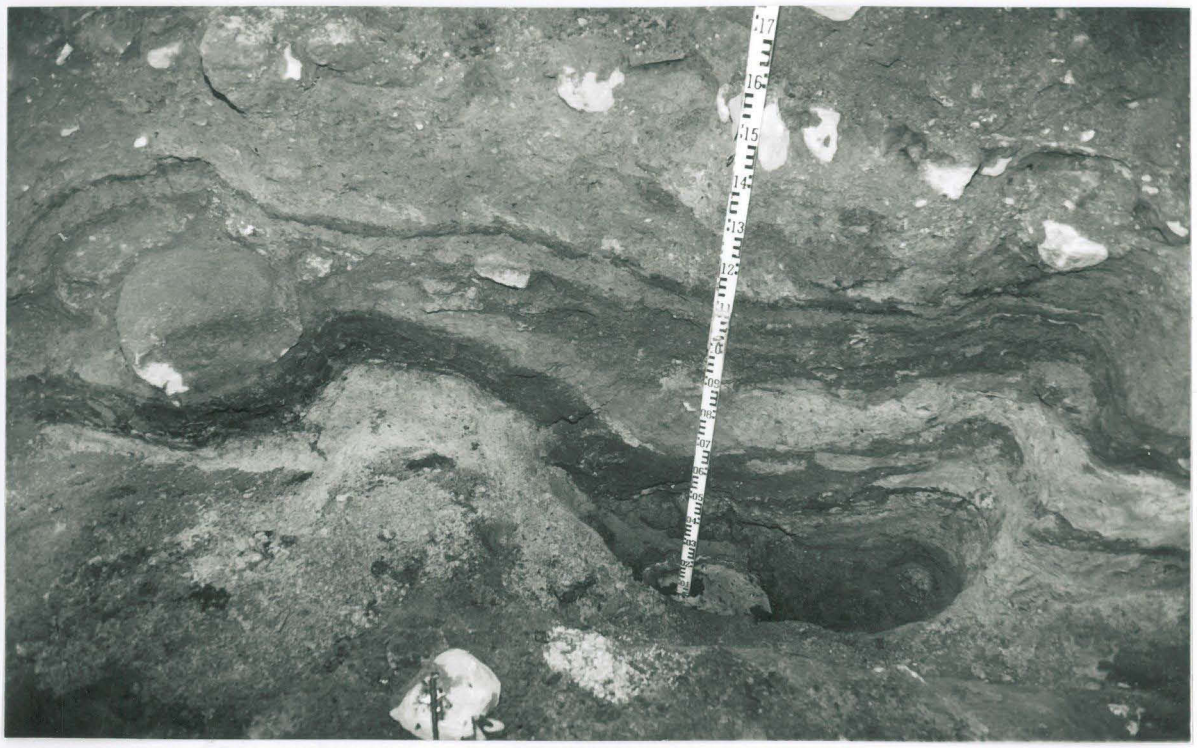

f. 271 446
Kuva 42. Huone B. Kerroskaivauskaistaleen profiili puhtaaseen hiekkaan saakka kaivettuna. Kuva idästä. 13.3.1998.

f. 271 447
Kuva 43. Huone B. Edellisen profiilin syvemmälle menevä pohjoisosa pohjaan saakka kaivettuna. Kuva idästä. 13.3.1998.

f. 271 482
Kuva 44. Huone B. Huoneen lattian valumuotteja tehdään. Kuva lounaasta. 7.4.1998.

f. 271 368
Kuva 45. Huone C. Portaikon ja eteläseinän välinen tila. 10.2.1998.

f. 271 384
Kuva 46. Huone C. Yleiskuva huoneesta. Kuva idästä. 11.2.1998.

f. 271 453
Kuva 47. Huone C. Huoneen itäpäähän tulevan lattian alapuolisen putkitunnelin länsiseinän kohdalle tehty profiili. Profiilin keskellä näkyy vanhan rakennuksen perustaa. Kuva idästä. 20.3.1998.

f. 271 454

Kuva 48. Huone C. Edellisen profiilin eteläpuolisko. Kivijalan tällä puolella on sijainnut piha-alue. 20.3.1998.

f. 271 455
Kuva 49. Huone C. Edellisen profiilin pohjoispuolisko. Kivijalan tällä puolella ovat olleet rakennuksen sisäosat. Kuva idästä. 20.3.1998.

f. 271 457
Kuva 50. Huone C. Rakennuksen kivijalkaa on kaivettu hiukan enemmän esiin. Kuva idästä. 20.3.1998.

f. 271 456
Kuva 51. Huone C. Edellinen tilanne. Kuva pohjoisesta. 20.3.1998.

f. 271 458
Kuva 52. Huone C. Edellinen tilanne. Kuva ylhäältä pohjoisesta. 20.3.1998.

f. 271 480
Kuva 53. Huone C. Tulevan putkitunnelin kohta valokuvattuna huoneesta D käsin. Kuva pohjoisesta. 7.4.1998.

f. 271 481
Kuva 54. Huone C. Huoneen lattian raudoitukset. Kuva idästä. 7.4.1998.

f. 271 344

Kuva 55. Huone D. Kaivanto huoneen läntisen seinäperustuksen kohdalla täytemaiden poiston aikana. Kaivanto tehty seinän perustuksen vahvistamiseksi, paalutusta ja seinäpalkin tekoa varten. Kuva etelästä. 6.2.1998.

f. 271 345
Kuva 56. Huone D. Kaivanto huoneen pohjoisseinän kohdalla. 6.2.1998.

f. 271 342
Kuva 57. Huone D. Edellisen kaivannon eteläprofiilia. Kuva lännestä. 6.2.1998.

f. 271 343
Kuva 58. Huone D. Lähikuva puhdistetusta profiiliosasta. Kuva luoteesta. 6.2.1998.

f. 271 432
Kuva 59. Huone D. Huoneen luoteiskulma paalutuksen aikana. Kaivannon pohja on alimmalla kaivaustasollaan putkitunnelin kohdalla. Kuva idästä. 11.3.1998.

f. 271 433
Kuva 60. Huone D. Lähikuva edellisen alueen lounaisnurkasta. Vasemmalla näkyy huoneen täytteenä ollutta louhittua kivimassaa, jonka väleihin on valunut perustuksien vahvistamiseen käytettyä injektointimassaa. Alimpana kerroksena on koskematon maa. Kuva koillisesta. 11.3.1998.

f. 271 431
Kuva 61. Huone D. Huoneen länsiseinän perustuksen alaosaa. Alimpana on koskematon hiekka. Kuva idästä. 11.3.1998.

f. 271 334
Kuva 62. Huone D. Lähikuva edellisestä. Kuva idästä. 11.3.1998.

f. 271 435
Kuva 63. Huone D. Huoneen täyttävää kivimassaa huoneen itäosassa. Kuva koillisesta 11.3.1998.

f. 272 098
Kuva 64. Huone D. Huoneen lattia on valettu. Kuva kaakosta. 19.5.1998.

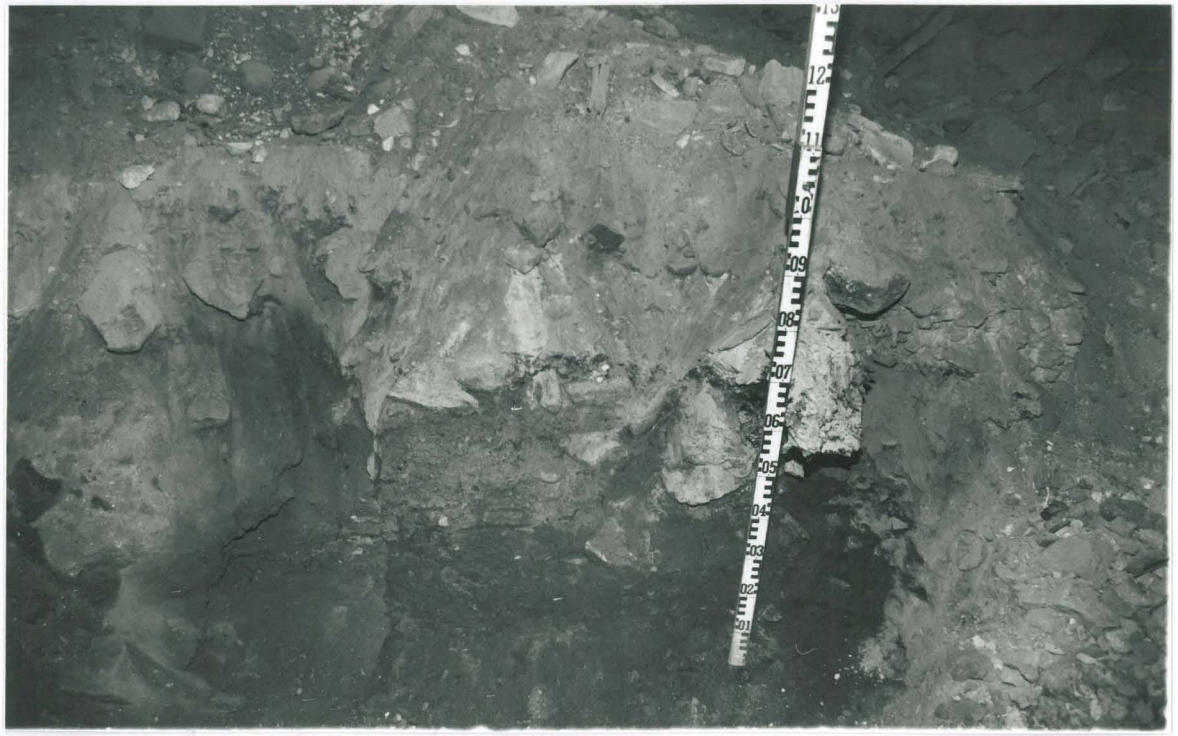

f. 271 366
Kuva 65. Huone E. Yleiskuva huoneen pohjoisseinän äärellä sijainneen kaivannon eteläseinään tehdystä profiilista 1. Kuva pohjoisesta. 9.2.1998.

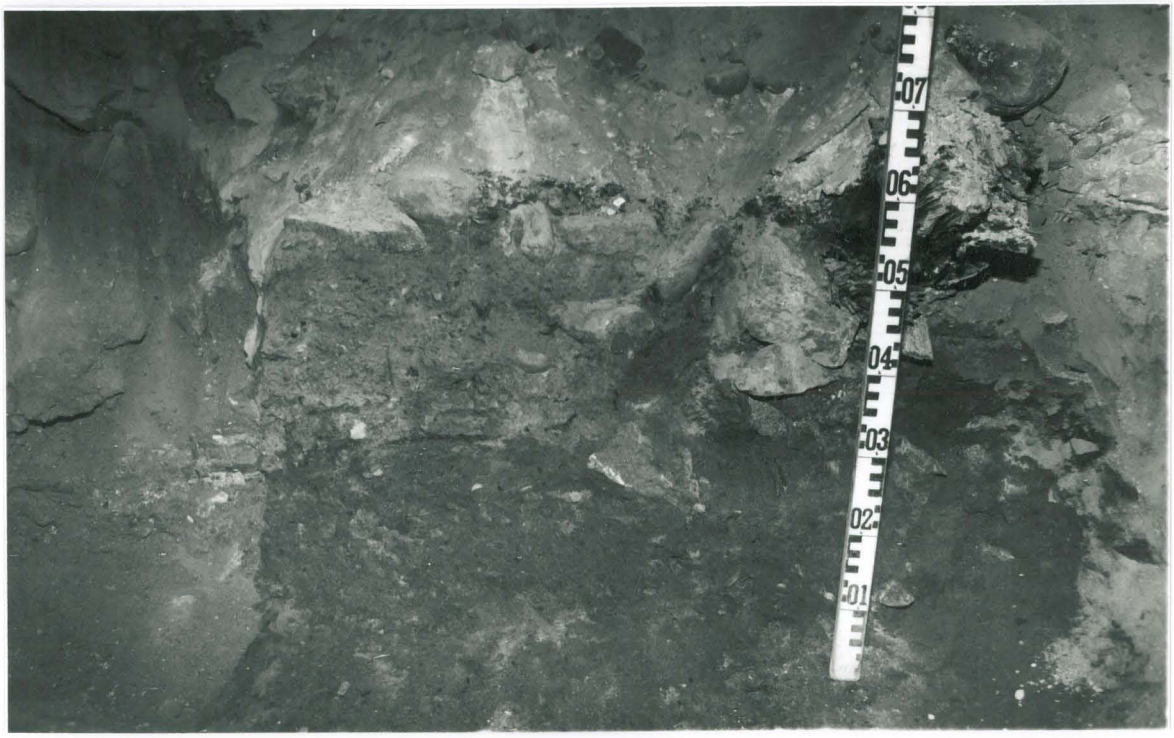

f. 271 365
Kuva 66. Huone E. Lähikuva edellisen profiilin alaosista. Kuva pohjoisesta. 11.3.1998.

f. 271 383
Kuva 67. Huone E. Huoneen eteläosassa ollut viemärikaivo kansineen. Kuva lounaasta. 11.2.1998.

f. 271 396
Kuva 68. Huone E. Täytehiekkakerroksen alta esiin tullut vanha tumma maakerros huoneen luoteiskulmassa. Kuva kaakosta. 11.3.1998.

f. 271 397
Kuva 69. Huone E. Edellinen tilanne. Huoneen länsiseinän perustusta ja huonetilan täyttävää täytemaakerrosta tummaan maahan saakka. 19.2.1998.

f. 271 401
Kuva 70. Huone E. Huoneen itäseinän puhkaisun jälkeen paljastunut profiili 2 ensimmäisessä vaiheessa. Kuva idästä. 20.2.1998.

f. 271 402
Kuva 71. Huone E. Lähikuva edellisestä profiilista. Kuva idästä. 20.2.1998.

f. 271 404
Kuva 72. Huone E. Edellinen profiili dokumentointivaiheessa. Kuva idästä. 23.3.1998.

f. 271 403
Kuva 73. Huone E. Lähikuva edellisestä. Kuva idästä. 23.3.1998.

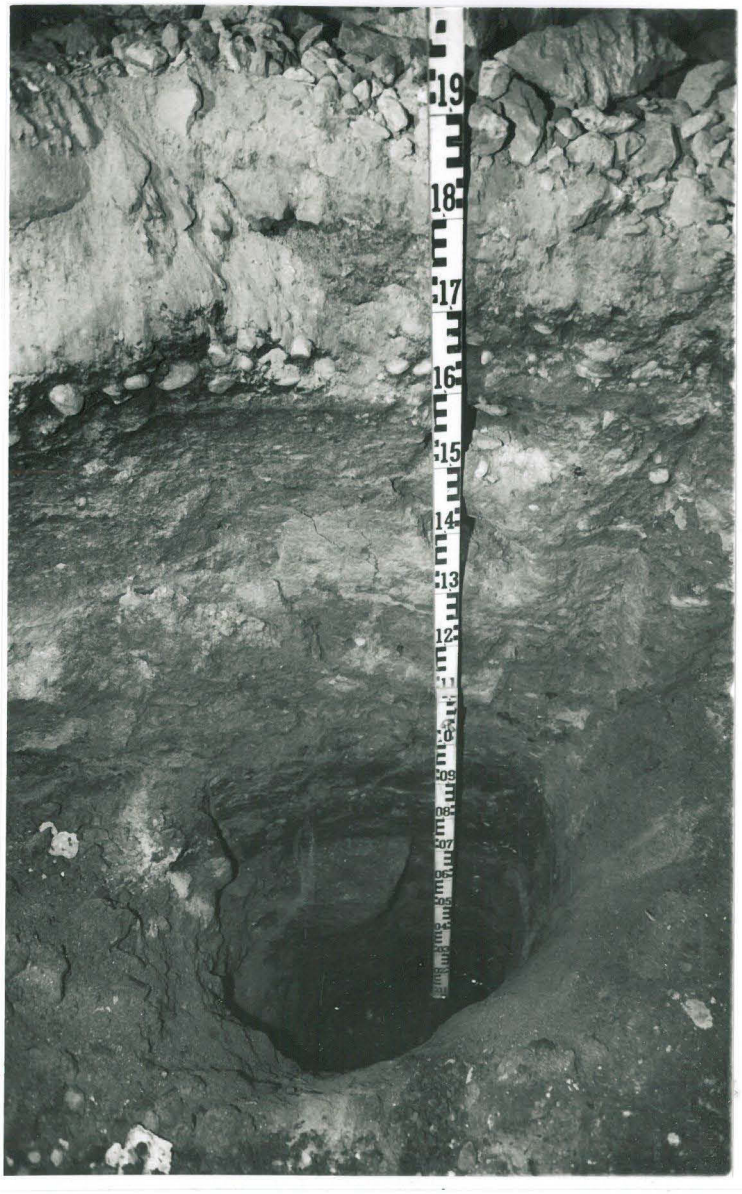

f. 271 406
Kuva 74. Huone E. Lähikuva profiilin syvennetystä pohjoisosasta. Kuva idästä. 23.3.1998.

f. 271 407
Kuva 75. Huone E. Profiilin syvennetty alaosa. Kuva idästä. 23.3.1998.

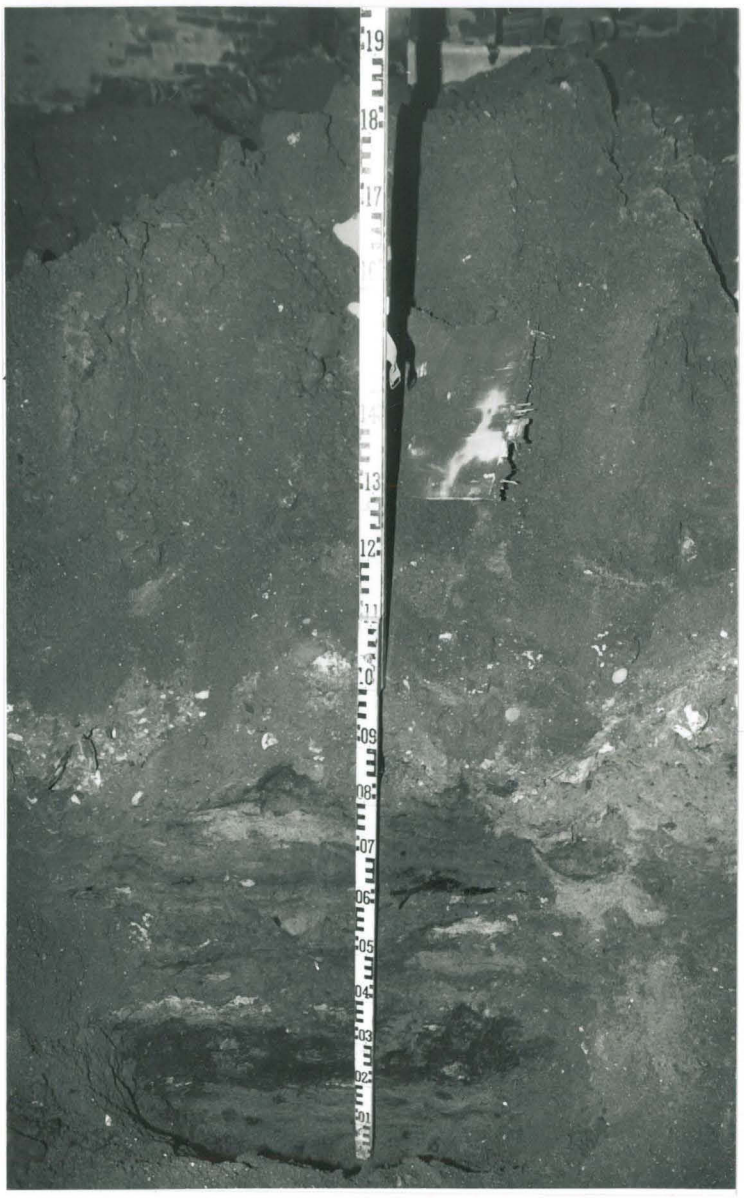

f. 271 461
Kuva 76. Huone E. Yleiskuva huoneen pohjoisseinän äärellä sijainneen kaivannon eteläseinään tehdystä profiilista 3. Kuva luoteesta. 23.3.1998.

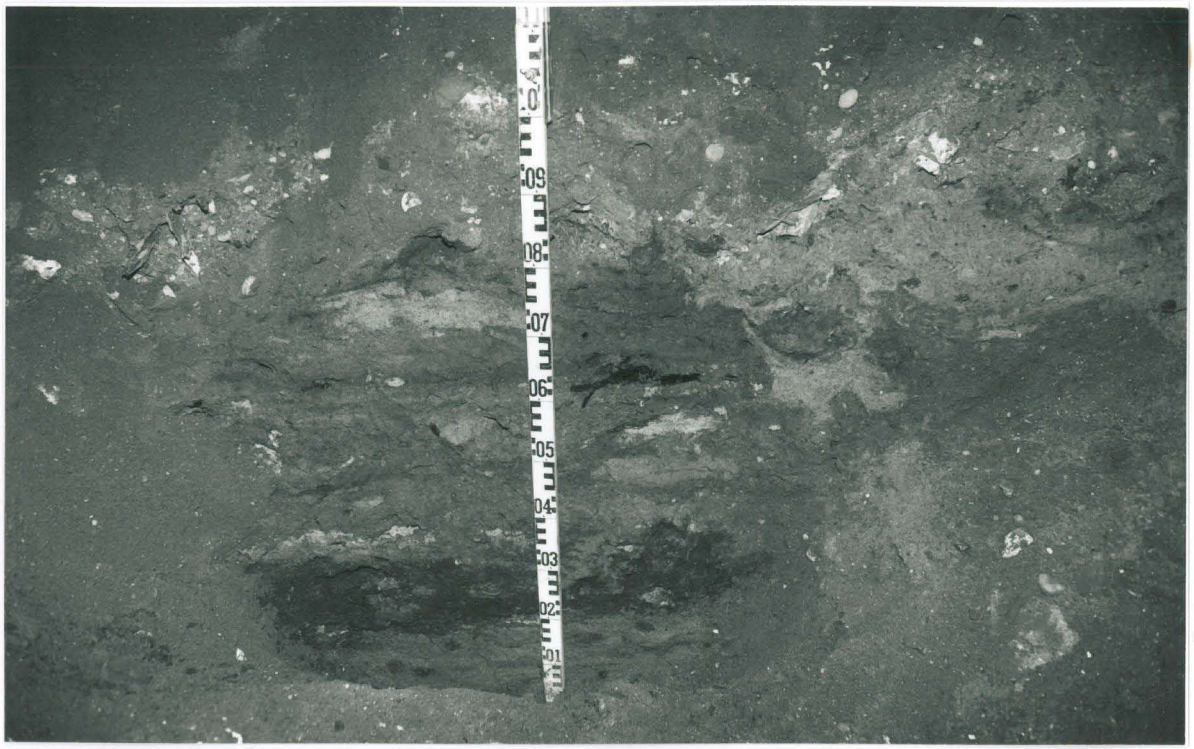

f. 271 462
Kuva 77. Huone E. Lähikuva edellisen profiilin alaosasta. Kuva luoteesta. 23.3.1998.

f. 271 333
Kuva 78. Huone F. Huoneen pohjoisseinän äärelle kaivettu kaivanto. Pohjoisseinän perustukset on tiivistetty injektointia varten. Kuva kaakosta. 5.2.1998.

f. 271 328
Kuva 79. Huone F. Edellinen tilanne. Kuva idästä. 5.2.1998.

f. 271 329
Kuva 80. Huone F. Lähikuva kaivannon eteläseinästä. Kuva pohjoisesta. 5.2.1998.

f. 271 398
Kuva 81. Huone F. Huoneen länsiseinää murretaan putkitunnelin kohdalta ja tulevan huoneen E profiilin 2 kohdalta. Kuva lounaasta. 19.2.1998.

f. 271 405
Kuva 82. Huone F. Koekuoppa kaivannon pohjalla. Kuva lännestä. 23.2.1998.

f. 271 408
Kuva 83. Huone F. Kaivannon eteläseinän profiilia. Kuva pohjoisesta. 23.2.1998.

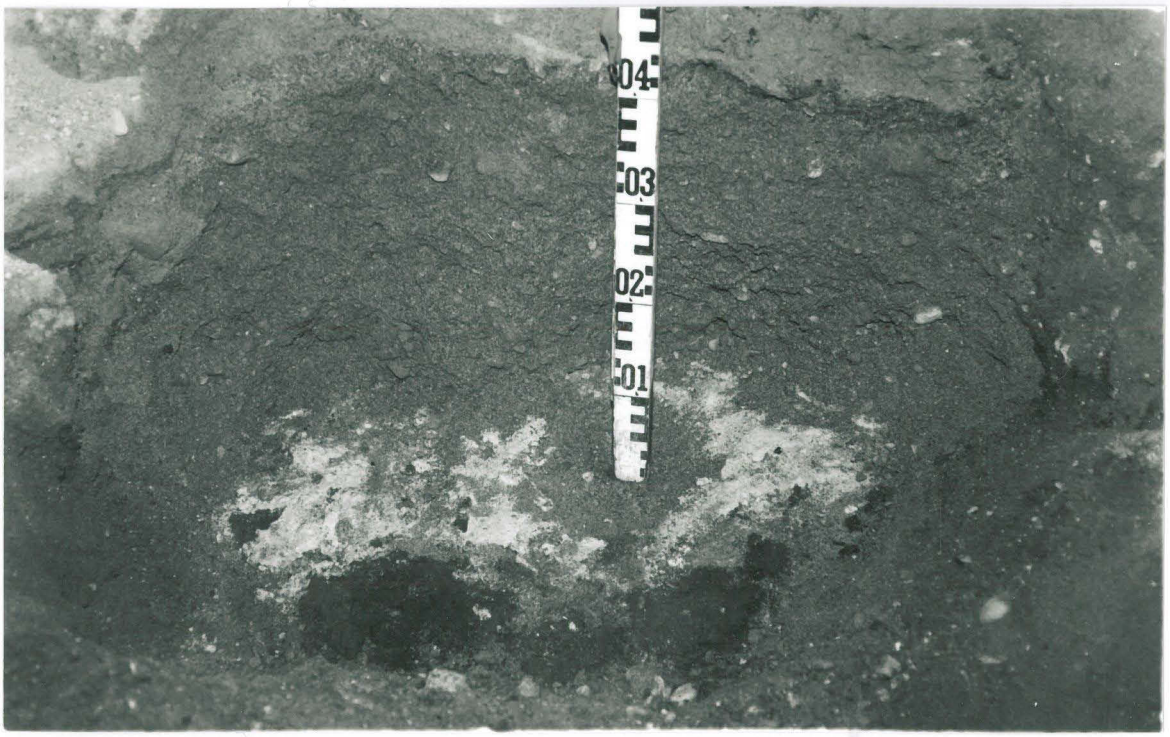

f. 271 409
Kuva 84. Huone F. Lähikuva edellisen profiilin alaosasta. Kuva pohjoisesta. 23.2.1998.

f. 271 332
Kuva 85. Huone G. Yleiskuva pohjoisseinän äärellä sijainneesta kaivannosta. Kuva etelästä. 5.2.1998.

f. 271 331
Kuva 86. Huone G. Edellinen tilanne. Kuva idästä. 5.2.1998.

f. 271 330
Kuva 87. Huone G. Edellinen tilanne. Latan takana oleva seinä kuuluu huoneen sisällä sijainneeseen huoneeseen. Kuva lännestä. 5.2.1998.

f. 271 376
Kuva 88. Huone G. Huoneen itäpää. Vasemmalla edellä mainittu huonetila. Kuva lännestä. 10.2.1998.

f. 271 375
Kuva 89. Huone H. Yleiskuva huoneesta lattiapinnointeen poiston jälkeen. Kuva etelästä. 10.2.1998.

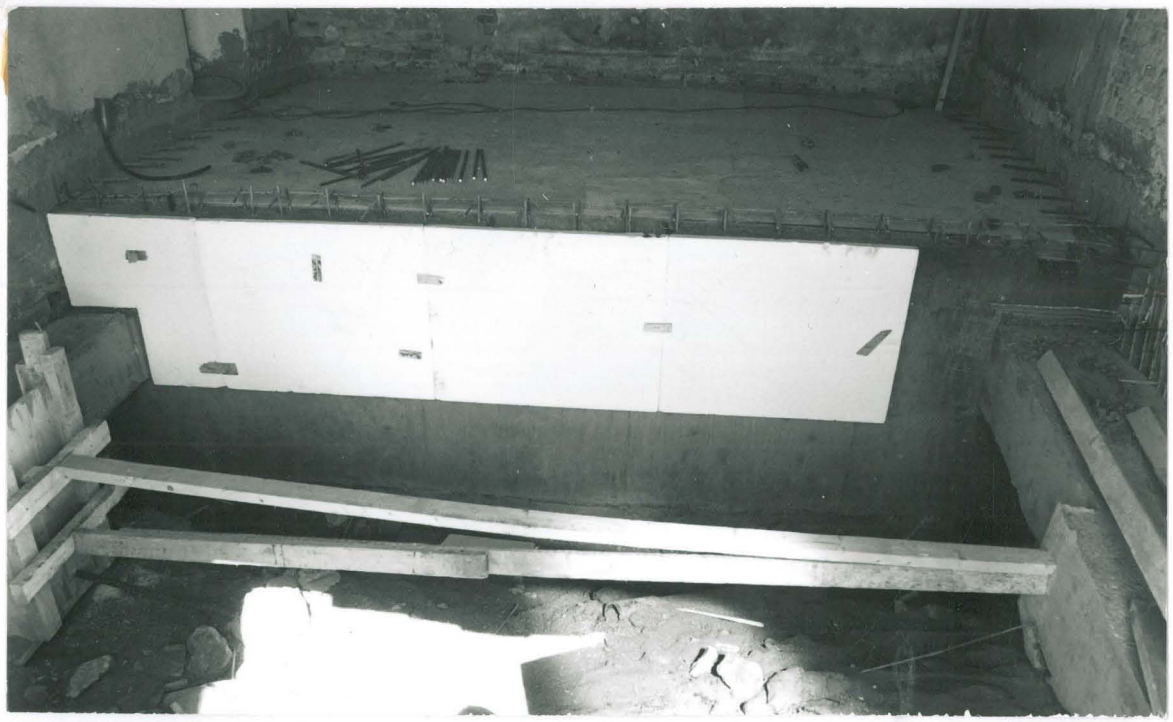

f. 272 102
Kuva 90. Huone H. Yleiskuva valetusta putkitunnelista ulkopuolelta. Kuva etelästä. 27.5.1998

f. 271 378
Kuva 91. Huone I. Pohjoisseinän äärelle kaivetun kaivannon pohjalta esiin tullut autojen voitelukuoppa. Kuva koillisesta. 11.2.1998.

f. 271 382
Kuva 92. Huone I. Voitelukuoppa kaivettuna enemmän esiin ja osittain purettuna. Kuva koillisesta. 11.2.1998

f. 271 381
Kuva 93. Huone I. Edellinen tilanne. Kuva pohjoisesta.
11.2.1998.

f. 271 380
Kuva 94. Huone I. Tiilirakenteen pohjoisseinä. Kuva idästä.
11.2.1998.

f. 271 379

Kuva 95. Huone I. Tiilirakenteen pohjoisseinä. Kuva lännestä. 11.2.1998.

f. 272 097
Kuva 96. Huone I. Yleiskuva putkitunnelista huoneesta I käsin. 27.5.1998.

f. 272 100
Kuva 97. Huone J. Huoneen länsiseinää louhitaan putkitunnelin kohdalta. Kuva etelästä. 27.5.1998

f. 271 377
Kuva 98. Huone K. Yleiskuva huoneesta talousrakennuksen 1. kerroksen ainoan puulattian ollessa purettuna. Kuva lännestä. 10.2.1998.

f. 271 393
Kuva 99. Huone K. Lattiavasoja huoneen eteläseinän äärellä. Kuva luoteesta. 13.2.1998.

f. 271 373
Kuva 100. Huone K. Lähikuva tuohella vuoratusta lattiavasasta. Kuva lännestä. 10.2.1998.

f. 272 101
Kuva 101. Huone K. Huone tyhjennettynä pohjasyvyytensä saakka. Pohjalla on kivilatomustaso. Kuva lännestä. 27.5.1998.

f. 271 369
Kuva 102. Huone L. Pohjoisseinän äärelle tehty kaivanto. Kuva idästä. 10.2.1998.

f. 271 371
Kuva 103. Huone L. Edellinen tilanne. Oikealla näkyy perustusten läpi menevä lankkuränni. Kuva idästä. 10.2.1998.

f. 271 370
Kuva 104. Huone L. Huoneen pohjoisseinän perustuksen läpi mennyt lattian alapuolinen lankkuränni. Kuva kaakosta. 10.2.1998.

f. 271 372
Kuva 105. Huone L. Lähikuva lankkuränniстä. Kuva etelästä. 10.2.1998.

f. 271 374

Kuva 106. Huone L. Itäseinän äärelle tehty kaivanto. Kuva etelästä. 10.2.1998.

f. 271 363

Kuva 107. Huone L. Edellinen tilanne. Kuva pohjoisesta. 10.2.1998.

f. 271 364
Kuva 108. Huone L. Huoneen eteläosaa tyhjennyksen aikana. Kuva idästä. 9.2.1998.

f. 271 390
Kuva 109. Huone L. Huoneen eteläosasta paljastunut viemärikaivo. Kuva luoteesta. 13.2.1998.

f. 271 389
Kuva 110. Huone L. Huoneen perustattoman eteläseinän alla olevia hiekkakerroksia. Kuva pohjoisesta. 13.2.1998.

f. 271 388
Kuva 111. Huone L. Länsiseinän perustuksen keskiosissa ollut tiilikaari. Kuva idästä. 13.2.1998.

f. 271 400
Kuva 112. Huone L. Itäseinän äärellä ollut kaivanto syvennettynä ja perustus tiivistettynä ja injektoituna. Kuva luoteesta. 19.2.1998.

f. 271 399
Kuva 113. Huone L. Edellinen tilanne. Kuva pohjoisesta. 19.2.1998.

f. 272 096
Kuva 114. Huoneet L ja M. Yleiskuva huoneiden välisen seinän purkamisen jälkeen. Kuva luoteesta. 27.5.1998.

f. 271 438
Kuva 116. Piha. Yleiskuva. Kuva idästä. 12.3.1998.

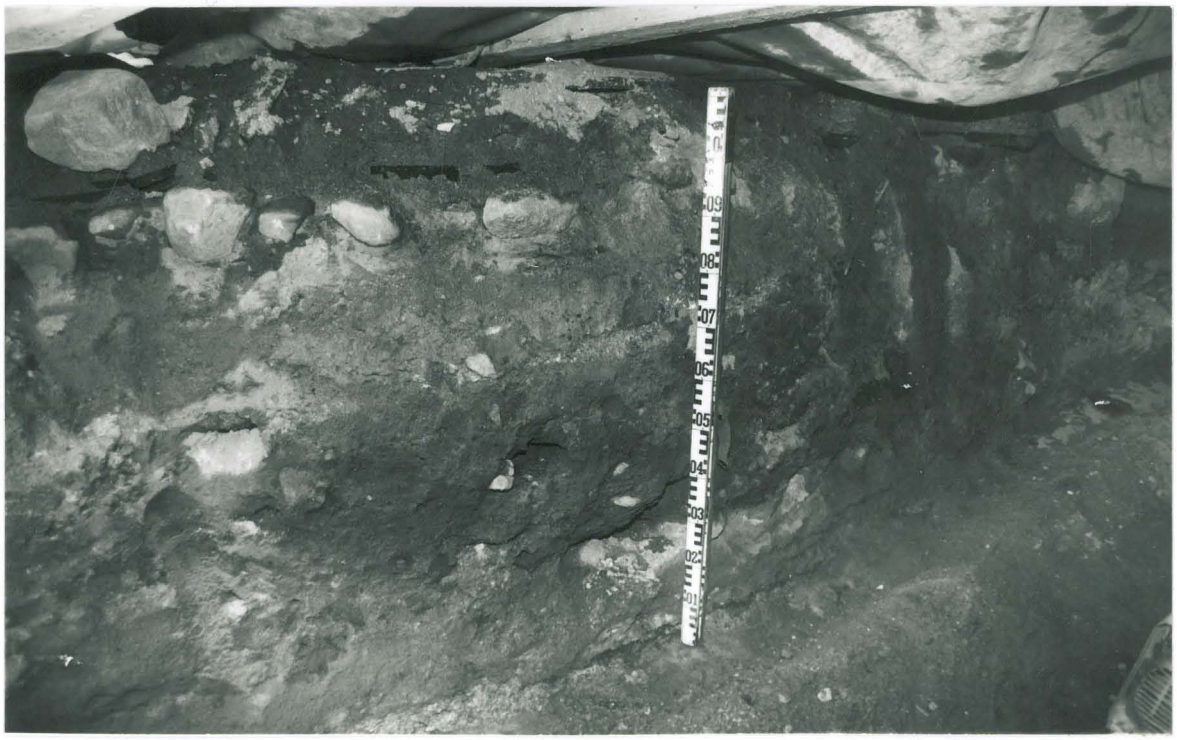

f. 271 361
Kuva 117. Piha. Päävartion puoleinen piha talousrakennuksen länsisiiven ajokäytävän eteläpuolella. Seinän perustuksen vahvistamiseksi tehdyn kaivannon eteläprofiilin itäosa. Kuva koillisesta. 9.2.1998.

f. 271 357
Kuva 118. Piha. Edellisen profiilin länsiosa. Kuva koillisesta. 9.2.1998.

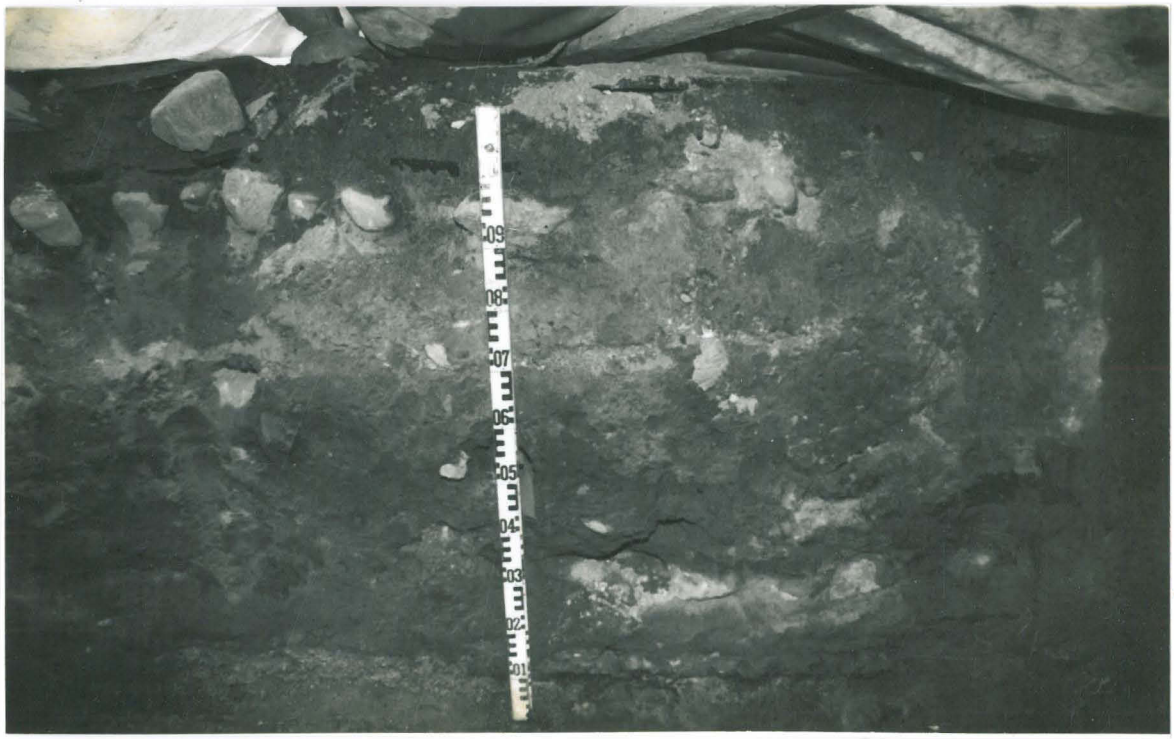

f. 271 360
Kuva 119. Piha. Edellisen profiilin itäpää. Kuva pohjoisesta. 9.2.1998.

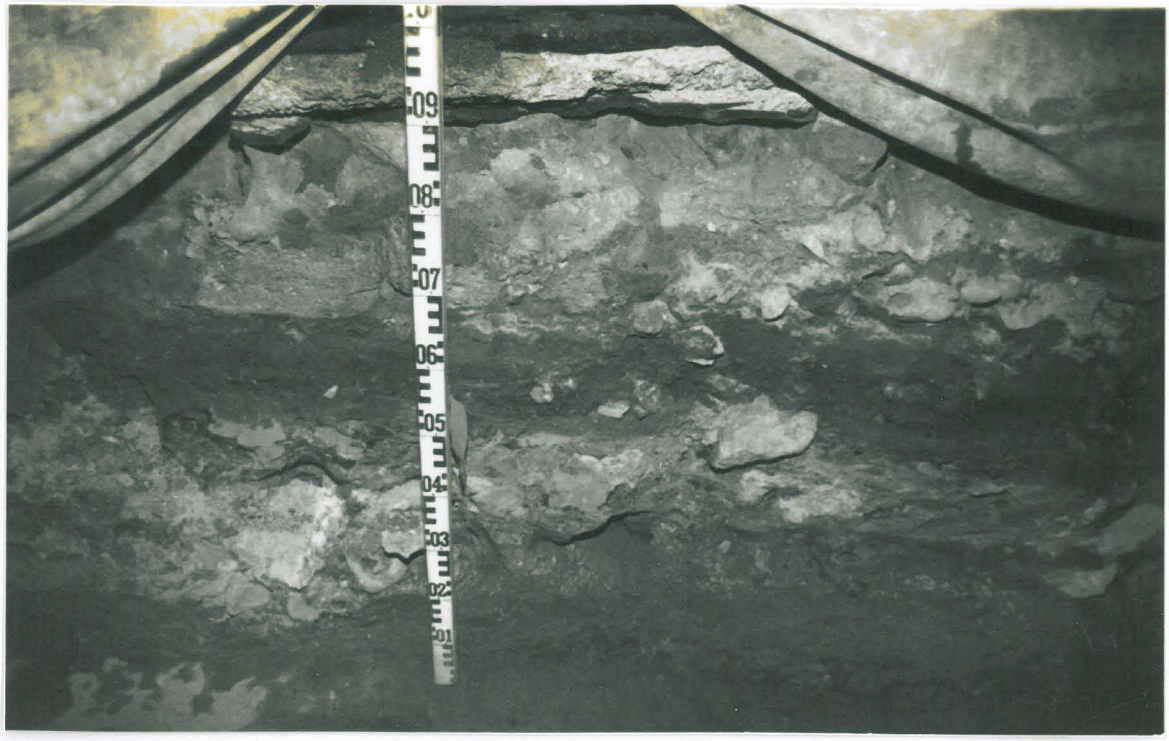

f. 271 359
Kuva 120. Piha. Edellisen profiilin keskiosa. Kuva pohjoisesta. 9.2.1998.

f. 271 358
Kuva 121. Piha. Edellisen profiilin länsipää. Kuva koillisesta. 9.2.1998.

f. 271 362
Kuva 122. Piha. Lähikuva edellisen profiilin länsipäästä. Kuva pohjoisesta. 9.2.1998.

f. 271 387
Kuva 123. Piha. Rakennuksen vajavaista perustusta huoneen A kohdalla. Perustuksen läpi on viety joskus aiemmin putket. Kuva idästä. 13.2.1998.

f. 271 347

Kuva 124. Piha. Länsisiiven itäseinän äärelle tehty kaivanto seinän perustuksen vahvistamista, paalutusta ja seinäpalkin tekoa varten huoneiden A ja B kohdalla. Kuva pohjoisesta. 6.2.1998.

f. 271 346

Kuva 125. Piha. Edellisen kaivannon itäprofiilin pohjoispää, profiili 1, huoneen B kohdalla. Talousrakennuksen pihakiveystaso näkyy profiilissa, jonka päällä lähinnä hiekkakasa. Kuva luoteesta.

f. 271 430

Kuva 126. Piha. Edellinen kaivanto paalutuksen jälkeen. Kuva pohjoisesta.

f. 271 489
Kuva 127. Piha. Pohjoissiiven eteläseinän äärellä sijainneen kaivannon eteläprofiili, profiili 2, huoneiden E-F kohdalla. Kuva luoteesta 7.5.1998.

f. 271 488
Kuva 128. Piha. Lähikuva edellisestä profiilista. Kuva pohjoisesta. 7.5.1998.

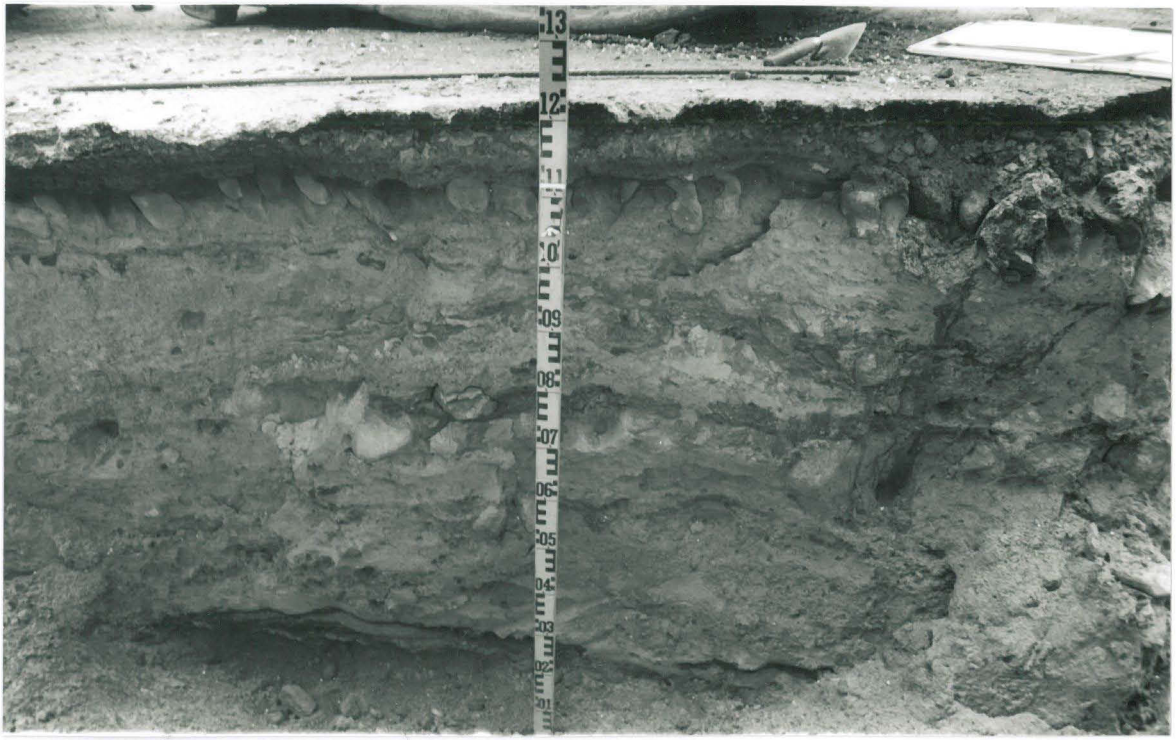

f. 271 486
Kuva 129. Piha. Pohjoissiiven eteläseinän äärellä sijainneen kaivannon eteläprofiili, profiili 3, huoneen G kohdalla. Kuva luoteesta 21.4.1998.

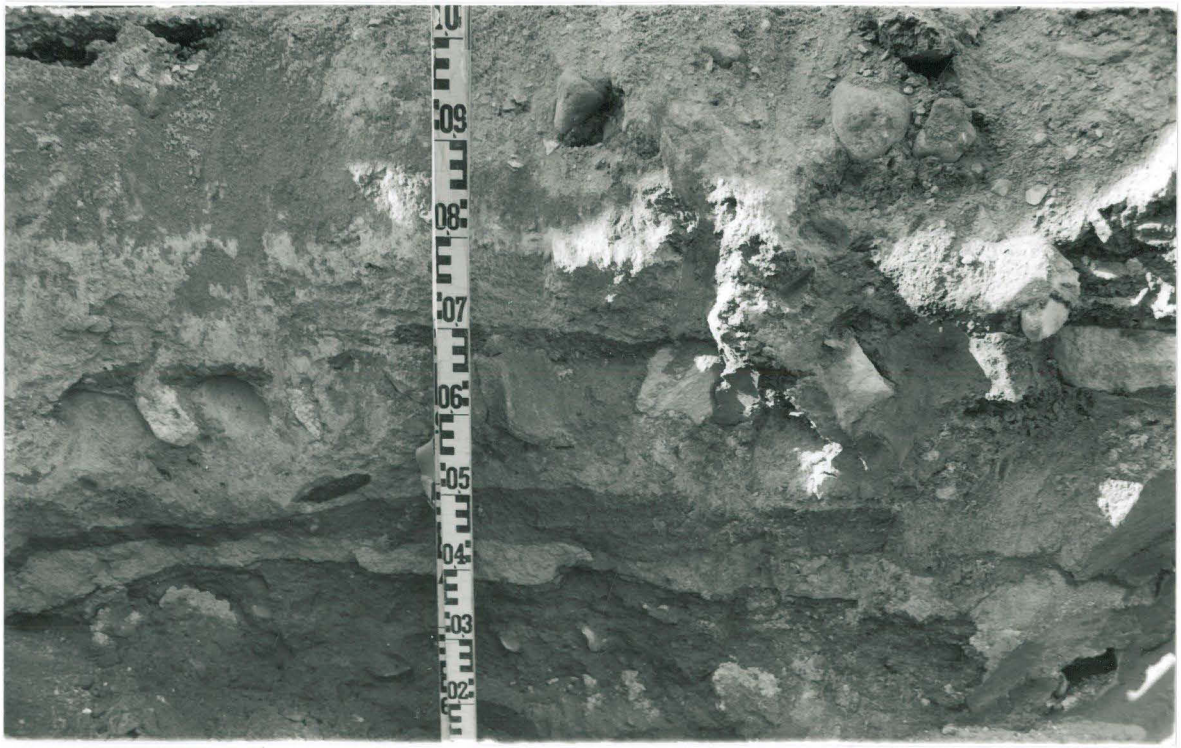

f. 271 487
Kuva 130. Piha. Pohjoissiiven eteläseinän äärellä sijainneen kaivannon eteläprofiilia huoneen G kohdalla. Kuva pohjoisesta. 17.4.1998.

f. 271 477
Kuva 131. Piha. Pohjoissiiven eteläseinän kaivannon profiilia huoneen G kohdalla. Kuva koillisesta. 3.4.1998.

f. 271 476
Kuva 132. Piha. Lähikuva edellisestä profiilista. Kuva koillisesta. 3.4.1998.

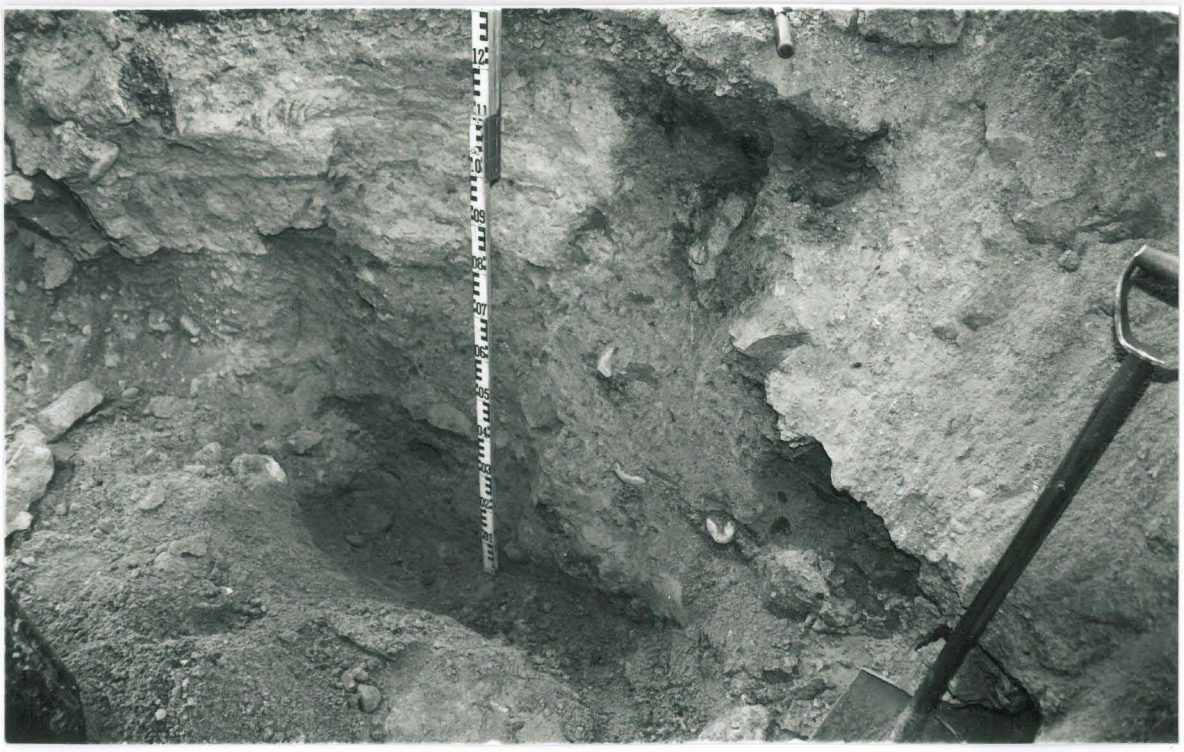

f. 271 475
Kuva 133. Piha. Edellinen tilanne. Kuva luoteesta.
3.4.1998.

f. 271 479
Kuva 134. Piha. Pohjoissiiven eteläseinän kaivanto huoneiden F-G kohdalla. Kuva idästä.
7.4.1998.

f. 271 474

Kuva 135. Piha. Pohjoissiiven eteläseinän kaivanto huoneiden H-J kohdalla. Kuva lännestä. 3.4.1998.

f. 271 473

Kuva 136. Piha. Lähikuva eteläprofiilista, profiilista 4, huoneen J kohdalla. Kuva pohjoisesta. 3.4.1998.

f. 271 483
Kuva 137. Piha. Itäsiiven länsiseinän äärellä sijainnut kaivanto huoneiden L ja M kohdalla. Kuva pohjoisesta. 17.4.1998.

f. 271 485
Kuva 138. Piha. Kaivannon länsiprofiili, profiili 5, huoneen M kohdalla. Kuva koillisesta. 17.4.1998.

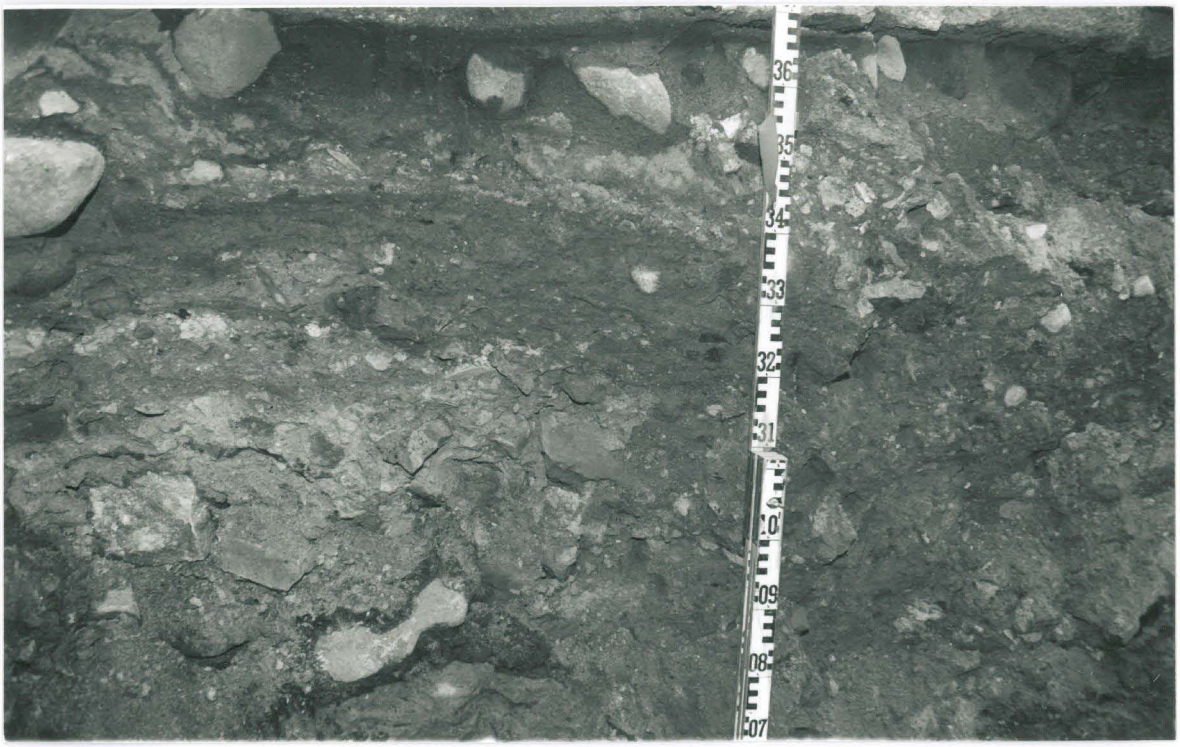

f. 271 484
Kuva 139. Piha. Edellinen tilanne. Kuva kaakosta. 8.5.1998.

f. 271 416
Kuva 140. Mariankatu. Yleiskuva Mariankadun puoleisesta työmaasta. Kuva lounaasta. 24.2.1998.

f. 271 417
Kuva 141. Mariankatu. Yleiskuva länsisiiven länsiseinän äärellä seinän perustusten vahvistamista, paalutusta ja seinäpalkin tekoa varten tehdystä kaivannosta huoneiden B-D kohdalla. Kuva etelästä. 24.2.1998.

f. 271 410

Kuva 142. Mariankatu. Kaivanto huoneiden B-C kohdalla. Pohjalla on esillä alempi pihakiveystaso. Ylemmän pihakiveyksen kiviä on säilynyt kuvan vasemmassa reunassa muoviputken alapuolella. Kuva etelästä. 24.2.1998.

f. 271 411

Kuva 143. Mariankatu. Kaivannon eteläpää huoneen B kohdalla. Kuva ylhäältä etelästä. 24.2.1998.

f. 271 415

Kuva 144. Mariankatu. Kaivannon eteläpään länsiprofiilia huoneen B eteläseinän kohdalla. Kuopan pohjalla näkyy puhdas hiekka. Kuva idästä. 24.2.1998.

f. 271 414
Kuva 145. Mariankatu. Kaivannon länsiprofiilia huoneen B kohdalla. Kuva kaakosta. 24.2.1998.

f. 271 412
Kuva 146. Mariankatu. Kaivannon länsiprofiilia huoneen C kohdalla entisen rakennuksen kivijalan kohdalla. Kuva eteläkaakosta. 24.2.1998.

f. 271 413
Kuva 147. Mariankatu. Kaivanto huoneiden C-B kohdalla. Etualalla näkyy vanhan rakennuksen kivijalkaa. Kuva pohjoisesta. 24.2.1998.

f. 271 421
Kuva 148. Mariankatu. Syvennetty kaivanto välittömästi kivijalan eteläpuolella huoneen C kohdalla. Kuva etelä-kaakosta. 25.2.1998.

f. 271 420
Kuva 149. Mariankatu. Lähikuva edellisestä kohdasta. Kuva kaakosta. 25.2.1998.

f. 271 422
Kuva 150. Mariankatu. Kaivannon eteläpäähän tehty laajennusosa huoneen A kohdalla. Kaivannon eteläpäässä näkyy mahdollisen vanhan rakennuksen kivijalkaa ja sen takana ylempi pihakiveystaso ja latan takana alempi pihakiveystaso. Kuva eteläkaakosta. 25.2.1998.

f. 271 423

Kuva 151. Mariankatu. Edellinen kohta. Kuvassa näkyvät molemmat pihakiveystasot. Ylempi pihakiveystaso näkyy muoviputken alapuolella. Kuva pohjoiskoillisesta. 25.2.1998.

f. 271 425

Kuva 152. Mariankatu. Edellinen tilanne. Vanha kivijalka sijaitsee kaivannon päässä. Kuva pohjoiskoillisesta. 25.2.1998.

f. 271 424
Kuva 153. Mariankatu. Laajennusosan eteläpää. Kuva pohjoiskoillisesta. 25.2.1998.

f. 271 426
Kuva 154. Mariankatu. Kaivannon laajennusosa. Kuva ylhäältä eteläkaakosta. 25.2.1998.

f. 271 427
Kuva 155. Mariankatu. Kaivannon laajennusosan eteläpää kaivettuna syvemmälle. Kuva kaakosta. 25.2.1998.

f. 271 428
Kuva 156. Mariankatu. Kaivannon laajennusosan eteläpään länsiprofiili. Kuva idästä. 25.2.1998.

f. 271 429
Kuva 157. Mariankatu. Kaivanto huoneen D kohdalla. Kuva pohjoiskoillisesta. 24.2.1998.

f. 271 469
Kuva 158. Aleksanterinkatu. Yleiskuva talousrakennuksesta Aleksanterinkadun ja Meritullintorin puolelta. Kuva koillisesta. 27.3.1998.

f. 271 450

Kuva 159. Aleksanterinkatu. Talousrakennuksen pohjoissiiven pohjoisseinän äärelle perustuksen vahvistamista, paalutusta ja seinäpalkin tekoa varten tehty kaivanto. Kuva lännestä. 20.3.1998.

f. 271 465

Kuva 160. Aleksanterinkatu. Edellinen alue. Kuvassa näkyy huoneen D kohdalla sijainnut koekuoppa. Kuva lännestä. 24.3.1998.

f. 271 464
Kuva 161. Aleksanterinkatu. Huoneen D kohdalle tehdyn koekuopan 1 länsiprofiili. Kuva idästä. 24.3.1998.

f. 271 463
Kuva 162. Aleksanterinkatu. Edellinen kuoppa ennen profiilin puhdistamista. Kuva idästä. 24.3.1998.

f. 271 460
Kuva 163. Aleksanterinkatu. Huoneen E kohdalla sijainneen koekuopan 2 länsiprofiili. Kuva idästä. 23.3.1998.

f. 271 448
Kuva 164. Aleksanterinkatu. Vuoden 1808 paloa edeltävää katukiveystä kaivannon pohjalla huoneen F kohdalla. Kuva lännestä. 20.3.1998.

f. 271 449

Kuva 165. Aleksanterinkatu. Lähikuva kiveyksestä huoneen F kohdalla. Kuva lännestä. 20.3.1998.

f. 271 451
Kuva 166. Aleksanterinkatu. Edellisen kiveyksen länsipäähän tehty koekuoppa 3 alkuvaiheesaan. Kuva idästä. 20.3.1998.

f. 271 452
Kuva 167. Aleksanterinkatu. Edellisen kuopan länsiprofiili loppuvaiheessa. Kuva idästä. 20.3.1998.

f. 271 459
Kuva 168. Aleksanterinkatu. Koekuopan 4 länsiprofiili huoneiden F ja G väliseinän kohdalla. Kuva idästä. 23.3.1998.

f. 271 467
Kuva 169. Aleksanterinkatu. Koekuopan 5 pohjoisprofiili huoneen I kohdalla. Kuva lounaasta. 24.3.1998.

f. 271 466
Kuva 170. Aleksanterinkatu. Lähikuva profiilista. Kuva etelästä. 24.3.1998.

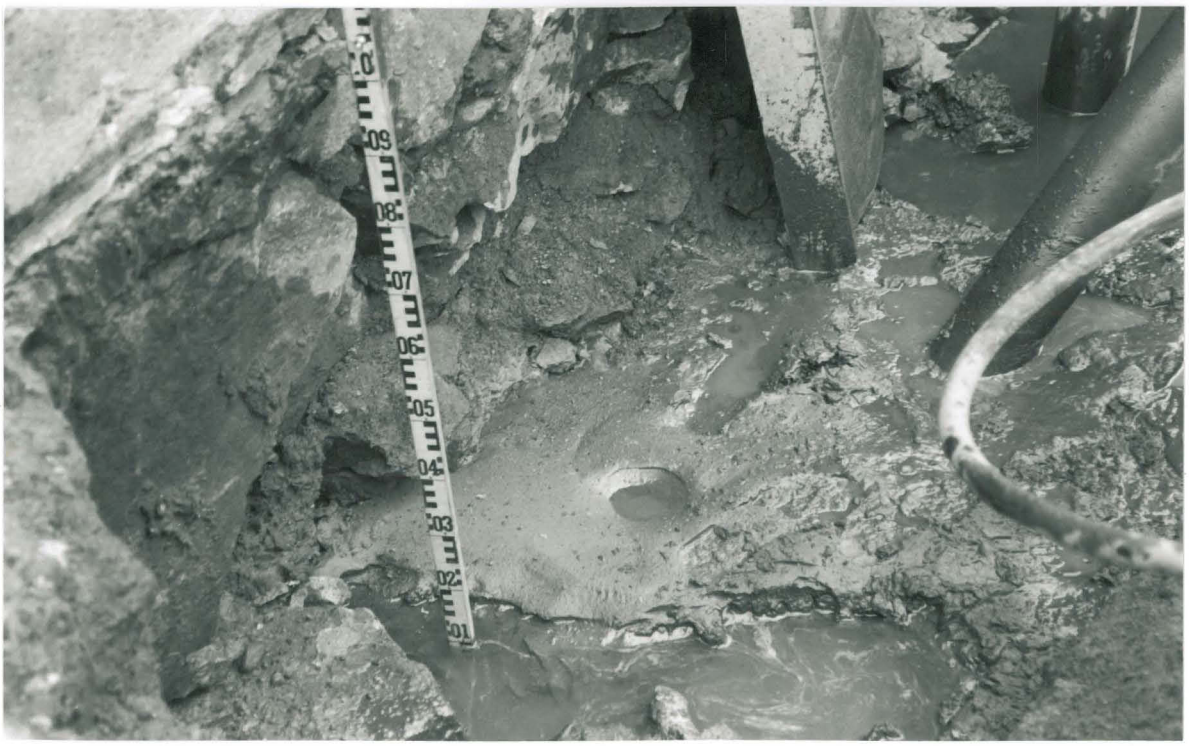

f. 271 468
Kuva 171. Aleksanterinkatu. Kaivanto huoneen K kohdalla. Kaivannon pohjalla näkyy rakennuksen kivijalkaa leveämpi kivilatomus, jota myös huoneessa K. Kuva koillisesta. 25.3.1998.

f. 271 470
Kuva 172. Aleksanterinkatu. Yleiskuva kaivannon itäpäästä. Kuva idästä. 27.3.1998.

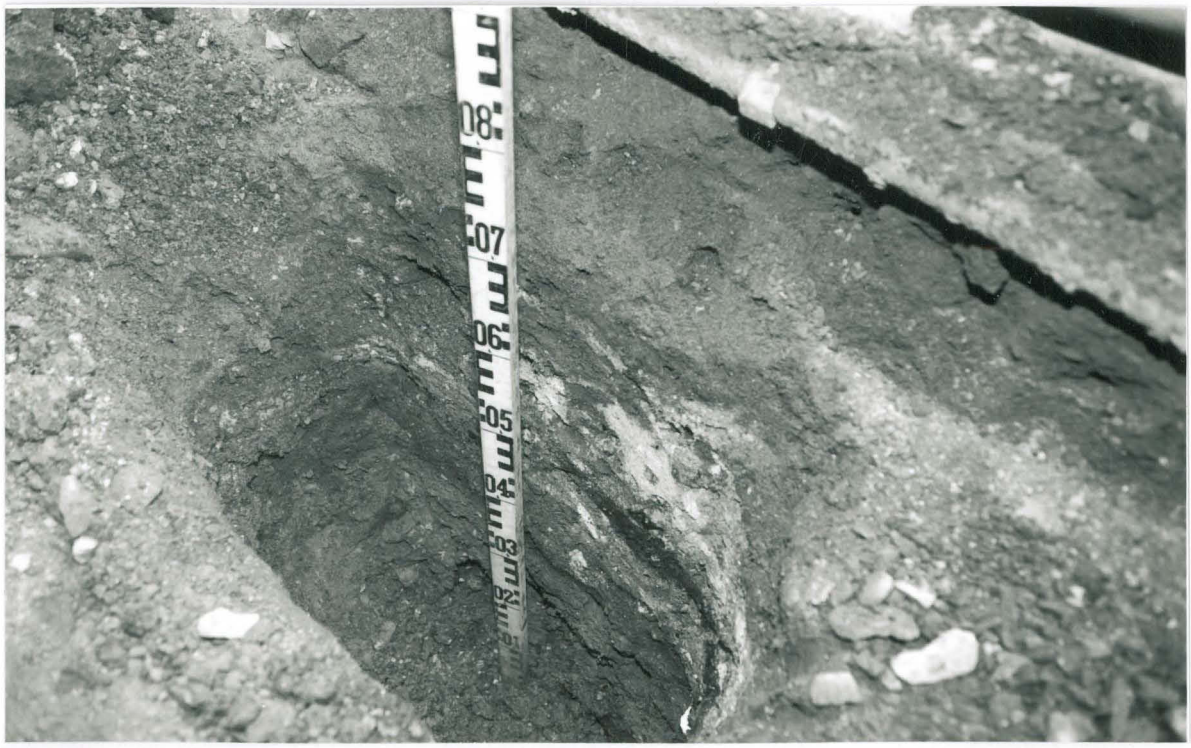

f. 271 471
Kuva 173. Aleksanterinkatu. Koekuopan 6 pohjoisprofiili huoneen J kohdalla. 27.3.1998.

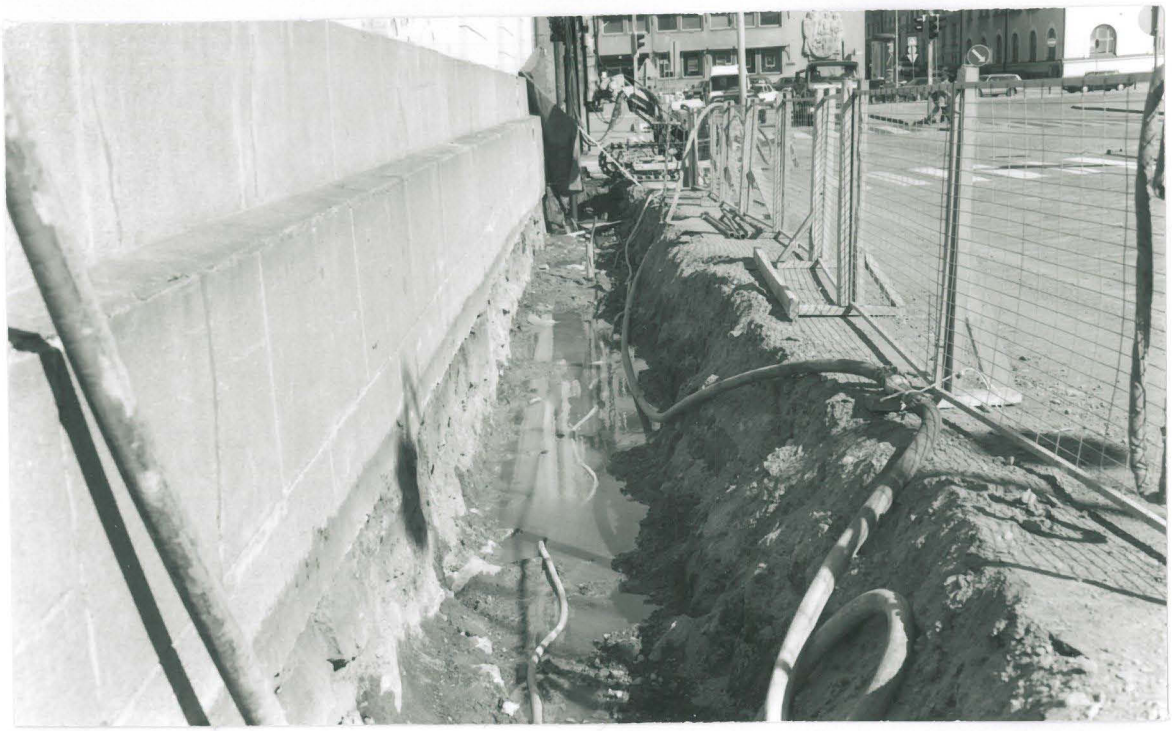

f. 272 096
Kuva 174. Meritullintori. yleiskuva itäsiiven äärelle perustusten vahvistamiseksi, paaluttamiseksi ja seinäpalkin tekoa varten tehdystä kaivannosta. kuva etelästä.

f. 272 153
Kuva 175. Piha. Rakennustelineet on laitettu paikoille. Kuva idästä.

f. 272 115
Kuva 176. Piha. Asfaltipinnan alapuolisia koneellisesti irrotettuja jäätyneitä paloja, joissa näkyy vanhempaa pihakiveystä.

f. 272 116
Kuva 177. Piha. Edellistä pihakiveystä vielä paikoillaan. Yläpuolelta on poistettu hiekka ja asfaltikerros.

f. 272 117
Kuva 178. Piha. Pihaa on kaivettu alemmaksi edellisestä tilanteesta. Kuva idästä.

f. 272 120
Kuva 179. Piha. Edellinen tilanne. Kuva lännestä.

f. 272 118
Kuva 180. Piha. Päävartion puretun tiilimuurin kiviperustus pihan etelälaidassa. Kuva idästä.

f. 272 119
Kuva 181. Piha. Pihakiveystä sijaitsee paikoillaan aivan asfaltipinnan alla pihan länsiosassa.

f. 272 121
Kuva 182. Piha. Pihan koillisinta sadevesikaivoa huoneen I edessä asetetaan paikoilleen. Kuva kaakosta.

f. 272 122
Kuva 183. Piha. Edellisen kaivannon eteläprofiili, jossa on pelkästään uudempaa, 1800 luvun alun, täytemaata. Kuva luoteesta.

f. 272 133
Kuva 184. Piha. Pihan keskiosan itä-länsisuuntainen kaivanto. Kuva lounaasta.

f. 272 132
Kuva 185. Piha. Edellinen kaivanto. Oikealla näkyy kuvan 182 kaivo. Kuva idästä.

f. 272 131
Kuva 186. Piha. Edellistä kaivantoa kaivetaan. Kuva kaakosta.

f. 272 130
Kuva 187. Piha. Edellisen kaivannon pohjoisprofiilia, jossa on vain uudempia täytekerroksia. Kuva etelästä.

f. 272 129
Kuva 188. Piha. Profiilikaivanto 6 pihan keskellä. Kuva pohjoisesta.

f. 272 128
Kuva 189. Piha. Edellinen kaivanto. Kuva etelästä.

f. 272 127
Kuva 190. Piha. Edellisen kaivannon itäseinän profiilia. Kuva lännestä.

f. 272 126
Kuva 191. Piha. Kaivannon pohjakerroksen puusilppua hiekkakasassa.

f. 272 124
Kuva 192. Piha. Profiilikaivanto 7 pihan keskiosan pohjois-osassa. Kuva kaakosta.

f. 272 125
Kuva 193. Piha. Edellisen kaivannon länsiprofiilia keskiosastaan. Kuva idästä.

f. 272 123
Kuva 194. Piha. Edellisen kaivannon pohjoispää. Kuva kaakosta.

f. 272 135
Kuva 195. Piha. Profiilikaivanto 8 pihan keskellä länsiosassa. Kuva idästä.

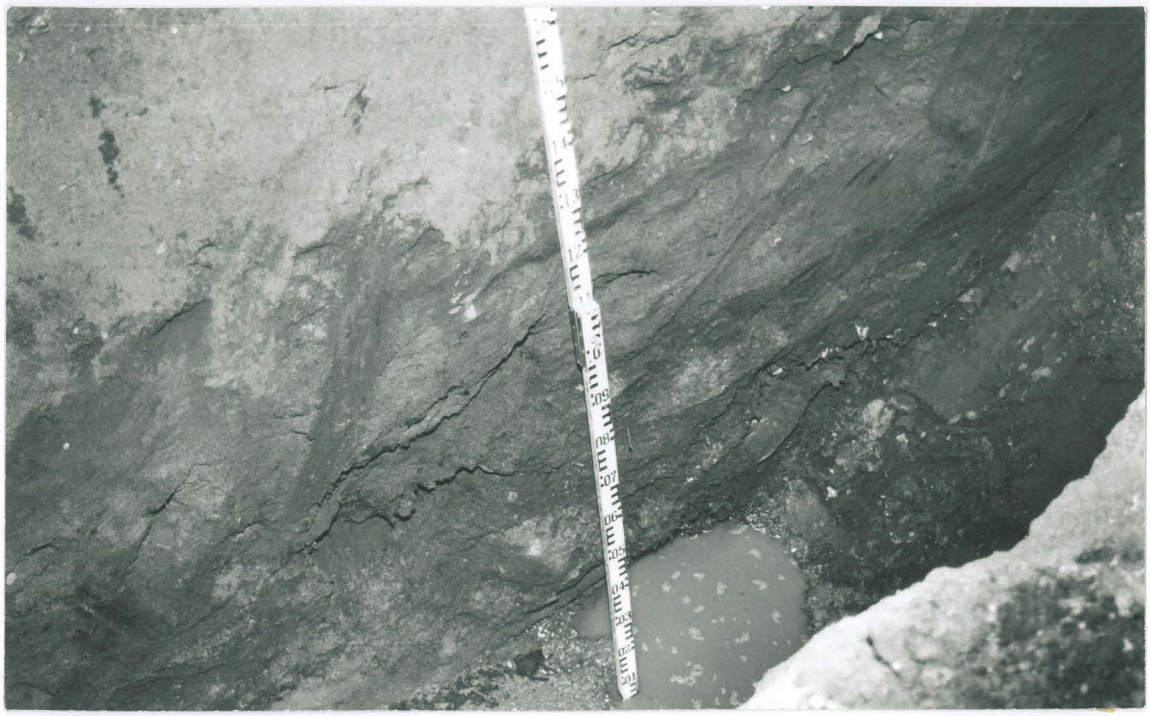

f. 272 134
Kuva 196. Piha. Edellisen kaivannon länsipään pohjoisprofiilia. Kuva lounaasta.

f. 272 136
Kuva 197. Piha. Profiilikaivanto 11:stä lounaaseen jatkunut kaivanto pihan lounaiskulmassa. Kuva koillisesta.

f. 272 137
Kuva 198. Piha. Edellisen kaivannon länsiseinää. Kuva idästä.

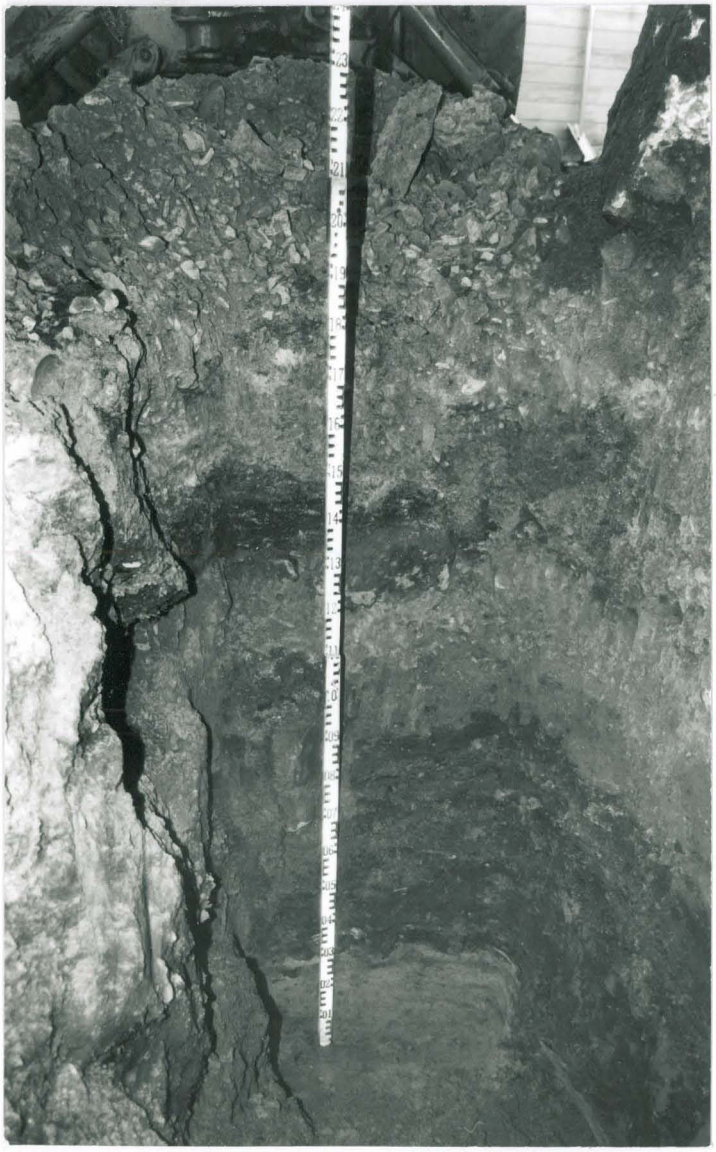

f. 272 138
Kuva 199. Piha. Edellisen kaivannon itä- ja pään pohjoisprofiilia. Kuva lounaasta.

f. 272 139
Kuva 200. Piha. Edellisen profiilin alaosa. Kuva lounaasta.

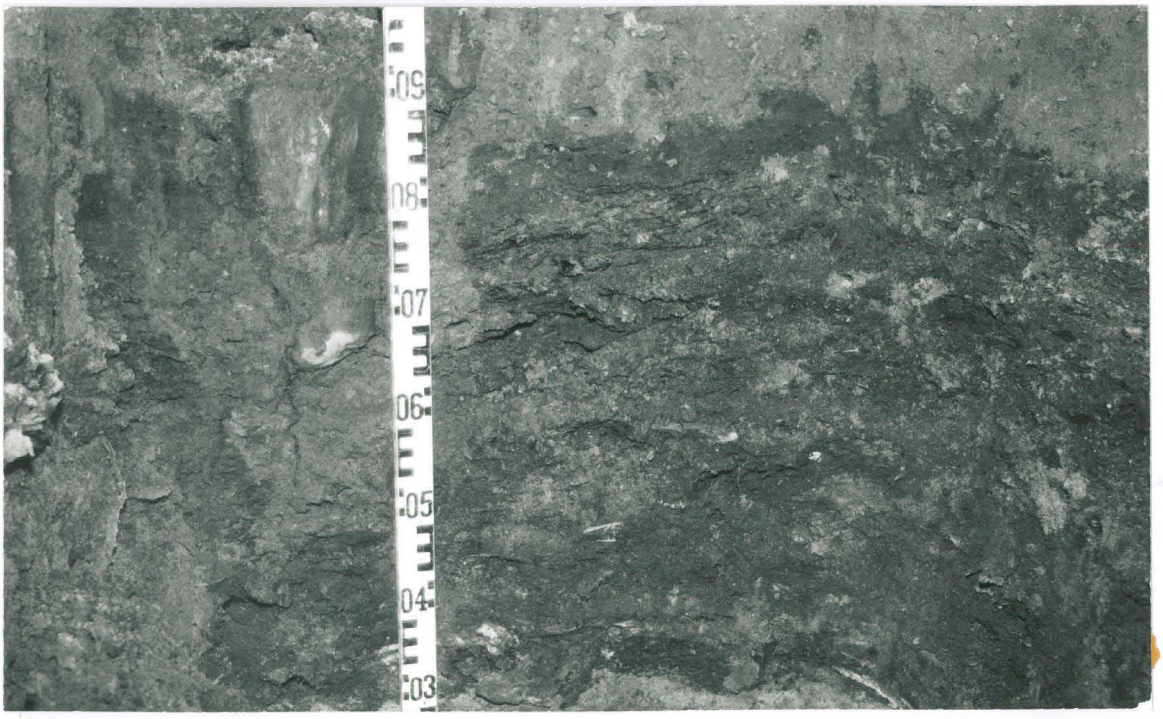

f. 272 140
Kuva 201. Piha. Edellisen profiilin alin puusilppukerros. Kuva lounaasta.

f. 272 141
Kuva 202. Piha. Profiilikaivanto 11 pihan lounaiskulmassa. Kuva etelästä.

f. 272 142
Kuva 203. Piha. Edellinen profiili. Kuva koillisesta.

f. 272 143
Kuva 204. Piha. Edellisen profiilin koillispää. Kuva koillisesta.

f. 272 146
Kuva 205. Piha. Edellisen profiilin lounaispää. Kuva koillisesta.

f. 272 145
Kuva 206. Piha. Edellisen profiilin keski osan lounaispuoli. Kuva kaakosta.

f. 272 144
Kuva 207. Piha. Edellisen profiilin keskiosan koillispuoli. Kuva etelästä.

f. 272 147
Kuva 208. Piha. Edellisen profiilin koillispään jyväkeskittymä. Kuva idästä.

f.272 148
Kuva 209. Piha. Profiilikaivanto 12 pihan lounaiskulmassa. Kuva idästä.

f. 272 149
Kuva 210. Piha. Edellisen kaivannon eteläprofiilia. Kuva pohjoisesta.

f. 272 106
Kuva 211. Päävartio. Rakennuksen länsisiiven pohjoinen käytävä lattiatyhjennyksen aikana. Kuva idästä.

f. 272 107
Kuva 212. Päävartio. Edellisen käytävän itäpää kaivattuna kallioon saakka. Kuva idästä.

f. 272 112
Kuva 213. Päävartio, huone C. Huoneen pohjalla sijainnut louhimalla tehty kouru kalliossa. Kuva lännestä.

f. 272 113
Kuva 214. Päävartio, huone C. Lähikuva edellisestä. Kuva lännestä.

f. 272 109
Kuva 215. Päävartio, huone D. Huoneen lounaiskulma. Kuva pohjoisesta.

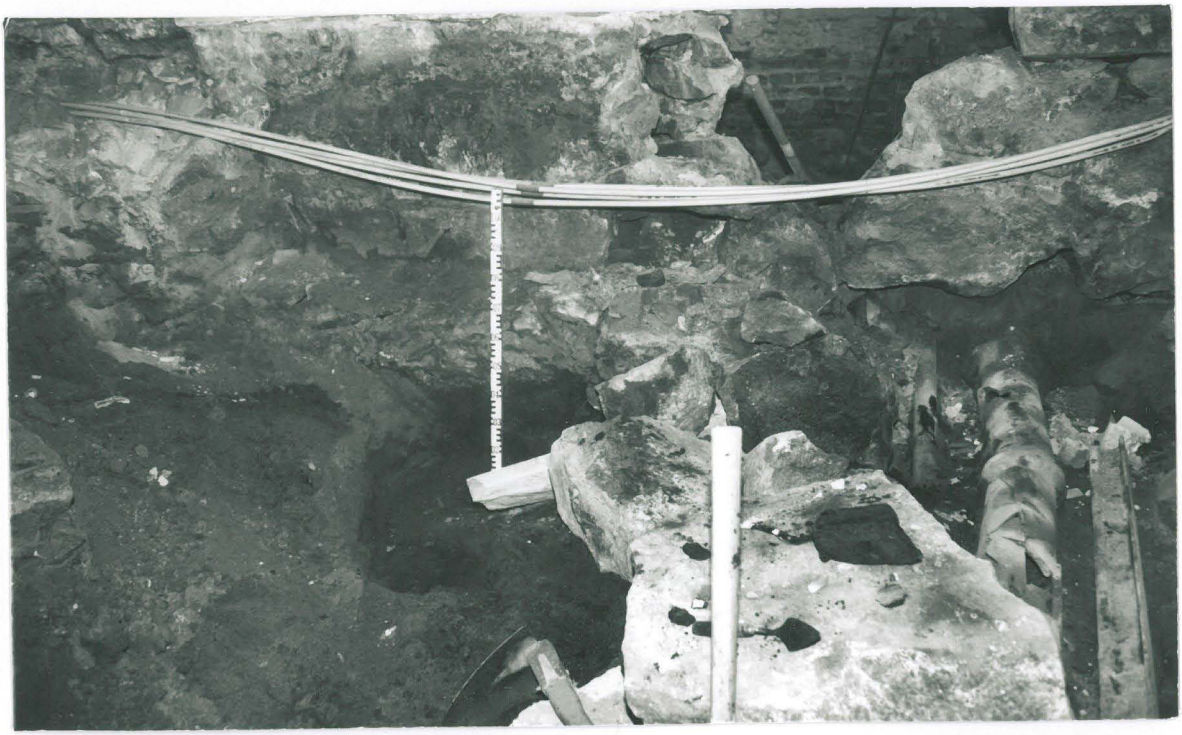

f. 272 110
Kuva 216. Päävartio, huone D. Edellinen kohta myöhemmin tiilirakenteen purun jälkeen. Kuvan keskellä sijaitsee koekuoppa. Kuva pohjoisesta.

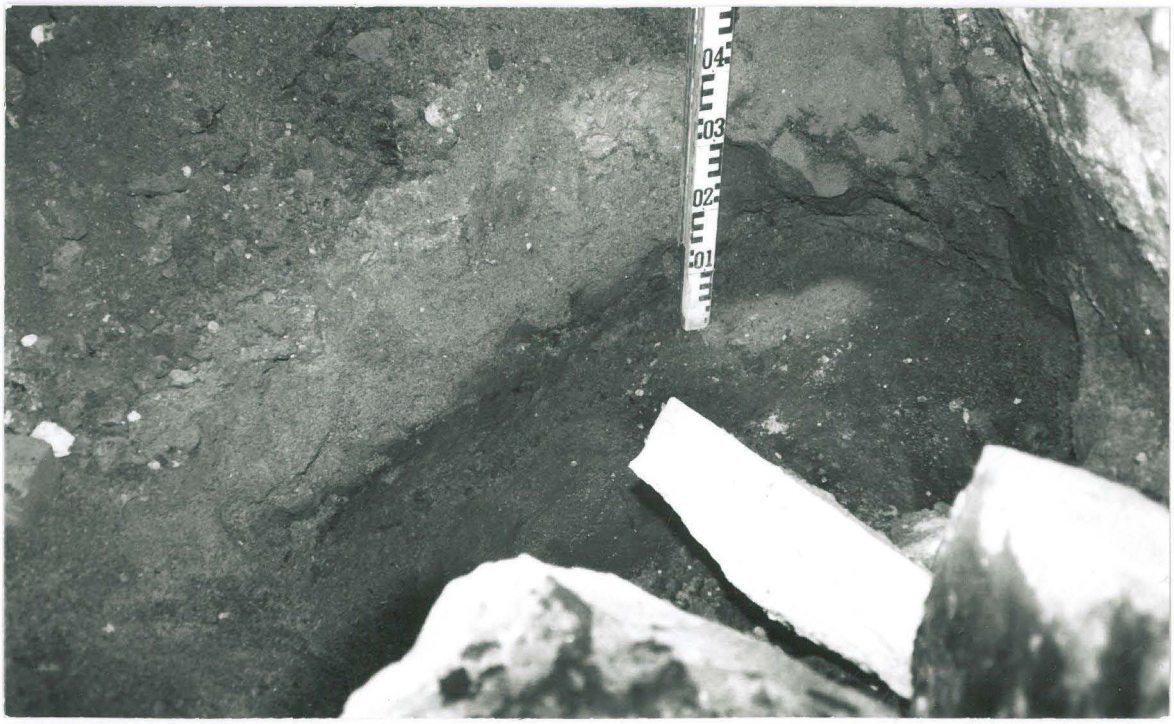

f. 272 111
Kuva 217. Päävartio, huone D. Edellisen koekuopan itäprofiili. Kuva luoteesta.

f. 272 114
Kuva 218. Päävartio, huone D. Itäseinän kohdalla lattian alla ylösalasin sijainnut kapiteeli. Kuva lännestä.

f. 272 108
Kuva 219. Päävartio, huone E. Yleiskuva huoneesta täytemaan poiston aikana. Kuva etelästä.

f. 272 151
Kuva 220. Päävartio, huone G. Yleiskuva huoneesta täytemaan poiston aikana ja huoneen länsiosassa sijainneesta koekuopasta. Huoneiden E ja G välinen seinänperusta on poistettu. Kuva idästä.

f. 272 150
Kuva 221. Päävarti, huone G. Lähikuva edellisen koekuopan profiilista. Kuva kaakosta.

f. 272 152
Kuva 222. Päävartio, huone G. Oviaukon takana on huone G. Seinien alla näkyy entistä kivijalkaa. Kuva idästä.

f. 272 105
Kuva 223. Päävartio. Kellaritilat itäisen koillis-lounais -suuntaisen siipirakennuksen alla. Kuva lounaasta.

f. 272 104
Kuva 224. Päävartio. Kellaritilat länsi-itä -suuntaisen päärakennuksen itäosan alla. Kuva idästä.

f. 272 103
Kuva 225. Huone M. Paalutuskone miehistöineen työssä. Kuva luoteesta.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

LÖYTÖLUETTELO

KM 98022

HUONE B, huoneen pohjoisreunan keskiväli, puhdistus ylempään pihakiveystasoon, 5.2. 1998.

: 1 RAUTANAULA, 1 kpl, 14 g.
Mitat: 130 mm x 3 mm x 13 mm

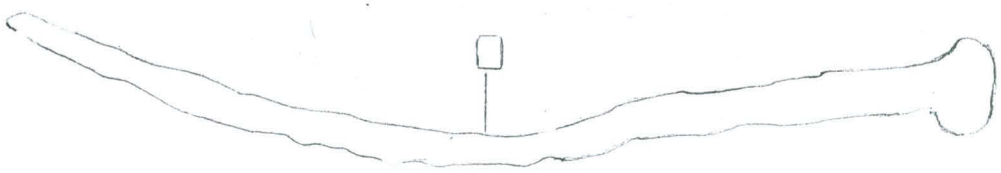

: 2 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 2 g.
Koristelematon. Mitat: 26 mm x 6 mm.

: 3 KIVISAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 1 g.
Tummanharmaasavisen palan sisäpinnalla ruskea suolalasitus. Toinen pinta lohjennut. Mitat: 14 mm x 10 mm x 2 mm.

: 4 KIVISAVIASTIAN KYLKIPALOJA, 16 kpl, 12 g.
Valkeasavisen astian lohkeamia, pinnoilla harmaan lasituksen jäännöksiä. Vrt nr 14, 36, 190 ja 233.
Isoimman mitat 20 mm x 13 mm x 2 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

: 5 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 1g.
Ulko-ja sisäpinnalla valkoinen tinalasitus.
Ulkopinnalla kohovyö. Mitat: 10 mm x 10 mm x
3 mm.

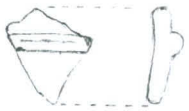

: 6 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 1 g.
Pinnat lohkeilleet. Mitat: 17 mm x 10 mm x 2 mm.

: 7 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA (?), 1 kpl, 1 g.
Ulkopinnalla valkoinen tinalasitus ja kohovyö.
Sisäpinta lohkeillut. Mitat: 10 mm x 10 mm x 2 mm.

: 8 POSLIINIASTIAN REUNAPALA, 1 kpl, 1g.
Ulko- ja sisäpinnalla valkoista lasitusta ja
sinistä koristelua. Mitat: 12 mm x 18 mm x 2 mm,
reunan halkaisija noin 100 mm.

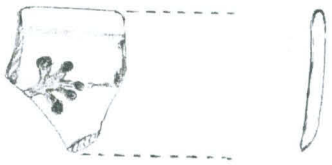

: 9 LASIPULLON PALA, 1 kpl, 3 g.
Vihreää lasia. Mitat: 17 mm x 15 mm x 4 mm.

:10 LASIPULLON PALOJA, 5 kpl, 5 g.
Vihreää lasia. Isoimman palan mitat: 20 mm x 20 mm 2 mm.

:11 IKKUNALASIA, 4 kpl, 1 g.
Vihreää lasia. Isoimman mitat 10 mm x 5 mm x 1 mm.

HUONE B, huoneen luoteisnurkka, puhdistus ylempään pihakiveystasoon, 5.2. 1998.

:12 RAUTANAULOJA, 7 kpl, 68 g.
Mitat: 145 mm x 7 mm, 100 mm x 5 mm, 50 mm x 5 mm, 55 mm x 4 mm, 50 mm x 5 mm, 85 mm x 4 mm, ja 26 mm x 3 mm.

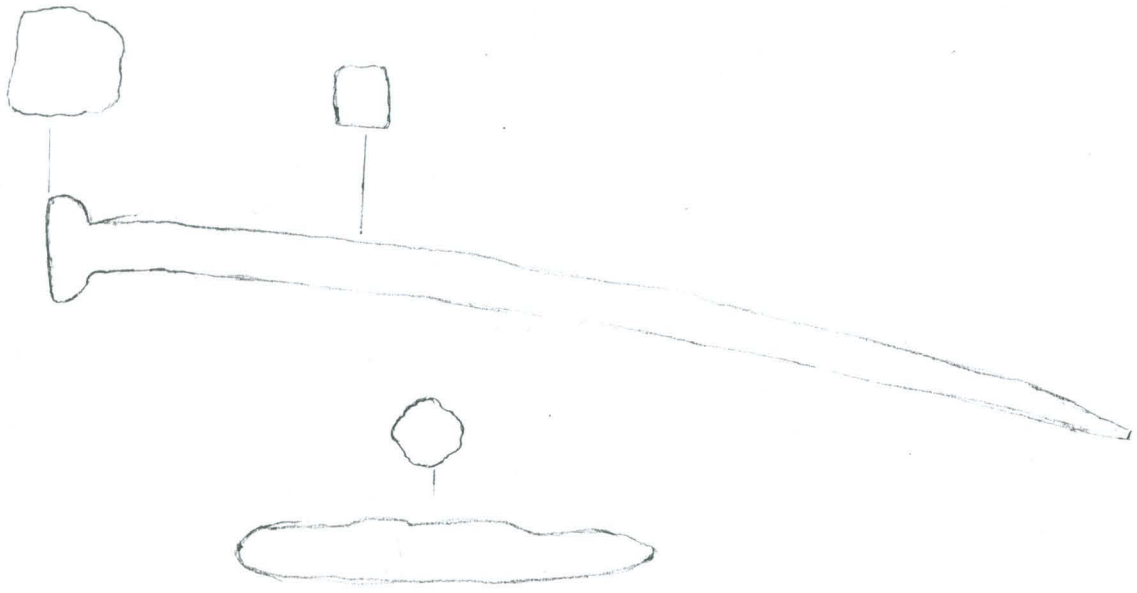

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

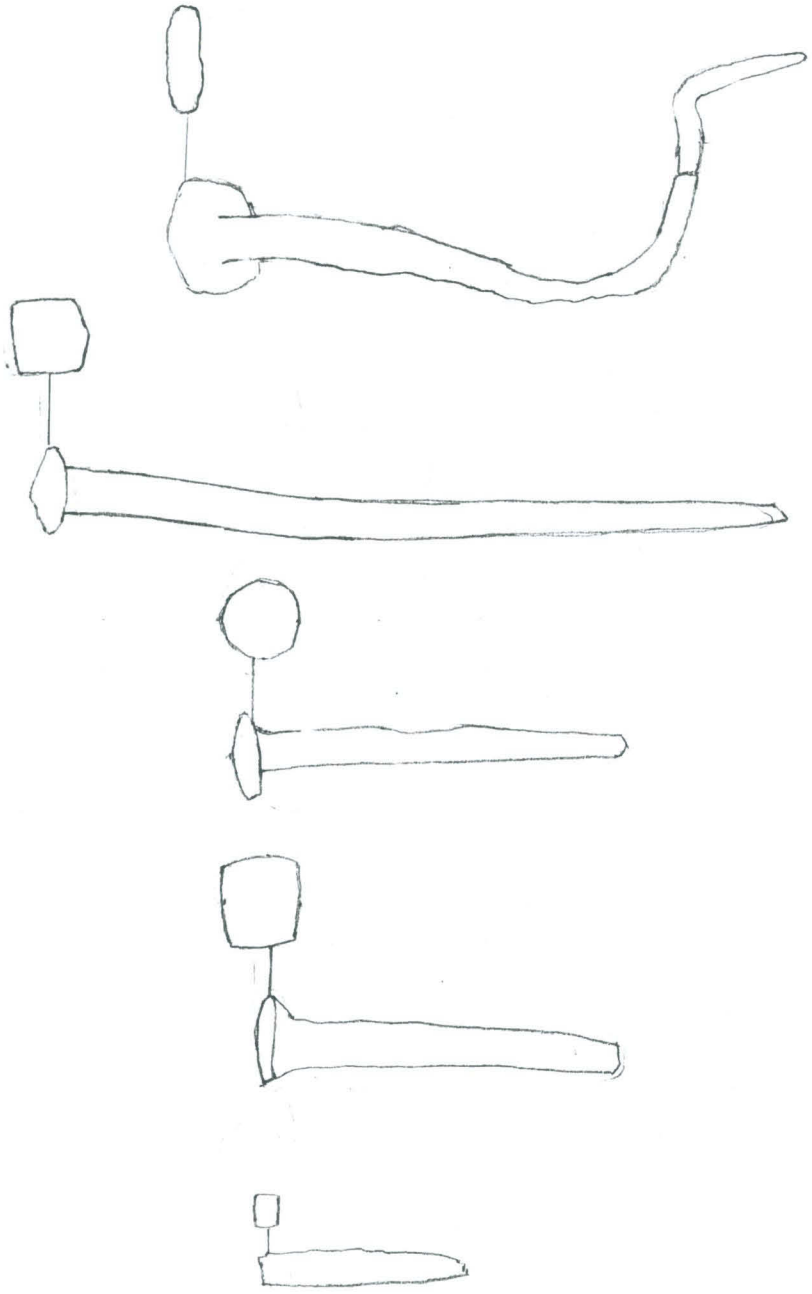

:13 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 4 g.
Koristelematon. Mitat: 35 mm x 7 mm.

:14 KIVISAVIASTIAN KYLKIPALOJA, 19 kpl, 26 g.
Valkeasavisen astian lohkeamia, ulkopinnoilla harmaan röpölöisen lasituksen jäännöksiä. Vrt. nr. 4, 36, 190 ja 233. Isoimman palan mitat: 40 mm x 20 mm x 1 mm.

:15 PUNASAVIASTIAN PALA, 1 kpl, 3 g.
Ulkopinnalla lyijylasituksen jäännöksiä. Toinen pinta lohjennut. Mitat: 20 mm x 10 mm x 2 mm.

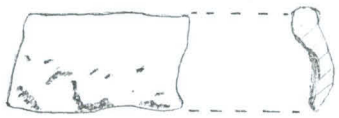

:16 FAJANSSIASTIAN REUNAPALA, 1 kpl, 1g.
Ulkopinnalla ja reunan päällä valkoista tinalasitusta. Toinen pinta lohjennut. Mitat: 20 mm x 10 mm x 2 mm.

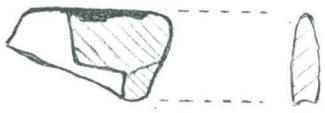

:17 FAJANSSIASTIAN POHJAPALA, 1 kpl, 3 g.
Sisä- ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta ja sinistä koristelua. Pohjassa on pohjarengas ja kirjaimet ST...Mitat: 26 mm x 22 mm x 4 mm.

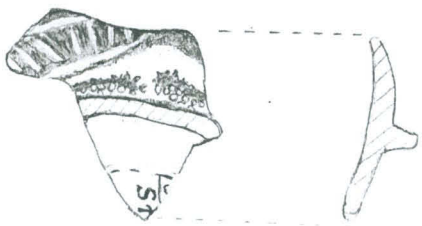

:18 FAJANSSIKAAKELIN REUNAPALOJA, 2 kpl, 3 g.
Valkoista tinalasitusta. Mitat: 22 mm x 7 mm, 30 mm x 10 mm.

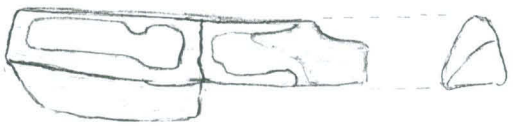

:19 POSLIINIASTIAN REUNAPALOJA, 2 kpl, 3 g.
Ulko- ja sisäpinnalla lasitusta. Ulkopinnalla sinistä koristelua. Mitat: 24 mm x 20 mm x 2 mm, 15 mm x 14 mm x 2 mm. Reunan halkaisija noin 130 mm.

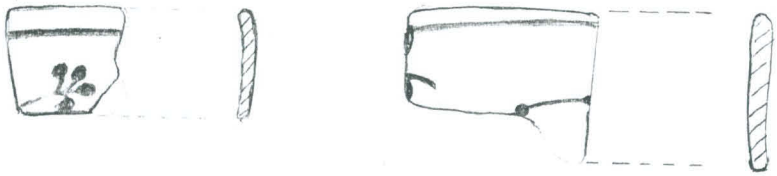

:20 LASIPULLON PALOJA, 2 kpl, 17 g.
Vihreää lasia. Isoimman palan mitat: 32 mm x 40 mm 2 mm.

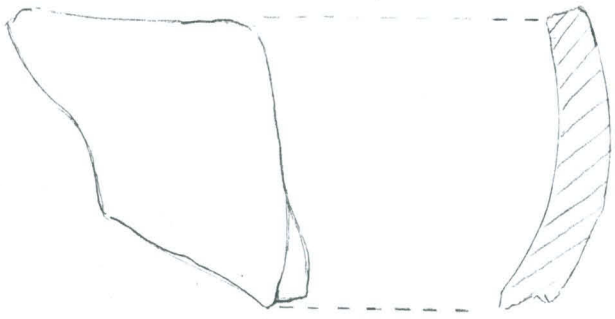

:21 IKKUNALASIA, 17 kpl, 15 g.
Vihreää lasia. Isoimman palan mitat: 36 mm x 40 mm x 1 mm.

:22 IKKUNALASIA, 2 kpl, 2 g.
Vihreää lasia. Osittain sulanutta. Suuremman palan
Mitat: 42 mm x 25 mm x 1 mm.

:23 IKKUNALASIA, 1 kpl, 11 g.
Väritöntä lasia. Palassa on kiinni kuonaa. Mitat:
40 mm x 30 mm x 1 mm.

:24 SULANUTTA LASIMASSAA, 1 kpl, 5 g. Mitat: 25 mm x
2 mm.

HUONE B, huoneen länsipuoli, puhdistus ylempään pihakiveystasoon, 5.2. 1998.

:25 RAUTANAULA, 1 kpl, 16 g.
Mitat: pituus 130 mm.

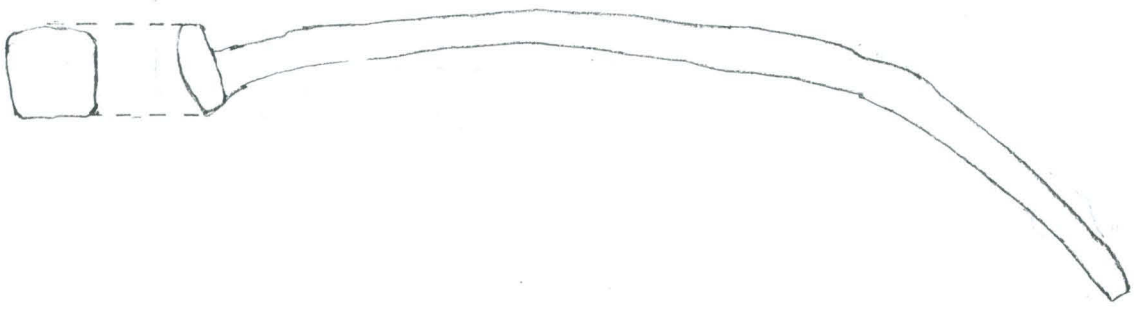

:26 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 3 g.
Koristelematon. Mitat: 36 mm x 6 mm.

:27 FAJANSSIASTIAN POHJAPALOJA, 2 kpl, 4 g.
Valkeasavisen astian sisä-ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta. Tummunut kuumuudessa. Suuremman mitat: 26 mm x 19 mm x 4 mm.

:28 IKKUNALASIA, 9 kpl, 11 g.
Vihreää lasia. Isoimman palan mitat: 45 mm x 26 mm x 1 mm.

:29 IKKUNALASIA, 4 kpl, 7 g.
Vihreää lasia. Sulanutta. Isoimman palan mitat: 30 mm x 15 mm x 1 mm.

:30 LUU, 1 kpl, 1 g. Palanut. Mitat: 20 mm x 10 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

HUONE B, huoneen lounaisnurkka, puhdistus ylempään pihakiveystasoon, 5.2. 1998.

:31 LASIPULLON PALOJA, 2 kpl, 3 g.
Vihreää lasia. Isoimman palan mitat: 20 mm x 15 mm 2 mm.

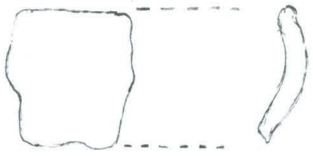

:32 IKKUNALASIA, 4 kpl, 2 g.
Vihreää lasia. Isoimman palan mitat: 15 mm x 10 mm x 1 mm.

:33 LUU, 1 kpl, 17 g. Mitat: 87 mm x 15 mm.

HUONE B, huoneen eteläseinän keskiväli, puhdistus ylempään pihakiveystasoon, 5.2. 1998.

:34 PRONSSILEJEERINKINEN HELA, 1 kpl, 5 g. Pitkä kapea levy taivutettu pitkittäin poikkileikkaukseltaan U-muotoon. Toinen pää on suora ja toinen viisto. Helassa on kiinni pieni naula ja toisessa päässä naulanreikä. Mitat: 80 mm x 6 mm x 2 mm.

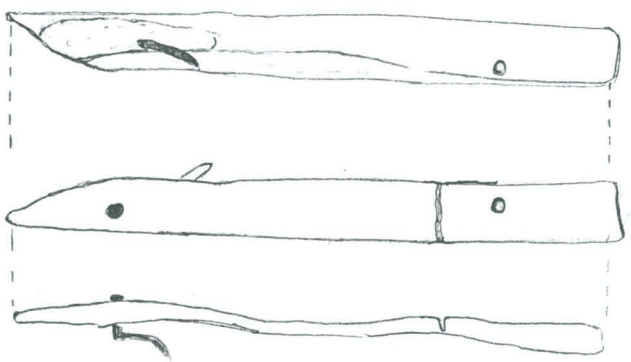

:35 RAUTANAULOJA, 4 kpl, 42 g.
Mitat: 120 mm x 5 mm, 98 mm x 5 mm, 65 mm x 5 mm, 60 mm x 4 mm.

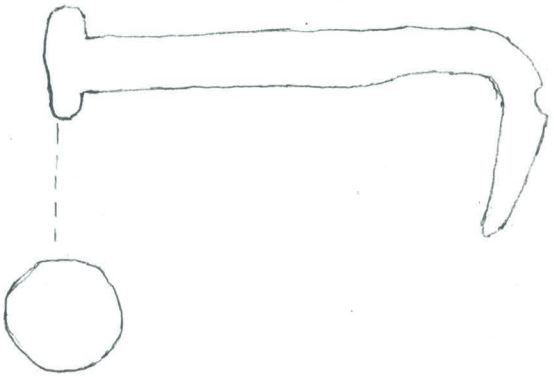

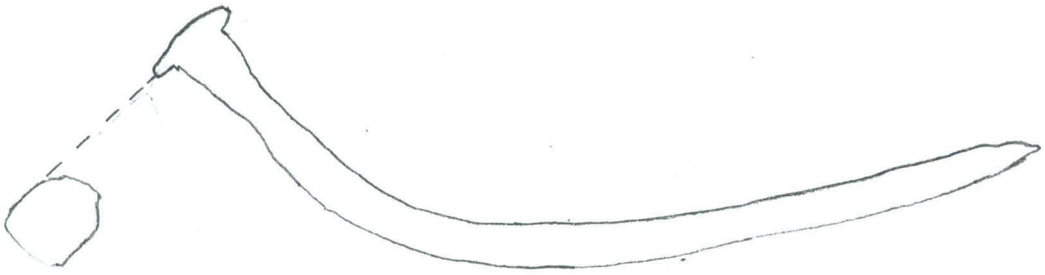

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

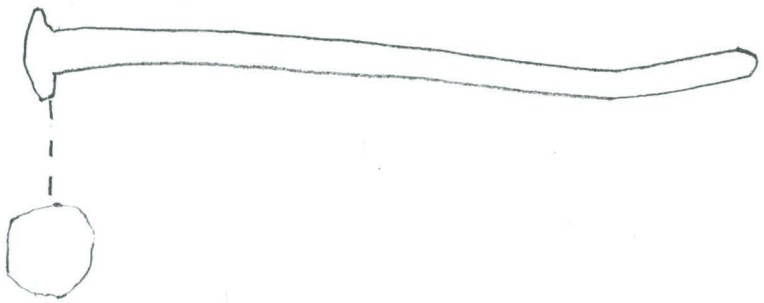

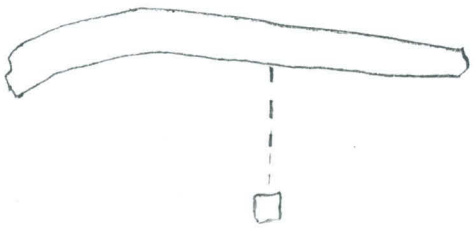

:36 KIVISAVIASTIAN KYLKIPALOJA, 57 kpl, 31 g.
Valkeasavisen astian lohkeamia, ulkopinnalla harmaan röpölöisen lasituksen jäännöksiä. Vrt. nr. 4, 14, 190 ja 233. Isoimman mitat: 30 mm x 23 mm x 1 mm.

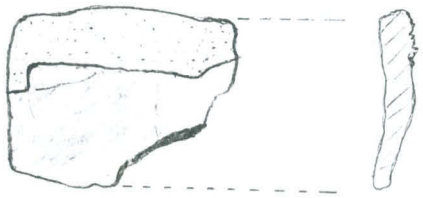

:37 PUNASAVIASTIAN REUNAPALA, 1 kpl, 6 g.
Sisäpinnalla ympyräkeskeisen bolus-koristelun ja sulanneen vihreän lyijylasituksen jäännöksiä. Ulkopinta lohjennut. Mitat: 25 mm x 18 mm.

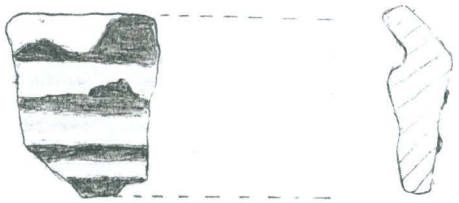

:38 LASIPULLON PALOJA, 2 kpl, 22 g.
Vihreää lasia. Isoimman palan mitat: 20 mm x 15 mm x 2 mm.

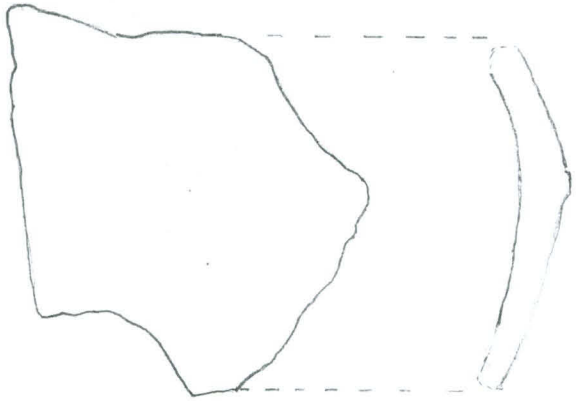

:39 IKKUNALASIA, 23 kpl, 9 g.
Vihreää lasia. Isoimman palan mitat: 40 mm x 40 mm x 3 mm.

:40 LASIKUONAA, 2 kpl, 7 g.
Isomman palan mitat: 30 mm x 10 mm x 5 mm.

:41 LUUTA, 6 kpl, 17 g. Isoimman mitat:87 mm x 15 mm

HUONE B, huoneen pohjoisseinän koekuoppa 1, ylemmän pihakiveystason alapuolinen ylempi hiekkakerros, = kerros 2, 6.2.1998

:42 LUUTA, 2 kpl, 25 g. Mitat: 70 mm x 15 mm, 50 mm x 25 mm.

HUONE B, huoneen pohjoisseinän profiilikuoppa 1, ylemmän pihakiveystason alapuolinen alempi hiekkakerros, = kerros 3-4, 6.2.1998

:43 LIITUPIIPUN PESÄN KATKELMA, KANTA JA VARREN KATKELMA, 1 kpl, 10 g. Kannan toisella sivulla kirjain "N" ja toisella sivulla numero "6". Ajoitus: 1700-luvun puoliväli-loppupuoli. Mitat: kannan leveys 5 mm, korkeus 4 mm.

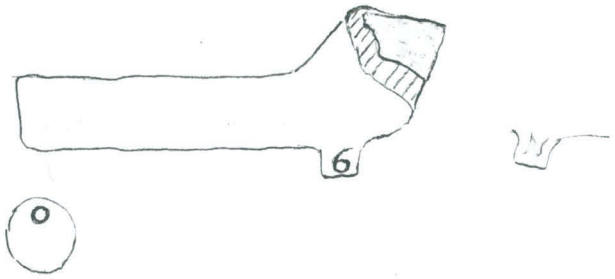

:44 LIITUPIIPUN PESÄN KATKELMA, 1 kpl, 1 g.
Mitat: 26 mm x 14 mm x 2 mm.

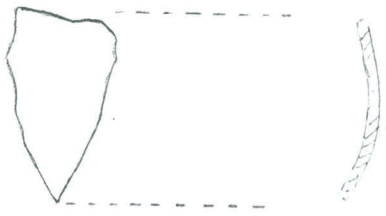

:45 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 6 kpl, 7 g.
Koristelemattomia. Mitat: 20 mm x 5 mm, 24 mm x 6 mm, 40 mm x 7 mm, 42 mm x 6 mm, 30 mm x 5 mm, 27 mm x 5 mm.

:46 KATTOTIILIEN PALOJA, 5 kpl, 242 g.
Isoimpien palojen mitat: 110 mm x 50 mm x 15 mm, 75 mm x 60 mm x 5 mm.

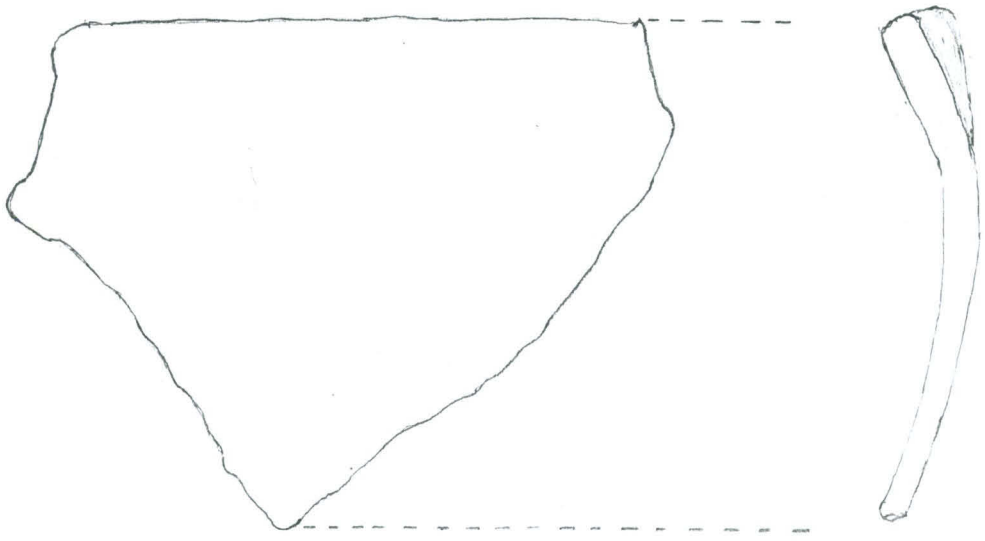

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

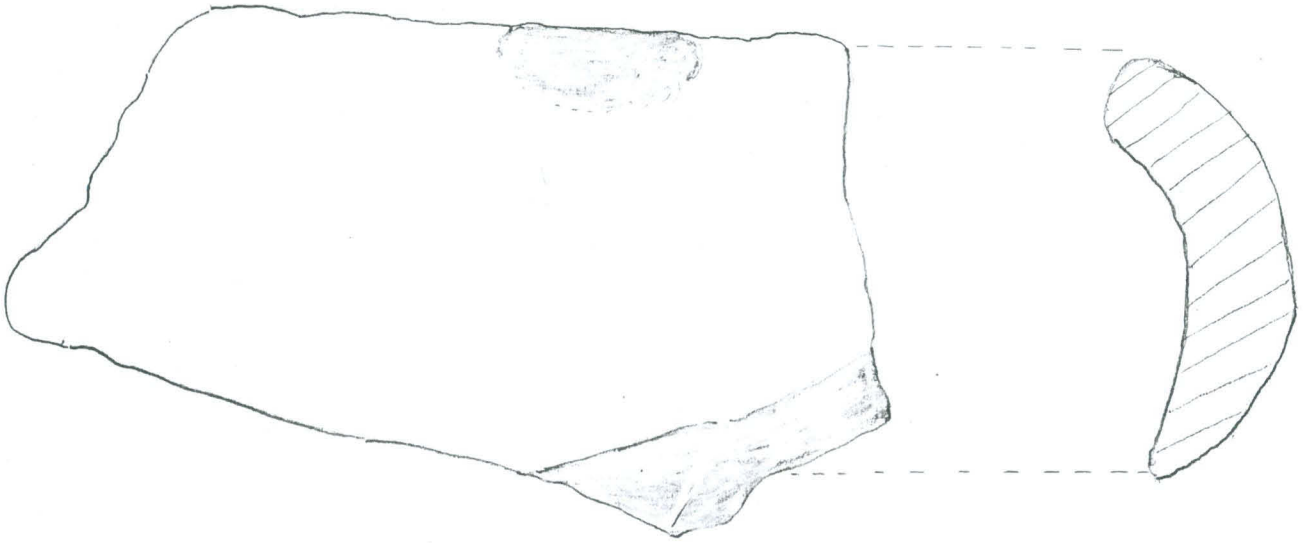

:47 IKKUNALASIA, 1 kpl, 4 g.
Vihreää lasia. Mitat: 30 mm x 30 mm x 1 mm.

:48 ELÄIMEN LEUKALUUN OSIA, 2 kpl, 113 g.

HUONE B, huoneen pohjoisseinän profiilikuoppa 1, ylemmän pihakiveystason ja sen hiekkakerrosten alapuolella sijainneet tummat maakerrokset,
= kerrokset 2-4, 6.2.1998

:49 MEISSELIN KATKELMA, 1 kpl, 185 g. Rautainen kivityöväline. Toisesta päästään poikkileikkaukseltaan pyöreä. Toinen pää kapenee suunnikkaanmuotoiseksi teräksi. Mitat: 100 mm x 20 mm x 20 mm.

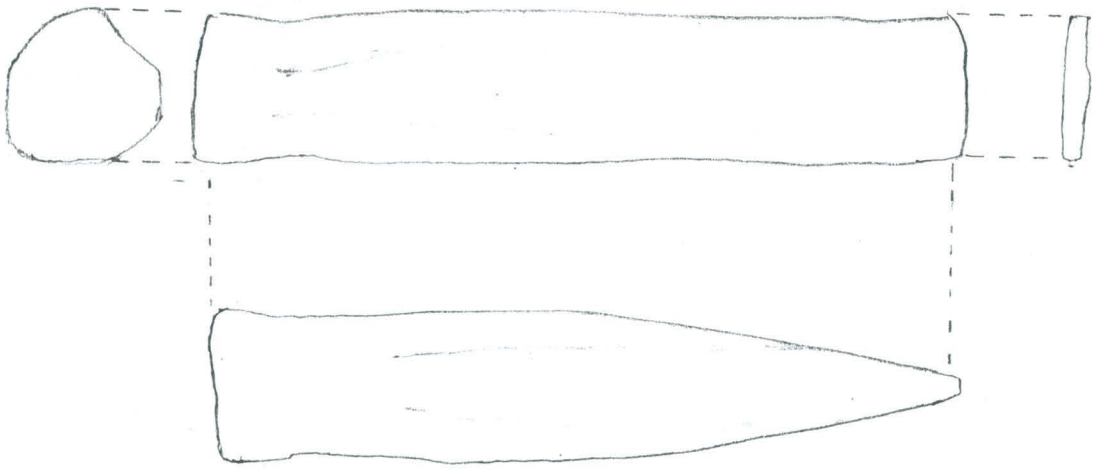

:50 RAUTANAULA, 1 kpl, 4 g.
Mitat: pituus 64 mm.

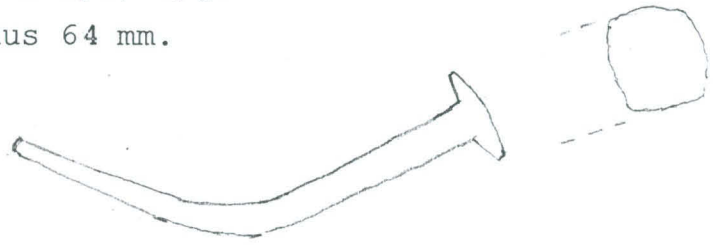

:51 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA JA KANTA, 1 kpl, 3 g.
Erittäin pieni, viistetty kanta, koristelematon. Ajoitus: 1700-luku. Mitat: 30 mm x 8 mm, kannan leveys 3,5 mm , korkeus n. 3,5 mm ja halkaisija 2 mm.

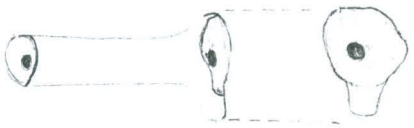

:52 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 2 kpl, 6 g.
Koristelemattomia. Mitat: 48 mm x 7 mm, 31 mm x 7 mm.

:53 KATTOTIILIEN PALOJA, 21 kpl, 629 g.
Isoimpien palojen mitat: 130 mm x 70 mm x 5 mm, 70 mm x 65 mm x 5 mm, 125 mm x 65 mm x 5 mm.

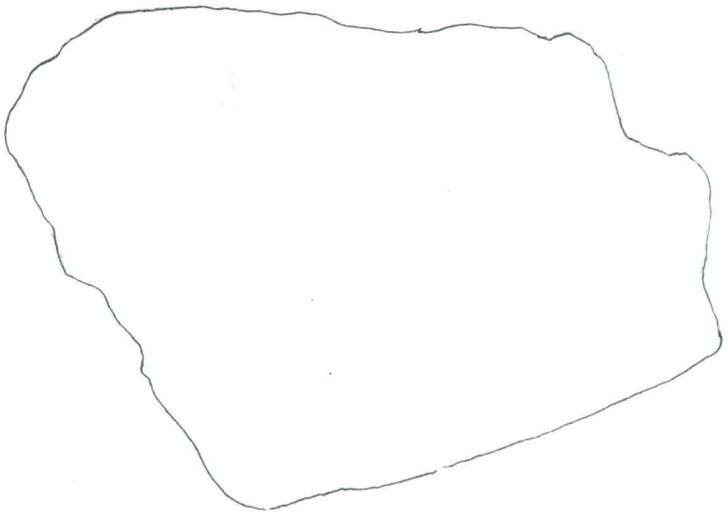

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

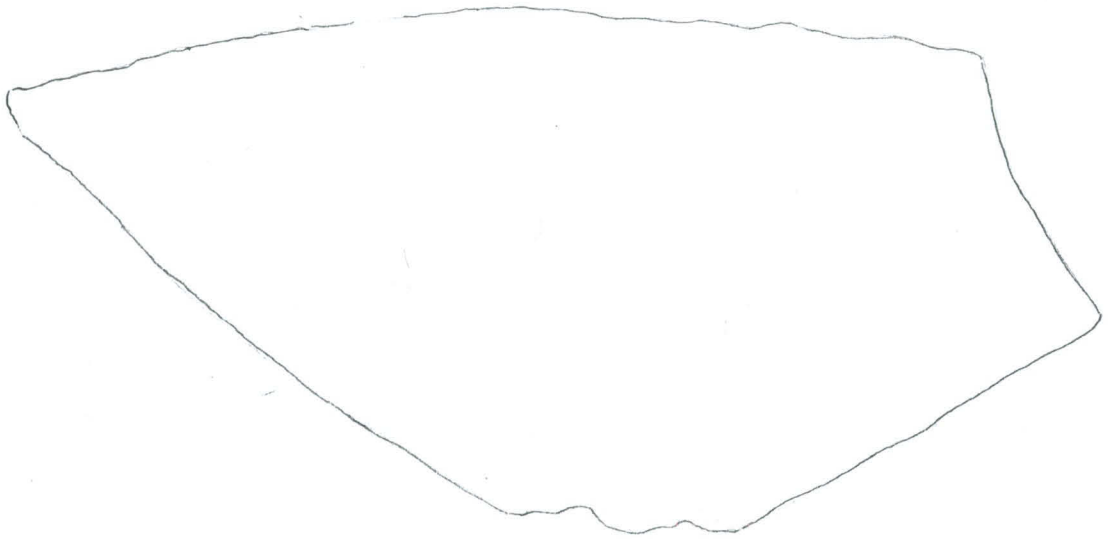

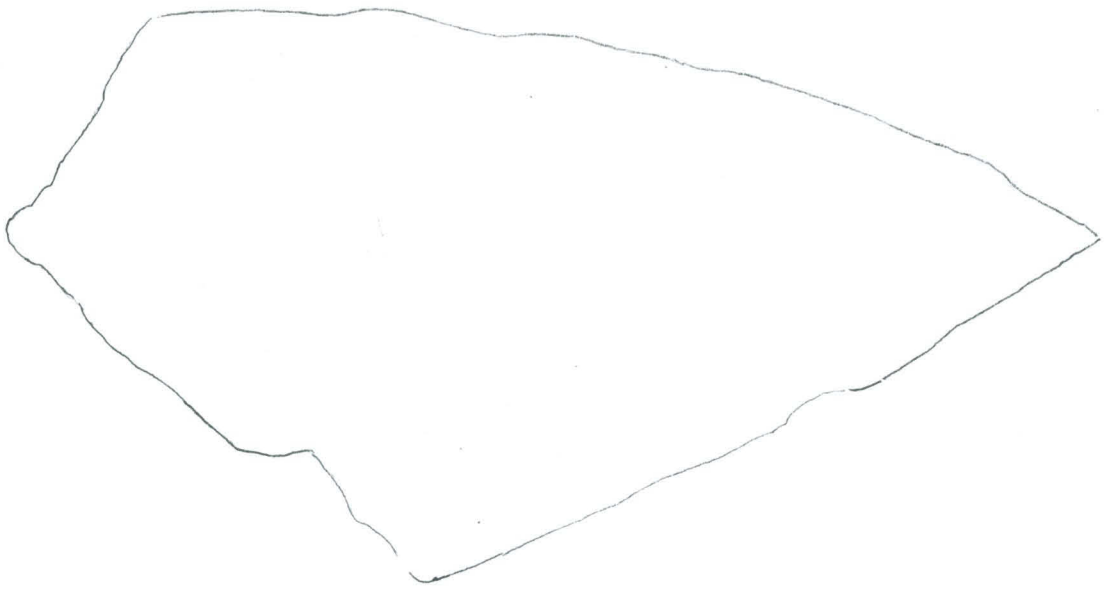

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:54 FAJANSSIKAAKELIN PALOJA 6 kpl, 45 g.
Ulkopinnalla valkoista tinalasitusta ja sinistä ihmishahmo- ja kukkakoristelua. Vrt. nr 64.
Isoimman palan mitat: 45 mm x 40 mm x 8 mm.

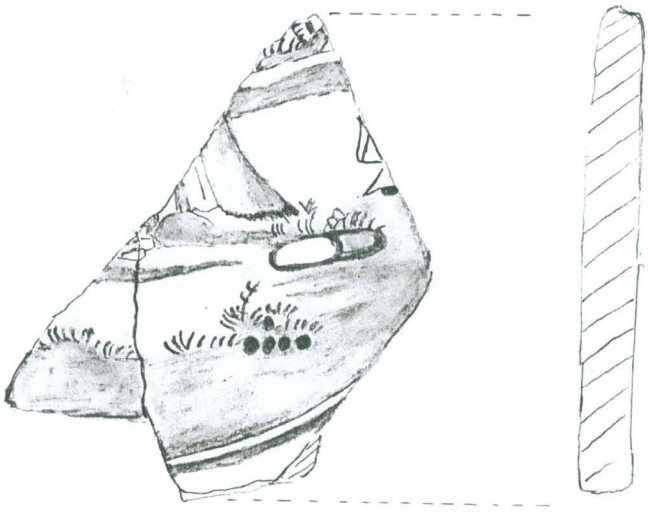

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

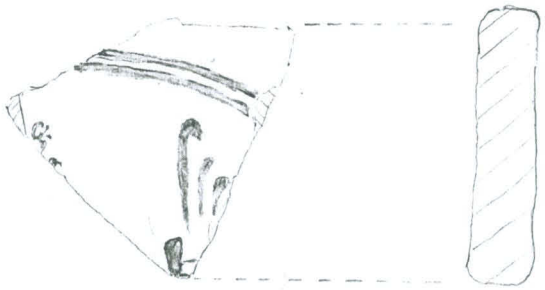

:55 POSLIINIASTIAN REUNAPALA, 1 kpl, 5 g.
Sisäpinnalla valkoista lasitusta ja sinistä koristelua. Ulkopinnalla ruskea café au lait-lasitus. Mitat: 33 mm x 17 mm x 2 mm.

:56 PIITÄ, 1 kpl, 1 g.

:57 ELÄIMEN HAMMAS, 1 kpl, 13 g.

HUONE B, huoneen lounaisnurkan koekuoppa 2, ylemmän pihakiveystason alapuolinen ylempi hiekkakerros, 6.2.1998
=kerros 2, 6.2.1998

:58 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 3 kpl, 8 g.
Koristelemattomia. Mitat: 47 mm x 7 mm, 26 mm x 6 mm, 30 mm x 8 mm.

:59 PIIPOSLIINIASTIAN POHJAPALA, 1 kpl, 3 g.
Molemmilla pinnoilla väritön lyijylasitus. Valkoinen saviaines. Englantilaista "cream-coloured earthenware", 1760-luvulta eteenpäin, mantereella erityisesti vuosisadan lopussa. Mitat: 25 mm x 22 mm x 4 mm.

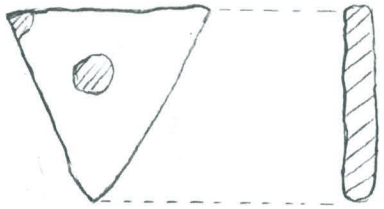

:60 LASIPULLON PALA, 1 kpl, 10 g.
Vihreää lasia. Mitat: 46 mm x 30 mm x 3 mm.

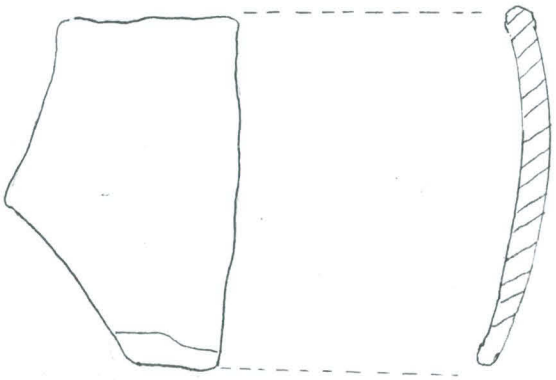

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

HUONE B, huoneen lounaisnurkan koekuoppa 2, ylemmän pihakiveystason alapuolella sijainneet alimmat maakerrokset, = kerrokset 3-5, 6.2.1998

:61 OVENSARANAN HELARAUTOJA (?), 3 kpl, 326 g. Mitat: 195 mm x 30 mm x 4 mm, 180 mm x 27 mm x 3 mm, 10 mm x 37 mm x 5 mm.

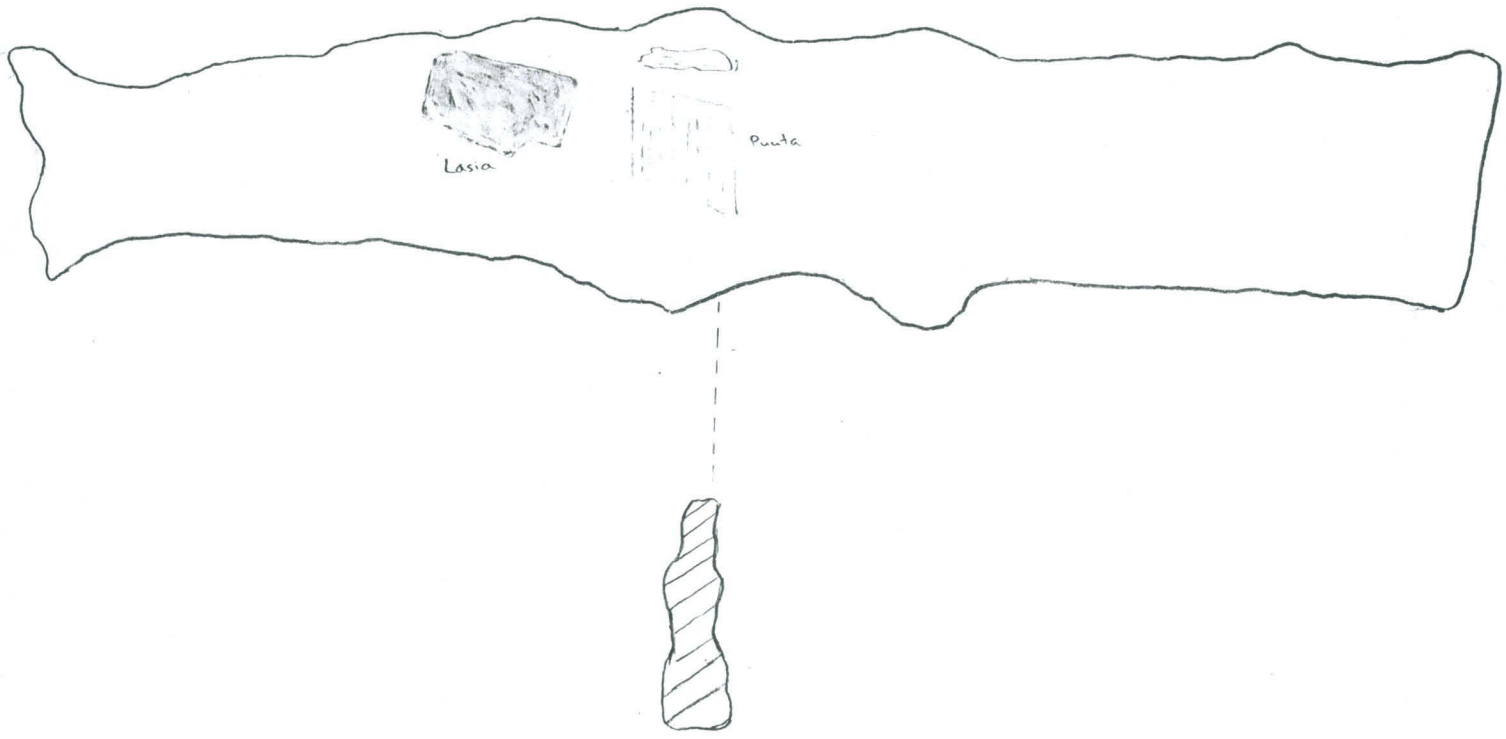

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

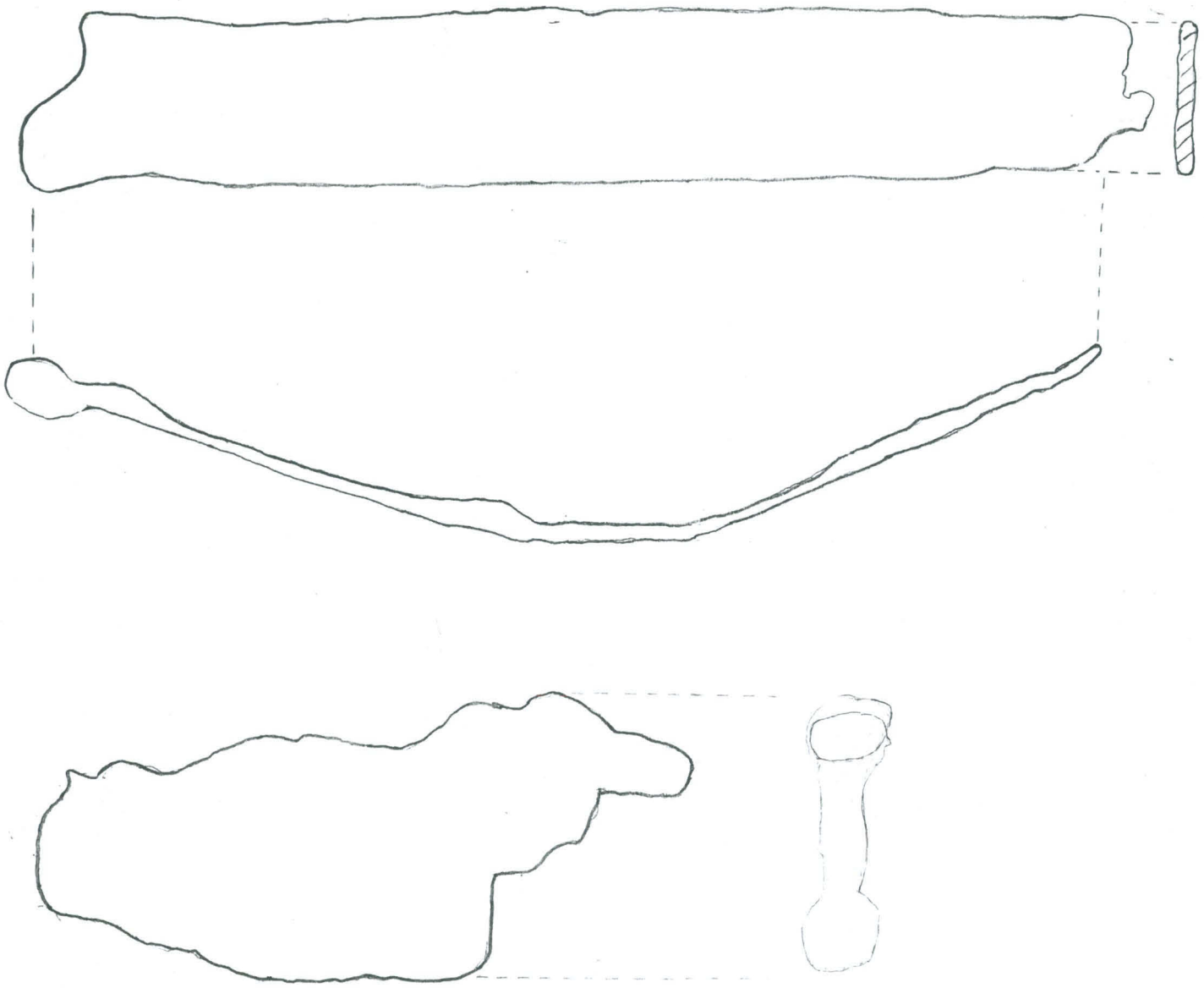

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

HUONE B, profiili 3, kerroskaivaus, 3. kerros,

13.3.1998

:70 RAUTAESINE, 1 kpl, 20 g.

Mitat: Pituus 115 mm. Rautahaarukka. Haarukan toinen piikki on katkennut. Varressa on puukahvan jäänteitä.

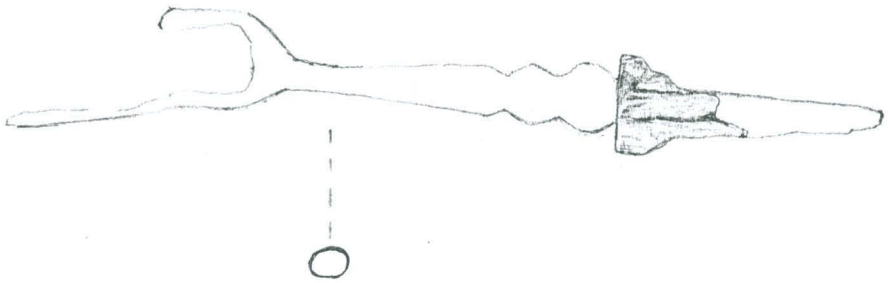

:71 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 2 g.

Pientä sahalaitakoristelua ja osa tekstiä varren ympäri ..GMMAN tai CMMAN. Ajoitus: post 1725.

Mitat: 20 mm x 6 mm.

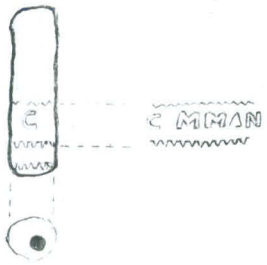

:72 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 5 g.
Varren ympäri kaksi isoa pallokoristeketjua, joiden välissä epäselvä teksti, voi olla SINGLOES tai SINGLOIS tai sitten toisinpäin luettuna OIOIONIS, jolloin leimalla aloitettu kolme kertaa tekstiä IONIS = JONAS. Ajoitus: tunnetut Jonas-tekstillä varustetut varret 1630-luvulta, 1600-luvun puoliväli, post 1630 tai 1700-luku, mahd. tanskalainen. Mitat: 64 mm x 8 mm.

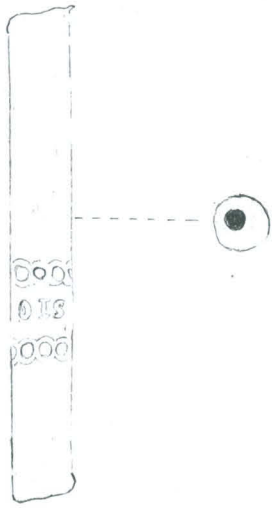

:73 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 3 g.
Hieman epäselvä sahalaita- ja pallokoristelu. Ajoitus: 1700-luku. Mitat: 43 mm x 7 mm.

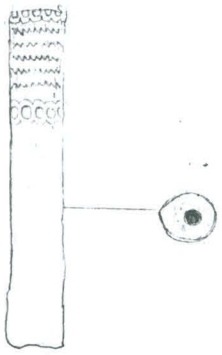

:74 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 4 kpl, 7 g.
Koristelemattomia. Mitat: 48 mm x 6 mm, 30 mm x 5 mm, 32 mm x 6 mm.

:75 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 3 g.
Toisella pinnalla vihreä lyijylasitus. Ulkopinta (?) lohjennut. Mitat: 12 mm x 13 mm x 4 mm.

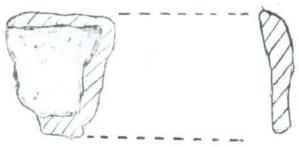

:76 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALOJA, 2 kpl, 17 g.
Lohkeilleella sisäpinnalla boluskoristelun jäänteitä. Mitat: 35 mm x 25 mm x 5 mm, 40 mm x 22 mm x 6 mm.

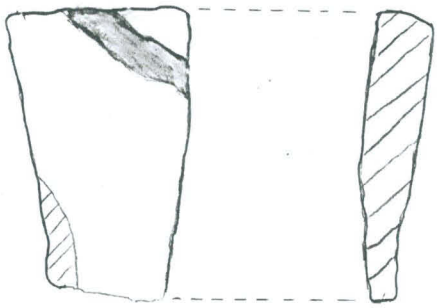

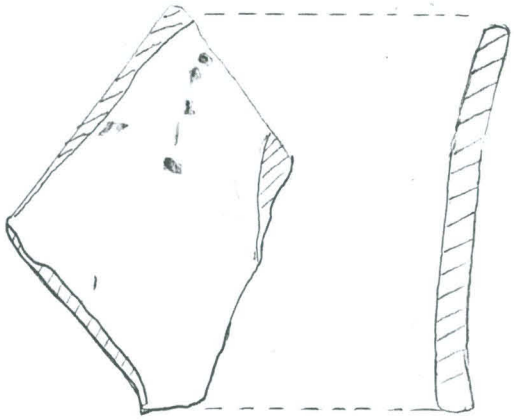

:77 KATTOTIILEN PALA, 1 kpl, 44 g.
Mitat: 75 mm x 35 mm.

:78 PUNASAVIKAAKELIN REUNAPALOJA, 3 kpl, 14 g.
Mitat: 34 mm x 15 mm, 20 mm x 25 mm, 40 mm x 15 mm.

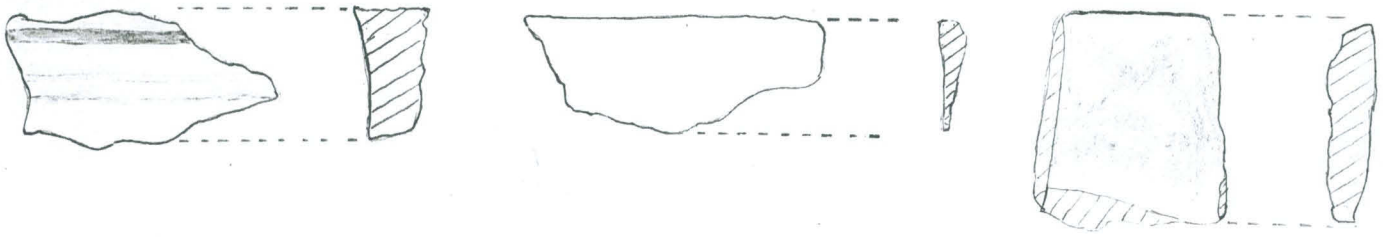

:79 FAJANSSIASTIAN REUNAPALA, 1 kpl, 1 g.
Sisä- ja ulkopinnalla tinalasitusta. Sisäpinnalla lisäksi sininen viivakoristelu. Mitat: 11 mm x 14 mm x 4 mm, reunan halkaisija 100 mm.

:80 FAJANSSIASTIAN REUNAPALA, 1 kpl, 1 g.
Sisä- ja ulkopinnalla tinalasitusta. Sisäpinnalla lisäksi sinistä koristelua. Mitat: 15 mm x 11 mm x 1 mm.

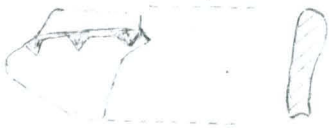

:81 FAJANSSIASTIAN POHJAPALOJA, 2 kpl, 7 g.
Toisessa palassa molemmilla pinnoilla tinalasitusta. Toisessa palassa sisäpinnalla sinertävä lasitus. Mitat: 23 mm x 14 mm x 7 mm, 33 mm x 18 mm x 5 mm.

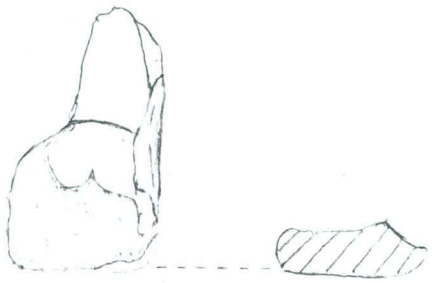

:82 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 5 g.
Ulkopinnalla valkoista tinalasitusta.
Mitat: 10 mm x 20 mm x 5 mm.

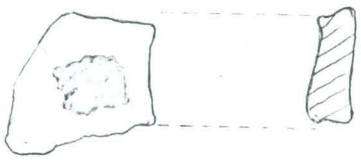

:83 LASIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 1 g.
Väritöntä lasia. Mitat 25 mm x 20 mm x 1 mm.

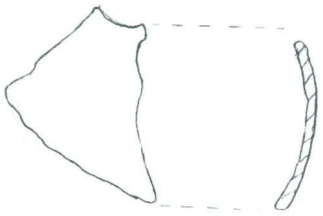

:84 IKKUNALASIA, 2 kpl, 1 g.
Vihreää lasia. Mitat: 17 mm x 14 mm x 1 mm, 12 mm x 4 mm x 1 mm.

:85 LUUTA, 2 kpl, 17 g.

HUONE B, profiili, 4. kerros, 12.3.1998.

:86 LIITUPIIPUN PESÄN KATKELMIA, 2 kpl, 5 g.
Suureunassa pisteviivakoristelua. Ajoitus: 1700-luvun loppupuoli. Mitat: 37 mm x 20 mm x 3 mm, 20 mm x 20 mm x 1 mm.

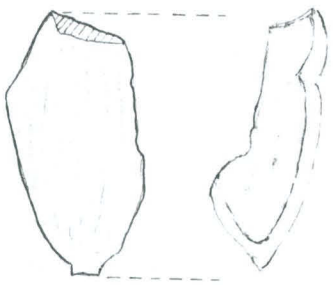

:87 LIITUPIIPUN PESÄN KATKELMIA, 2 kpl, 4 g.
Reunoilla leimakoristelua. Mitat: 30 mm x 13 mm x 1 mm, 14 mm x 14 mm x 1 mm.

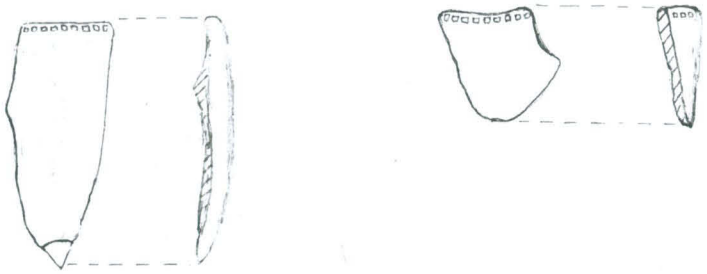

:88 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 4 g.
Pieni sahalaitakoristelu, jonka toisella puolella varren ympäri teksti INGOUDA ja toisella puolella ?OOLEMAN = ilm. MOOLEMAN, hollantilainen Gerrit Mooleman 1741-1768, kiltatutkinto 16.2.1741, käyttänyt kannan alapinnalla merkkiä, jossa nimikirjaimet WP ja sianpää. Mitat: 60 mm x 5 mm.

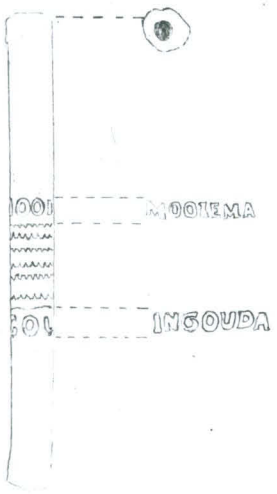

:89 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 17 kpl, 42 g.
Koristelemattomia. Suurimpien mitat: 60 mm x 8 mm, 61 mm x 8 mm, 62 mm x 7 mm, 58 mm x 6 mm.

:90 FAJANSSIASTIAN KYLKI-JA POHJAPALA, 2 kpl, 12 g.
Sisä- ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta. Ulkopinnalla lisäksi sinistä viivakoristelua. Kuuluvat yhteen nr. 104 ja 117 kanssa. Pohjan halkaisija 100 mm.

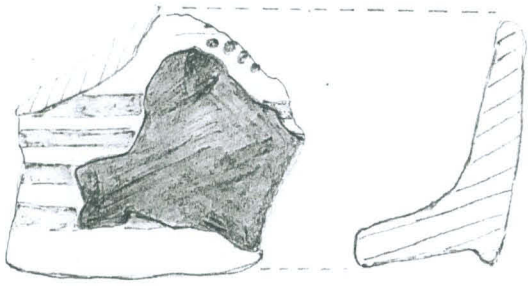

:91 FAJANSSIASTIAN POHJAPALA, 1 kpl, 3 g.
Sisä- ja ulkopinnalla tinalasitusta. Sisäpinnalla lisäksi sinistä ja vihreää koristelua. Pohjarengas. Mitat: 35 mm x 25 mm x 4 mm.

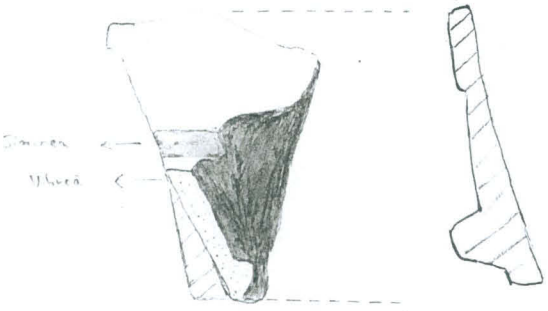

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:92FAJANSSIKAAKELIN PALA, 1 kpl, 2 g.
Toisella pinnalla tinalasitusta ja sinistä koristelua. Mitat: 32 mm x 26 mm x 8 mm.

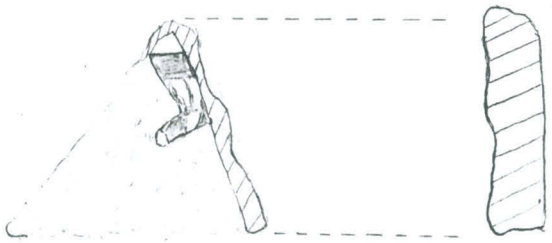

:93 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALOJA, 7 kpl, 22 g.
Sisäpinnalla kermanväristä lyijylasitusta ja boluskoristelun jäännöksiä. Suurimpien palojen mitat: 48 mm x 27 mm x 5 mm, 47 mm x 23 mm x 6 mm.

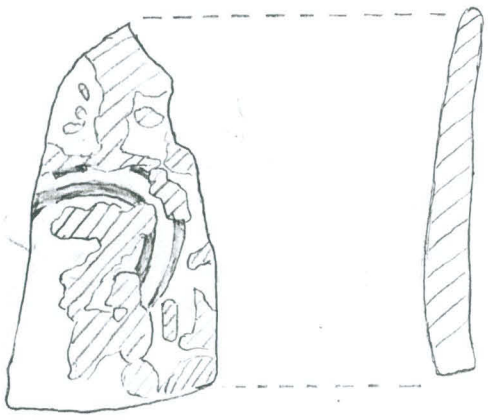

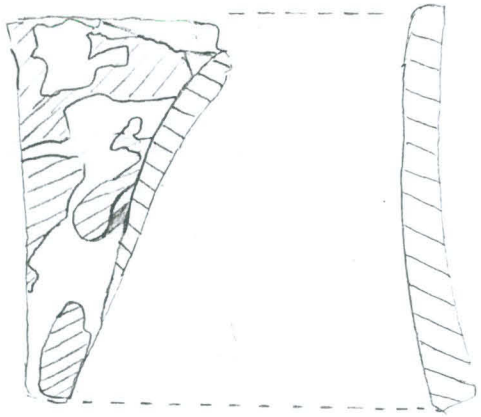

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

HUONE B, profiili 3, kerroskaivaus, 4. kerros, 13.3.1998.

:94 RAUTANAULOJA, 4 kpl, 47 g.
Mitat: pituudet 100 mm, 90 mm, 90 mm, 85 mm.

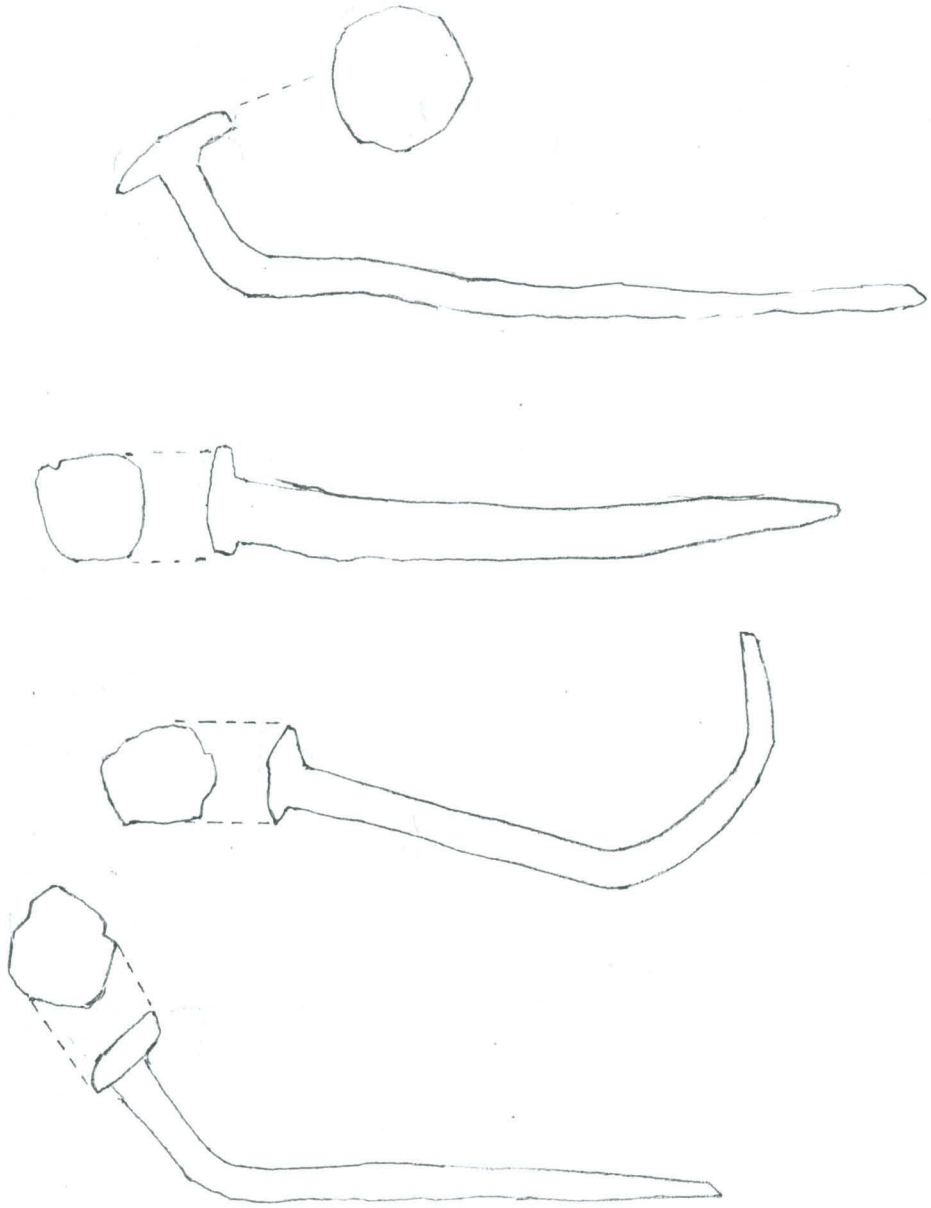

:95 LIITUPIIPUN PESÄN KATKELMA JA KANTA, 1 kpl, 8 g. Hyvänlaatuinen pesä. Kannan toisella sivulla Goudan kaupunkivaakuna, kannan alapinnalla villisian pää profiilissa. Ajoitus: Goudan kaupunkivaakunaa alettiin käyttää kannan sivulla vuonna 1739. 1700-luvun puoliväli (post 1739). Mitat: 42 mm x 24 mm, kannan leveys 5 mm, korkeus n. 4,5 mm.

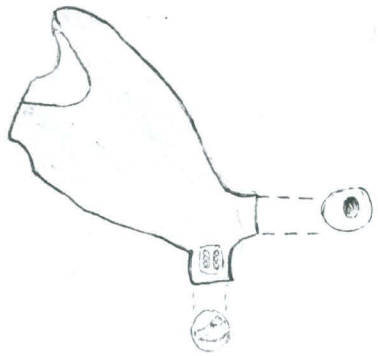

:96 LIITUPIIPUN PESÄN KATKELMA JA KANTA, 1 kpl, 4 g. Hyvänlaatuinen, solakka malli. Kannan alapinnalla nimikirjaimet MT tai MI ja kruunu. Ajoitus 1600-1700 -lukujen vaihteen malli. Mitat: 40 mm x 20 mm, kannan leveys 6 mm, korkeus n. 2 mm.

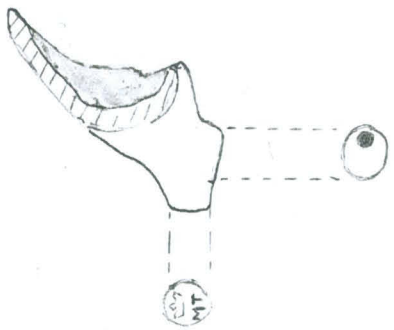

:97 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 4 g.
Hyvänlaatuinen, koristeltu poranterämäiseillä kierteillä, joiden suunta vaihtuu, kierteiden harjanteet koristeltu sahalaitakuvioillla, varren ympäri pientä sahalaitakoristelua ja teksti NGOUDA = IN GOUDA. Ajoitus: tällaiset tekstit (myös valmistajan nimi varren ympäri) yleistyivät 1700-luvun toiselta neljännekseltä alkaen. Mitat: 49 mm x 6 mm

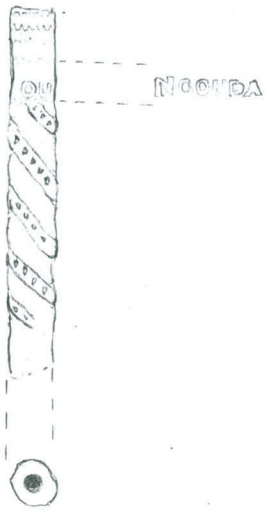

:98 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 2 g.
Pallo- ja sahalaitakoristelua. Mitat: 15 mm x 7 mm

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:99 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 9 kpl, 19 g.
Koristelemattomia. Suurimpien mitat: 50 mm x 9 mm, 59 mm x 6 mm, 40 mm x 6 mm.

:100 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALOJA, 4 kpl, 15 g.
Ulkopinnalla vaalea savilietettä sekä lasituksen ja sgraffito-koristelun jäännöksiä. Suurimman palan mitat: 40 mm x 40 mm x 5 mm.

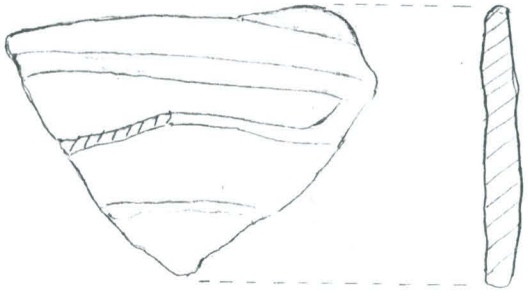

:101 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 3 g.
Ulkopinnalla vihreää lyijylasitusta. Sisäpinnalla vaaleaa savilietettä. Mitat: 17 mm x 15 mm x 4 mm.

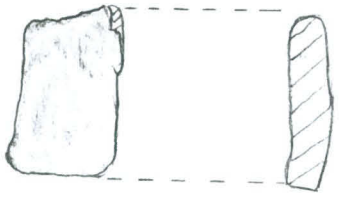

:102 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 15 g.
Sisäpinnalla ruskea lyijylasitus. Ulkopinnassa dreijausrihlat ja kahvaan kuuluva peukalonpainanne. Mitat: 40 mm x 60 mm x 3 mm.

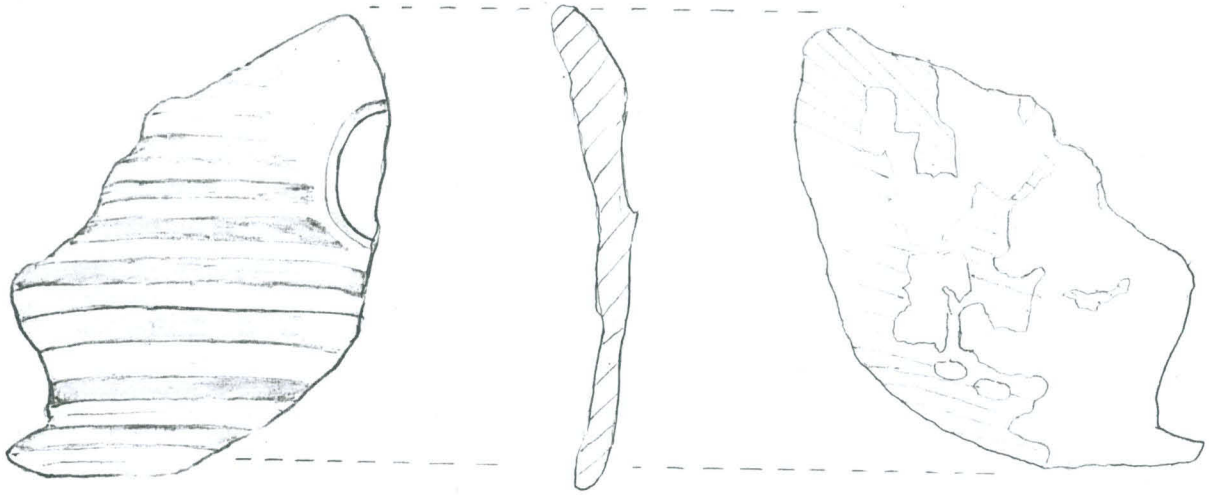

:103 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALOJA, 2 kpl, 8 g.
Ulkopinta vihertävä, sisäpinta lohjennut. Mitat: 50 mm x 30 mm x 3 mm, 20 mm x 12 mm x 1 mm.

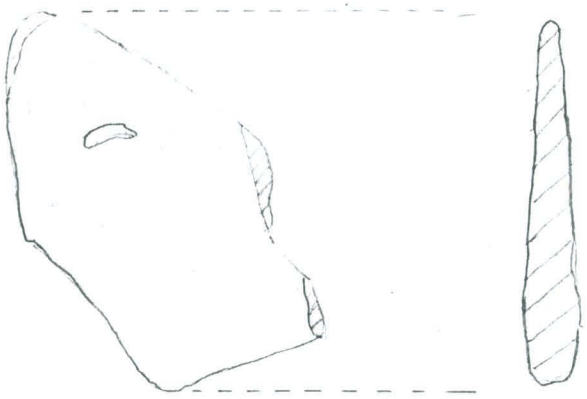

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:104 FAJANSSIASTIAN KYLKI-JA POHJAPALOJA, 8 kpl, 22 g. Sisä- ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta. Ulkopinnalla lisäksi sinistä viiva- ja kukkakoristelua. Vrt. nr. 90 ja 117. Suurimpien palojen mitat: 35 mm x 21 mm x 8 mm, Pohjan halkaisija 100 mm.

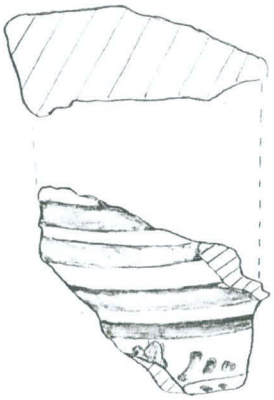

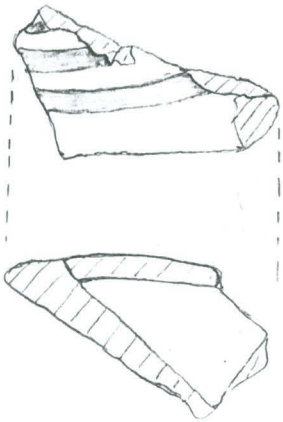

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:105 FAJANSSIKAAKELIN PALA, 1 kpl, 2 g.
Ulkopinnalla lasituksen ja koristelun jäännöksiä.
Mitat: 20 mm x 15 mm x 8 mm.

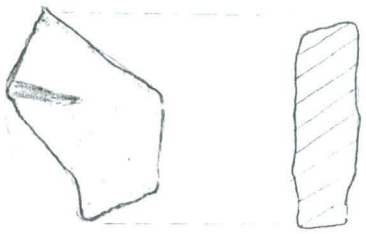

:106 VALKOSAVIASTIAN (?) KYLKIPALA, 1 kpl, 5 g.
Sisä- ja ulkopinnalla vihreää lyijylasitusta.
Mitat: 30 mm x 21 mm x 8 mm.

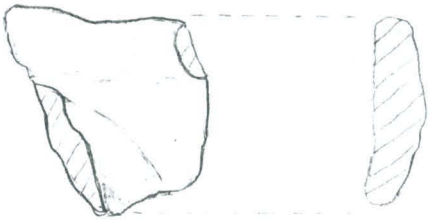

:107 IKKUNALASIA, 2 kpl, 1 g.
Vihreää lasia. Mitat: 24 mm x 15 mm x 1 mm, 27 mm x 8 mm x 1 mm.

:108 LUUTA, 20 kpl, 223 g.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

HUONE B, profiili 3, kerroskaivaus, 5. kerros, 13.3.1998.

:109 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 2 g.
Epätasainen pieni sahalaita-ja pallokoristelu.
Ajoitus: 1700-luku. Mitat: 34 mm x 8 mm.

:110 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 3 kpl, 3 g.
Koristelemattomia. Mitat: 26 mm x 6 mm, 26 mm x 6 mm, 20 mm x 6 mm.

:111 PUNASAVINEN KATTOTIILEN PALA, 1 kpl, 57 g.
Mitat: 95 mm x 45 mm.

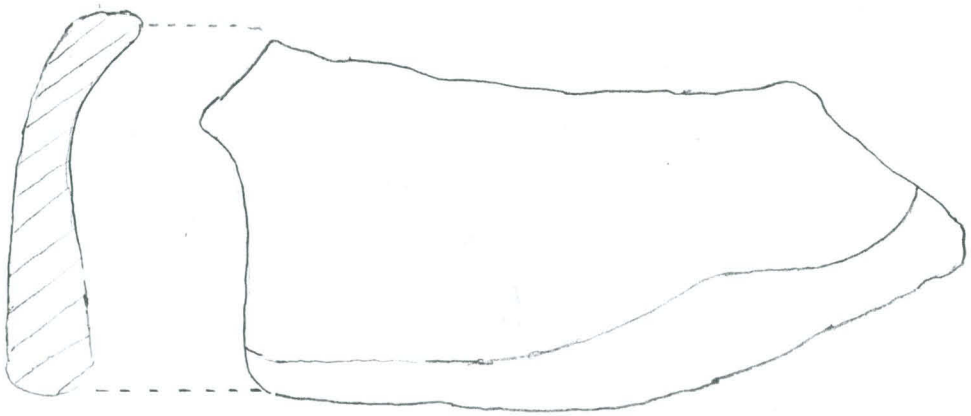

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:112 LASIPULLON KYLKIPALA, 1 kpl, 3 g.
Vihreää lasia. Mitat: 35 mm x 33 mm x 3 mm.

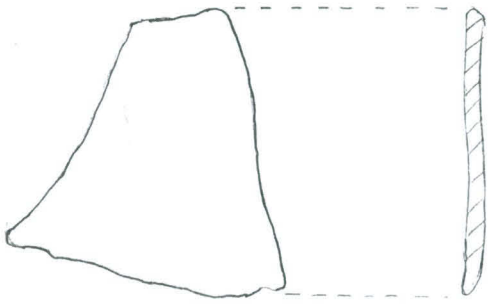

:113 LUUTA, 14 kpl, 7 g.

HUONE B, profiili, 6. kerros, 12.3.1998.

:114 LIITUPIIPUN PESÄN KATKELMA, KANTA JA VARTA, 1 kpl, 5 g. Leveä ja matala kanta, jonka alapinnalla pieni pyöreä leima, jonka sisällä viinipikari "wijnroemer". Ajoitus: Roemer käytössä sekä 1600- ja 1700-luvuilla. Kannan leveyden ja korkeuden perusteella 1600-luvun loppupuoli, post 1680. Mitat: kannan leveys 8,5 mm, korkeus n. 3 mm, varsi 32 mm x 8 mm

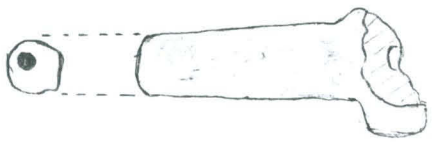

:115 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 1 g.
Ulkopinta vihertävä. Mitat: 12 mm x 22 mm x 4 m.

:116 FAJANSSIASTIAN REUNAPALA, 1 kpl, 2 g.
Sisä- ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta.
Ulkopinnalla lisäksi sinistä kukkakoristelua.
Mitat: 20 mm x 26 mm x 3 mm.

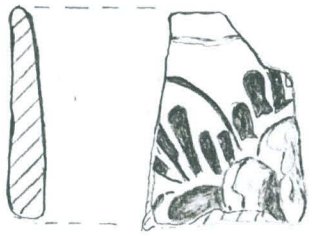

:117 FAJANSSIASTIAN REUNAPALA, 1 kpl, 2 g.
Sisä- ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta.
Ulkopinnalla lisäksi sinistä viiva- ja kukka-koristelua. Vrt. nr. 90 ja 104. Mitat: 25 mm x 30 mm x 7 mm

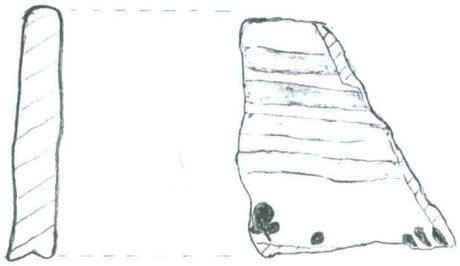

HUONE B, profiili 3, 6. kerros, 13.3.1998.

:118 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 3 g.
Koristelematon. Mitat: 16 mm x 8 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:119 IKKUNALASIA, 1 kpl, 5 g.
Vihreää lasia. Mitat: 16 mm x 11 mm x 1 mm.

HUONE B, profiili, kerroskaivaus, 6. kerros, 13.3.1998.

:120 HEVOSENKENKÄNAULA (?), 1 kpl, 2 g. Mitat:
pituus 55 mm. Naula on katkennut kahteen osaan.

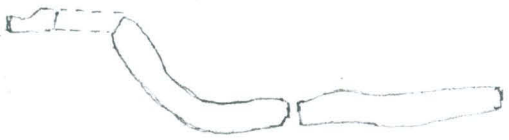

:121 LIITUPIIPUN PESÄN KATKELMA, 1 kpl, 1 g.
Koristelematon. Mitat: 20 mm x 20 mm x 2 mm.

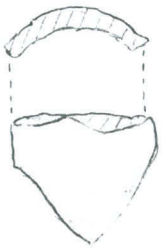

:122 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 2 g.
Pieni sahalaitakoristelu ja varren ympäri teksti
NGOUDA. Ajoitus: hollantilainen, post 1725.
Mitat: 27 mm x 6 mm.

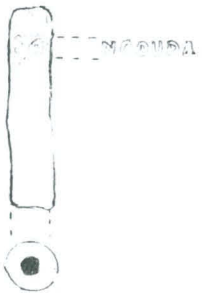

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:123 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 8 kpl, 6 g.
Koristelemattomia. Mitat: 37 mm x 5 mm, 27 mm x 7 mm, 32 mm x 5 mm.

:124 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 6 g.
Sisäpinnalla lyijylasitusta ja bolus-koristelua. Mitat: 30 mm x 23 mm x 5 mm.

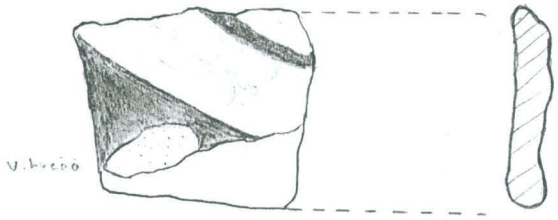

:125 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 3 g.
Molemmilla pinnoilla ruskeaa lyijylasitusta. Ulkopinnalla lisäksi vaaleaa bolus-koristelua. Mitat: 20 mm x 13 mm x 3 mm.

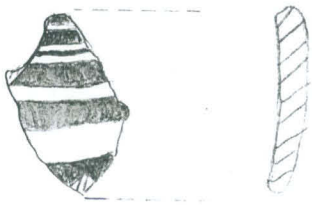

:126 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 2 g.
Sisäpinnalla vihreää lyijylasitusta. Ulkopinnalla keltavihreää lyijylasitusta. Mitat: 13 mm x 12 mm x 4 mm.

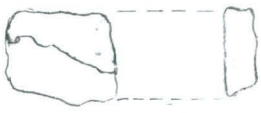

:127 PUNASAVIASTIAN KAHVANPALA, 1 kpl, 6 g.
Lasittamaton. Ulkopinnalla vaalea saviliete.
Kuuluu yhteen nr. 140 kanssa. Mitat: 40 mm x
15 mm x 8 mm.

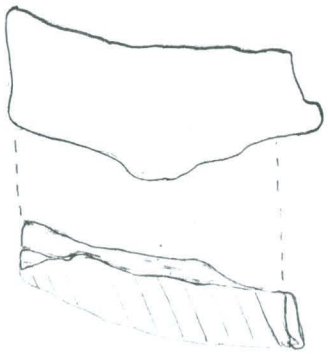

:128 PUNASAVIKAAKELIA (?), 1 kpl, 16 g.
Mitat: 35 mm x 30 mm x 15 mm

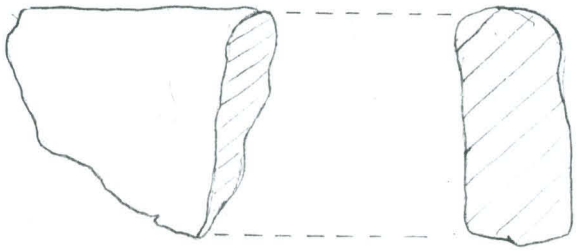

:129 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 2 g.
Sisä- ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta.
Sisäpinnalla lisäksi sinistä koristelua.
Mitat: 18 mm x 10 mm x 4 mm

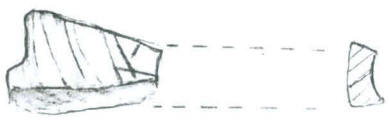

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:130 LASIASTIAN POHJAPALA, 1 kpl, 11 g.
Vihreää lasia. Mitat 42 mm x 38 mm x 3 mm.

:131 LASIASTIAN POHJA, 1 kpl, 25 g.
Väritöntä lasia. Mitat: Pohjan halkaisija 45 mm, korkeus 10 mm.

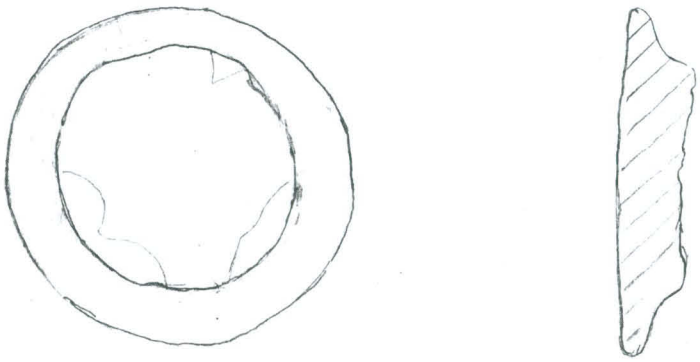

:132 LASIPULLON POHJAPALA, 1 kpl, 66 g.
Vihreää lasia. Mitat: 67 mm x 50 mm x 11 mm

:133 IKKUNALASIA, 1 kpl, 1 g.
Vihreää lasia. Mitat: 10 mm x 8 mm x 1 mm.

:134 LUUTA, 6 kpl, 66 g.

HUONE B, profiili 3, kerroskaivaus, 7. kerros, 13.3.1998.

:135 RAUTANAULA, 1 kpl, 2 g. Kärki käännetty. Mitat: pituus 58 mm.

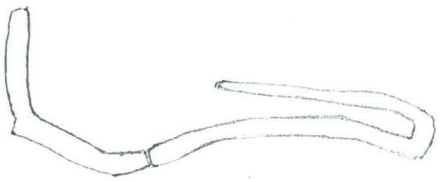

:136 RAUTANAULAN KATKELMA, 1 kpl, 3 g. Mitat: pituus 60 mm.

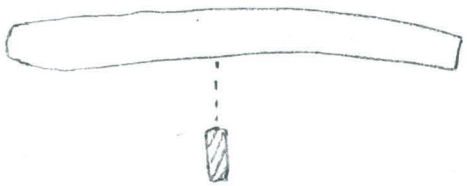

:137 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 2 kpl, 6 g.
Koristelemattomia. Mitat: 50 mm x 5 mm, 30 mm x 9 mm.

:138 PUNASAVIASTIAN REUNAPALA, 1 kpl, 13 g.
Sisäpinnalla ja reunan päällä väritön lyijylasitus. Ulkopinnassa reunan alapuolella terävä horisontaalinen kohovyö. Mitat: 60 mm x 50 mm x 5 mm, astian halkaisija 160 mm.

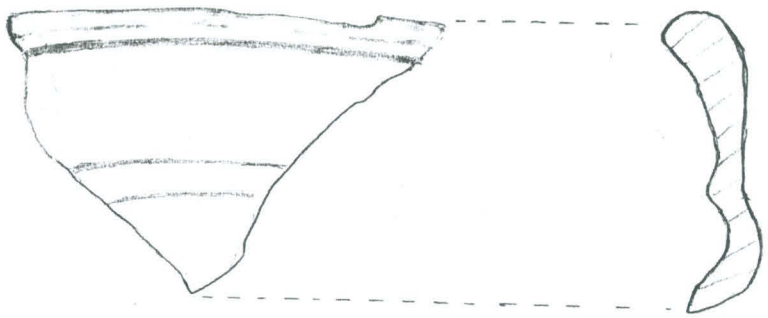

:139 PUNASAVIASTIAN POHJA-JA REUNAPALA, 2 kpl, 49 g.
Palaneita. Mitat: Reunan halkaisija > 180 mm, Pohjan halkaisija < 100 mm.

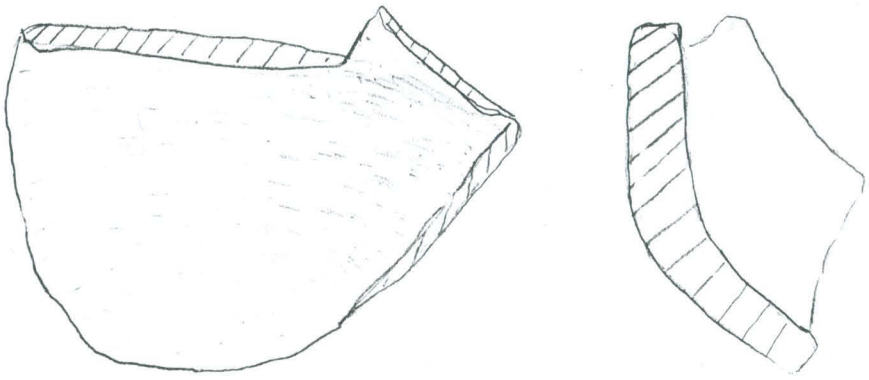

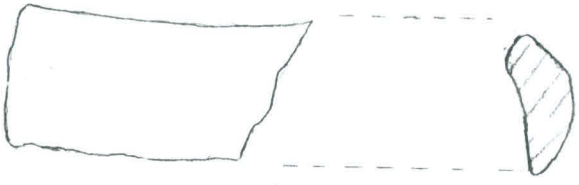

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:140 PUNASAVIASTIAN KAHVAPALOJA, 3 kpl, 52 g. Ulkopinnalla savilietettä ja lyijylasituksen jäännöksiä. Palat kuuluvat yhteen. Vrt. nr 127. Mitat: 30 mm x 21 mm x 4 mm.

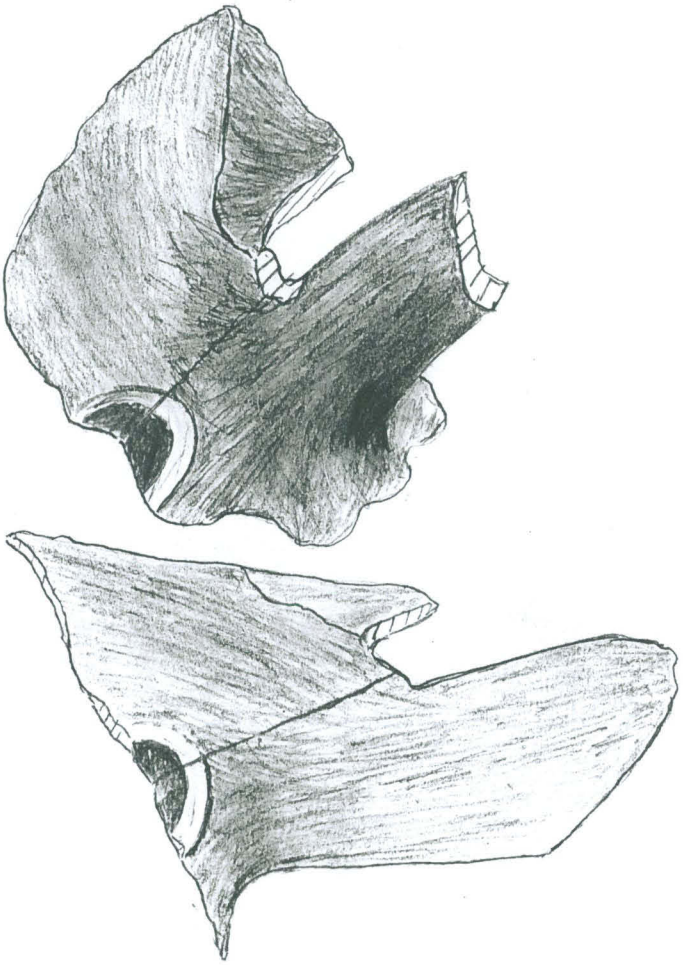

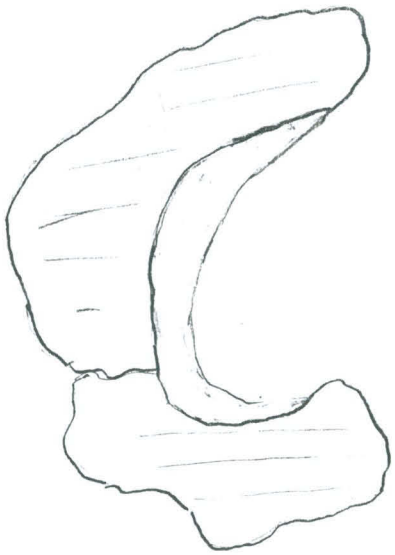

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:141 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALOJA, 6 kpl, 26 g.
Sisäpinnalla tumman ruskea lyijylasitus.
Joissakin paloissa dreijatulla ulkopinnalla
ruskean lyijylasituksen jäänteitä. Isoimman palan
mitat: 60 mm x 50 mm x 3 mm.

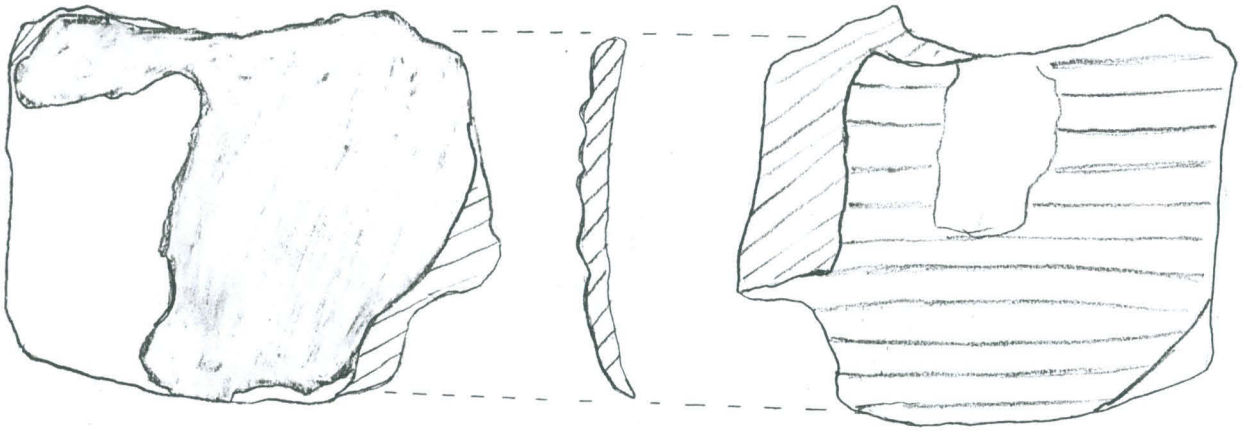

:142 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALOJA, 2 kpl, 15 g.
Ulko- ja sisäpinnalla lyijylasituksen jäännöksiä.
Isomman palan mitat: 45 mm x 30 mm x 3 mm.

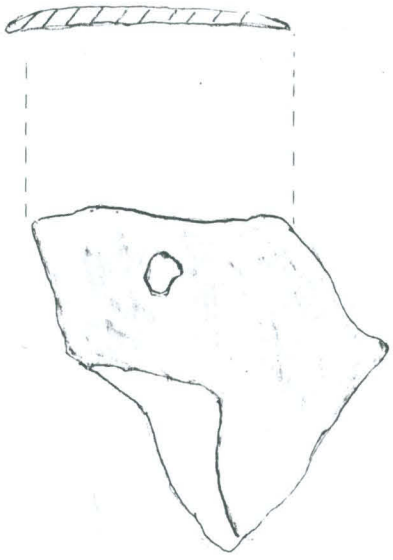

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:143 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALOJA, 2 kpl, 7 g.
Ulko-ja sisäpinnalla lyijylasituksen jäännöksiä.
Suuremman palan mitat: 30 mm x 21 mm x 4 mm.

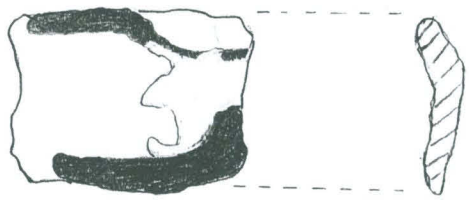

:144 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 8 g.
Sisäpinnalla vaalean savilietteen päällä vihreän lyijylasituksen jäännöksiä. Ulkopinnalla keltainen lyijylasitus. Mitat: 20 mm x 20 mm x 8 mm.

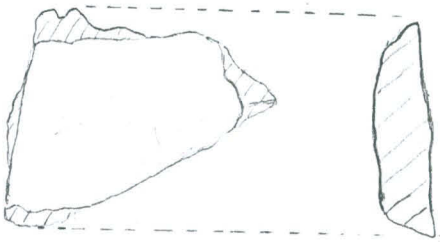

:145 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 5 g.
Lasittamaton. Sisäpinta lohjennut. Mitat: 30 mm x 30 mm.

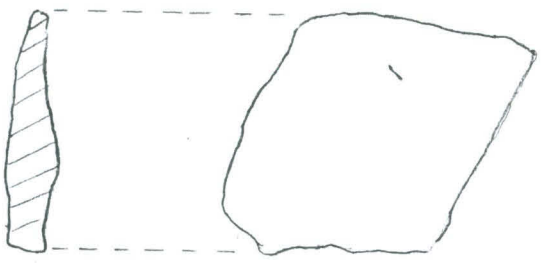

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:146 PUNASAVIKAAKELIN PALA, 1 kpl, 91 g.
Sisäpinnalla tummanruskea lyijylasitus.
Mitat: 60 mm x 60 mm x 15 mm.

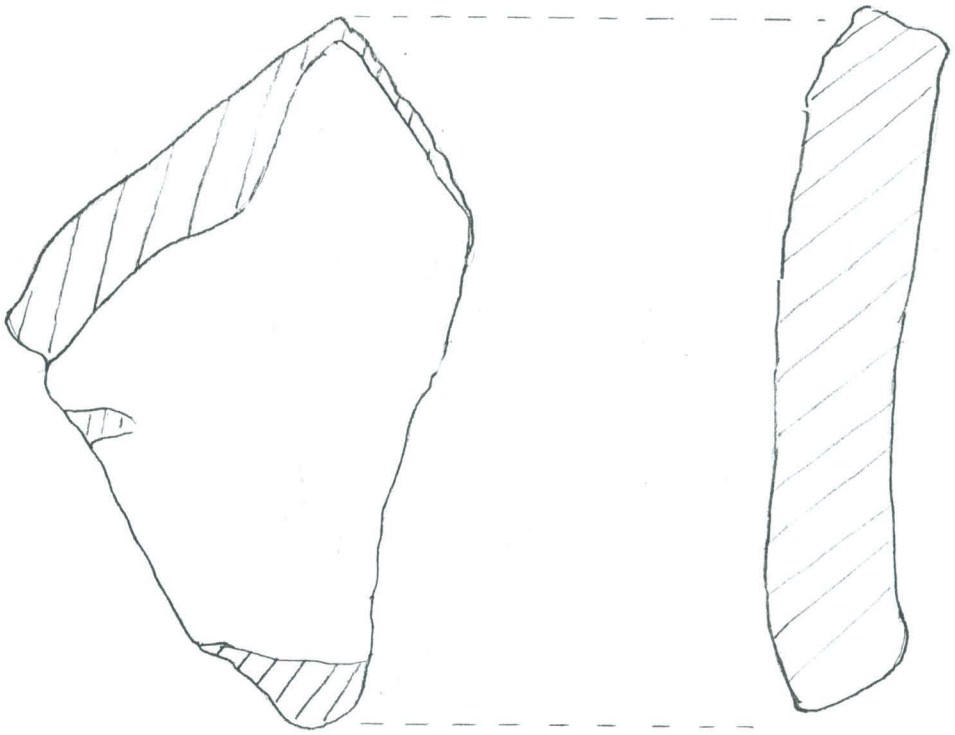

:147 FAJANSSIASTIAN REUNAPALA, 1 kpl, 4 g.
Sisäpinnalla valkoista ja ulkopinnalla keltaista lyijylasitusta. Mitat: 40 mm x 12 mm x 3 mm

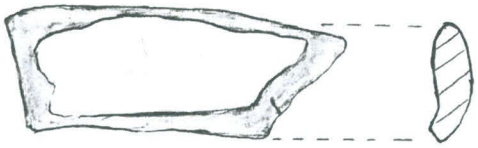

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:148 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl,7 g.
Sisä- ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta.
Ulkopinnalla lisäksi sinistä kukka- ja piste-
maalauskoristelua. Mitat: 32 mm x 22 mm x 5 mm

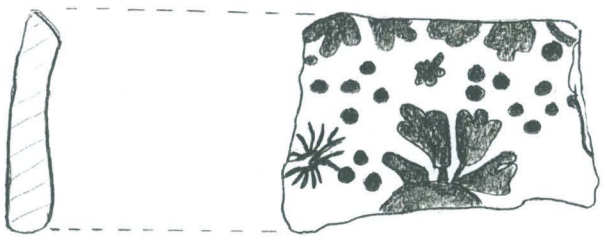

:149 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 2 g.
Sisä- ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta.
Ulkopinnalla lisäksi sinistä maalauskoristelua.
Mitat: 11 mm x 12 mm x 3 mm

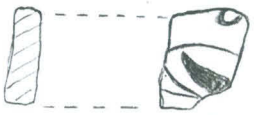

:150 FAJANSSIASTIAN (?) KYLKIPALA, 1 kpl, 1 g.
Sisä- ja ulkopinnalla vihertävää lyijylasitusta.
Mitat: 10 mm x 6 mm x 3 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:151 FAJANSSIASTIAN KYLKI-JA REUNAPALA, 2 kpl, 5 g.
Ulkopinnalla musta tinalasitus. Mitat: 10 mm x 15 mm x 5 mm, 18 mm x 9 mm x 5 mm.

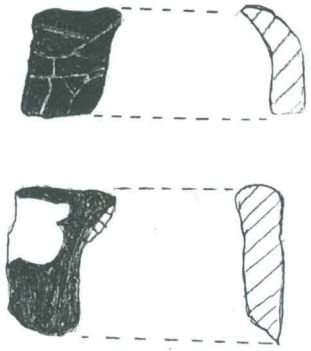

:152 LASIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 4 g.
Väritöntä lasia. Ulkopinnalla valkoista kaiverrettua koristelua. Mitat 28 mm x 12 mm x 1 mm.

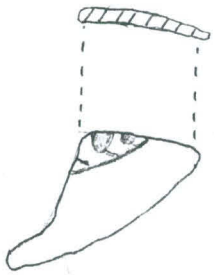

:153 LASIPULLON REUNAPALA, 1 kpl, 5 g.
Vihreää lasia. Mitat: Suun halkaisija n. 50 mm.

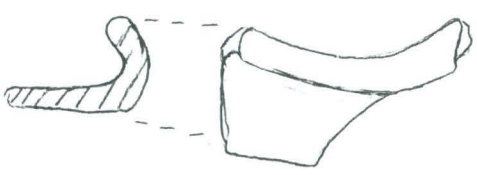

:154 LASIPULLON KYLKIPALA, 1 kpl, 3 g.
Vihreää lasia. Mitat: 20 mm x 15 mm x 3 mm.

:155 IKKUNALASIA, 14 kpl, 26 g.
Vihreää lasia. Suurimpien palojen mitat: 50 mm x 17 m x 1 mm, 48 mm x 25 mm x 1 mm, 36 mm x 33 mm x 1 mm.

:156 LUUTA, 12 kpl, 98 g.

HUONE B, profiili 3, kerroskaivaus, 10. kerros, 13.3.1998.

:157 RAUTANAULA, 1 kpl, 6 g. Mitat: pituus 52 mm.

:158 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 2 kpl, 4 g.
Koristelemattomia. Mitat: 50 mm x 9 mm, 14 mm x 5 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:159 LASIPULLON POHJAPALA, 1 kpl, 13 g.
Vihreää lasia. Mitat: 40 mm x 30 mm x 2 mm.

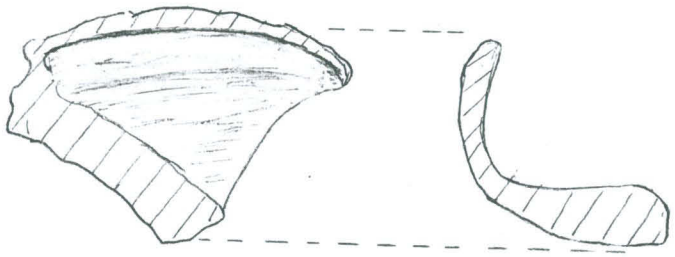

HUONE B, profiili 3, kerroskaivaus, 12. kerros, 13.3.1998.

:160 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 3 g.
Koristelematon. Mitat: 38 mm x 7 mm.

:161 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 4 g.
Sisä- ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta.
Mitat: 35 mm x 27 mm x 7 mm.

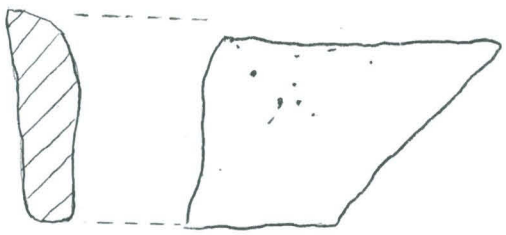

:162 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 1 g.
Sisä- ja ulkopinnalla tinalasituksen jäännöksiä.
Mitat: 10 mm x 8 mm x 2 mm.

:163 IKKUNALASIA, 1 kpl, 2 g.
Vihreää lasia. Mitat: 20 mm x 15 mm x 1 mm.

:164 LUUTA, 4 kpl, 39 g.

HUONE B, profiili 3, 14. kerros, 12.3.1998.

:165 VALKOSAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 4 g.
Sisä- ja ulkopinnalla kellertävää lyijylasitusta.
Mitat: 25 mm x 20 mm x 4 mm.

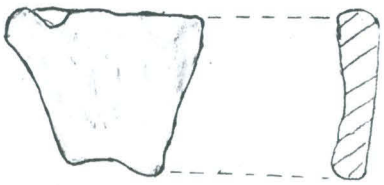

:166 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 4 g.
Sisäpinnalla valkoista tinalasitusta ja sinistä koristelua. Vrt. nr 173. Mitat: 20 mm x 15 mm x 5 mm.

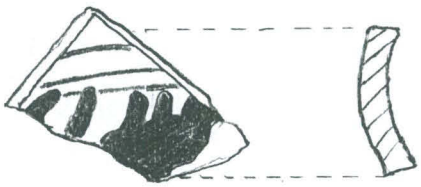

:167FAJANSSIKAAKELIN PALA, 1 kpl, 4 g.
Ulkopinnalla valkoista tinalasitusta ja sinistä koristelua. Mitat: 23 mm x 18 mm x 7 mm.

:168 IKKUNALASIA, 1 kpl, 1 g. Vihreää lasia. Mitat: 17 mm x 13 mm x 1 mm.

:169 PIITÄ, 1 kpl, 1 g.

HUONE B, profiili 3, 14. kerros, 13.3.1998.

:170 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 1 g.
Iso sahalaitakoristelu. Ajoitus:1700-luku. Mitat: 38 mm x 7 mm.

:171 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 1 g. Koristelematon. Mitat: 35 mm x 9 mm.

:172 PUNASAVIASTIAN POHJAPALA, 1 kpl, 5 g. Sisäpinnalla vihreää lyijylasitusta. Mitat: 20 mm x 30 mm x 4 mm.

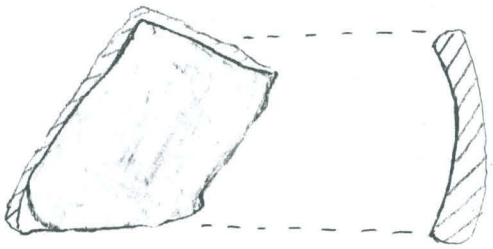

:173 FAJANSSIASTIAN REUNA-, KYLKI-JA POHJAPALOJA, 12 kpl, 85 g. Sisä- ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta. Sisäpinnalla lisäksi sinistä kukkakoristelua. Pohjarengas osassa paloja. Vrt. nr 166. Pohjan halkaisija 110 mm, reunan halkaisija > 180 mm.

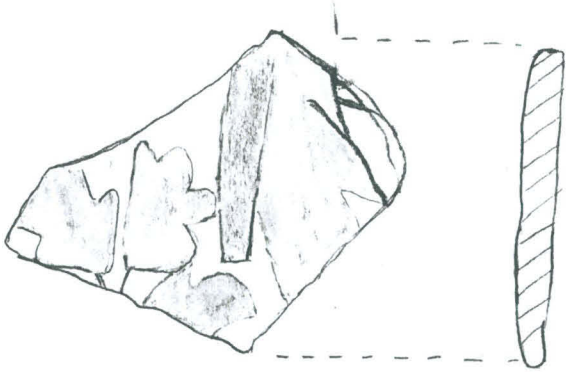

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

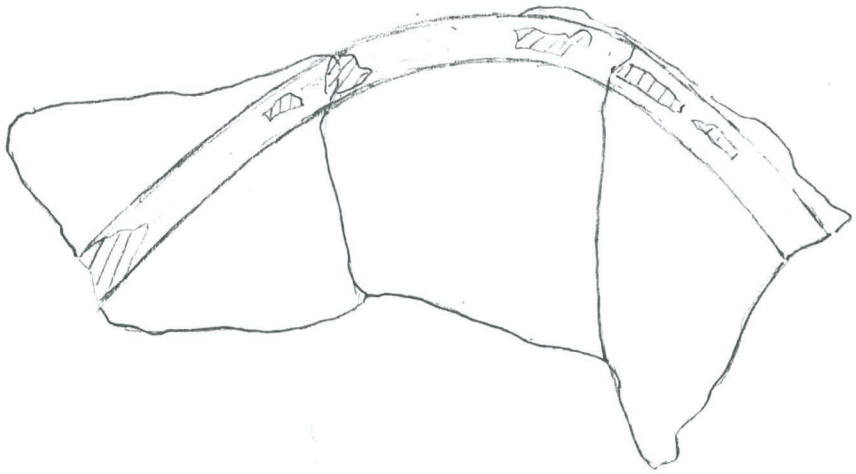

:62 RAUTANAULA, 1 kpl, 3 g.
Mitat: 50 mm x 4 mm.

:63 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 8 g.
Koristelematon. Mitat: 24 mm x 7 mm.

:64 FAJANSSIKAAKELIN PALA, 1 kpl, 25 g.
Ulkopinnalla valkoista tinalasitusta ja sinistä ihmishahmokoristelua. Vrt. nr. 54. Mitat: 25 mm x 22 mm x 4 mm.

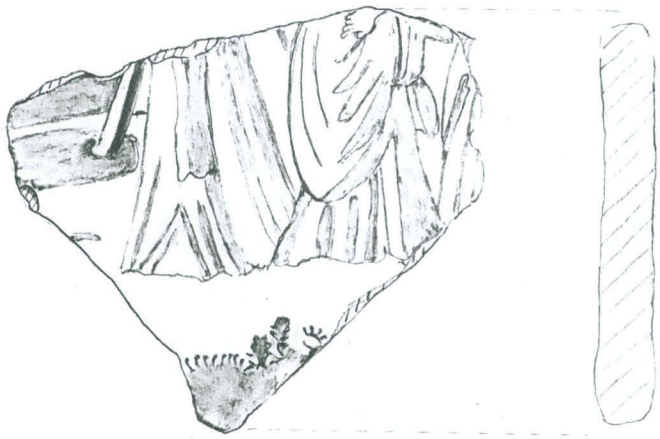

:65 LASIPIKARIN (?) JALAN OSA, 1 kpl, 23 g.
Väritöntä lasia, jonka sisäosassa koristelua.
Mitat: 54 mm x 13 mm.

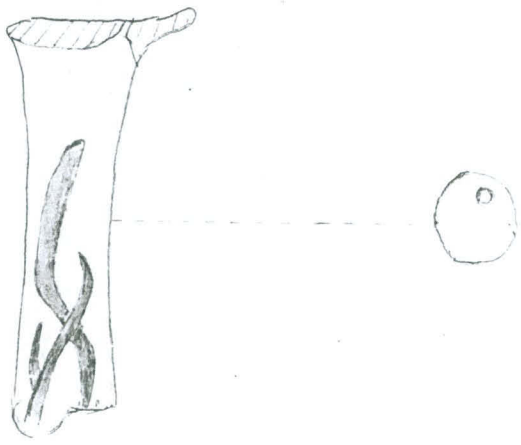

:66 LUUTA, 4 kpl, 205 g.

HUONE B, huoneen lounaisnurkan profiilikuoppa 2, alemman pihakiveystason alta, = kerros 7, 6.2.1998

:67 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 1 g.
Koristelematon. Mitat: 30 mm x 5 mm.

HUONE B, profiili 3, 3. kerros, 12.3.1998.

:68 FAJANSSIASTIAN REUNA- JA KYLKIPALOJA, 3 kpl, 5 g.
Sisä- ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta.
Sisäpinnalla lisäksi sinistä kukkakoristelua.
Isoimman palan mitat: 30 mm x 30 mm x 5 mm.

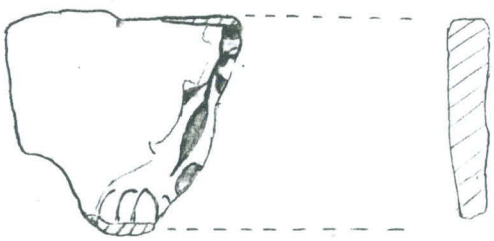

HUONE B, profiili 3, 3. kerros, 13.3.1998.

:69 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 4 g.
Koristelematon. Mitat: 26 mm x 6 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

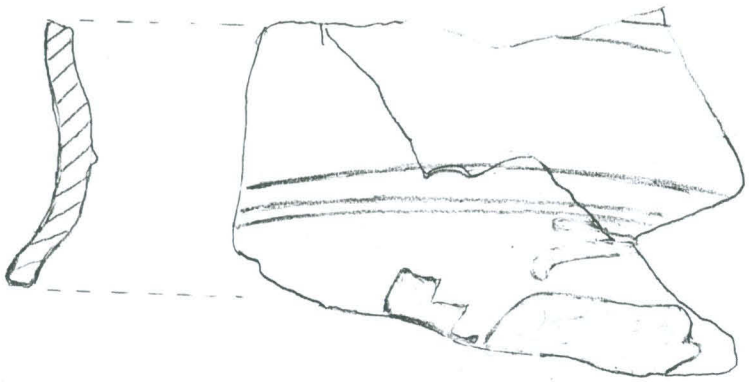

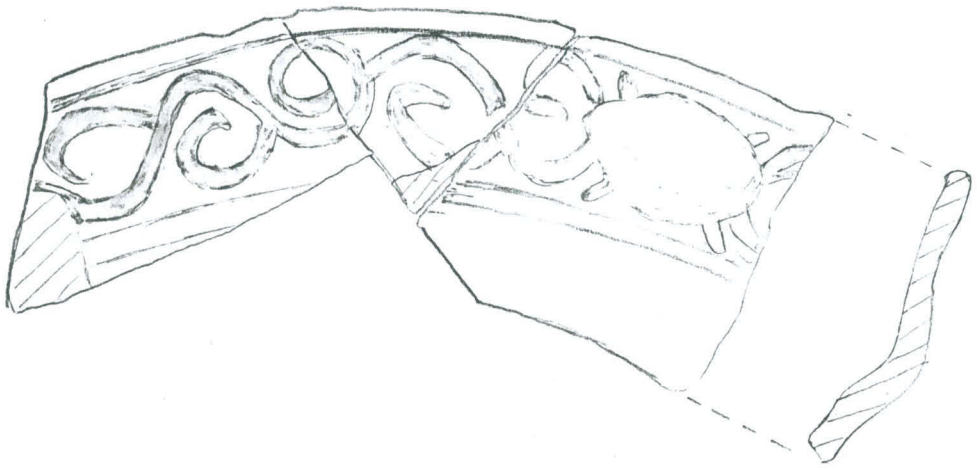

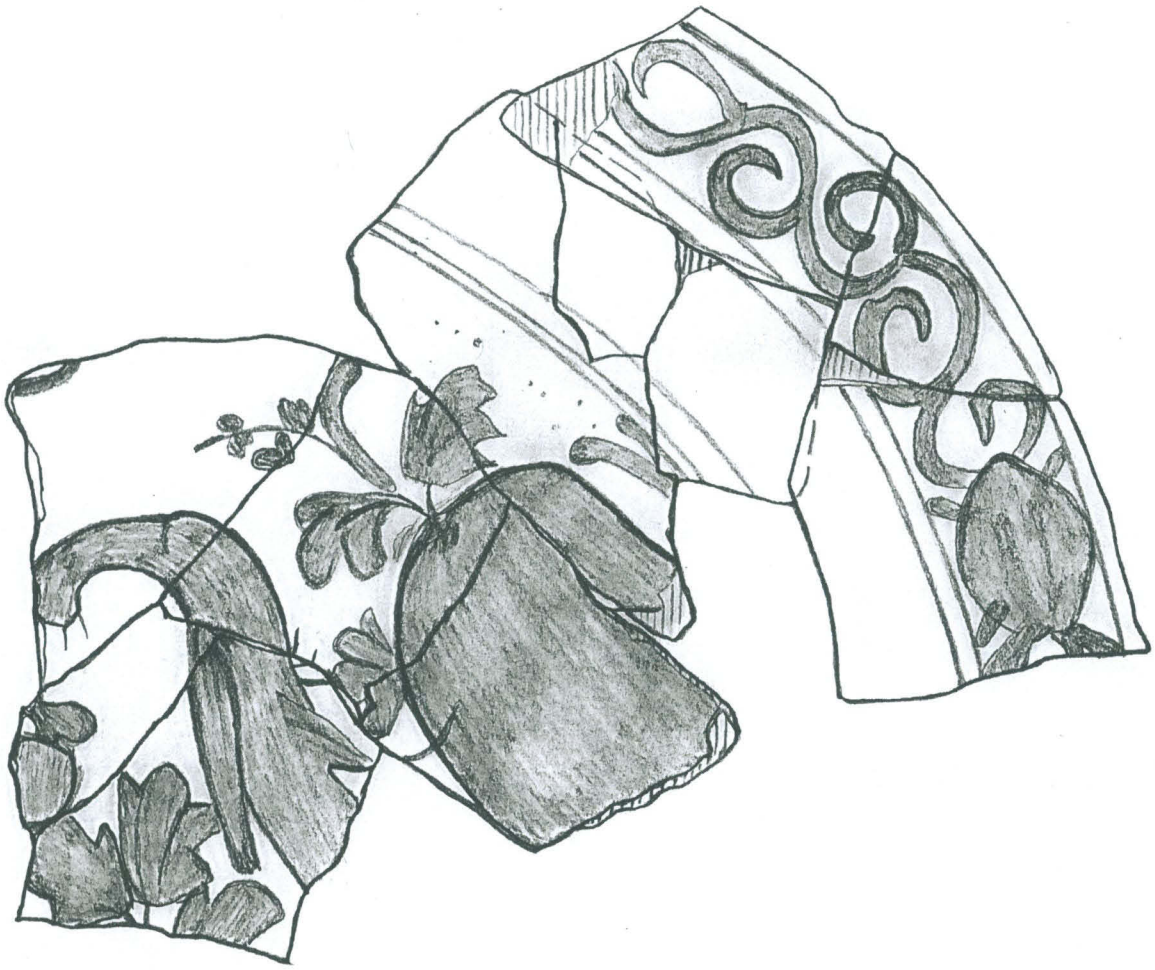

:174 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 2 g.
Sisä- ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta. Ulkopinnalla lisäksi sinistä, vihreää ja ruskeaa koristelua. Mitat: 10 mm x 15 mm x 3 mm.

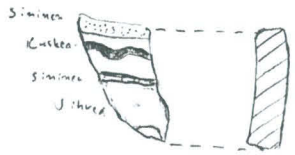

HUONE B, profiili 3:n laajennus, 14. kerros, 13.3.1998

:175 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 10 g.
Koristelematon. Mitat: 122 mm x 6 - 9 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:176 PUNASAVIVADIN REUNAPALOJA, 1 kpl, 17 g.
Sisäpinnalla ruskea lyijylasitus ja keltaista bolus-koristelua. Mitat: 75 mm x 53 mm x 6 mm. Vadin halkaisija 180 mm.

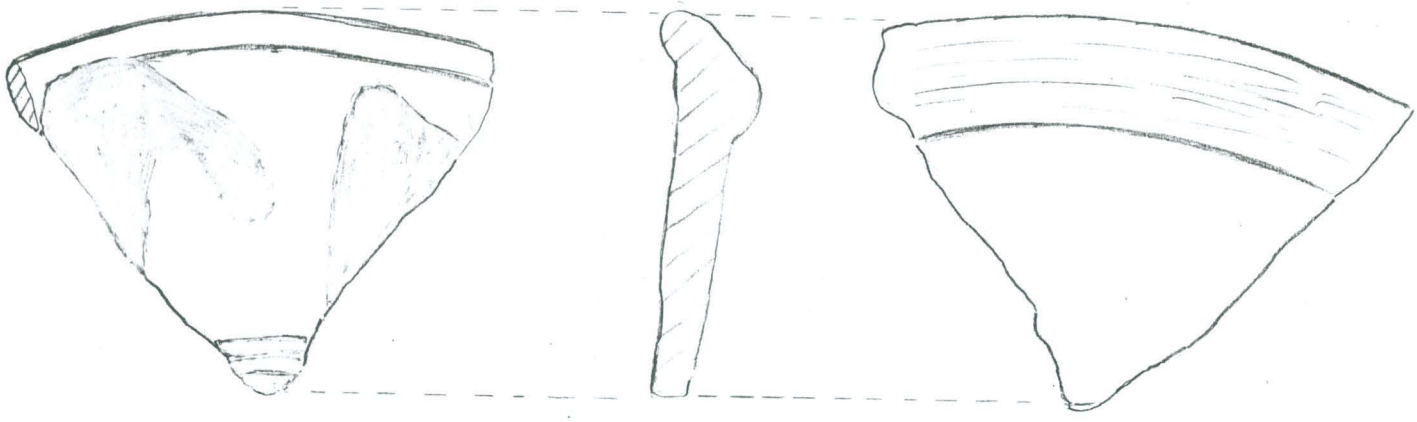

:177 FAJANSSIASTIAN REUNA-JA KYLKIPALA, 2 kpl, 7 g.
Molemmilla pinnoilla valkoista tinalasitusta. Ulkopinnalla lisäksi sinistä mm. viivakoristelua. Samaa astiaa kuin nr. 181 ja 183. Mitat: 20 mm x 13 mm x 4 mm, reunan halkaisija n.60 mm.

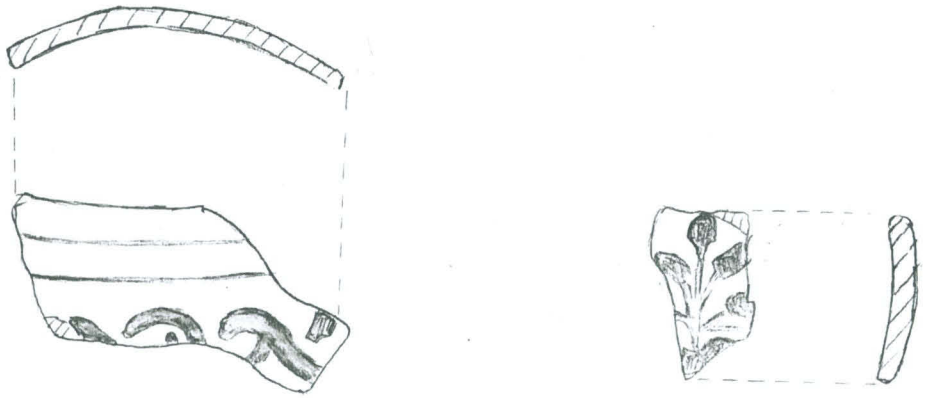

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:178 PALANUT LUU, 1 kpl, 2 g.

HUONE B, profiili 3, kerroskaivaus, 14. kerros, 13.3.1998.

:179 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 3 kpl, 2 g.
Koristelemattomia. Mitat: 30 mm x 6 mm, 35 mm x 5 mm, 16 mm x 6 mm.

:180 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 2 kpl, 3 g.
Sisäpinnalla vihreä lyijylasitus. Ulkopinta lohjennut. Mitat: 25 mm x 16 mm, 13 mm x 11 mm.

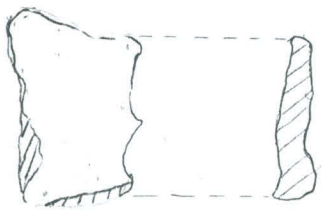

:181 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 4 g.
Sisä- ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta. Ulkopinnalla lisäksi sinistä kukka- ja piste-koristelua. Vrt. nr. 177 ja 183. Mitat: 42 mm x 20 mm x 3 mm.

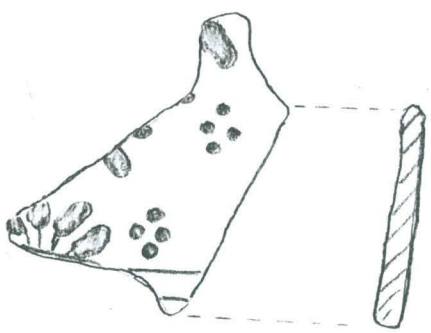

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

HUONE B, Profiili 3, 15. kerros, 13.3.1998

:182 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 3 kpl, 13 g.
Koristelemattomia. Mitat: 90 mm x 7 mm, 61 mm x 7 mm, 51 mm x 6 mm.

:183 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 6 g.
Sisä- ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta. Ulkopinnalla lisäksi sinistä mm. viivakoristelua. Vrt. nr. 177 ja 181. Mitat: 55 mm x 26 m x 3 mm.

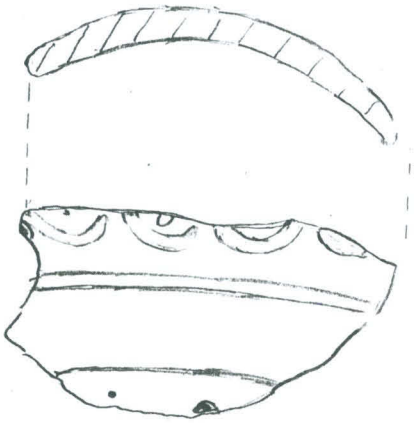

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

HUONE C, profiilin eteläpää, 20.3.1998.

:184 RAUTANAULOJA, 2 kpl, 38 g. Mitat: Pituudet 90 mm, 57 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:185 LIITUPIIPUN PESÄNKATKELMA, 1 kpl, 1 g.
Mitat: 23 mm x 5 mm x 4 mm.

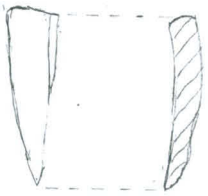

:186 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 1 g
Kukkaköynöskohokuviokoristelun alkua. Ajoitus: 1700-luku. Mitat: 21 mm x 9 mm x 3 mm.

:187 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 4 g.
Pientä sahalaitakoristelua ja iso, harva sahalaitakoristelu. Ajoitus: 1700-luku. Mitat: 40 mm x 7 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:188 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 6 g.
Tasainen pieni ja iso sahalaitakoristelu.
Ajoitus: 1700-luku. Mitat: 68 mm x 8 mm.

:189 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 4 kpl, 9 g.
Koristelemattomia. Mitat: 55 mm x 7 mm, 32 mm x 6 mm, 39 mm x 6 mm, 23 mm x 6 mm.

:190 KIVISAVIASTIAN KYLKIPALOJA, 9 kpl, 16 g.
Vaaleasavisen astian lohkeamia, ulkopinnalla harmaan röpölöisen lasituksen jäännöksiä. Vrt. nr. 4, 14 , 36 ja 233. Isoimman mitat 45 mm x 22 mm x 2 mm.

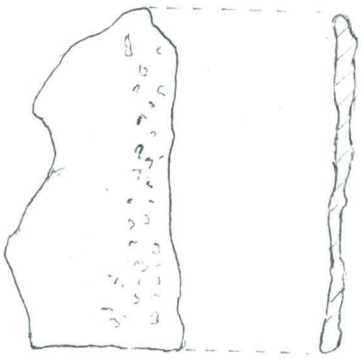

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:191 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 5 g.
Sisäpinnalla lyijylasitus, ulkopinnalla dreijausrihlat. Mitat: 30 mm x 20 mm 5 mm.

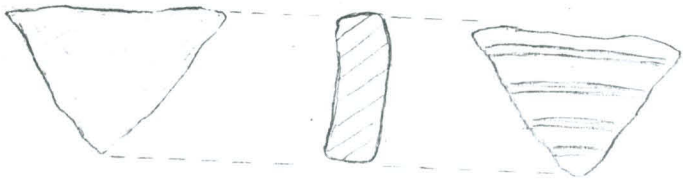

:192 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 32 g.
Lasittamaton. Mitat: 60 mm x 35 mm x 11 mm.

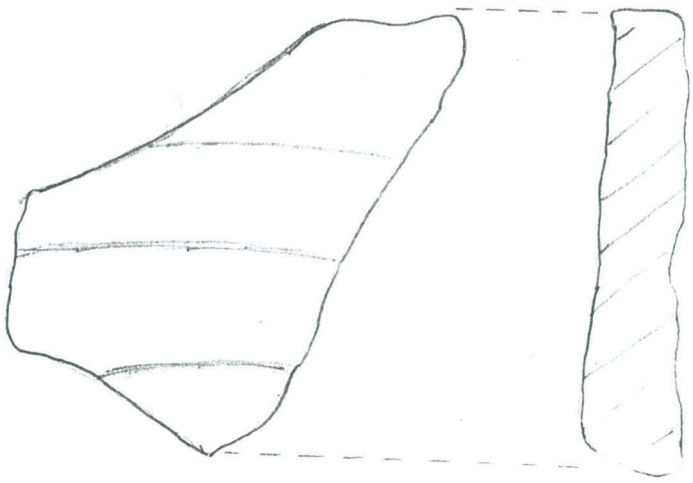

:193 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 1 g.
Toisella pinnalla valkoista tinalasitusta. Toinen pinta lohjennut. Mitat: 15 mm x 10 mm x 7 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:194 POSLIINIASTIAN POHJAPALA, 1 kpl, 20 g.
Sisä- ja ulkopinnoilla valkoista lasitusta ja sisäpinnalla sinistä kukkakoristelua ja geometrista koristelua. Pohjarengas. Mitat: 68 mm x 60 mm x 3 mm, pohjan halkaisija 90 mm.

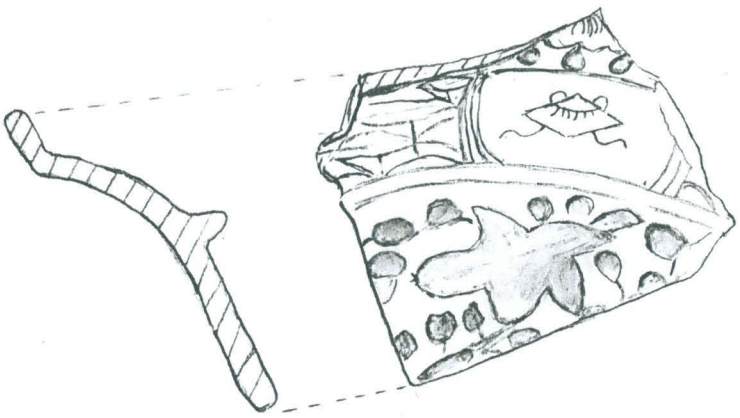

:195 LASIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 8 g.
Väritöntä lasia.

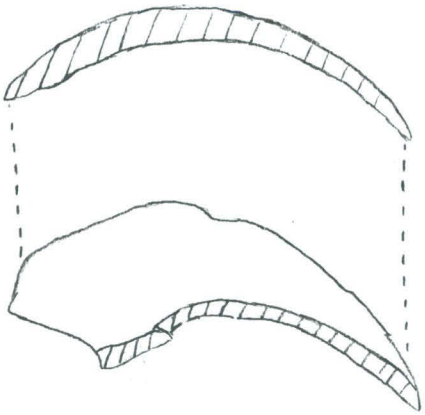

:196 LASIPULLON POHJAPALOJA, 2 kpl, 51 g.
Vihreää lasia. Mitat: pohjan halkaisija < 100 mm.

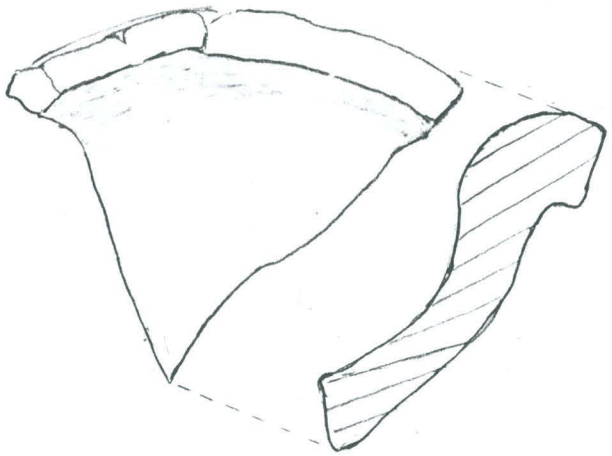

:197 LASIPULLON REUNAPALA (?), 1 kpl, 10 g.
Vihreää lasia, sulanut.

:198 LASIPULLON PALA, 1 kpl, 3 g.
Vihreää lasia, sulanut. Mitat: 30 mm x 19 mm x 2 mm.

:199 LASIKUONAA (?), 1 kpl, 7 g.

:200 NAHKANPALA, 1 kpl, 1 g.

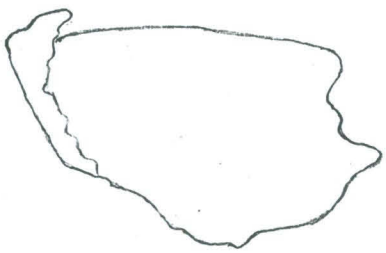

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:201 LUUTA, 11 kpl,149 g.

:202 SEINÄLAASTIN PALOJA, 2 kpl, 1 g
Pinnalla vaaleansininen maali. Isomman mitat:
15 mm x 11 mm x 3 mm.

HUONE C, profiilin pohjoispää, 20.3.1998.

:203 RAUTANAULOJA, 2 kpl, 13 g.
Mitat: 85 mm x 3 mm, 60 mm x 9 mm.

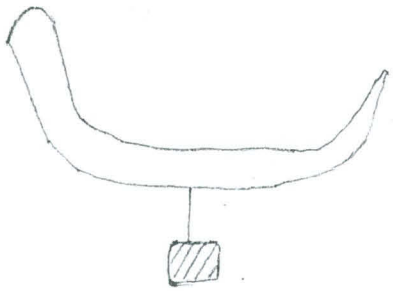

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:204 LIITUPIIPUN PESÄ JA KANTA, 1 kpl, 10 g.
Pesän suureunan etuosassa viivakoristelu, hieman puikulainen, kaksoiskartionmuotoinen pesä, jonka saumat viimeistelemettömiä. Kanta leveä ja matala. Ajoitus: 1600-luvun puoliväli. Mitat: 38,5 mm x 19 mm x 14 mm, kannan leveys 7 mm, korkeus n. 1,5 mm.

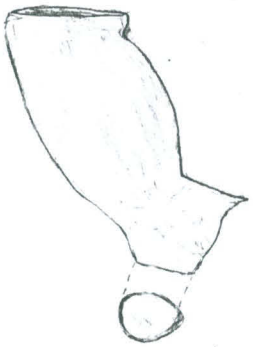

:205 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 3 g.
Tasainen pieni ja iso sahalaitakoristelu. Ajoitus: 1700-luku (ilm. puoliväli-loppupuoli). Mitat: 55 mm x 7 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:206 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 2 g. Hieman epätasainen pieni sahalaita- ja pallokoristelu. Ajoitus: 1700-luku. Mitat: 66 mm x 8 mm.

:207 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 4 kpl,10 g. Koristelemattomia. Mitat: 38 mm x 10 mm, 63 mm x 5 mm, 36 mm x 6 mm, 36 mm x 4 mm.

:208 KIVISAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 10 g. Harmaasavisen palan molemmilla pinnoilla suolalasituksen jäännöksiä. Mitat: 36 mm x 30 mm x 5 mm.

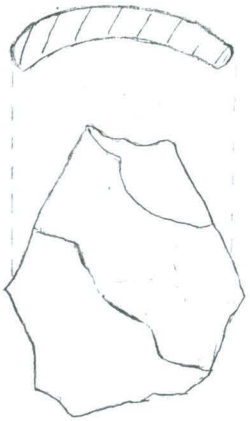

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:209 PUNASAVIASTIAN REUNAPALA, 1 kpl, 5 g.
Reunan päällä vihreä lyijylasitus. Pinnat lohjenneet. Mitat: 30 mm x 20 mm. Reunan halkaisija n. 180 mm.

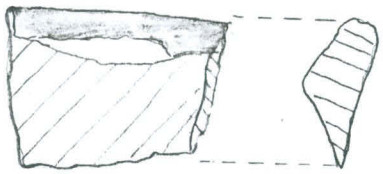

:210 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 4 g.
Sisäpinnalla ruskea lyijylasitus. Ulkopinnassa jalan kohta, muu osa pintaa mustunut. Mitat: 30 mm x 12 mm.

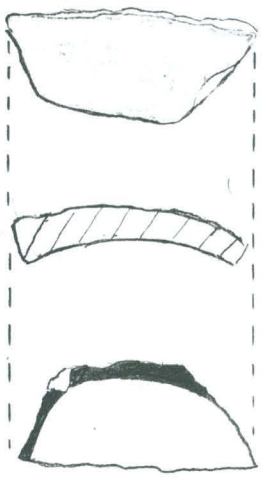

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:211 FAJANSSIASTIAN POHJA-JA KYLKIPALA, 2 kpl, 48 g. Sisäpinnalla valkoista tinalasitusta ja sinistä koristelua. Leveä pohjarengas. Ulkopinnalla kermanvärinen lyijylasitus. Mitat: 85 mm x 52 mm x 5 mm, 40 mm x 20 mm x 7 mm. Pohjan halkaisija n. 100 mm.

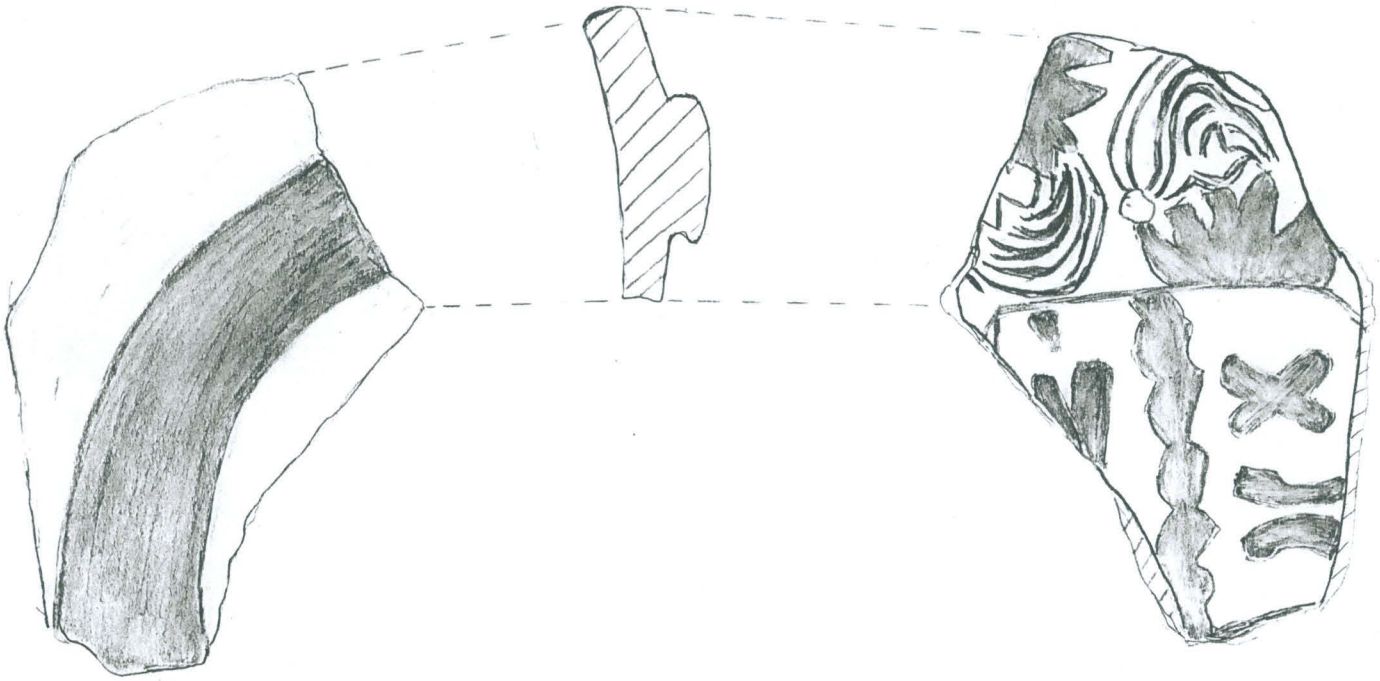

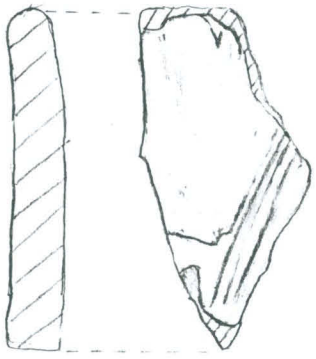

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:212 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 4 g.
Molemmilla pinnoilla valkoista tinalasitusta.
Toisella pinnalla lisäksi sinistä koristelua.
Mitat: 25 mm x 20 mm x 4 mm.

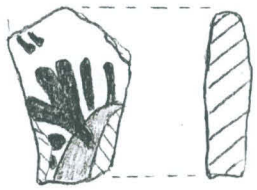

:213 LASIPULLON KYLKIPALA, 1 kpl, 13 g.
Vihreää lasia. Mitat: 55 mm x 21 mm x 5 mm.

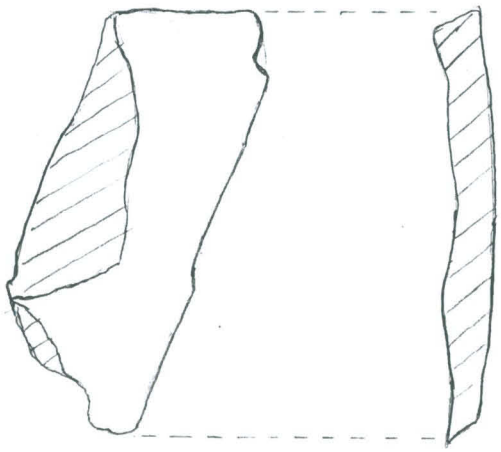

:214 LUUTA, 10 kpl, 165 g.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

HUONE E, profiili 2, pohjan tumman maan alaosa, 23.3.1998.

:215 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 31 g.
Sisäpinnalla ruskea lyijylasitus. Mitat: 60 mm x 47 mm x 9 mm.

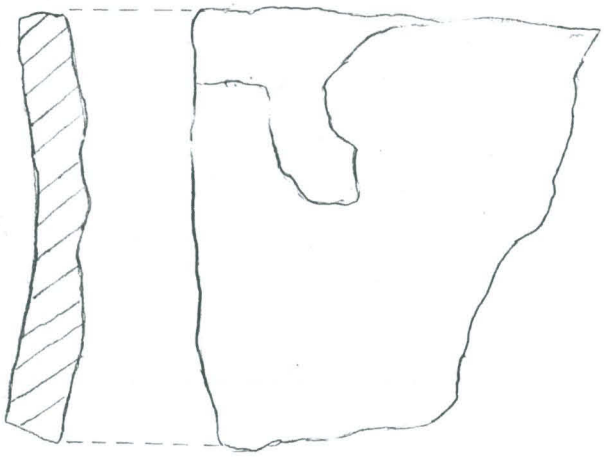

:216 PUNASAVIKAAKELIN PALA, 1 kpl, 5 g.
Mitat: 37 mm x 21 mm.

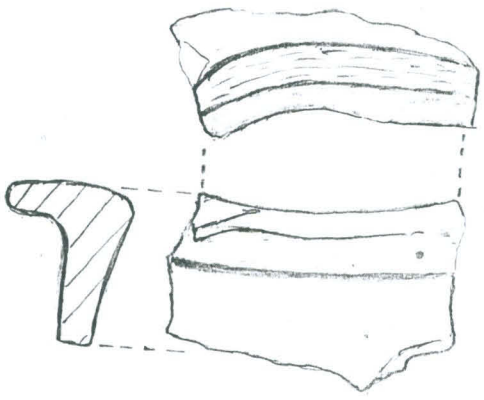

:217 LUUTA, 3 kpl, 225 g.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

HUONE F, koekuoppa, ylin tumma maa, 23.3.1998.

:218 IKKUNAN LYIJYPUITE, 1 kpl, 4 g.
Mitat: 80 mm x 10 mm x 1 mm.

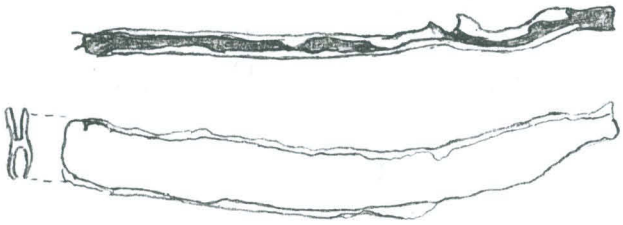

:219 RAUTANAULA, 1 kpl, 4 g.
Mitat: pituus 60 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:220 PUNASAVIASTIAN REUNAPALA (?), 1 kpl, 10 g.
Reunan päällä vihreä lyijylasitus. Mitat:
50 mm x 20 mm x 5 mm, reunan halkaisija
n. 90 mm.

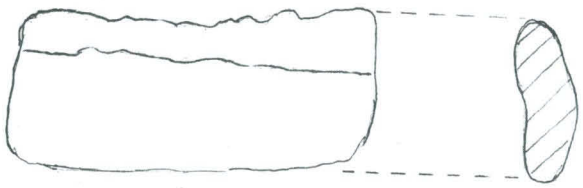

:221 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALOJA, 3 kpl, 12 g.
Molemmilla pinnoilla valkoista tinalasitusta.
Sisäpinnalla lisäksi sinistä koristelua.
Mitat: 17 mm x 21 mm x 5 mm, 26 mm x 24 mm x
6 mm, 24 mm x 24 mm x 7 mm.

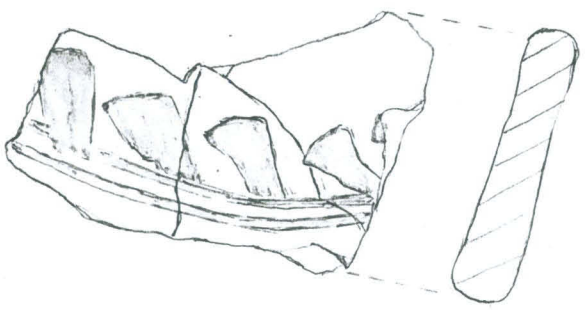

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:222 FAJANSSILAUTASEN REUNAPALA, 1 kpl, 17 g.
Molemmilla pinnoilla tumman sininen tinalasitus.
Mitat: 62 mm x 50 mm x 4 mm., astian halkaisija n 200 mm.

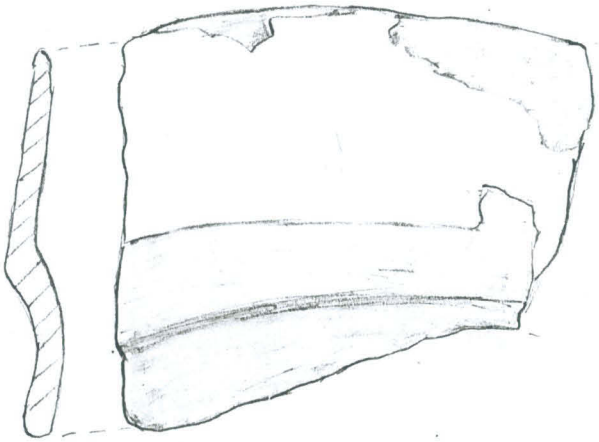

:223 LASIPULLON KYLKIPALA, 1 kpl, 4 g.
Vihreää lasia. Mitat: 30 mm x 20 mm x 1 mm.

:224 IKKUNALASIA, 1 kpl, 3 g.
Vihreää lasia. Mitat: 58 mm x 22 mm x 1 mm.

:225 LUUTA, 1 kpl, 2 g.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

Talousrakennuksen sisäänkäynnin pohjoiskaivannon eteläprofiili, 9.2. 1998.

:226 FAJANSSILAUTASEN KYLKIPALA, 1 kpl, 6 g.
Molemmilla pinnoilla valkoinen tinalasitus.
Sisäpinnalla lisäksi sinistä koristelua.
Mitat: 30 mm x 25 mm x 4 mm.

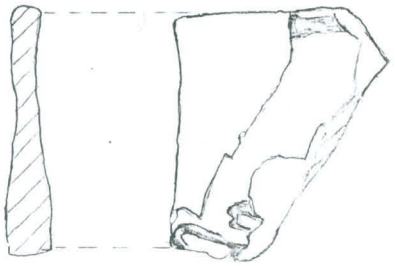

:227 PIIPOSLIINIASTIAN KYLKIPALOJA, 5 kpl, 5 g.
Molemmilla pinnoilla väritön lyijylasitus.
Saviaines valkoinen. Englantilaista "cream-coloured earthenware", 1760-luvulta eteenpäin, mantereella erityisesti vuosisadan lopussa.
Suurimman palan mitat: 30 mm x 14 mm x 3 mm.

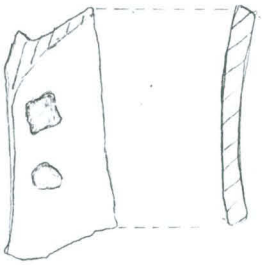

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

Mariankatu, alemman pihakiveystason yläpuolinen täytemaa, 24.2. 1998

:228 KUPARIHELA, 1 kpl, 2 g.
Mitat: 30 mm x 10 mm x 1 mm.

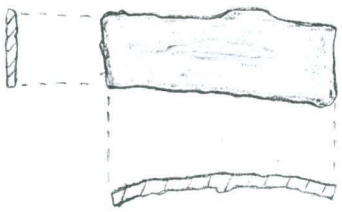

:229 OVEN SARANATAPPEJA, 2 kpl, 83 g.
Mitat: pituudet 110 mm, 95 mm.

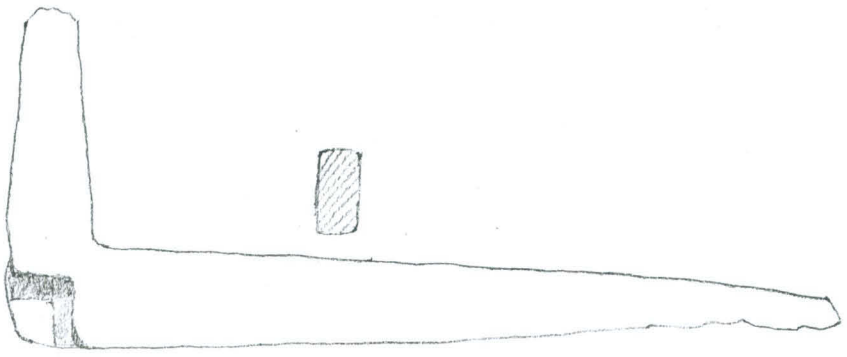

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

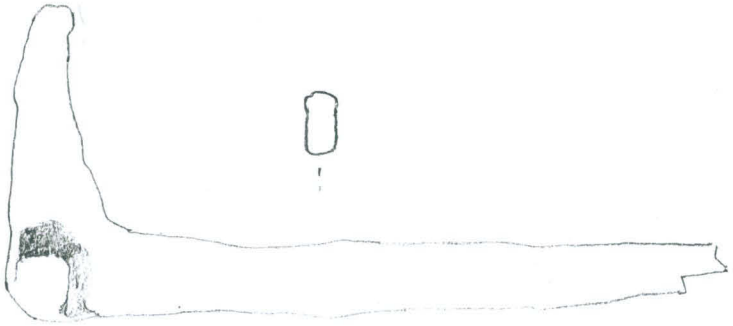

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:230 LIITUPIIPUN VARREN JA KANNAN KATKELMA, 1 kpl, 6 g. Koristelematon. Mitat: 25 mm x 9 mm.

:231 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 5 g. Sahalaita- ja pallokoristelua. Mitat: 48 mm x 7 mm.

:232 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 9 kpl, 22 g. Koristelemattomia. Suurimpien mitat: 39 mm x 10 mm, 36 mm x 10 mm, 34 mm x 9 mm.

:233 KIVISAVIASTIAN KYLKIPALOJA JA REUNAPALA, 5 kpl, 7 g. Molemmilla pinnoilla harmaan röpölöisen lasituksen jäännöksiä. Yhdessä palassa kohovyökoristelu. Vrt. nr. 4, 14, 36 ja 190. Isoimman mitat 35 mm x 25 mm x 3 mm.

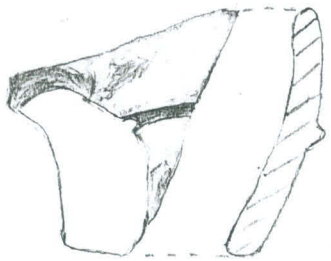

:234 PUNASAVIASTIAN KORVAN KATKELMA, 1 kpl, 10 g. Vihreä lyijylasitus. Mitat: 35 mm x 10 mm.

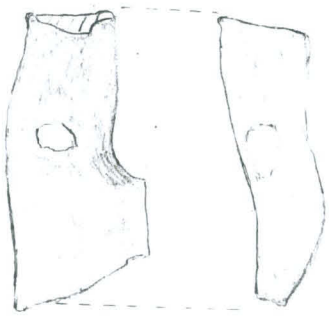

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:235 PUNASAVIKAAKELIA (?), 3 kpl, 60 g.
Yhdesssä palassa lasitusta. Mitat: 40 mm x 30 mm x 10 mm, 40 mm x 40 mm, 33 mm x 16 mm x 3 mm.

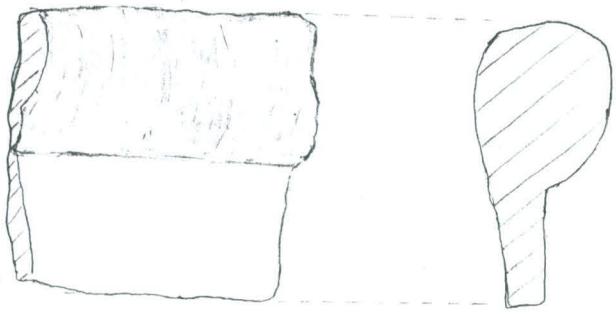

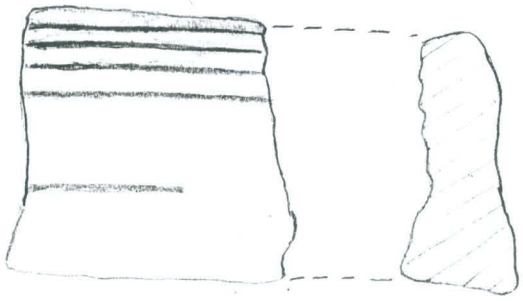

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:236 PUNASAVISEN KATTOTIILEN PALA (?), 1 kpl, 154 g.
Mitat: 95 mm x 95 mm x 13 mm.

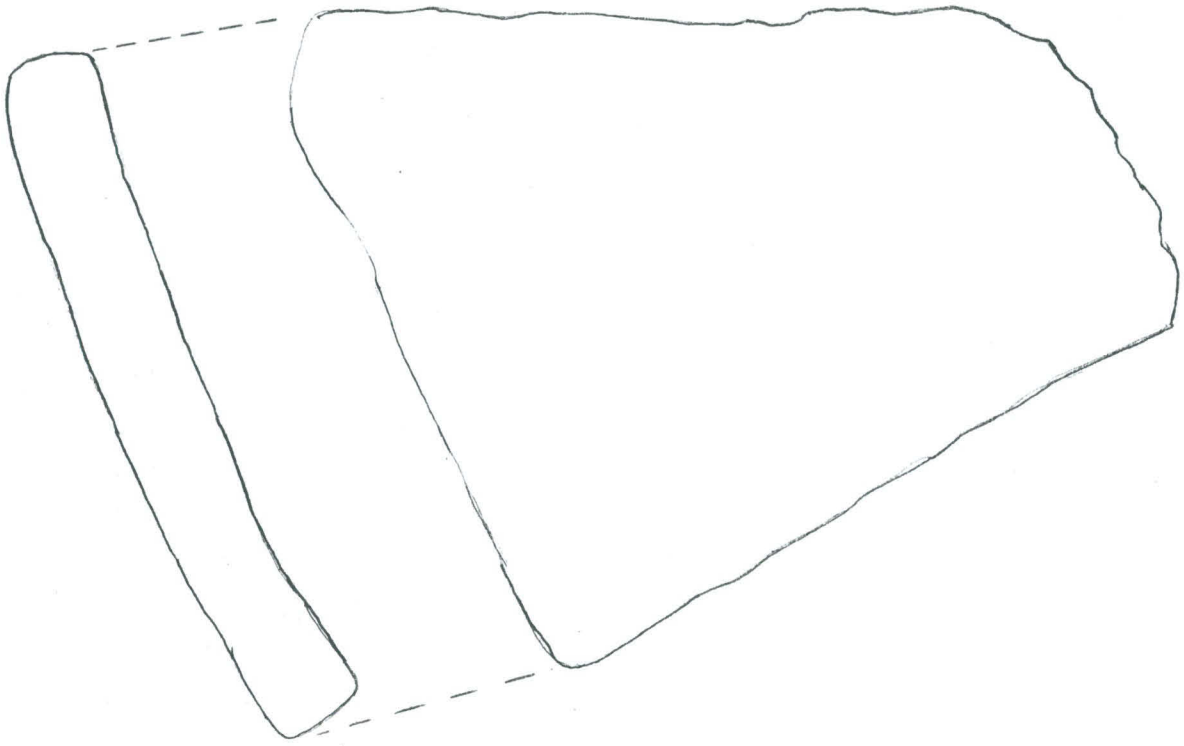

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:237 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 3 g.
Molemmilla pinnoilla valkoinen tinalasitus.
Sisäpinnalla lisäksi sinistä koristelua.
Mitat: 20 mm x 14 mm x 7 mm.

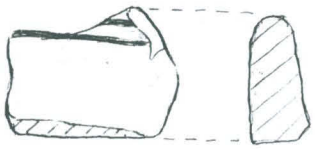

:238 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALOJA, 3 kpl, 20 g.
Kaikki ulkopinnat lohjenneet. Isoimman palan
mitat: 53 mm x 23 mm.

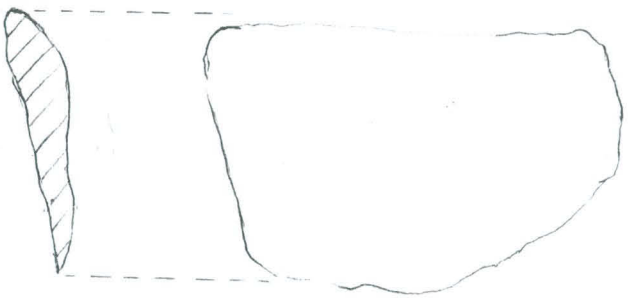

:239 PIIPOSLIINIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 3 g.
Molemmilla pinnoilla valkonen lyijylasitus.
Saviaines valkoinen. Englantilaista "cream-
coloured earthenware", 1760-luvulta eteenpäin,
mantereella erityisesti vuosisadan lopussa.
Mitat: 45 mm x 20 mm x 3 mm.

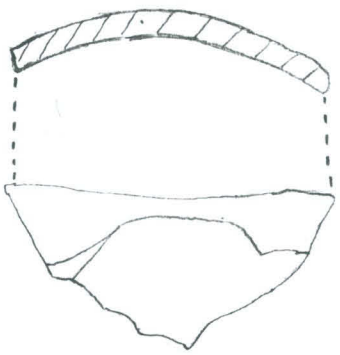

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:240 LASIPULLON KYLKIPALA, 1 kpl, 9 g.
Vihreää lasia. Mitat: 30 mm x 30 mm x 3 mm.

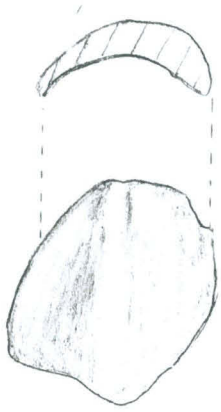

:241 IKKUNALASIA, 12 kpl, 21 g.
Vihreää lasia. Suurimman palan mitat: 60 mm x 25 mm x 2 mm.

:242 SULANUTTA IKKUNALASIA, 5 kpl, 5 g.
Vihreää lasia.

:243 SULANUTTA LASIA, 1 kpl, 32 g.
Vihreää lasia.

:244 LUUTA, 20 kpl, 417 g.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

Aleksanterinkatu, kaivannon täytemaa, 24.2. 1998

:245 FAJANSSILAUTASEN REUNAPALA, 1 kpl, 30 g.
Sisäpinnalla valkoista tinalasitusta ja sinistä geometrista maalauskoristelua. Ulkopinnassa lyijylasitus. Mitat: 80 mm x 45 x 7 mm, astian halkaisija n. 170 mm.

:246 PIIPOSLIINIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 11 g.
Molemmilla pinnoilla valkoinen lyijylasitus. Saviaines valkoinen. Englantilaista "cream-coloured earthenware", 1760-luvulta eteenpäin, mantereella erityisesti vuosisadan lopussa. Mitat: 45 mm x 40 mm x 5 mm.

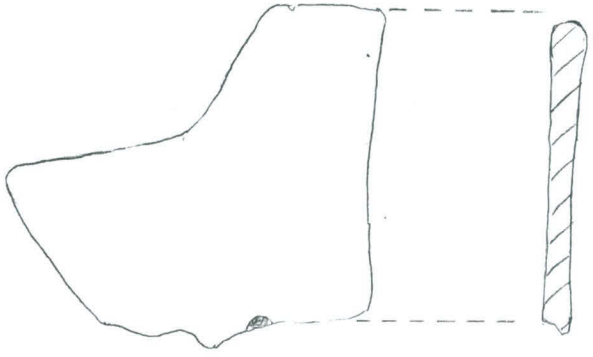

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:247 LASIPULLON POHJAPALA, 1 kpl, 123 g.
Vihreää lasia. Mitat: 75 mm x 55 mm, lasin paksuus 6 mm. Halkaisija 75 mm.

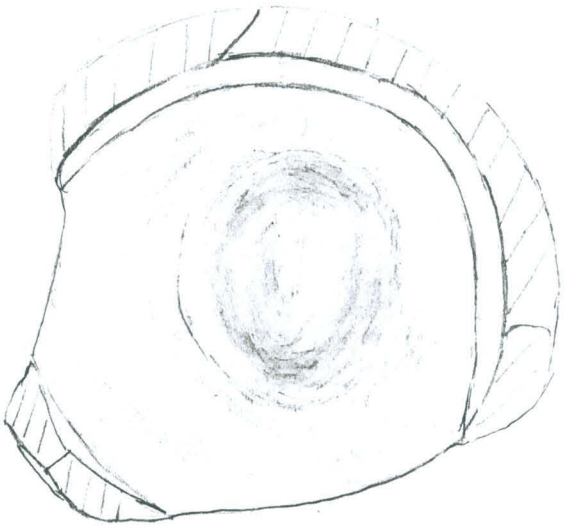

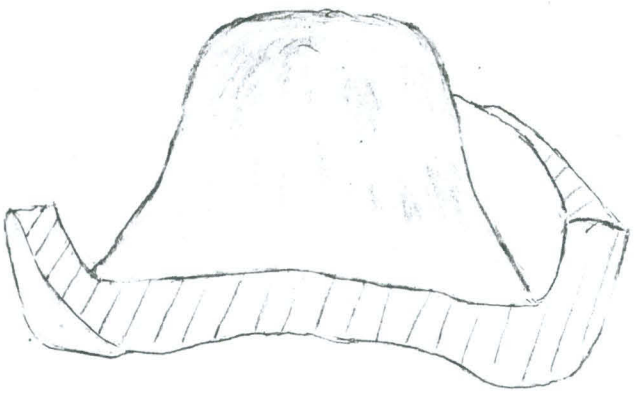

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:248 LASIPULLON POHJAPALA, 1 kpl, 77 g.
Vihreää lasia. Mitat: 125 mm x 52 mm x 6 mm.

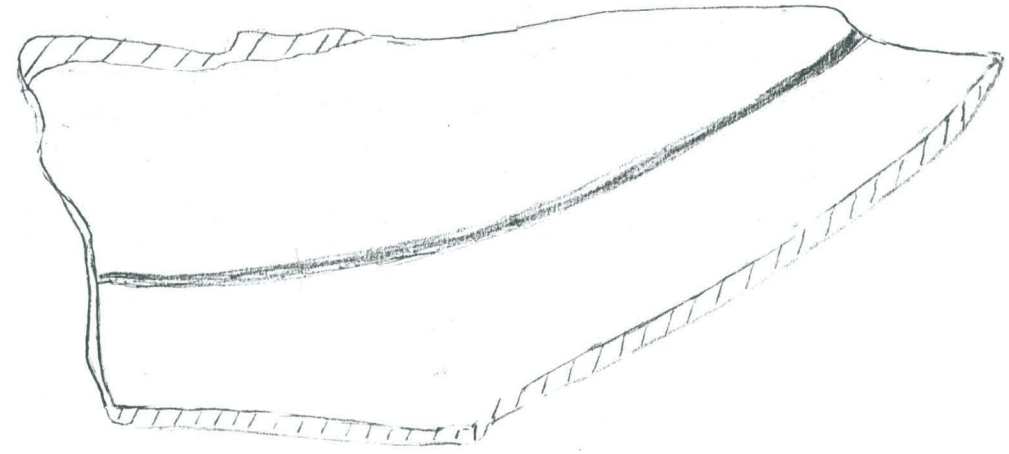

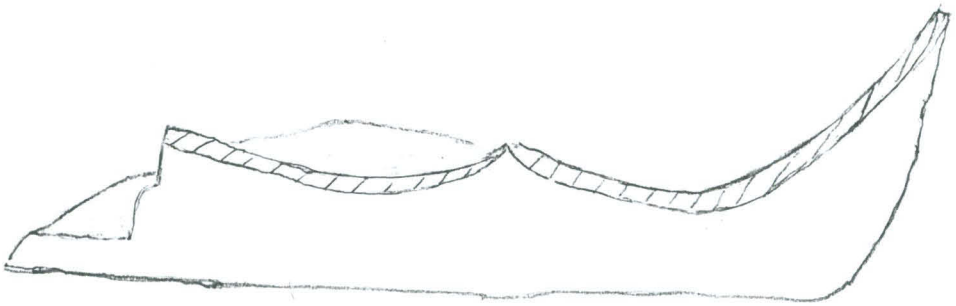

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:249 LUUTA, 4 kpl, 140 g.

:250 SIMPUKAN KUOREN OSIA, 3 kpl, 40 g. Mitat:
75 mm x 65 mm, 60 mm x 55 mm, 50 mm x 35 mm.

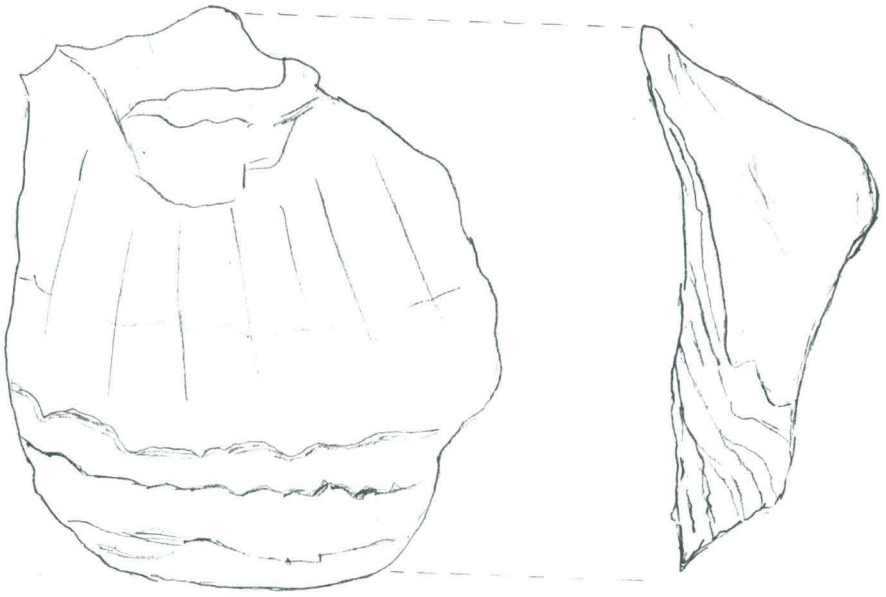

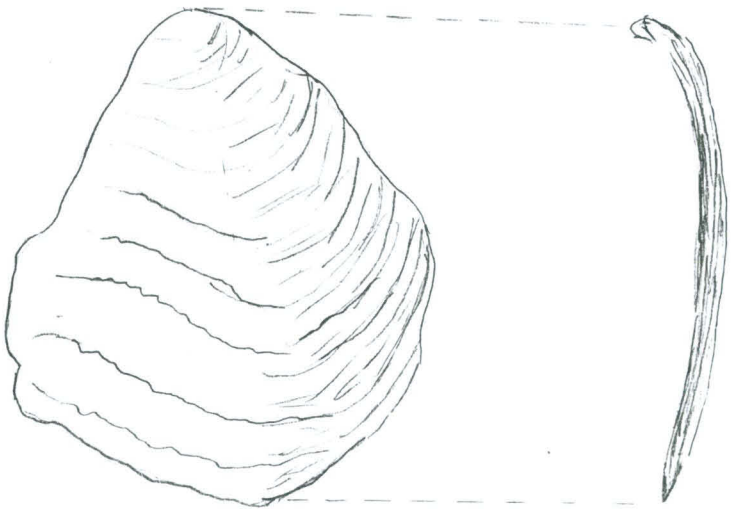

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

Aleksanterinkatu, koekuoppa 1, kiveyksen alainen hiekkakerros, 20.2. 1998

:251 KIVISAVIASTIAN KYLKIPALOJA, 2 kpl, 12 g. Lohkeamia. Molemmilla pinnoilla valkoisen vihertävää tinalasitusta (?). Mitat: 37 mm x 27 mm, 40 mm x 20 mm.

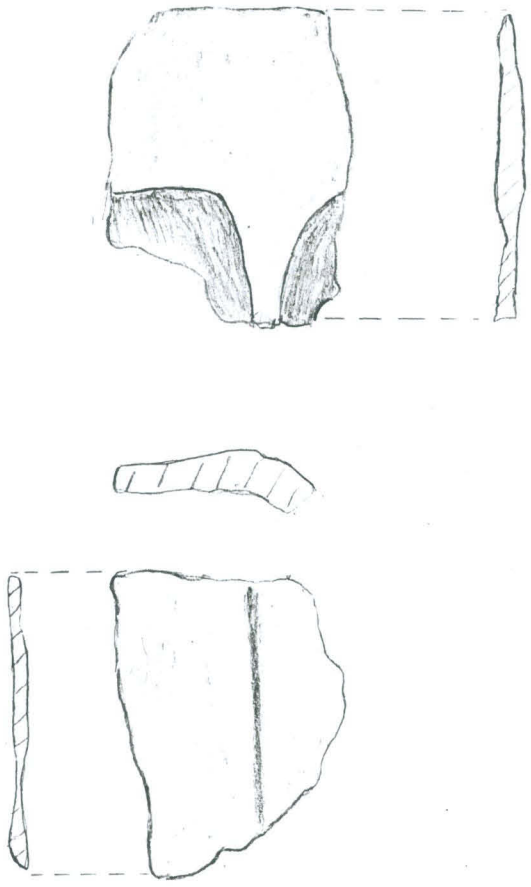

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:252 IKKUNALASIA, 2 kpl, 7 g.
Vihreää lasia. Suurimman palan mitat: 35 mm x 24 mm x 1 mm.

Aleksanterinkatu, koekuoppa 1, kiveyksen alapuolisen hiekkakerroksen alapuolella oleva tumma kerros, 20.3. 1998

:253 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 5 g.
Koristelematon. Mitat: 53 mm x 8 mm.

:254 KIVISAVIASTIAN KYLKIPALOJA, 4 kpl, 13 g.
Lohkelmia. Molemmilla pinnoilla valkoisen-vihertävää tinalasitusta (?). Isoimman palan mitat: 35 mm x 25 mm.

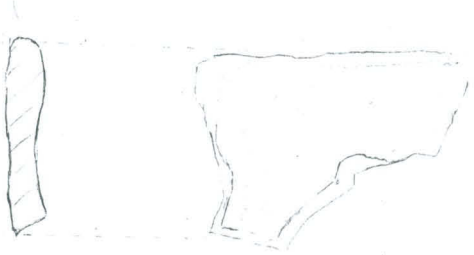

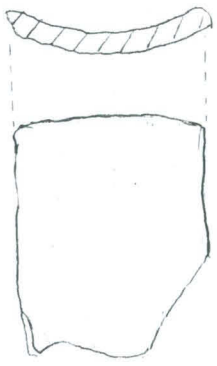

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:255 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 2 g.
Molemmilla pinnoilla valkoista tinalasitusta.
Mitat: 20 mm x 18 mm x 5 mm.

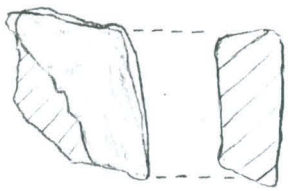

:256 IKKUNALASIA, 2 kpl, 3 g.
Vihreää lasia. Suuremman palan mitat: 28 mm x 11 mm x 1 mm.

:257 LUUTA, 1 kpl, 4 g.

Aleksanterinkatu, koekuoppa 1, alempi tumma kerros, 20.3. 1998

:258 RAUTANAULA, 1 kpl, 10 g.
Mitat: pituus 95 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:259 PUNASAVIVADIN REUNAN LOHKELMIA, 4 kpl, 59 g.
Molemmilla pinnoilla vihertävä lyijylasitus.
Isoimman mitat: 70 mm x 30 mm.

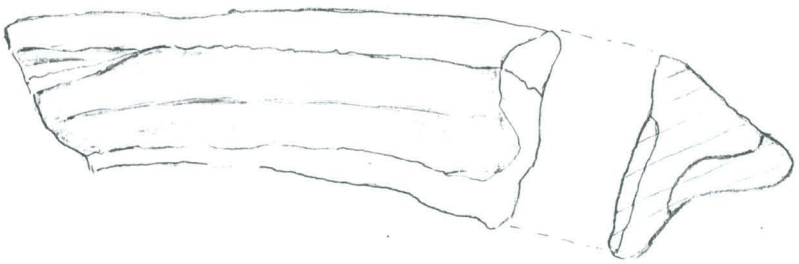

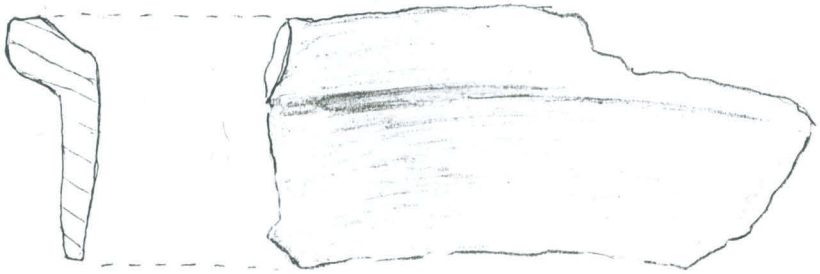

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:260 LUUTA, 5 kpl, 36 g.

Aleksanterinkatu, koekuoppa 2, ensimmäinen tumma kerros, 23.3. 1998

:261 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 1 g.
Koristelematon. Mitat: 22 mm x 6 mm.

Aleksanterinkatu, koekuoppa 2, ensimmäisen tumman kerroksen alapuolinen hiekkakerros, 23.3. 1998

:262 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 8 g.
Sisäpinnalla ruskea lyijylasitus. Mitat:
30 mm x 20 mm x 7 mm.

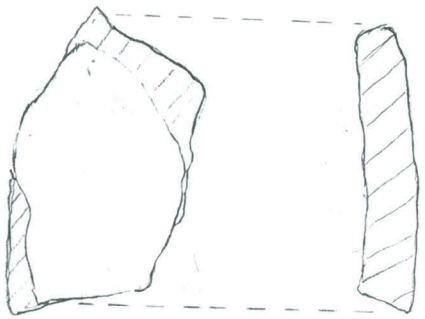

:263 PUNASAVIKAAKELIA, 1 kpl, 52 g.
Mitat: 90 mm x 42 mm.

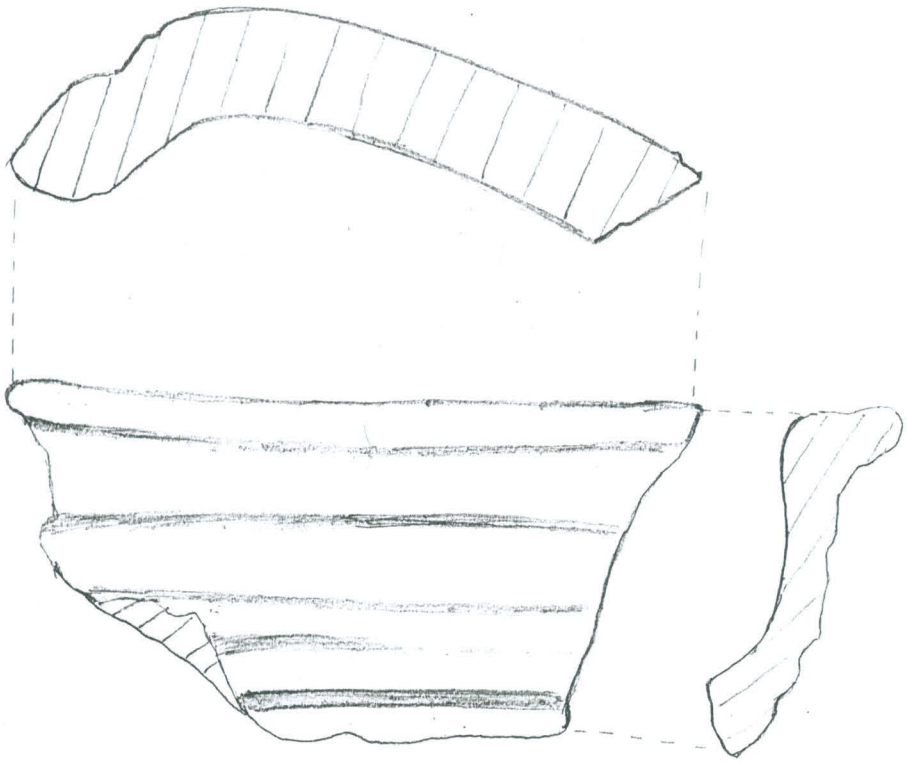

:264 LASIPULLON KYLKIPALA, 1 kpl, 1 g.
Vihreää lasia. Mitat: 30 mm x 10 mm.

:265 IKKUNALASIA, 1 kpl, 4 g.
Vihreää lasia. Mitat: 52 mm x 25 mm x 2 mm.

:266 LUUTA, 10 kpl, 177 g.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

Aleksanterinkatu, koekuoppa 2, alempi tumma kerros, 23.3. 1998

:267 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 1 g.
Koristelematon. Mitat: 20 mm x 6 mm.

Aleksanterinkatu, koekuoppa 3, ylempi tumma kerros, 23.3. 1998

:268 PUNASAVIASTIAN REUNAPALA, 1 kpl, 8 g.
Sisäpinnalla ruskeaa lyijylasitusta. Lierissä vaakasuoraa urakoristelua. Mitat: 90 mm x 38 x 8 mm.

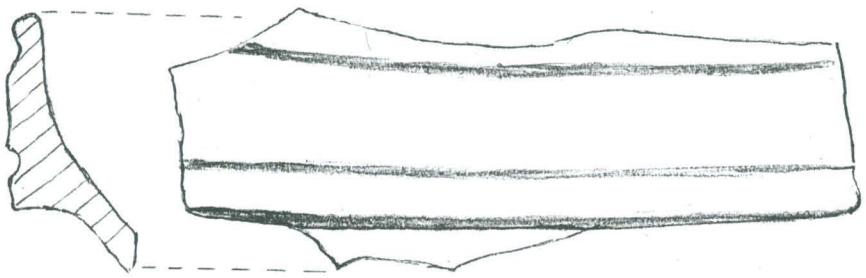

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:269 FAJANSSIASTIAN "KORKKI", 1 kpl, 14 g.
Pinnalla leimakoristelua. Mitat: halkaisija noin 30 mm, korkeus n. 33 mm, seinän paksuus 3-7 mm.

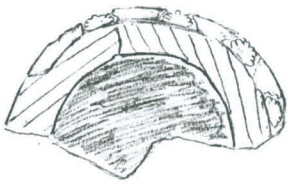

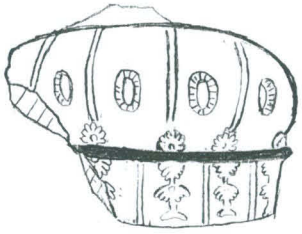

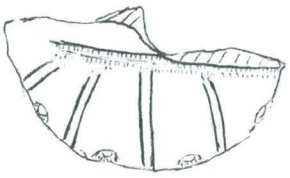

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:270 PIIPOSLIINIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 5 g.
Molemmilla pinnoilla valkoinen lyijylasitus. Saviaines valkoinen. Englantilaista "cream-coloured earthenware", 1760-luvulta eteenpäin, mantereella erityisesti vuosisadan lopussa. Mitat: 45 mm x 30 mm x 3 mm.

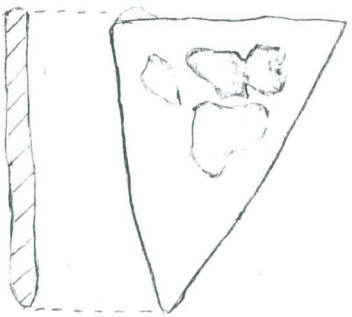

:271 LUUTA, 1 kpl, 52 g.

Aleksanterinkatu, koekuoppa 3, alempi tumma kerros, 23.3. 1998

:272 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 1 g.
Epätasainen pisteviivakoristelu ja varren ympäri teksti OHKNBE (?). Ajoitus: ilm. hollantilainen, post 1725. Mitat: 37 mm x 7 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:273 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALOJA, 4 kpl, 8 g.
Lohkeamia, sisäpinnalla lyijylasitusta ja keltaista bolus-koristelua ja vihreää kupari-oksidia. Isoimman palan mitat: 43 mm x 20 mm x 4 mm.

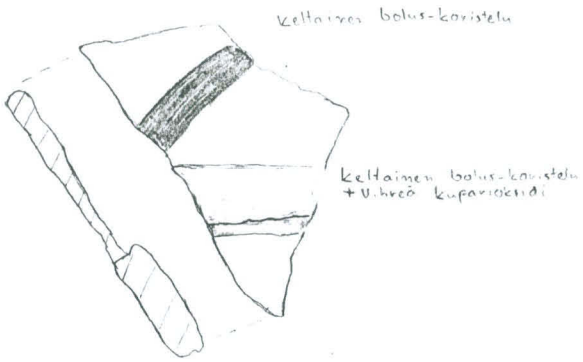

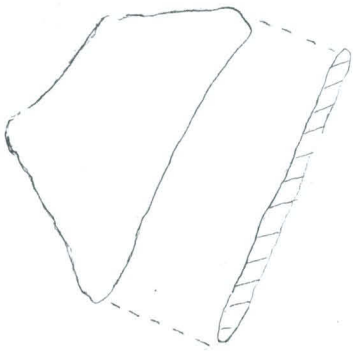

Aleksanterinkatu, koekuoppa 4, ensimmäinen tumma kerros, 24.3. 1998

:274 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA, 1 kpl, 1 g.
Koristelematon. Mitat: 16 mm x 7 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:275 KIVISAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 6 g.
Vaaleanharmaasavisen palan ulkopinnalla suolalasitusta. Mitat 35 mm x 13 mm x 5 mm.

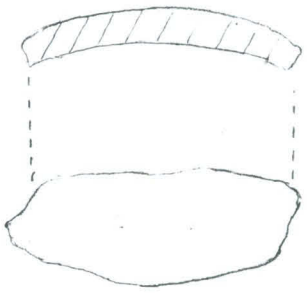

:276 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 23 g.
Sisäpinnalla ruskeaa lyijylasitusta. Mitat: 55 mm x 30 mm x 10 mm.

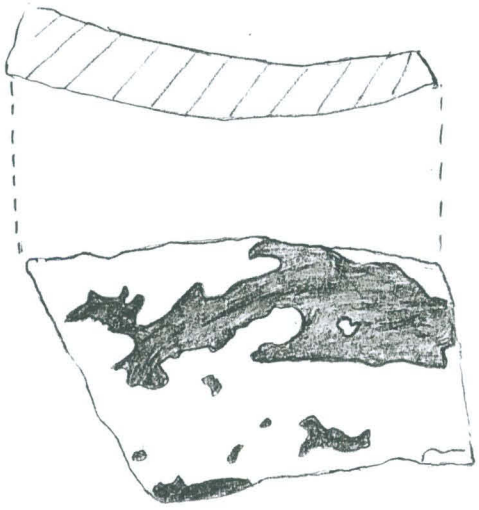

:277 IKKUNALASIA, 1 kpl, 1 g.
Vihreää lasia. Mitat: 15 mm x 15 mm x 1 mm.

:278 LUUTA, 1 kpl, 14 g.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

Piha, pihan keskiosassa olevan kaivon itäpuolella sijaitsevan ojan pohjan musta hiilensekainen maa, 16.12.1998.

:279 FAJANSSIASTIAN SUUNREUNAPALA, 1 kpl, 10 g. Reuna profiloitu. Sisäpinnalla ja reunan päällä valkoinen tinalasitus. Ulkopinnalla sininen tinalasitus. Mitat: 38mmx42mmx5mm, suun halkaisija n.80mm.

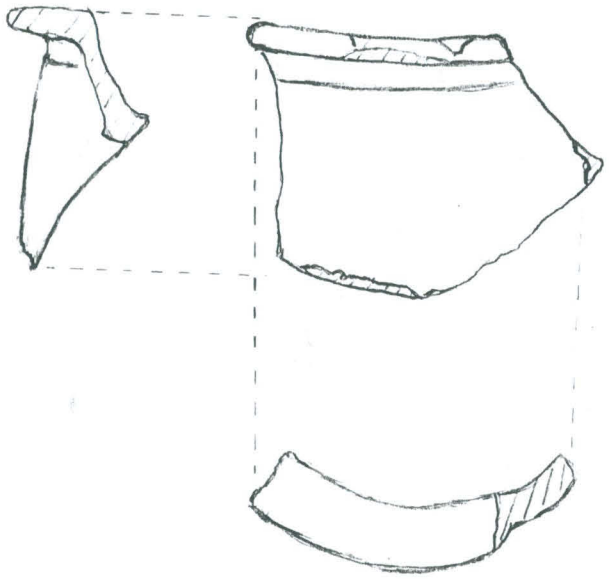

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

Piha, pihan länsiosassa sijaitsevan kaivon luona olevien profiilien 8 ja 9 alaosan musta hiilensekainen maa, 17.12.1998.

:280 METALLITANKO, 1 kpl. Konservoinnissa todettu uudeksi. Poistettu.

:281 PUNASAVIASTIAN SUUNREUNAPALA, 1 kpl, 23 g. Reuna profiloitu. Sisäpinnalla viherruskea lyijylasitus, keltaisia bolus-raitoja ja aaltokuvioita. Ulkopinta lasittamaton lukuun ottamatta reunan profiloinnin alapuolella olevaa ruskeaa lyijylasitusraitaa ja palan alaosassa olevaa osittain pois lohjennutta ruskeaa lyijylasitusta. Mitat: 59 mm x 40 mm x 5mm.

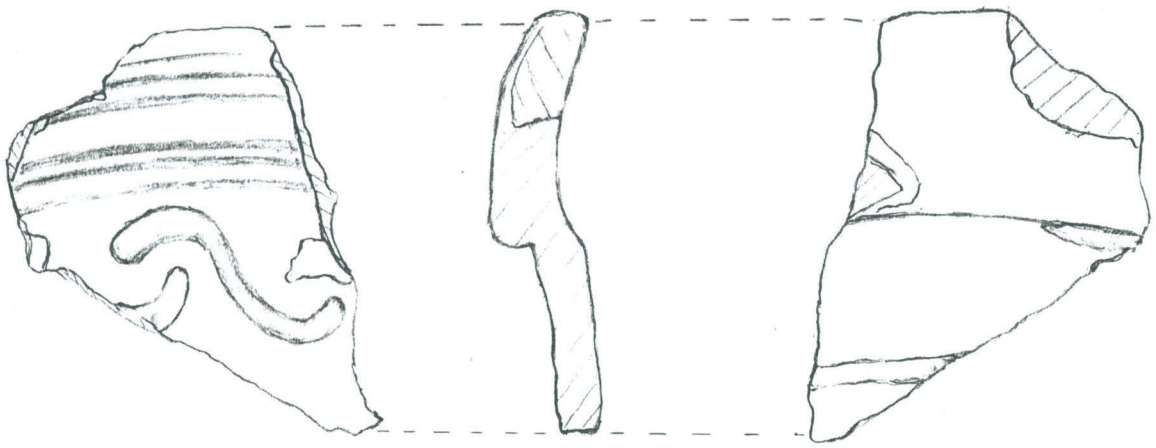

Piha, pihan lounaisosassa sijaitseva eteläisempi lounaiskoillissuuntainen kaivanto (profiili 11). Ruskea hiekka (ylemmän pihakiveyksen alapuolinen hiekkakerros) 29.12.98.

:282 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 3 kpl, 11 g. Koristelemattomia. Suurimman mitat: 43 mm x 7 mm x 7 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:283 FAJANSSIKAAKELIN PALA, 1 kpl, 28 g.
Sisäpinnalla valkoista tinalasitusta ja sinistä raamattuaiheista maalauskoristelua. Ulkopinnalla valkoisia tinalasitusroiskeita. Mitat: 70 mm x 50 mm x 8 mm.

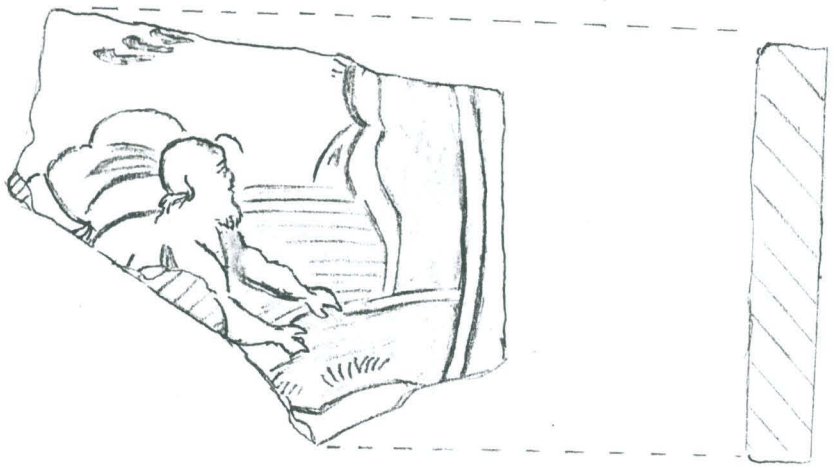

Piha, pihan lounaisosassa sijaitseva eteläisempi lounaiskoillissuuntainen kaivanto (profiili 11). Ruskea hiekka-ja tiilimurskakerros ojan keskiosassa. 30.12.1998.

:284 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 6 kpl, 24 g.
Koristelemattomia. Isoimman mitat:

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:285 IKKUNALASIN PALOJA, 2 kpl, 9 g.
Vaalean vihreä. Isommassa palassa retusointia.
Isomman mitat: 69 mm x 44 mm x 2 mm.

Piha, pihan lounaisosassa sijaitseva eteläisempi lounaiskoillissuuntainen kaivanto (profiili 11). Musta hiilensekainen kerros. (näytteenottokohta). 29.12.1998.

:286 LIITUPIIPUN PESÄN KATKELMA, 1 kpl, 1 g.
Reunan alapuolella sahalaitakoristelua. Pala jakaantuu kahteen osaan. Mitat: 35 mm x 14 mm x 1 mm.

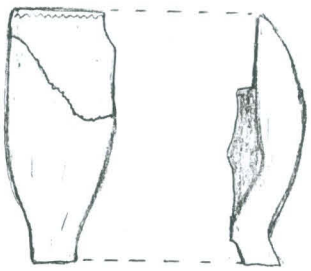

:287 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 8 g. Sisäpinnalla viherruskea lyijylasitus. Nokeentuneella ulkopinnalla rihlausta. Mitat: 37 mm x 35 mm x 4 mm.

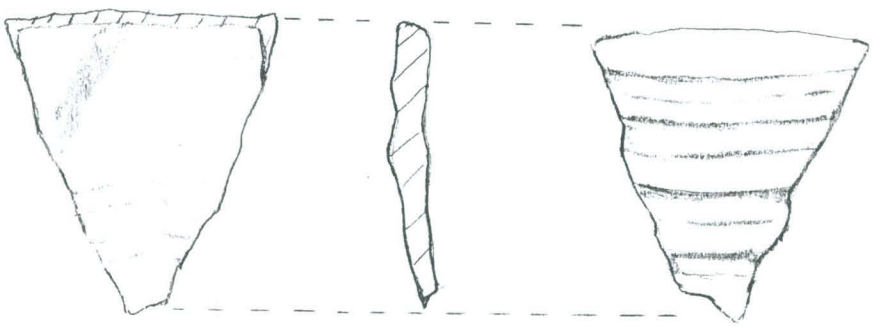

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:288 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 9 g. Sisäpinnalla ruskea lyijylasitus. Ulkopinta lasittamaton. Mitat: 55 mm x 24 mm x 5 mm.

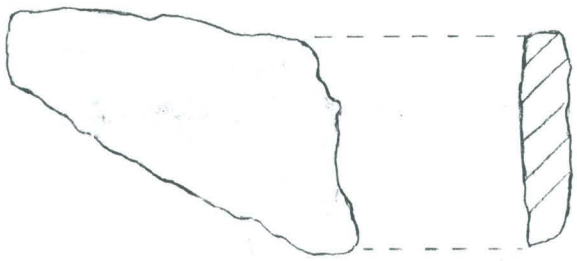

:289 IKKUNALASIN PALOJA, 3 kpl, 3 g. Vaalean vihreitä. Isomman palan mitat: 27 mm x 21 mm x 2 mm.

Piha, pihan lounaisosassa sijaitseva eteläisempi lounaiskoillissuuntainen kaivanto (profiili 11). Musta hiilensekainen kerros kaivannon keskiosassa. 29.12.1998.

:290 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 2 g. Sisäpinta lohjennut. Ulkopinnalla osittain pois lohjennut valkoinen tinalasitus ja hiukan sinistä maalauskoristelua. Mitat: 21 mm x 15 mm x 3 mm.

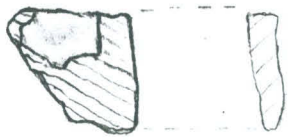

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

Piha, pihan lounaisosassa sijaitseva eteläisempi lounaiskoillissuuntainen kaivanto (profiili 11). Puusilppukerroksen yläosa kaivannon pohjoisosassa. 29.12.1998.

:291 PUNASAVIASTIAN SUUNREUNAPALA, 1 kpl, 29 g.
Reuna profiloitu. Molemmilla pinnoilla viherruskea lyijylasitus. Mitat: 35mm x 65 mm x 12 mm.

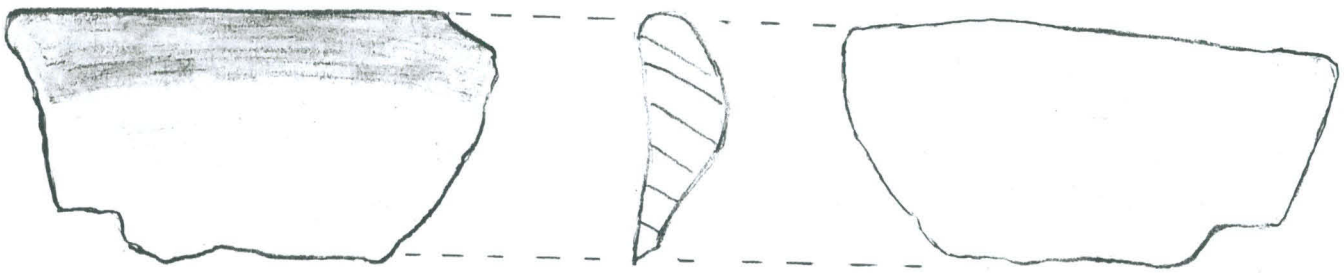

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:292 PUNASAVIASTIAN POHJAPALA, 1 kpl, 142 g.
Sisäpinnalla suurelta osin lohjennut ruskea lyijylasitus, jossa keltaista ja vihreää boluskoristelua. Ulkopinta lasittamaton.
Mitat: 14mm x 90 mm x 92 mm, pohjan halkaisija 90mm.

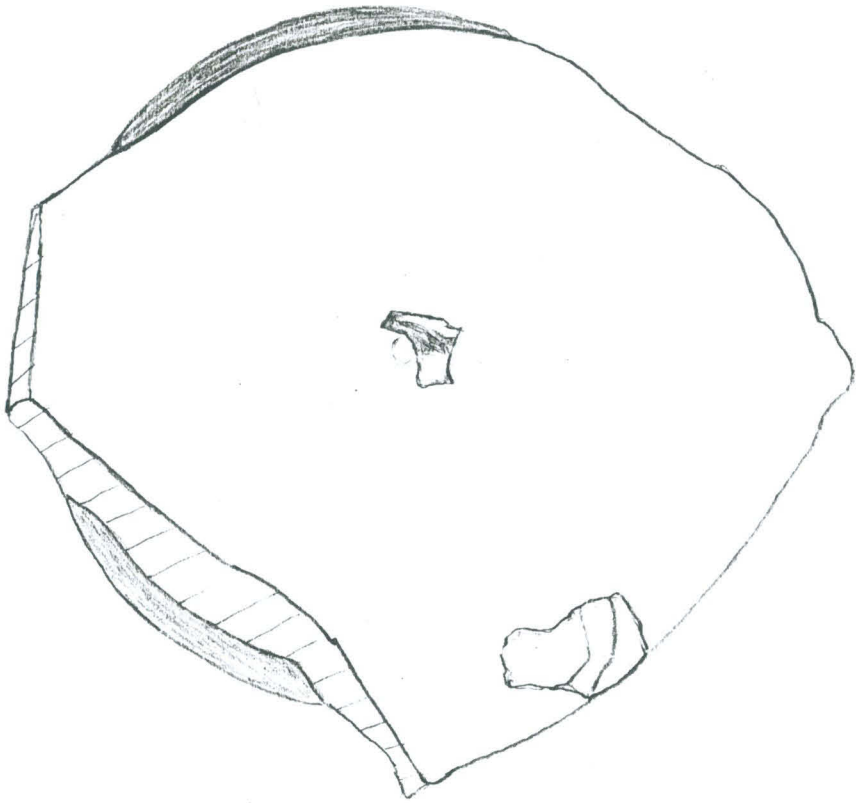

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

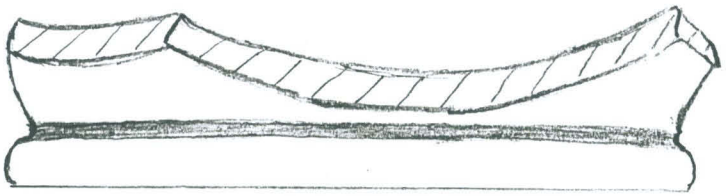

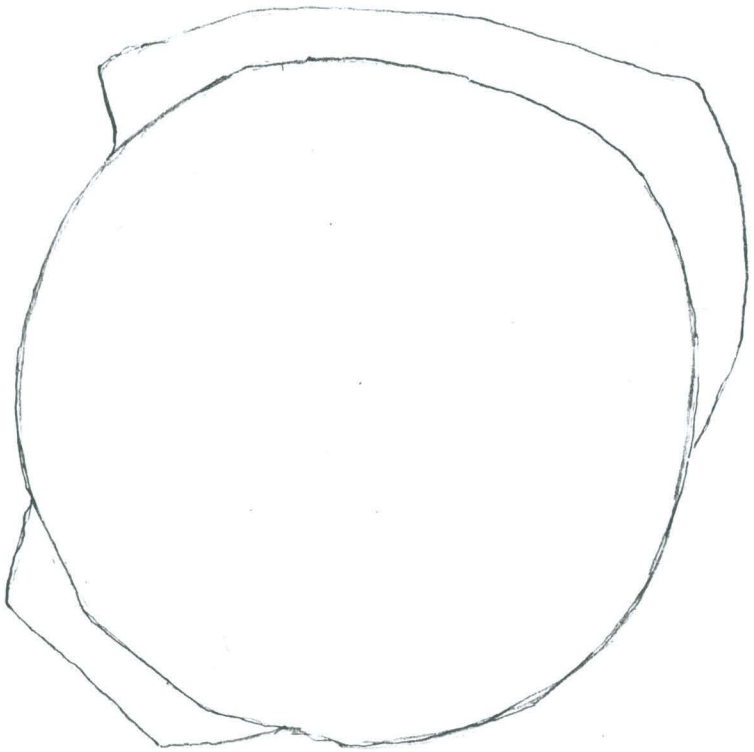

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

Piha, pihan lounaisosassa sijaitseva pohjoisempi lounaiskoillissuuntainen kaivanto (profiili 12). Musta hiilensekainen maa. 30.12.98.

:293 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMA JA KANNAN OSA, 1 kpl, 12 g. Leima, jossa kasviornamentiikkaa ja teksti "ONA OLME" (Yhdestä jalavasta). Mitat: 100 mm x 10 mm x 10 mm, kannan korkeus 2 mm.

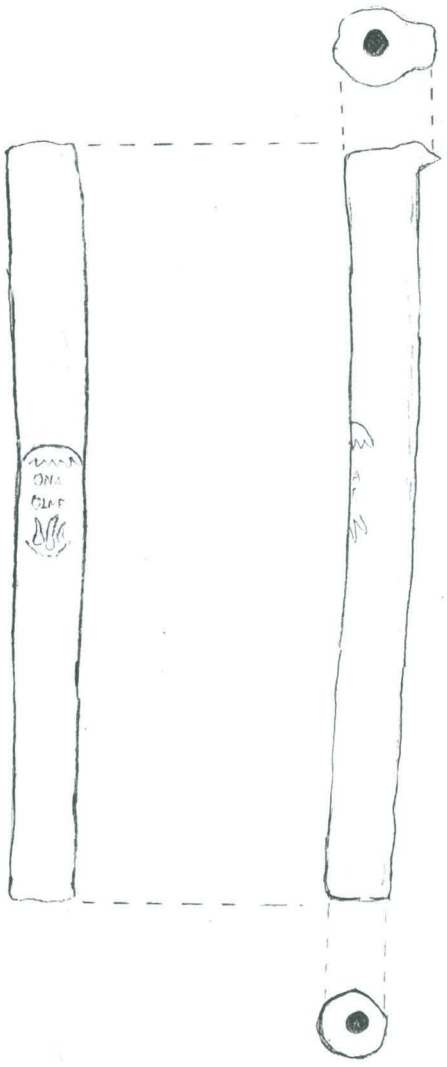

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:294 LIITUPIIPUN VARREN KATKELMIA, 3 kpl, 16 g. Koristelemattomia. Suurimman mitat: 122 mm x 8-6 mm x 8-6 mm.

:295 PUNASAVIKAAKELIN REUNAPALA, 1 kpl, 46 g. Reuna profiloitu. Reunan sisäpinnalla tumman ruskea lyijylasitusta. Reuna lasittamaton. Ulkopinnalla tumman ruskea lyijylasitus. Mitat: 42 mm x 62 mm x 8-16 mm.

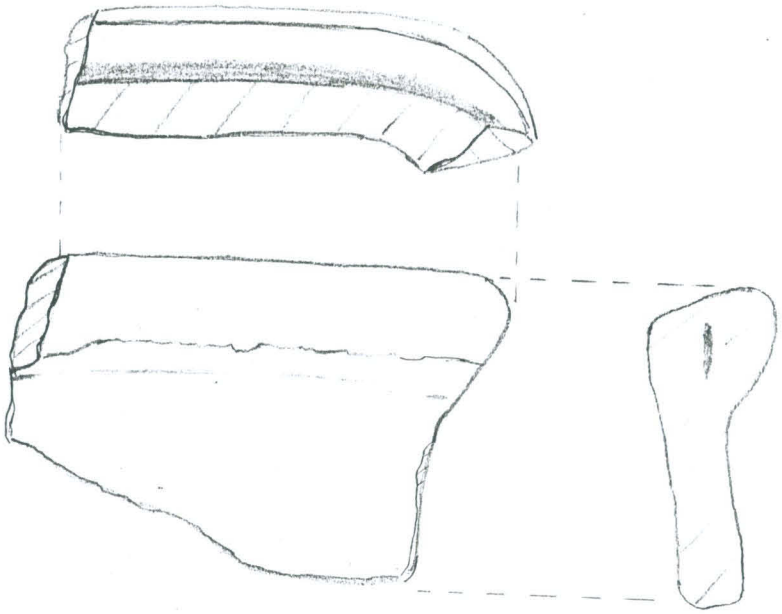

:296 PUNASAVIASTIAN POHJANREUNAPALA, 1 kpl, 277 g. Sisäpinnalla ruskea lyijylasitusta. Pohja ja Ulkopinta lasittamattomia lukuun ottamatta ruskeita lyijylasitusroiskeita. Mitat: 100 mm x 130 mm x 15 mm, pohjan halkaisija n. 140 mm.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

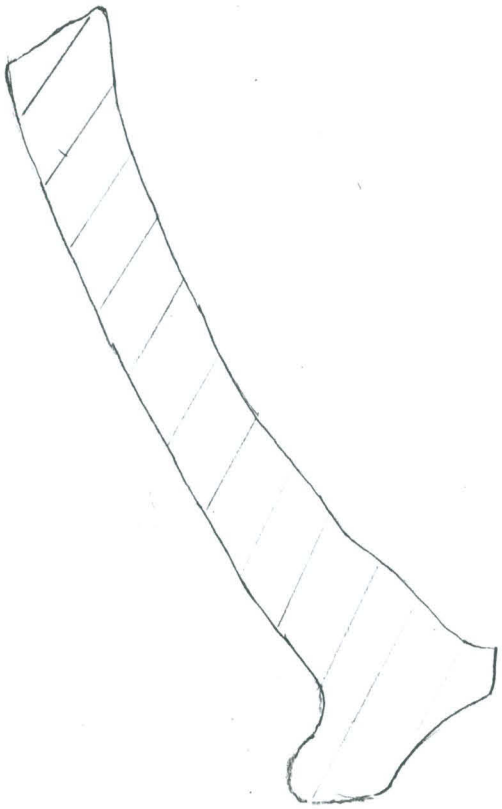

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

Päävartio, huone C. Kourun päällinen musta hiilensekainen maa, 6.8.1998.

:297 RAUTANAULA, 1 kpl, 6 g.
Mitat: pituus 45 mm.

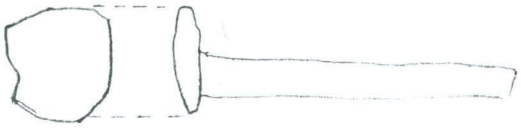

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:298 FAJANSSIASTIAN POHJANREUNAPALA, 1 kpl, 5 g.
Sisä-ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta.
Sisäpinnalla lisäksi sinistä kukkakoristelua.
Mitat: 25 mm x 28 mm x 12 mm, pohjan halkaisija n.140 mm.

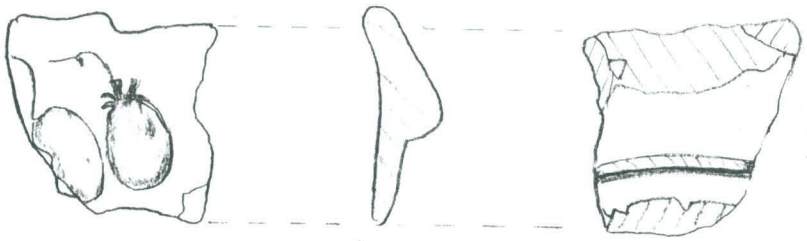

:299 :PIIPOSLIINIASTIAN SUUNREUNAPALA, 1 kpl, 10 g.
Molemmilla pinnoilla valkoinen lyijylasitus.
Saviaines valkoinen. Englantilaista "cream-coloured earthenware", 1760-luvulta eteenpäin, mantereella erityisesti vuosisadan lopussa.
Mitat: 55 mm x 35 mm x 3 mm.

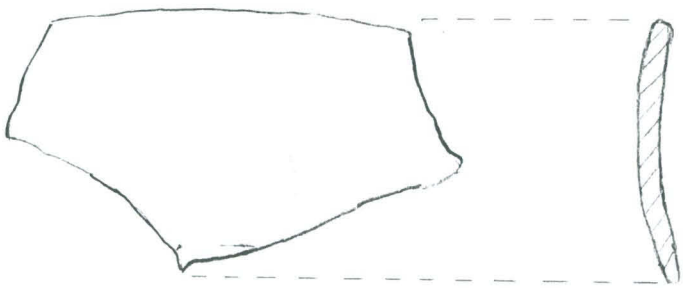

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:300 PUNASAVIASTIAN POHJANREUNAPALA, 1 kpl, 10 g.
Lasittamaton. Mitat: 20 mm x 25mm x 18mm, pohjan halkaisija n. 120 mm.

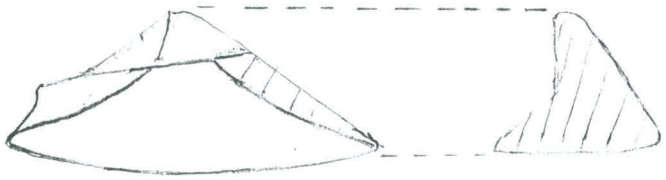

Päävartio, huone D. Peruskallion päällinen musta hiilensekainen maa. 6.8.1998.

:301 FAJANSSIASTIAN KYLKIPALA, 1 kpl, 5 g.
Sisä-ja ulkopinnalla valkoista tinalasitusta.
Sisäpinnalla lisäksi sinistä koristelua.
Mitat: 27 mm x 20 mm x 7 mm.

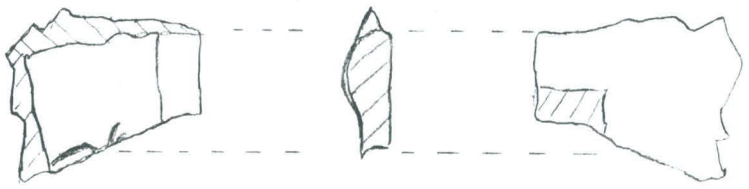

:302 PUNASAVIASTIAN PALA (?), 1 kpl, 82 g.
Lohkeillut. Sisäpinnalla lyijylasituksen jäännöksiä. Mitat: 125 mm x 65 mm x 5 mm.

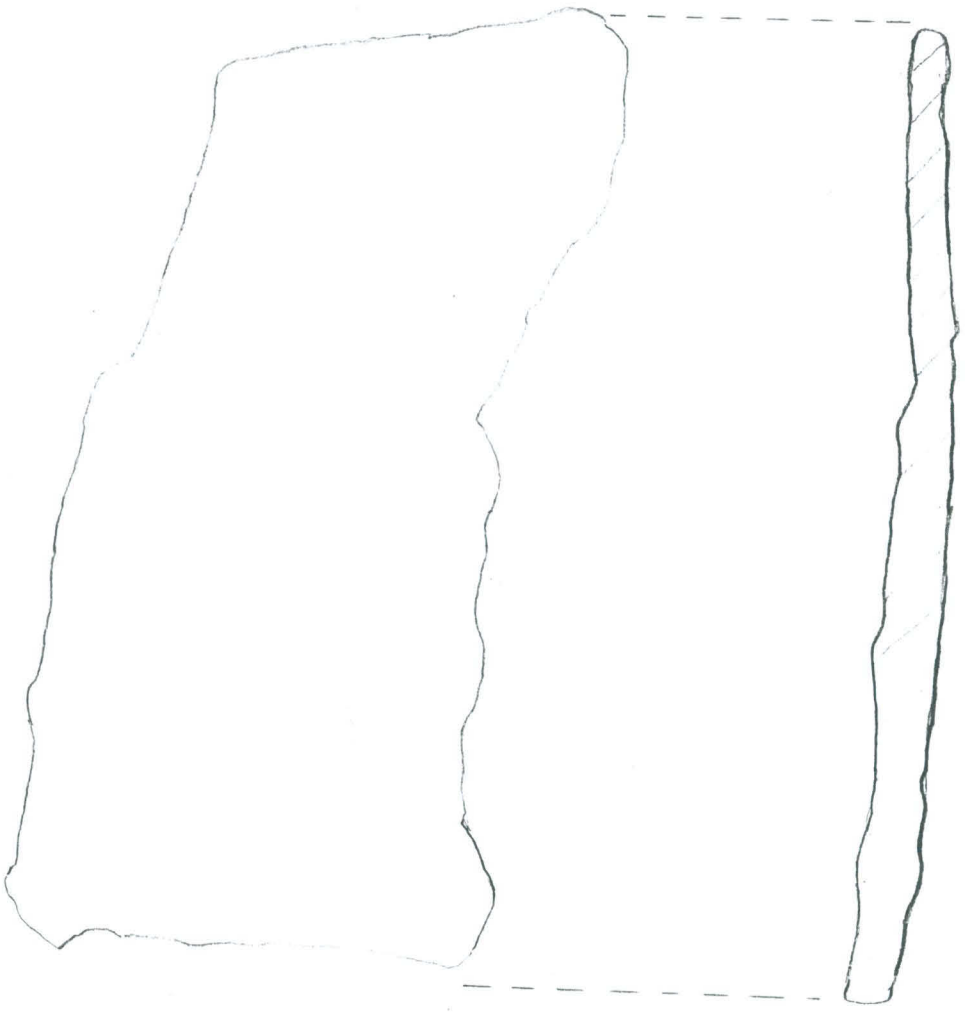

:303 SEINÄLAASTIN PALA, 1 kpl, 3 g.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

Päävartio, huone E. Sekoittunut maa. 20.8.1998.

:304 RAHA, 1 kpl, 6 g. Kuparia. Toisella puolella kolme kruunua, toisella puolella kirjain R, toisella S, yläpuolella kirjain C, alla vuosiluku 16*77. Toisella puolella kruunu, jonka alla takajaloilla seisova leijona, jonka toisella puolella 1/6, alla kirjain S. Leijonan toisella puolella ÖR, alla kirjain m. Kaarle XI:n aikainen raha, lyöntipaikka ilm. Avesta. Ks. Tingström 1963 s.159 n:62 ja 63, tai ''Sveriges mynt 1521-1977'' s. 164 n:o 363b (hopearaha). Mitat: halkaisija: 25mm, paksuus 1,5 mm.

Piha, lounaiskulma, *profiili 12* **, koillispään alakerrokset, irtolöytö konekaivauksen yhteydessä 30.12.1998**

:305 TYÖKALU(?), 1 kpl, 359 g. Rautaa. Pitkä, poikkileikkaukseltaan pyöreä, tasaisesti kaareutuva rautatanko, jonka toinen pää suippenevan terävä, jossa lovi n. 30 mm päässä kärjestä laskien. Tangon toinen pää taottu litteäksi ja taivutettu putkimaisesti rullalle= muodostaa ilm. puisen varren kiinnitysputken. Esineeseen ruostunut kiinni ikkunalasia 2 kpl, ja punasavikeramiikkaa, 1 kpl (ks. n:ot 306 ja 307). Piirros seuraavalla sivulla.

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:305

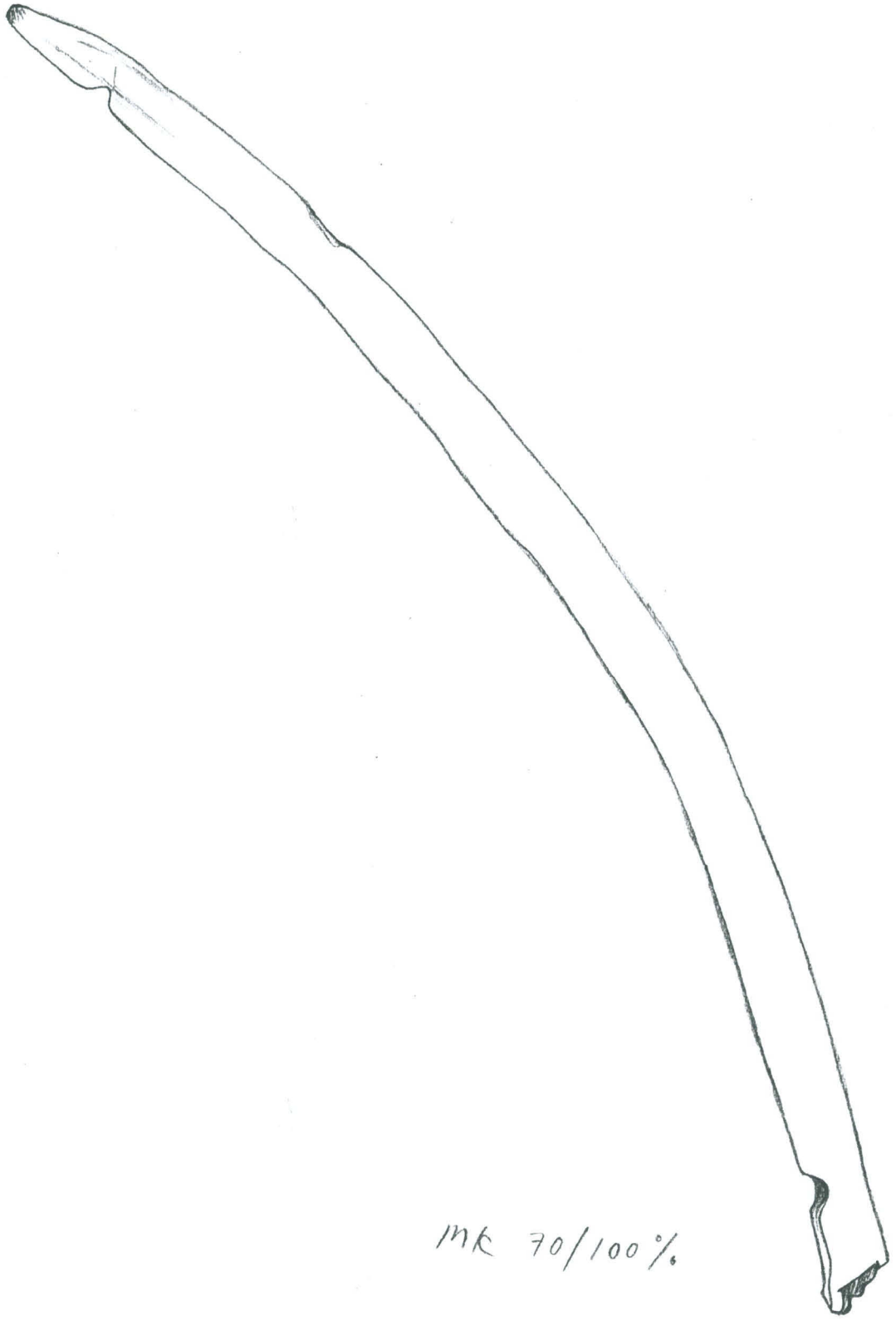

MK 70/100 %

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

:306 IKKUNALASIN PALOJA, 2 kpl, 1 g. Vaaleanvihreää lasia. Mitat: 13x13x2 ja 16x4,5x1,5 mm.

:307 PUNASAVIASTIAN KYLKIPALA, 0,5 g. Sisäpinnalla okrankeltainen lyijylasitus ja mahd. boluskoristelua. Ulkopinta lohjennut. Mitat: 15X7,5 mm.

Piha, pihan lounaiskulma. Lounaiskoillissuuntainen kaivanto, profiili II, kaivannon koillisosan pohja. N. 1,70 mpy. 29.12.1998

:308 PUUSEIPÄÄN KATKELMA, 320 g. Teroitetun puuseipään pää. Mitat: 450x35x35 mm.

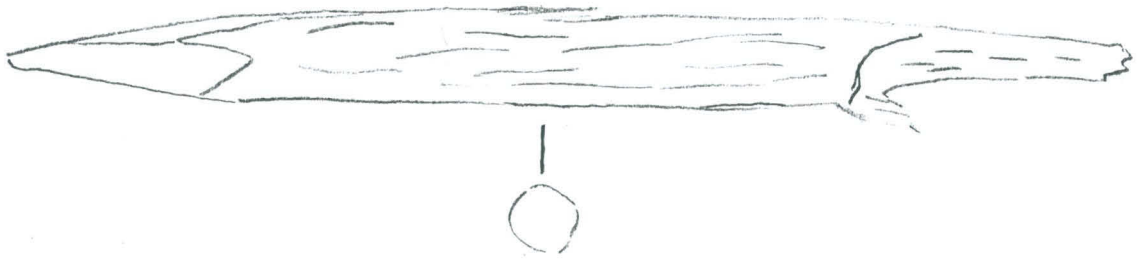

Mk 1:3

1998

KM 98022 Helsinki Kortteli Mariankatu 1 KM 98022

Piha, pihan lounaiskulma. Lounaiskoillissuntainen kaivanto, profiili II, ~~kaivannon~~ koillisosa. 29.12.1998.

:309 PAALU, 2200 g. Puuta. Mitat: 520x82x82 mm.

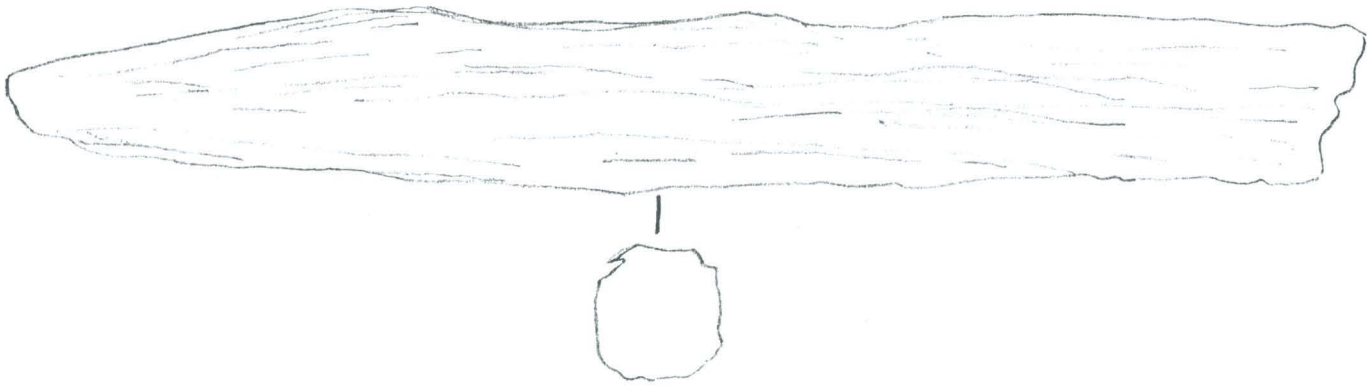

Mk 1:3

LIITE VII

GEOLOGIAN TUTKIMUSKESKUS
Tutkimus & Kehitys

RAPORTTI P 34.4.122

MAAPERÄN SIITEPÖLYISTÄ JA KASVINJÄÄNTEISTÄ PÄÄVARTION TONTILLA KORTTELISSA MARIANKATU 1, HELSINKI

Irmeli Vuorela & Terttu Lempiäinen

Espoo 1999

GEOLOGIAN TUTKIMUSKESKUS TUTKIMUSSELOSTUS

Tilaaja: Tasavallan presidentin kanslia

Tilausnumero ja päivämäärä: 16.11.1998

Tehtävä: **Maaperän siitepölyistä ja kasvinjäänteistä Päävartion tontilla korttelissa Mariankatu 1, Helsinki**

Tutkimustuloksen selostus:

Helsingin Päävartion tontilta, korttelista Mariankatu 1 tutkittiin arkeologisten kaivausten yhteydessä tallennettuja maanäytteitä siitepöly- ja makrofossiilianalyysin avulla. Lisäksi suoritettiin geokemiallisia tutkimuksia osalle aineistosta. Aineisto edustaa pääasiassa ajanjaksoa 1600-luvulta 1700-luvun lopulle.

Paleoekologiset tulokset osoittavat puuston alueella olleen mäntyvaltaisen. Runsaslajinen rantaniittylajisto sekoittuu viljelymaiden ja pihojen rikkaruoho-, koriste- ja hyötykasvilajistoon muodostaen yhdessä monimuotoisen lajilukumäärän, joka heijastuu sekä siitepöly- että makrofossiilianalyysin tuloksissa. Yhdessä ne valaisevat 106 kasvilajin/suvun/heimon osuutta Helsingin varhaismaisemassa.

Runsas viljan siitepöly- ja jyväaineisto osoittaa paikallista viljan käsittelyä, jopa varastointia, mikä kuvastuu myös ilmeisesti korsista varisseiden, niihin jo kasvuvaiheessa takertuneiden ruiskaunokin siitepölyjen lukuisuutena. Jyvät osoittavat 4-tahoisen ohran olleen pääviljan alueella. Muista löytyneistä hyötykasvijäänteistä mainittakoon viikuna, hamppu, humala sekä hullukaali.

Maanäytteiden geokemialliset analyysitulokset heijastavat osassa näytteistä asutuksen voimakasta vaikutusta, mutta maaperän saastumista ei voida osoittaa tapahtuneen alueella 1600- ja 1700-luvuilla.

Päiväys ja allekirjoitus: Espoo 19.3.1999

Geologi, dos. Irmeli Vuorela

Tutkimuksen yhteyshenkilö: Dos. Irmeli Vuorela

Tutkimuskeskuksen viite: GTK:n hanke 1206005

LIITTEET: Raportti

PL 96
(Betonimiehenkuja 4)
02151 ESPOO
Puh. 0205 5011
Telefax 0205 5012

PL 1237
(Neulaniementie 5)
70211 KUOPIO
Puh. 0205 5030
Telefax 0205 5013

PL 77
(Lähteentie 2)
96101 ROVANIEMI
Puh. 0205 5040
Telefax 0205 5014

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO 3

NÄYTEKOHTEET 4

NÄYTTEIDEN KUVAUS JA IKÄ 11
- Näytesarja Huone B, kuoppaprofiili 2 11
- Näytesarja Huone B, profiili 3 11
- Näytesarja Huone E, profiili 2 13

NÄYTTEIDEN KÄSITTELY 18

TULOKSET 18
- Siitepölyt 18
  - Näytesarja Huone B, Kuoppaprofiili 2 19
  - Näytesarja Huone B, profiili 3 24
  - Näytesarja Huone E, profiili 2 32
- Makrofossiilit 40
  - Kasvijäänneanalyysin tulokset 40
  - Huone B, profiilikuoppa 2 42
  - Huone B, profiili 3 44
  - Huone E, profiili 2 46
  - Piha 50
- Uuden ajan alun (n. 1600-luku) kasveja Helsingin Kaisaniemessä 51
  - Viljelykasvit 51
  - Muita hyötykasveja 57
  - Koristekasvit 57
  - Kerätyt tai mahdollisesti viljellytkin luonnonkasvit 58
  - Peltorikkaruohot 63
  - Kulttuuririkkaruohot ja ruderaatit 65
  - Niittykasvit 66
  - Ranta- ja kosteikkolajit 66
  - Puut ja pensaat 70
  - Muut kasvijäänteet 70
  - Muut jäänteet 70
- Siitepöly- ja kasvijäännetulosten vertailu 71
- Geokemialliset tulokset 75

JOHTOPÄÄTÖKSET 78

KIRJALLISUUTTA 83

LIITTEET 85

Kansikuva: Helsinki, kortteli Mariankatu 1. Yleiskuva Mariankadun puoleisesta työmaasta. Valok. Markku Heikkinen.

JOHDANTO

Helsingin kaupunginmuseon toimesta on Päävartion peruskorjauksen yhteydessä Helsingissä korttelissa Mariankatu 1 suoritettujen arkeologisten kaivausten kuluessa tallennettu näytteitä kulttuurimaakerroksien sisältämien siitepölyjen eli mikrofossiileiden ja kasvijäänteiden eli makrofossiileiden analysoimiseksi. Näytteiden ikäarviot perustuvat arkeologisiin löytöihin.

Koska kulttuurimaan kerrokset ovat asutuksen sekoittamia ja usein jopa muualta paikalle siirrettyjä, ei näytesarja edusta kasvillisuuden luonnollista kehitystä, vaan kutakin näytettä on tarkasteltava erikseen. Täten muodostuu sarja kuvauksia erilaisista ekosysteemeistä, jotka yhdessä muodostavat yleiskuvan kyseisen aikakauden kasvillisuudesta tutkimusalueella ja sen lähiympäristössä. Tutkitut maakerrokset ovat verraten nuoria, alle 500 vuoden ikäisiä.

Siitepöly- ja makrofossiilianalyysien lisäksi on Huoneen B profiilista 3 tehty geokemiallisia alkuainemäärityksiä tarkoituksena selvittää ympäristön tilaa kerrosten syntyä vastaavina ajanjaksoina. Erityisesti raskasmetallit ovat tarkastelun kohteena.

Siitepölyt tutkittiin ja geokemiallisten analyysit tehtiin Geologian tutkimuskeskuksessa, kasvinjäänteet tutkittiin Turun yliopiston Biodiversiteettiyksikössä. Näytteiden otosta vastaavat kaivauksia suorittaneet arkeologit, siitepölytutkimuksista dos. Irmeli Vuorela ja makrofossiilitutkimuksista dos. Terttu Lempiäinen. Näytteet valokuvasi GTK:n valokuvaaja Jari Väätäinen ja diagrammit piirsi piirtäjä Satu Moberg.

NÄYTEKOHTEET

Kaivausalue, jolta näytteet on tallennettu, sijaitsee Helsingin Kruununhaassa, korttelissa Mariankatu 1 (kuvat 1 ja 2). Kortteli sijaitsi 1600-ja 1700-luvuilla aivan rantaviivassa, jossa meren pinnankorkeus oli runsaat puoli metriä nykyistä korkeammalla. Makrofossiilianalyysillä ja siitepölyanalyysillä käsiteltiin samat näytesarjat huoneista B ja E, minkä lisäksi yksittäinen näyte tutkittiin korttelin pihalta makrofossiilianalyysillä. Tutkitut kohteet olivat kaivausjärjestyksessä:

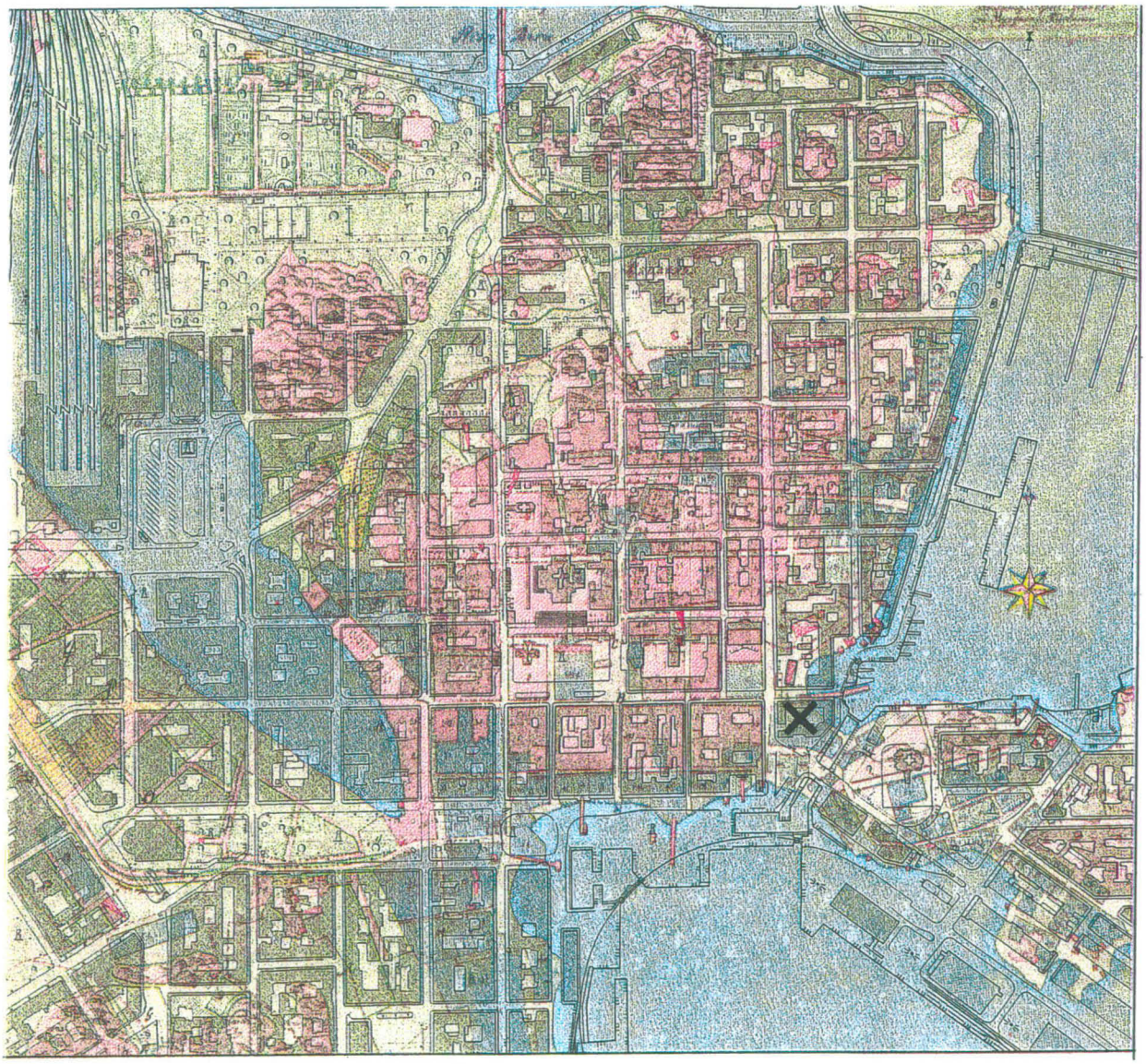

Kuva 1. Korttelin Mariankatu 1 sijainti Helsingin keskustassa (= X). 1700-luvun lopun kartan päälle on painettu ote vuoden 1986 virastokartasta. Helsinki Atlas. Kaupunkimittausosasto 1986.

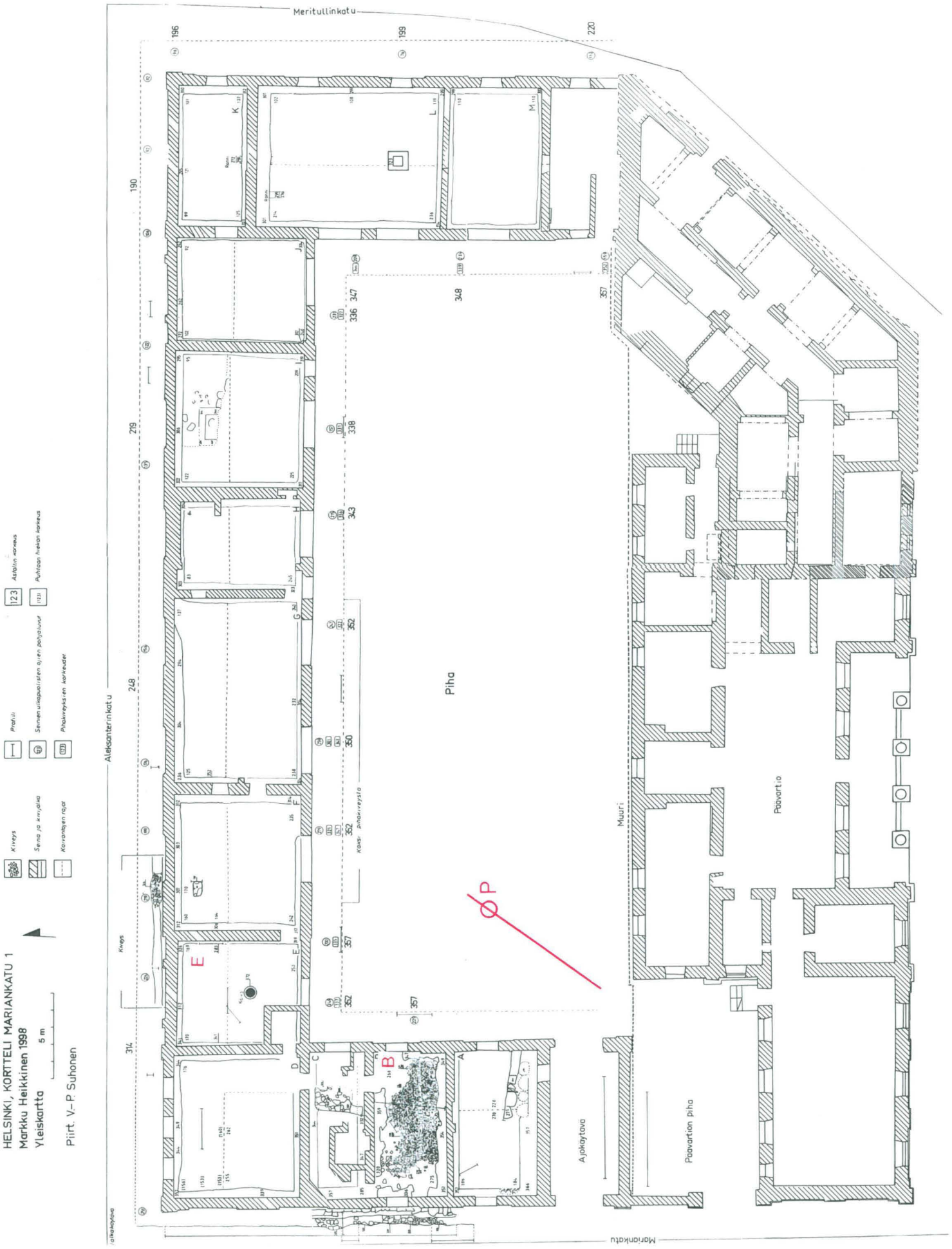

Kuva 2.
Kortteli Mariankatu 1 ja *huoneiden B ja E* sijainti. *Pihan Profiili 11* ja sen näytekohde on merkitty punaisella.

Kuva 3. *Profiili 3*:n ja *Kuoppaprofiili 2*:n sijainti *huoneessa B*.

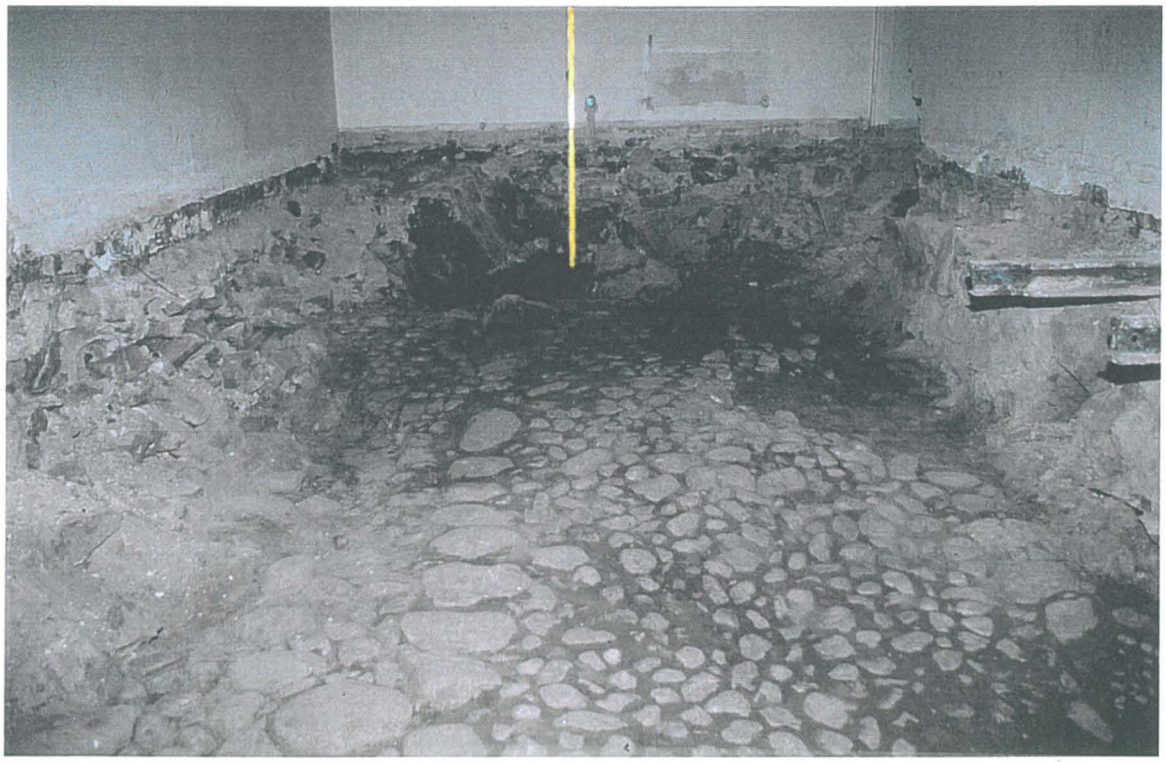

Kuva 4. Helsinki, kortteli Mariankatu 1, *Huone B*. Ylempi pihakiveystaso puhdistettuna. Kuva idästä. Valok. Markku Heikkinen 1998.

Kuva 5. Helsinki, kortteli Mariankatu 1, *Huone B*. Ylemmän pihakiveystason alapuolelle tehtyjen koekuoppien 1 ja 2 profiileita dokumentoidaan. Kuva kaakosta. Valok. Markku Heikkinen 1998.

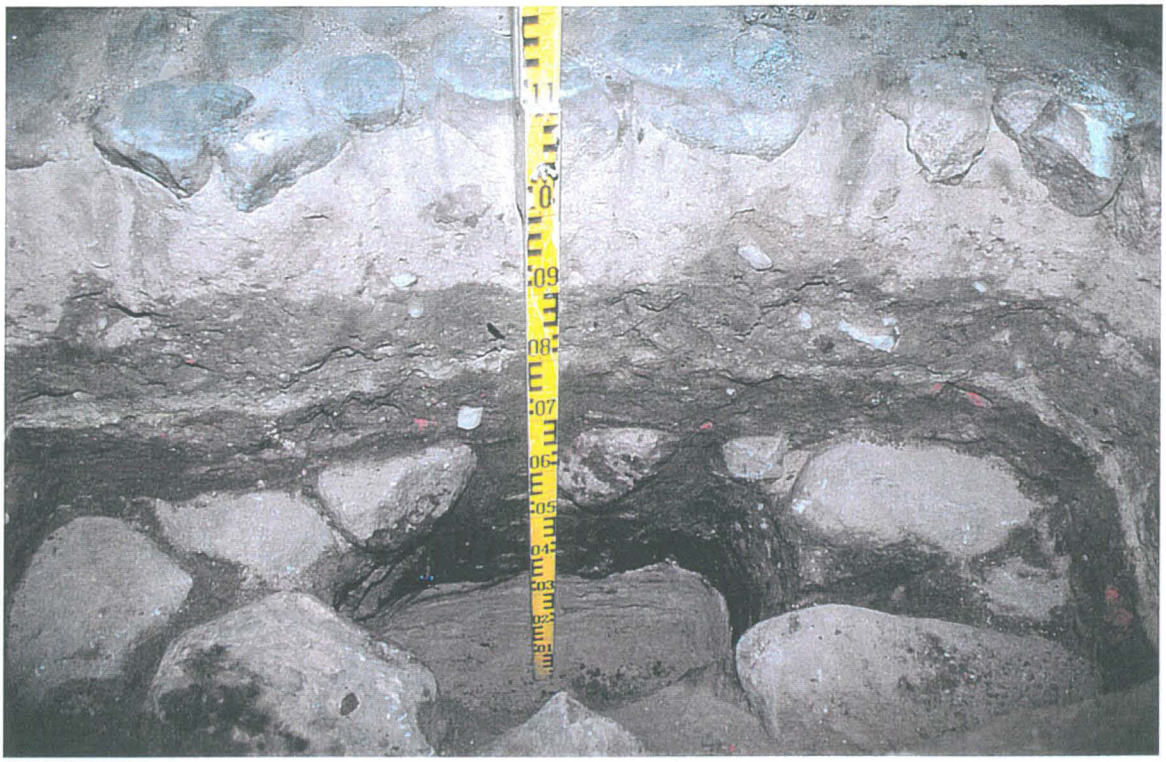

Kuva 6. Helsinki, kortteli Mariankatu 1, *Huone B. Koekuopan 2 koillisprofiili* ylemmästä pihakiveystasosta puhtaaseen hiekkaan saakka osan alemman pihakiveystason kivien poiston jälkeen. Kuva lounaasta. Valok. Markku Heikkinen 1998.

Huone B, kuoppaprofiili 2 (kuvat 2-6)	pinnan korkeus 2,94 m m.p.y.	otettu 6.2.1998
Huone B, profiili 3 (kuvat 2-5 ja 7)	pinnan korkeus 3,1 m m.p.y.	otettu 13.3.1998
Huone E, profiili 2 (kuvat 2, 8 ja 9)	pinnan korkeus 2,76 m m.p.y.	otettu 23.2.1998
Piha, profiili 11 (kuvat 2 ja 10)	pinnan korkeus 3,5 m m.p.y.	otettu 29.12.1998

Näytekohteiden sijainti korttelissa Mariankatu 1 käy ilmi kuvasta 2.

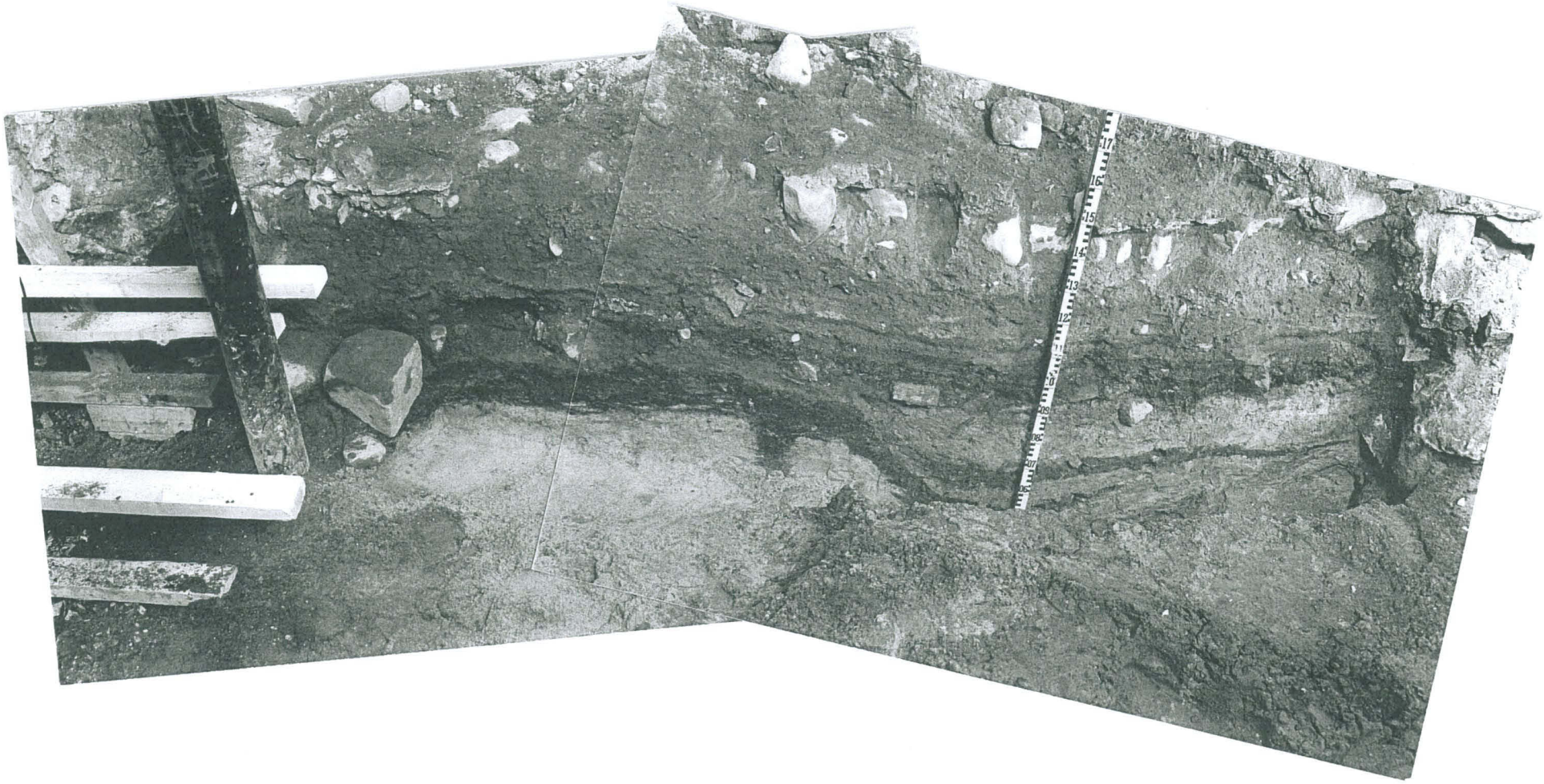

Kuva 7. Kuvapanoraama *Profiilista 3, Huoneessa B.*

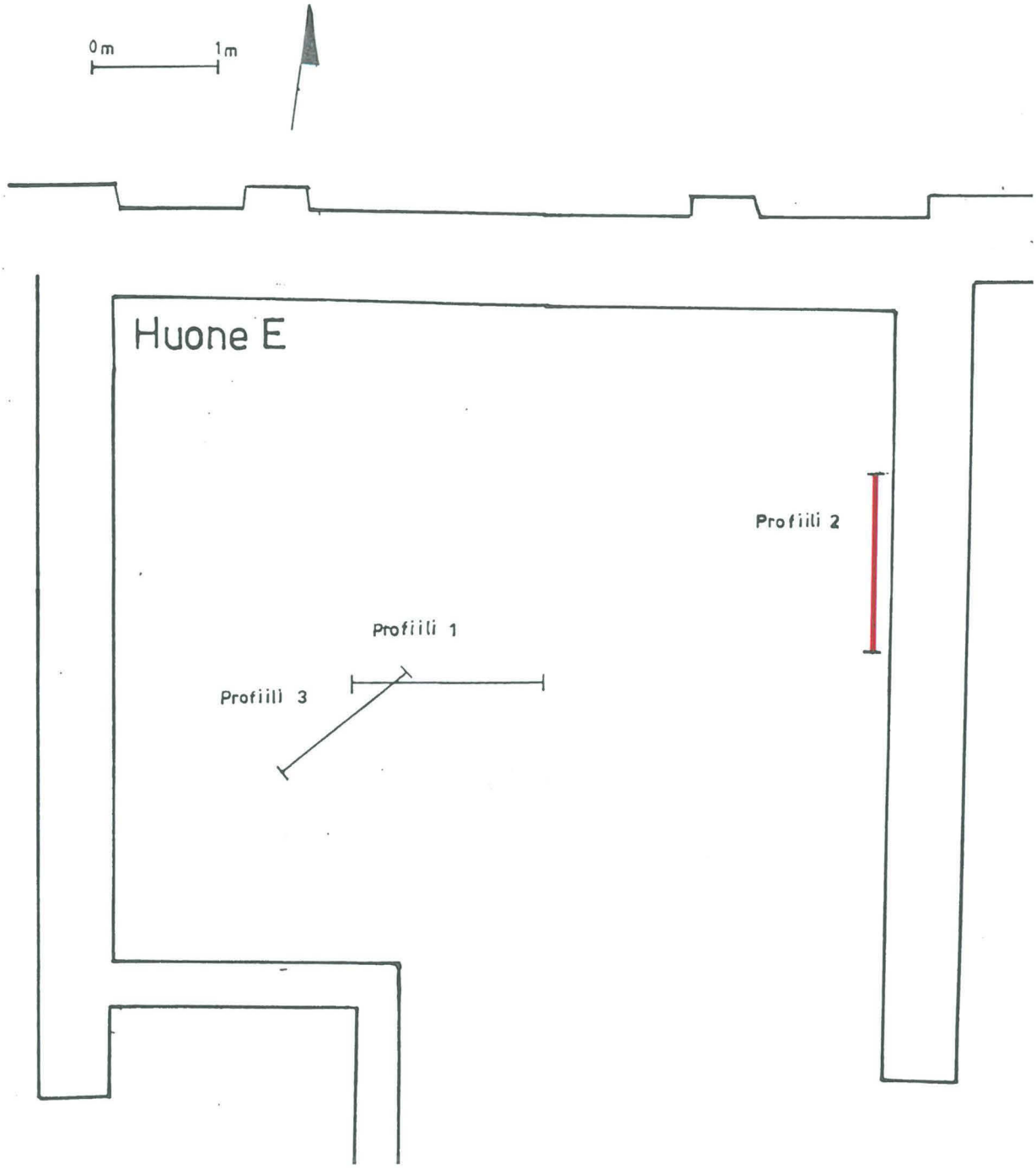

Kuva *8*. *Profiili 2*:n sijainti huoneessa E.

NÄYTTEIDEN KUVAUS JA IKÄ

Näytesarja Huone B, kuoppaprofiili 2

Näytesarja käsittää 7 näytettä (kuvat 11 ja 12, taulukko 1, liite 2), jotka on tutkittu siitepöly- ja makrofossiilianalyysin avulla.

Taulukko 1. Kortteli Mariankatu 1. Näytesarja Huone B, kuoppaprofiili 2.

Näyte Nro	Kuvaus
1.	Enimmäkseen hienoa hiekkaa, jossa tiilenmuruja. Hiiltä runsaasti.
2.	Hienoa, tasarakeista hiekkaa, hiiltä jonkin verran.
3.	Edellistä tummempaa hienoa, tasarakeista hiekkaa, hiiltä vähän.
4.	Edellistä tummempaa, humuspitoista hiekkaa. Osaksi hiiltynyttä puun jätettä runsaasti.
5.	Hyvin tummaa, runsaasti eloperäistä ainesta sisältävää hiekkaa, hiiltä runsaasti.
6.	hyvin tummaa , runsaasti eloperäistä ainesta sisältävää hiekkaa, hiiltä runsaasti.
7.	"Puhdasta rantahiekkaa", hiiltä jonkin verran

Siitepölynäytteet (punaiset numerot kuvassa 12) No. 6 ja 5 ajoittuvat 1600-luvun loppupuoliskolle ja 1700-luvun alkuun. Näyte No. 4 edustaa 1740-lukua ja profiilin pintakiveys 1700-luvun loppua.

Näytesarja Huone B, profiili 3

Näytesarja käsittää 10 näytettä (kuvat 11 ja 13, taulukko 2, liite 1). Kerroksesta 3 otettiin kaksi näytettä, joista vain näyte 3b tutkittiin myös kemiallisesti. Materiaali tutkittiin siitepöly-, makrofossiili- ja geokemiallisin analyysein. Hiilimäärän arvio perustuu mikroskooppisen hiilen suhteelliseen määrään, ikäarviot arkeologiseen materiaaliin tai päättelyyn (M. Heikkinen). Lähes kaikki näytteet sisälsivät myös vaihtelevan määrän puunjätettä.

Kuva 9. Helsinki, kortteli Mariankatu 1. *Huone E, profiili 2* kuvattuna idästä. Valok. Markku Heikkinen 1998.

Taulukko 2. Kortteli Mariankatu 1. Näytesarja Huone B, profiili 3.

Näyte Nro	Kuvaus
1.	Raekooltaan vaihtelevaa, pääasiassa hienoa hiekkaa, jossa tiilenmuruja. Hiiltä jonkin verran.
2.	Hienoa hiekkaa, hiiltä jonkin verran.
3a.	Enimmäkseen hienoa hiekkaa, jossa tiilen ja kalkin muruja. Hiiltä jonkin verran.
3b.	Savensekaista hienoa hiekkaa, luuta. Hiiltä runsaasti.
4.	Hienoa, humuspitoista hiekkaa, hiiltä jonkin verran.
5.	Enimmäkseen hienoa hiekkaa, jossa tiilen ja kalkin muruja. Hiiltä jonkin verran.
6.	Tummaa humuspitoista hiekkaa, hiiltä jonkin verran.
7.	Hienoa tasarakeista hiekkaa, hiiltä vähän.
8.	Hienoa, tummaa humuspitoista hiekkaa, hiiltä runsaasti.
9.	Tummaa hiekkaa, humusta edellistä vähemmän. Hiiltä jonkin verran.
10.	Tummaa, tasarakeista hiekkaa, humusta vähemmän kuin edellä. Hiiltä jonkin verran.

Siitepölynäyte Nro 10 (punaiset numerot kuvassa 12) ajoittuu 1600-luvulle ja näyte Nro 9 1700-luvun alkuun. Näytteet Nro 7-5 ovat 1740-lukua vanhempaa täyttökerrosta ja näyte Nro 4 1740-luvun rakennelmasta. Näytteet Nro 2 ja 3a edustavat täyttömaata ja näyte Nro 1 1700-luvun loppua.

Näytesarja Huone E, profiili 2

Näytesarja käsittää 10 näytettä (kuvat 11 ja 14, taulukko 3, liite 3), jotka on tutkittu siitepöly- ja makrofossiilianalyysin avulla.

Taulukko 3. Kortteli Mariankatu 1. Näytesarja Huone E, profiili 2.

Näyte Nro	Kuvaus
1.	Enimmäkseen hienoa hiekkaa, hiiltä runsaasti.
2.	Edellistä tummempaa hienoa hiekkaa, hiiltä runsaasti.
3.	Edellistä tummempaa hienoa hiekkaa, hiiltä runsaasti.
4.	"Likaista" hienoa hiekkaa, jossa hiiltä ja tiilenmuruja.
5.	Hyvin tummaa, paljon humusta sisältävää hiekkaa, hiiltä jonkin verran.
6.	Edellistä karkeampaa, paljon humusta sisältävää hiekkaa, hiiltä jonkin verran.
7.	Hyvin runsaasti kasvisolukkoa sisältävää tummaa hiekkaa, ei hiiltä eikä puunjätettä.
8.	Tummaa, runsaasti kasvisolukkoa sisältävää hienoa hiekkaa, hiiltä vähän.
9.	"Likaista" hienoa hiekkaa, jossa tiilenmuruja ja hiiltä runsaasti.
10.	Runsaasti eloperäistä ainesta sisältävää, tummaa hienoa hiekkaa. Hiiltä jonkin verran.

Alin siitepölynäyte, Nro 10 (punaiset numerot kuvassa 14) on peräisin 1600-luvulta. Näytteet Nro 9-6 ovat 1600- ja 1700-luvuilla kerrostuneita, näytteet Nro 4-1 ovat 1700-1800-lukujen täyttömaata.

Pihan profiilinäyte 11 (vain makrofossiilit; Taulukko 4, kuvat 2 ja 10) ajoittuu arviolta 1600-luvun alkuun.

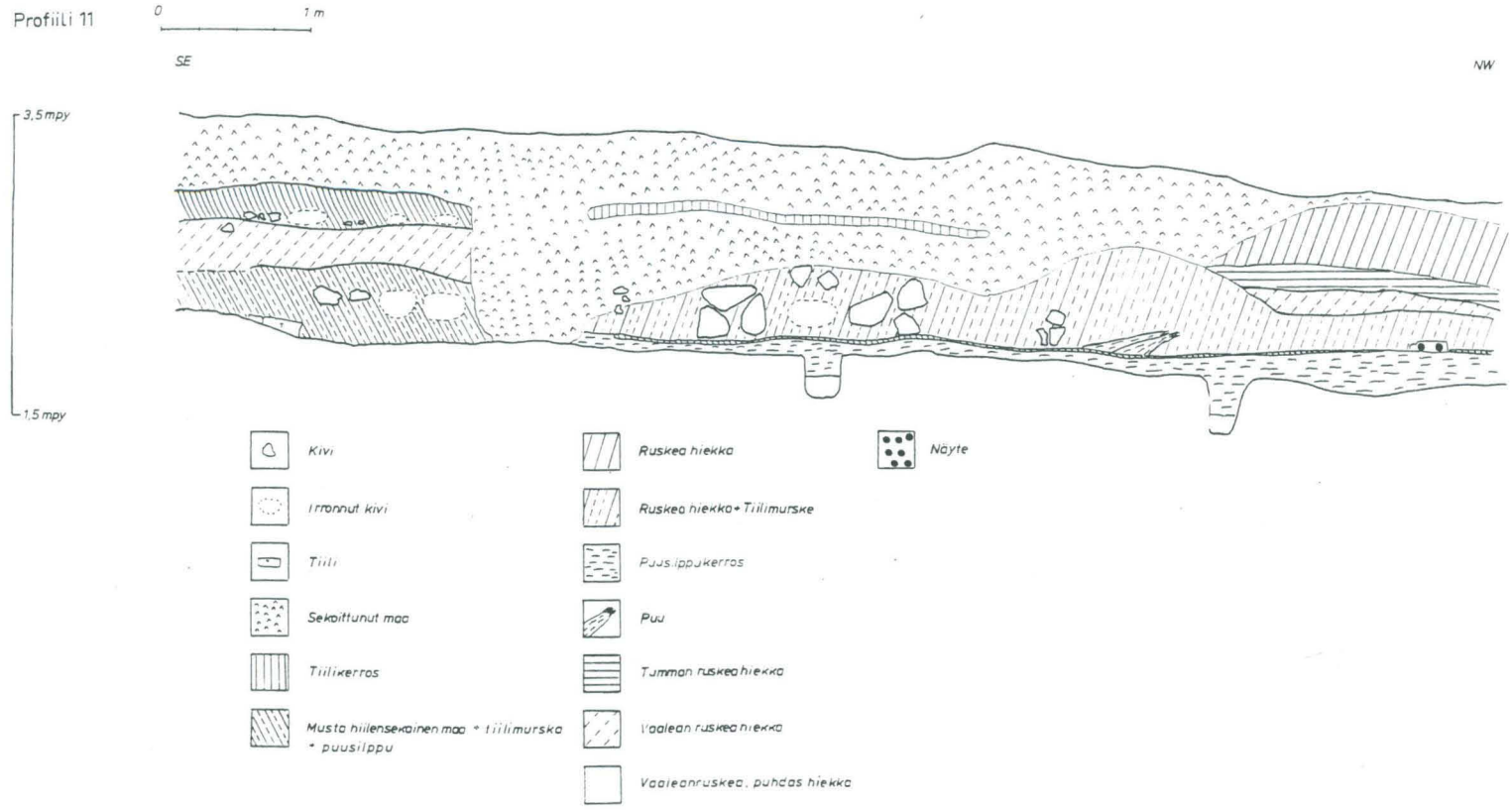

Kuva 10. Helsinki, kortteli Mariankatu 1. *Profiili 11* korttelin pihalla.

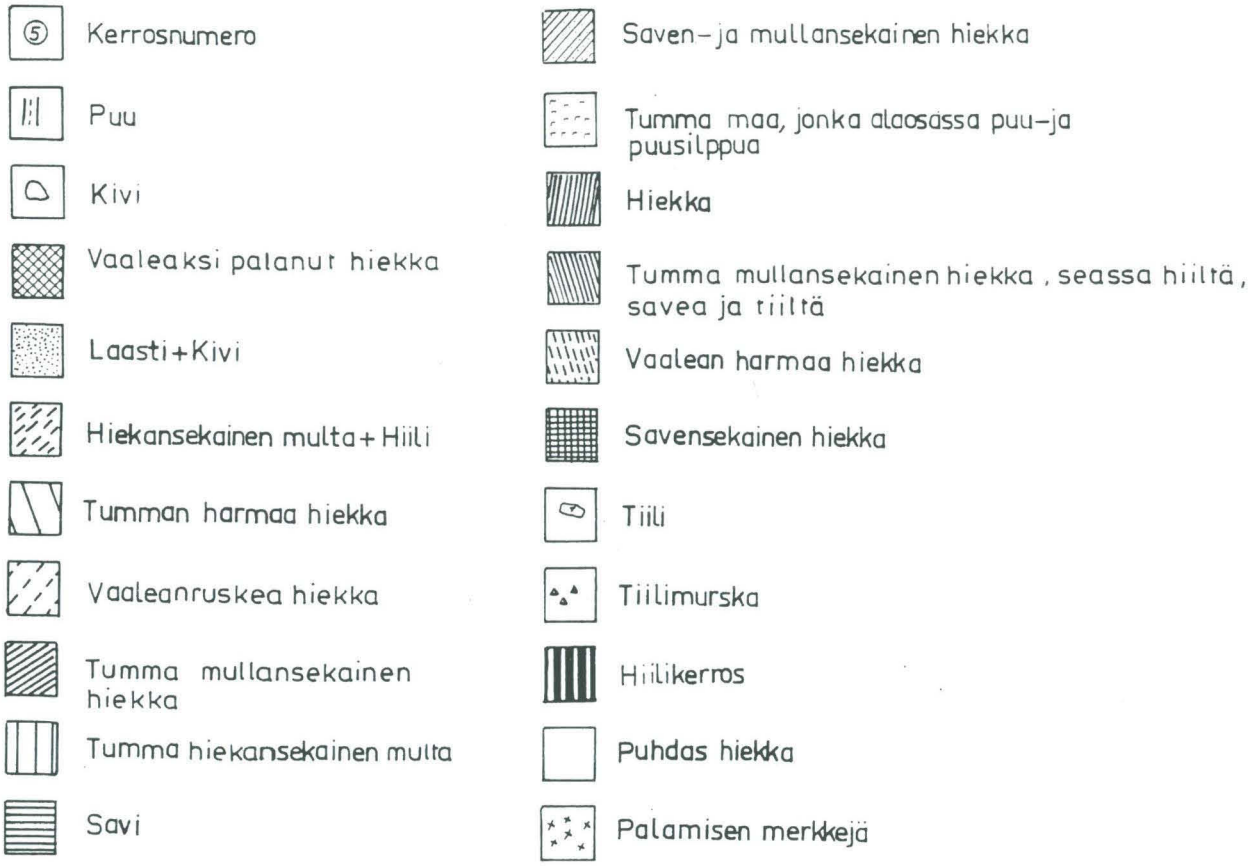

Kuva 11. Maalajisymbolit profiileille kuvissa 12- 13.

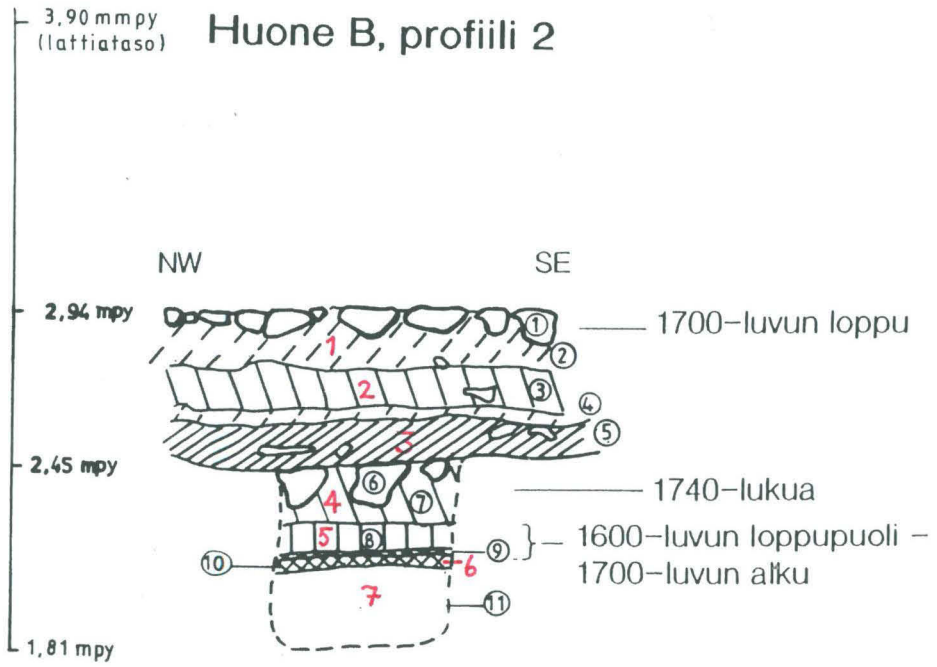

Kuva 12. *Kuoppaprofiili 2 Huoneessa B*. Analysoidut kerrokset on merkitty punaisin numeroin, jotka vastaavat diagrammien näytenumerointia.

Huone B, profiili 3

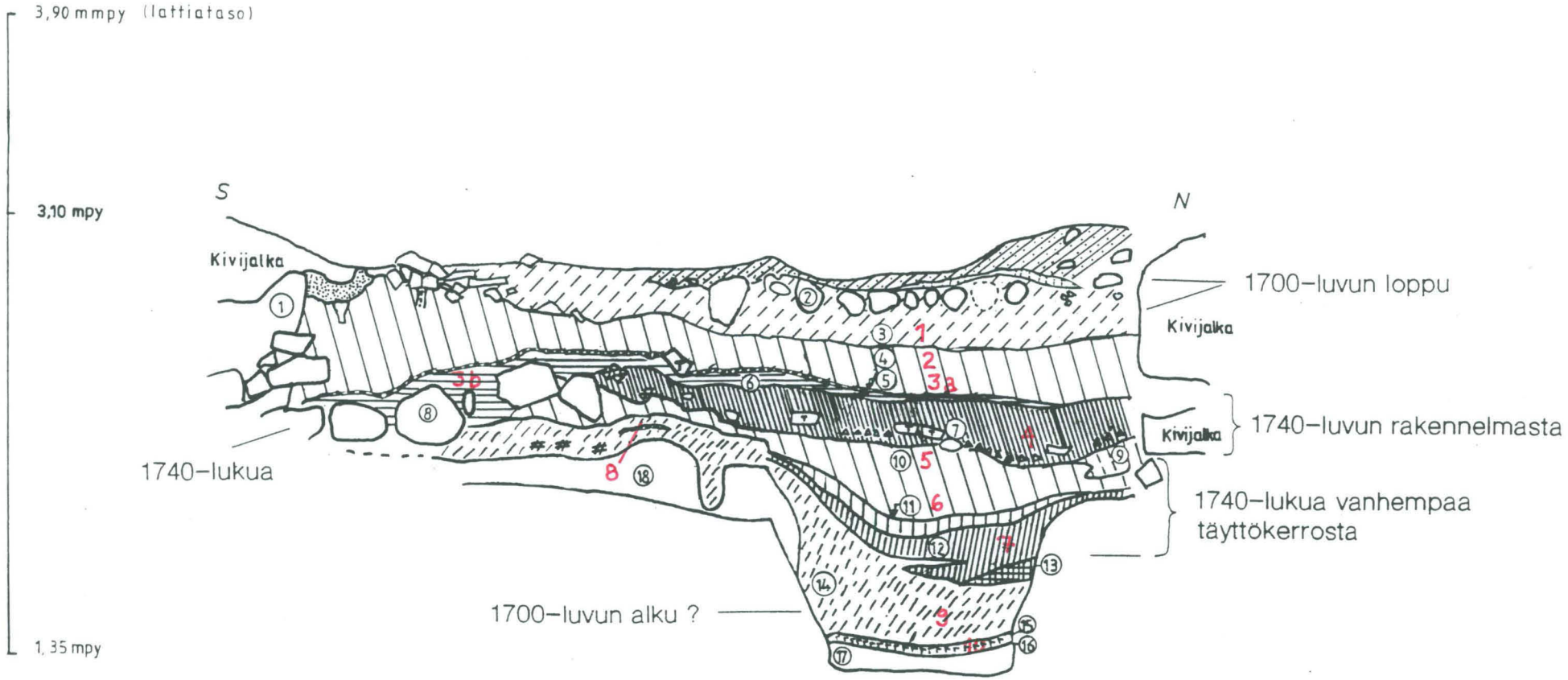

Kuva 13. *Profiili 3 Huoneessa B.* Analysoidut kerrokset on merkitty punaisin numeroin, jotka vastaavat diagrammien näytenumerointia.

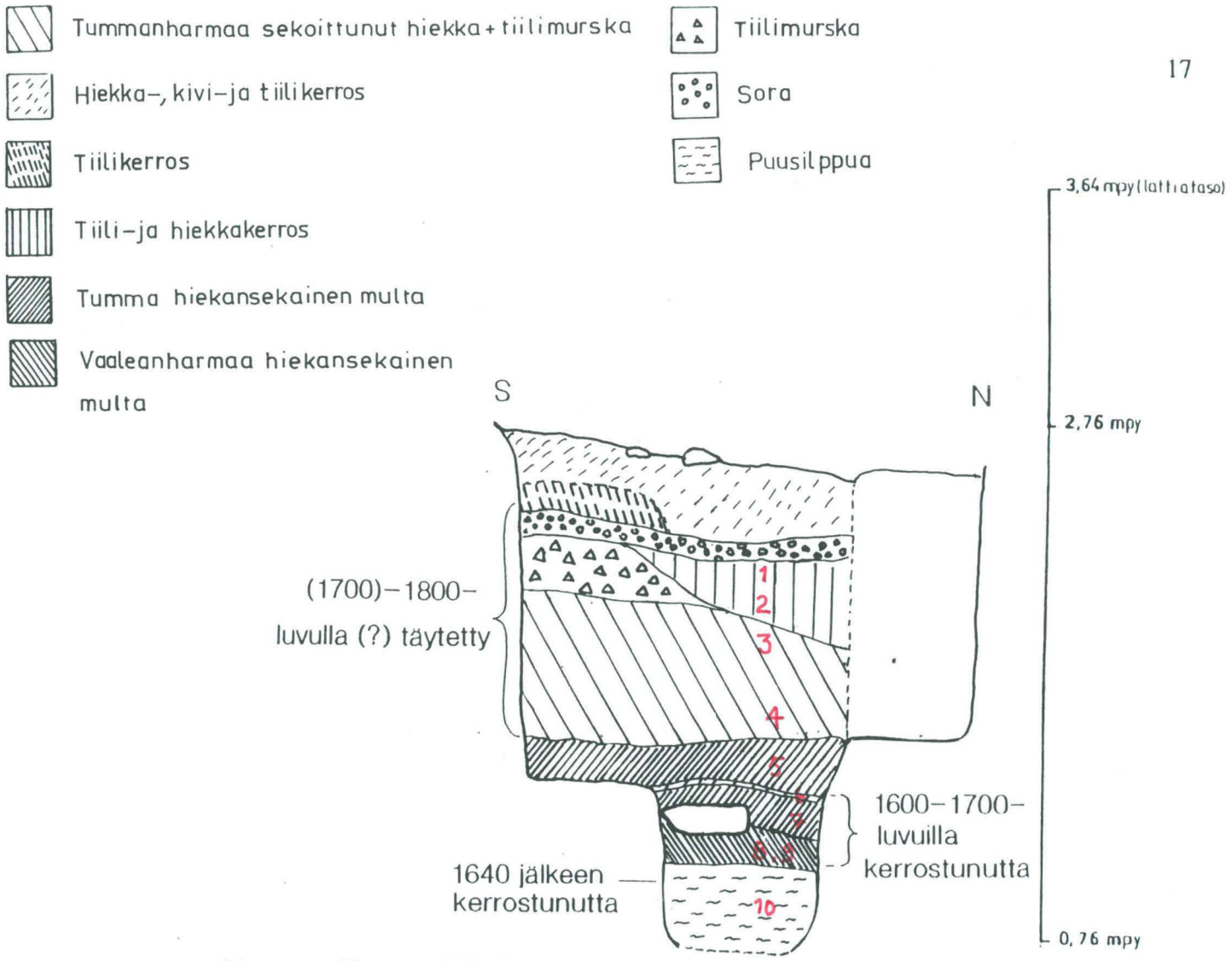

Huone E, profiili 2

Kuva 14. *Profiili 2 Huoneessa E.* Analysoidut kerrokset on merkitty punaisin numeroin, jotka vastaavat diagrammien näytenumerointia.

Taulukko 4. Kortteli Mariankatu 1. Näyte Pihan profiili 11.

Kaivauspaikka	Syvyys	Näyte-m.p.y.	Sisältö koko/l	
Piha, SW-kulma, SW-NE-suuntainen kaivanto,		2,07 m	1,2	hiilensekaista mustaa karkeaa hiekkaa, paljain silmin havaittavia jyviä runsaasti

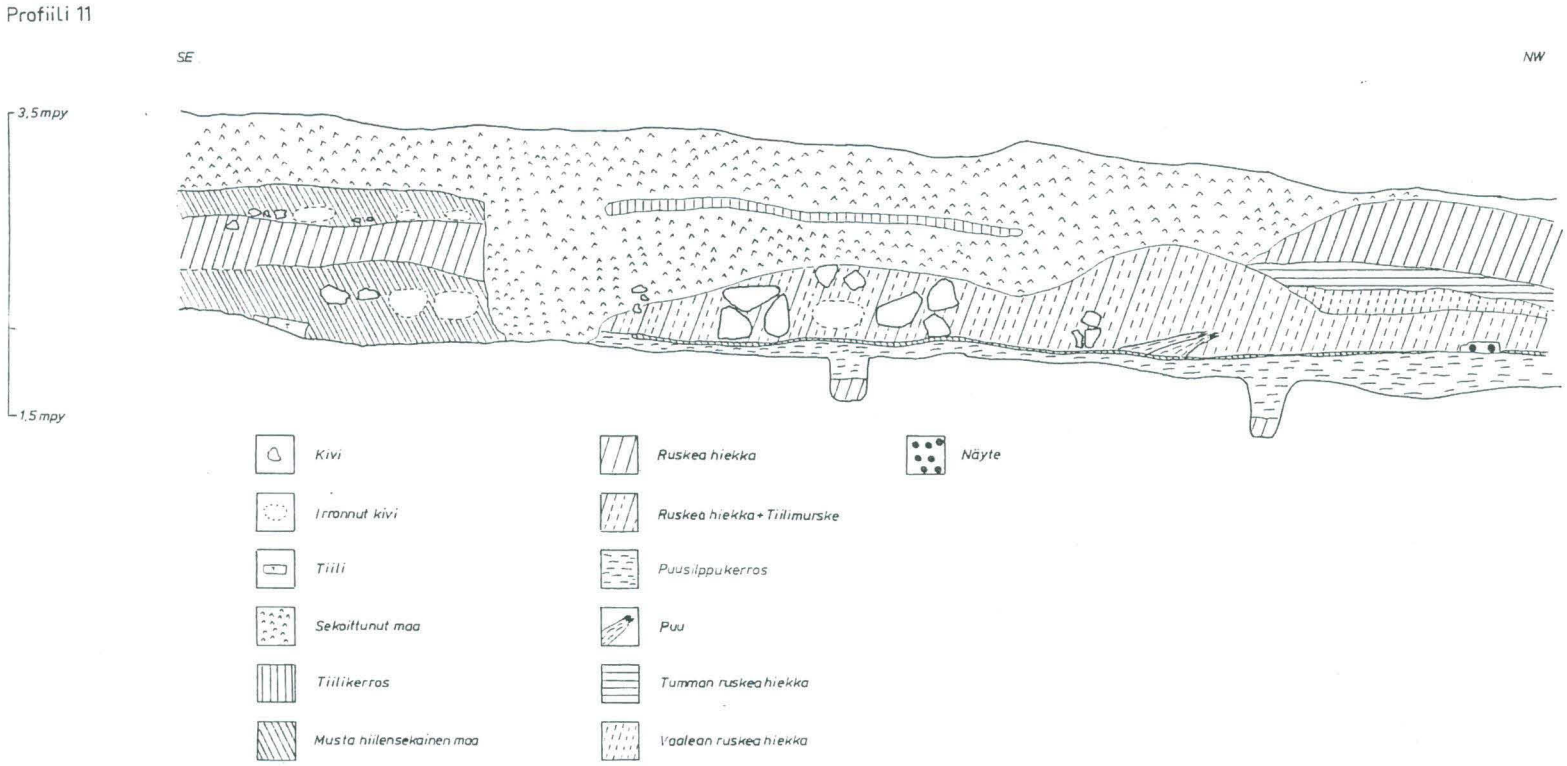

Kuva 10. Helsinki, kortteli Mariankatu 1. *Profiili 11* korttelin pihalla.

Kuva 11. Maalajisymbolit profiileille kuvissa 12-14.

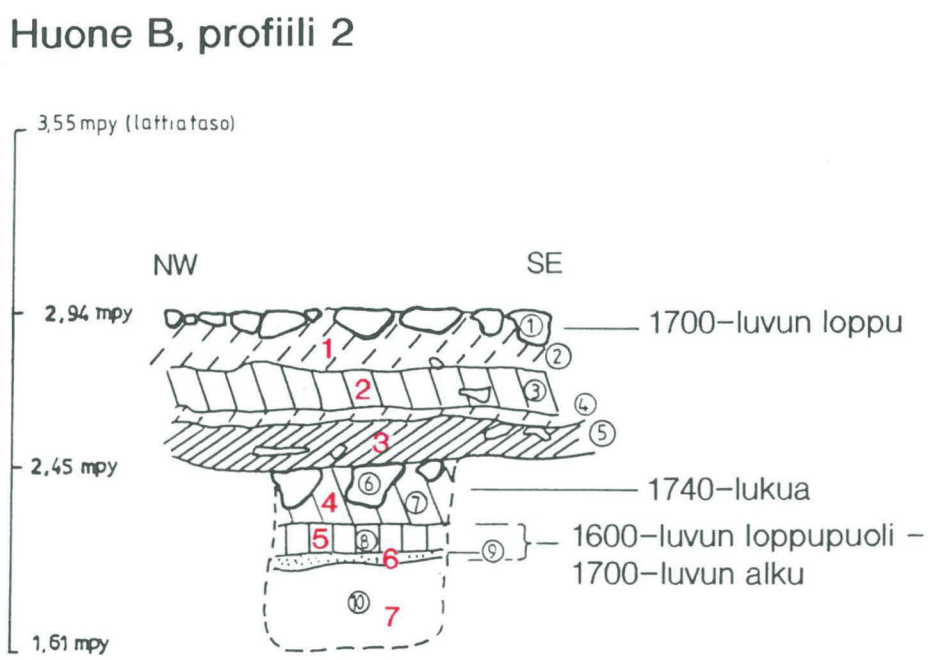

Kuva 12. *Kuoppaprofiili 2 Huoneessa B*. Analysoidut kerrokset on merkitty punaisin numeroin, jotka vastaavat diagrammien näytenumerointia.

Huone B, profiili 3

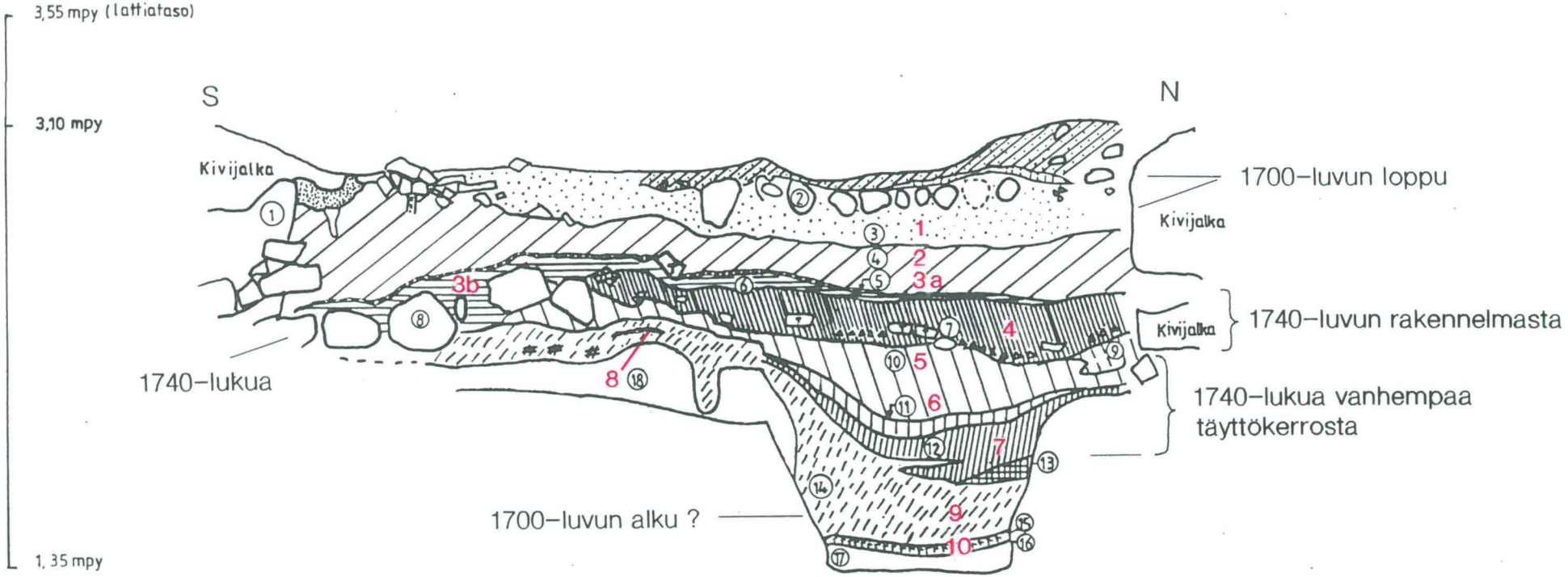

Kuva 13. *Profiili 3 Huoneessa B*. Analysoidut kerrokset on merkitty punaisin numeroin, jotka vastaavat diagrammien näytenumerointia.

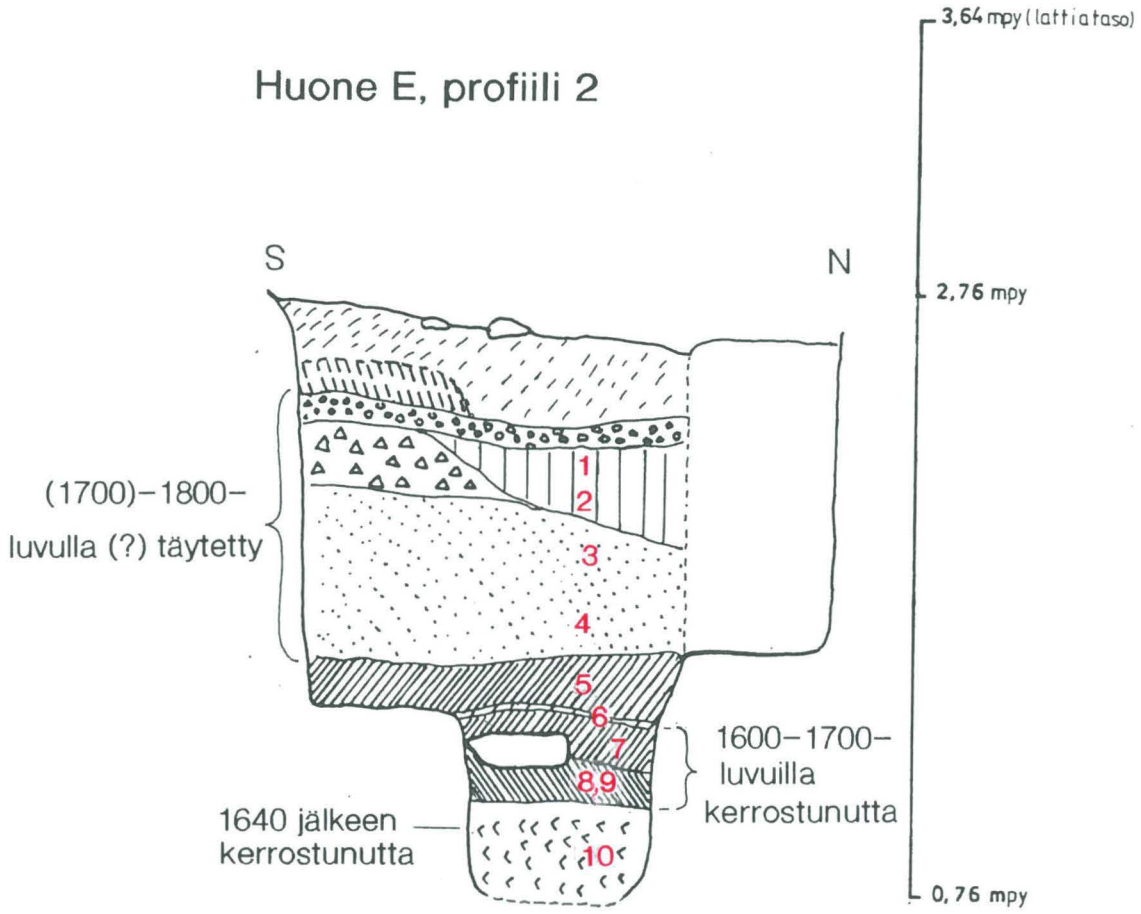

Kuva 14. *Profiili 2 Huoneessa E.* Analysoidut kerrokset on merkitty punaisin numeroin, jotka vastaavat diagrammien näytenumerointia.

Taulukko 4. Kortteli Mariankatu 1. Näyte Pihan profiili 11.

Kaivauspaikka	Syvyys	Näyte-m.p.y.	Sisältö koko/l	
Piha, SW-kulma, SW-NE-suuntainen kaivanto,		2,07 m	1,2	hiilensekaista mustaa karkeaa hiekkaa, paljain silmin havaittavia jyviä runsaasti

NÄYTTEIDEN KÄSITTELY

Siitepöly- ja makrofossiilianalyysejä varten aineisto käsiteltiin samoilla menetelmillä kuin Valtioneuvoston linnan ja Helsingin Vanhankaupungin mineraalimaanäytteet (Vuorela 1989a, Vuorela & Lempiäinen 1997, Lempiäinen 1991). Siitepölynalyysi ja tulkinta perustuvat lähes kaikkien näytteiden osalta yli 500 siitepölyhiukkasen kokonaismäärään. Diagrammeissa lajisto on ryhmitelty ekologian perusteella seuraavasti: puut ja pensaat, niittylajisto, asutusindikaattorit sekä itiökasvit. Puiden osuudet on kuvattu prosentteina puustosta (AP) ja prosentteina kokonaispölystöstä (puut+pensaat+ruohovartiset kasvit = P). Ruohovartinen lajisto on kuvattu prosentteina kokonaispölystöstä (P) ja itiökasvit prosentteina kokonaispölystön ja a.o. itiökasvin summasta.

Makrofossiilitutkimuksessa käsiteltyjen maanäytteiden koko vaihteli 1,0 - 1,5 litraan. Koko näyteaineisto tutkittiin.

Geokemialliset analyysit tehtiin kuningasvesiuutolla 90°C:ssa, jota edelsi näytteen kuivaus alle 40°C:ssa ja näytteen seulonta alle 2mm fraktioon. Analysointi on suoritettu ICP-AES-tekniikalla.

TULOKSET

Siitepölyt

Koska kyseessä ei ole luonnollinen kerrossarja, kunkin näytteen merkittävimmät piirteet kuvattiin erikseen. Lähempi lajijakauma ilmenee siitepölydiagrammeista (kuvat 15-23). Tuloksia tulkitessa otettiin huomioon tutkitun materiaalin erityisluonne kasvipaleoekologian, siitepölyjen erilaisten tuottomäärien ja säilymisominaisuuksien kannalta. Näitä seikkoja on aikaisemmin käsitelty mm. Helsingin Vanhankaupungin raporteissa (Lempiäinen & Vuorela 1992).

Näytesarja Huone B, Kuoppaprofiili 2

Näyte 1 (kuvat 15-17)
Yhteensä 7 puulajia, 21 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 4 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei ole. Puiden osuus on 68 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 32 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva (68 %), koivun (**Betula**) osuus on 13 %, kuusen (**Picea**)10 % ja lepän (**Alnus**) 8 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista tammi (**Quercus**), lehmus (**Tilia**) ja jalava (**Ulmus**) ovat niukasti edustettuina. Ruohovartista kasvillisuutta edustaa 20 siitepölytyyppiä, joista heinät (**Poaceae**), viljat (**Cerealia**), sikurikasvit (**Cichoriaceae**) ja kanerva (**Calluna**) ovat runsaimmat. Viljojen lisäksi löytyi viljatattarin (**Fagopyrum esculentum**) siitepölyhiukkanen.

Näyte 2
Yhteensä 9 puulajia, 16 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 4 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei ole. Puiden osuus on 80 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 20 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva (53 %), koivun (**Betula**) osuus on 23 %, kuusen (**Picea**) 7 % ja lepän (**Alnus**) 15 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista tammi (**Quercus**), lehmus (**Tilia**) ja jalava (**Ulmus**) ovat niukasti edustettuina, lisäksi löytyi vaahteran (**Acer**) siitepölyhiukkanen. Ruohovartisten pölystössä ei esiinny ylivoimaisesti vallitsevaa pölytyyppiä, vaan luonnonvaraisten heinien (**Poaceae**), viljojen (**Cerealia**), sikurikasvien (**Cichoriaceae**) ja pihatattaren (**Polygonum aviculare**) osuudet ovat kukin n. 4 % ja muiden tähän ryhmään kuuluvien vain muutamien promillien verran kokonaispölystöstä. Ruiskaunokki (**Centaurea cyanus**) on niukasti edustettuna.

Näyte 3
Yhteensä 4 puulajia, 17 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 3 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei ole. Puiden osuus on 35 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 75 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva (43 %), koivun (**Betula**) osuus on 22 %, kuusen (**Picea**) 1 % ja lepän (**Alnus**) 34 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista löytyi tammen (**Quercus**), lehmuksen (**Tilia**) ja jalavan (**Ulmus**) siitepölyjä, tosin niukasti. Luonnonvarainen heinäpölystö (**Poaceae**), joka suurelta osin on järviruoko- (**Phragmites**) tyyppiä, dominoi ruohovartista lajistoa muodostamalla 43 % kokonaispölystöstä. Kaikkai edellä mainittuja indikaattorilajeja löytyi, joskin vähäisiä siitepölyosuuksia. Itiöiden osalta lajisto lisääntyy rahkasammalen (**Sphagnus**) itiöpesäkkeessä kasvavalla **Tilletia sphagniin** itiöllä. Myös kortteen (**Equisetum**) itiö tavattiin.

Näyte 4

Yhteensä 4 puulajia, 17 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 3 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei ole. Puiden osuus on 40 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 60 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva (58 %), koivun (**Betula**) osuus on 14 %, kuusen (**Picea**)16 % ja lepän (**Alnus**)12 % puupölystöstä. Jaloja lehtipuita ei ole edustettuina. Ruoholajistossa luonnonvarainen heinäpölystö (**Poaceae**) vallitsee muodostamalla 37 % kokonaispölystöstä (P). Samalla viljojen (**Cerealia**) osuus on 10 % P ja sikurikasvien (**Cichoriaceae**) 5 % P. Täten tässäkin näytteessä ovat niin rannan, viljelytoiminnan kuin kaupunkiympäristönkin pääindikaattorit hyvin edustettuina. Luonnontilaiseen kasvillisuuteen kuuluvat mm. vuokko- (**Anemone**) tyypin ja orvokin (**Viola**) siitepölyhiukkaset. Kanervan (**Calluna**) osuus on lähes 1 % P.

Näyte 5

Yhteensä 5 puulajia, 18 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 3 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei ole. Puiden osuus on 25 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 75 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva (56 %), koivun (**Betula**) osuus on 17 %, kuusen (**Picea**) 9 %, samoin lepän (**Alnus**) 9 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista vain tammi (**Quercus**) on edustettuna. Ruohopölystöä dominoi korkea heinien (**Poaceae**) osuus, jopa 53 % P. Suuri osa on järviruokotyyppiä, mutta muitakin heinätyyppejä on runsaasti. Viljojen (**Cerealia**) osuus on 12 % P ja sikurikasvien (**Cichoriaceae**) 2,3 % P. Viimeksimainittujen osuuden lasku viittaa kaupunkiyhteisön alkuvaiheeseen, jota luonnontilainen kasvillisuus välittömästi edelsi.

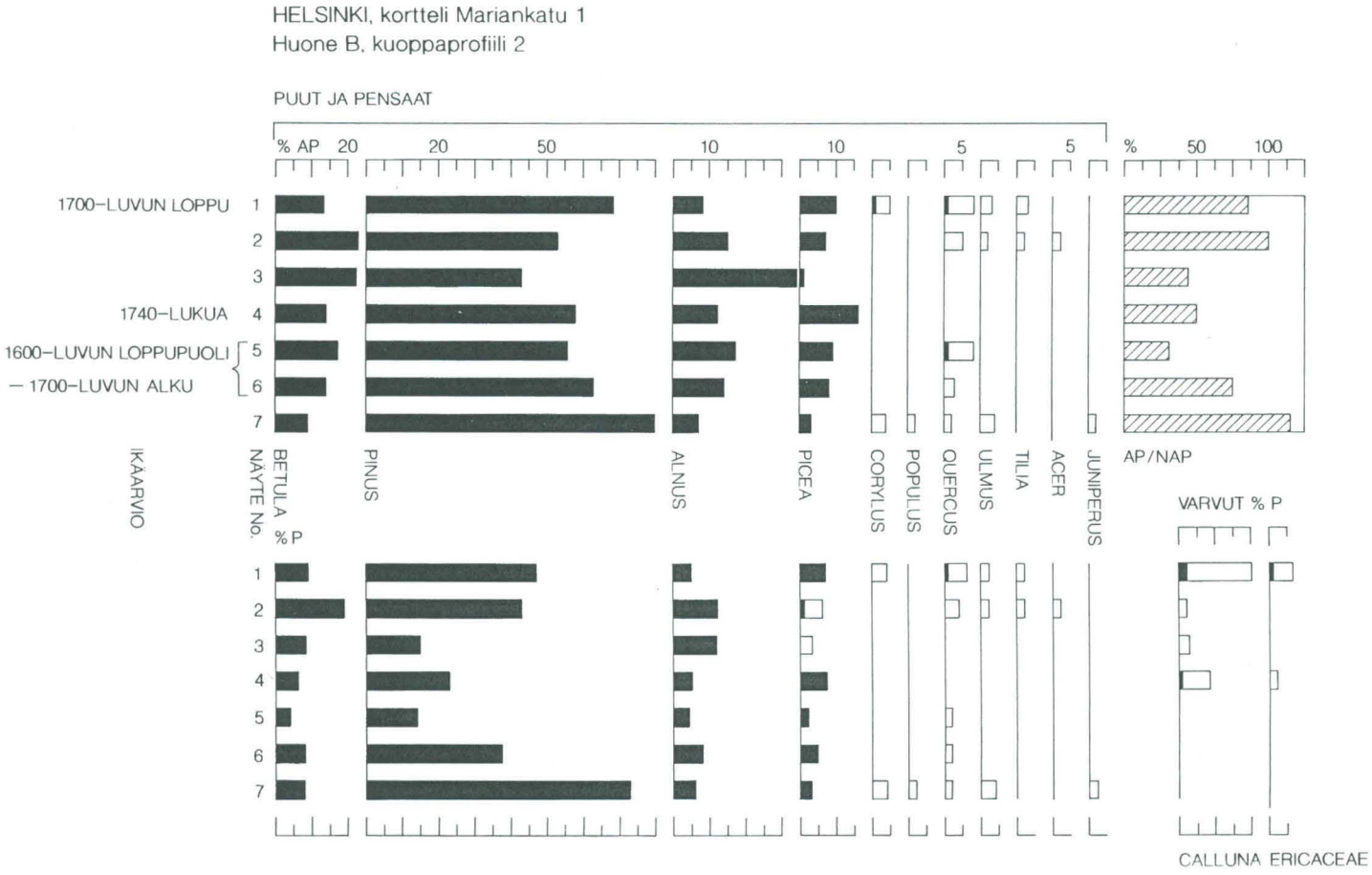

Kuva 15.Puiden ja pensaiden osuus puupölystöstä (AP; ylempi diagrammi) ja kokonaispölystöstä (P; alempi diagrammi) korttelin Mariankatu 1 *Huoneessa B*, kuoppaprofiilissa 2.

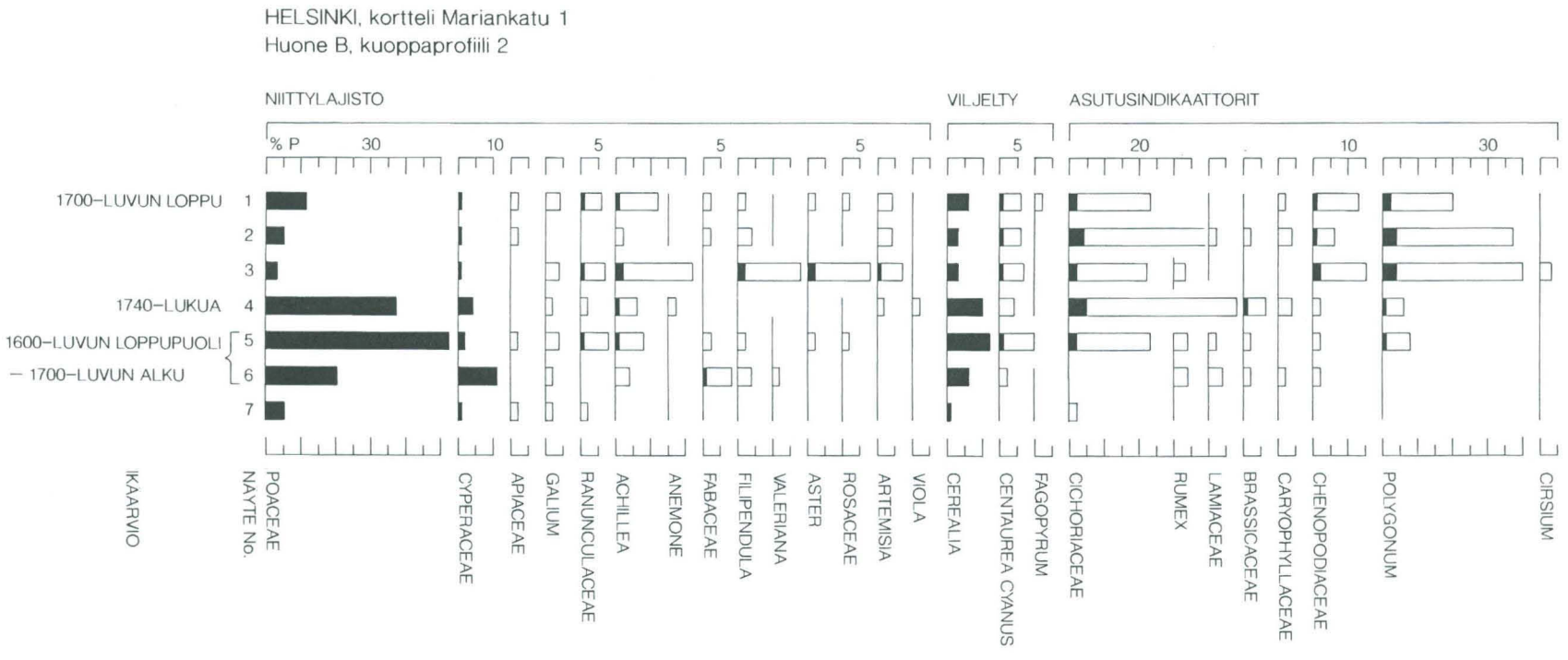

Kuva 16. Niittylajiston, viljeltyjen lajien sekä asutusindikaattoreiden suhteelliset osuudet kokonaispölystöstä (P) korttelin Mariankatu 1 *Huoneessa B, kuoppaprofiilissa 2.*

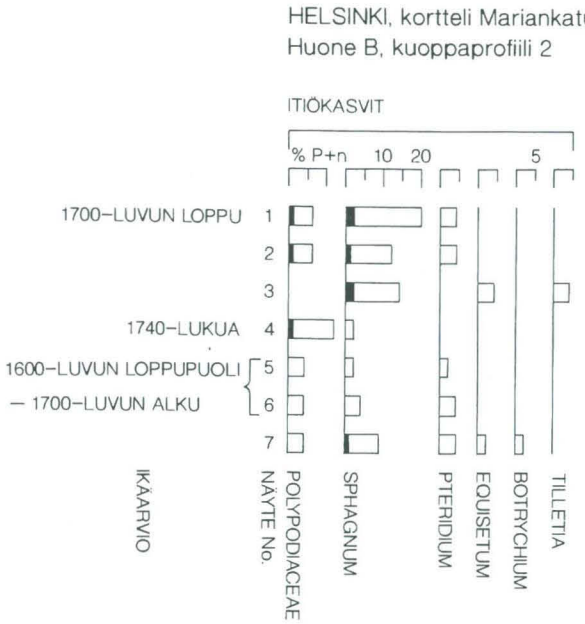

Kuva 17. Itiökasvien suhteelliset osuudet kokonaispölystön ja a.o. itiötyypin summasta korttelin Mariankatu 1 *Huoneessa B, kuoppaprofiilissa 2.*

Näyte 6

Yhteensä 5 puulajia, 14 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 3 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei ole. Puiden osuus on 59 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 41 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva (63 %), koivun (**Betula**) osuus on 14 %, kuusen (**Picea**) 8 % ja lepän (**Alnus**) 14 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista ainoastaan tammi (**Quercus**) on edustettuna. Luonnonvaraisessa lajistossa sarojen osuus on edellistä korkeampi, 11 % P, heinien (**Poaceae**) 20 % P ja viljojen (**Cerealia**) 6 % P. Muiden ruoholajien sekä itiöiden osuudet ovat alle 0,5 % P.

Näyte 7

Näytteen siitepölypitoisuus oli huomattavan korkea, mikä on yllättävää huomioonottaen kyseisen maalajin, "puhtaan rantahiekan".Yhteensä tuloksissa on 8 puulajia, 6 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 5 itiökasviryhmää. Pensaista kataja (**Juniperus**) on heikosti edustettuna. Puiden osuus on 92 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 8 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva (80 %), koivun (**Betula**) osuus on 9 %, kuusen (**Picea**) 3 % ja lepän (**Alnus**) 7 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista löytyi pähkinäpensaan (**Corylus**), tammen (**Quercus**) sekä jalavan (**Ulmus**) siitepölyä sekä yksi haavan (**Populus**) siitepölyhiukkanen. Ruoholajistossa luonnonvaraisen heinäpölystön (**Poaceae**) osuus on vain 5 % P, mutta se dominoi ylivoimaisesti vähäistä ruohopölystöä. Viljojen (**Cerealia**) osuus on enää 0,9 % P.

Yhteenveto

Mäntyvaltaisen puuston osuus kasvillisuudesta vaihtelee ollen alimmassa näytteessä (7) 96 % kokonaispölystöstä (P), mutta näytteessä 5 vain 26 % P. Jalojen lehtipuiden osuus lisääntyy myös tässä näytesarjassa pintaosia kohden. Koivun ja lepän osuudet vastaavat Huone B:n profiilissa 3 tavattuja arvoja, mutta kuusen osuudet ovat niitä jonkin verran alhaisemmat.

Niittylajistossa tapahtuu merkittäviä muutoksia näytekerrosten 3 ja 4 vaiheilla. Puuston väistyminen heijastuu lähinnä heinien osuuden voimakkaana lisääntymisenä, joka näytteestä 5 lähtien alkaa antaa tilaa kaupunkiympäristön indikaattoreille sikurikasveille, savikoille ja pihatatarille. Samalla myös lajilukumäärä lisääntyy. Myös viljan ja ruiskaunokin siitepölyosuudet lisääntyvät pohjanäytteisiin verrattuna. Viljatattarin siitepölyhiukkanen tavattiin näytteessä 1. Itiökasvit heijastavat tässäkin näytesarjassa ympäristönmuutoksia lähinnä rahkasammalen osuuden kasvaessa pintaosia kohden.

Näytesarja Huone B, profiili 3

Näyte 1 (kuvat 18-20)

Yhteensä 7 puulajia, 2 pensaslajia, 21 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 3 itiökasviryhmää.

Puiden osuus 47 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 52 % ja pensaiden 1 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva, koivun (**Betula**) ja lepän (**Alnus**) osuudet puustosta ovat kukin n. 23 %. Kuusen (**Picea**) osuus on 5 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista lehmus (**Ulmus**) ja pähkinäpensas (**Corylus**) ovat edustettuina,

samoin haapa (**Populus**). Ruohopölystöä hallitsevat heinät (**Poaceae**), joista osa on järviruokotyyppiä. Viljojen osuus on 7 % kokonaispölystöstä (P). Kaupunkimiljöötä ilmaisevat mm. korkeat sikurikasvipölystöt (**Cichoriaceae**) sekä pihatatar (**Polygonum aviculare**), viljelymaita varsinkin viljanpölyt (**Cerealia**) ja savikat (**Chenopodiaceae**), jotka ovat myös kaupunkipölystölle ominaisia. Rikkaruoholajistosta mainittakoon ohdake (**Cirsium**) ja pillikkeet (**Lamiaceae**). Rantaniittyjä edustavat mm. niittyleinikkityyppi (**Ranunculus acris**) sekä mesiangervo (**Filipendula**), kuivempia niittyjä ja kallioita mm. kanerva (**Calluna**) ja matara (**Galium**). Itiökasveista rahkasammal (**Sphagnum**) on eniten edustettuna.

Näyte 2

Yhteensä 6 puulajia, 24 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 3 itiökasviryhmää. Ei pensaita.
Puiden osuus on 47 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 53 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva, koivun (**Betula**) osuus on 16 %, kuusen (**Picea**)10 % ja lepän (**Alnus**)16 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista löytyi vain tammen (**Quercus**) siitepölyä. Ruohopölystöä hallitsevat heinät (**Poaceae**). Viljojen (**Cerealia**) osuus on 8 % kokonaispölystöstä (P), lisäksi esiintyy viljatattarin (**Fagopyrum esculentum**) siitepölyä. Rikkaruohopölystöstä mainittakoon savikat (**Chenopodiaceae**), ruiskaunokki (**Centaurea cyanus**) ja pillikkeet (**Lamiaceae**). Kaupunki-indikaattoreita ovat sikurikasvit (**Cichoriaceae**; mm. linnunkaali ja voikukka), pihatatar (**Polygonum aviculare**) sekä savikkakasvien (**Chenopodiaceae**) korkea osuus. Rantavyöhykkeelle ominaisia ovat mm. sarat (**Carex**), kanukka (**Cornus**), alpi (**Lysimachia**) ja virmajuuri (**Valeriana**). Kuivempia niittyjä ja pihoja edustavat mm. kärsämö-tyypin (**Achillea**) ja asteri-tyypin (**Aster**) siitepölyt sekä matara- (**Galium**) ja leinikki- (**Ranunculaceae**) pölystö. Pujo (**Artemisia**) edustanee piha- ja joutomaita. Itiökasveista rahkasammal (**Sphagnum**) on eniten edustettuna.

Näyte 3a

Näytesarjan kerroksesta 3 (kuva 13) tallennettiin 2 näytettä (3a ja 3b), joiden sisältämä siitepölystö poikkeaa toisistaan. Näytteessä 3a esiintyi yhteensä 5 puulajia, 20 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 3 itiökasviryhmää, ei pensaita. Puiden osuus on 66 % kokonaispölystöstä (P).

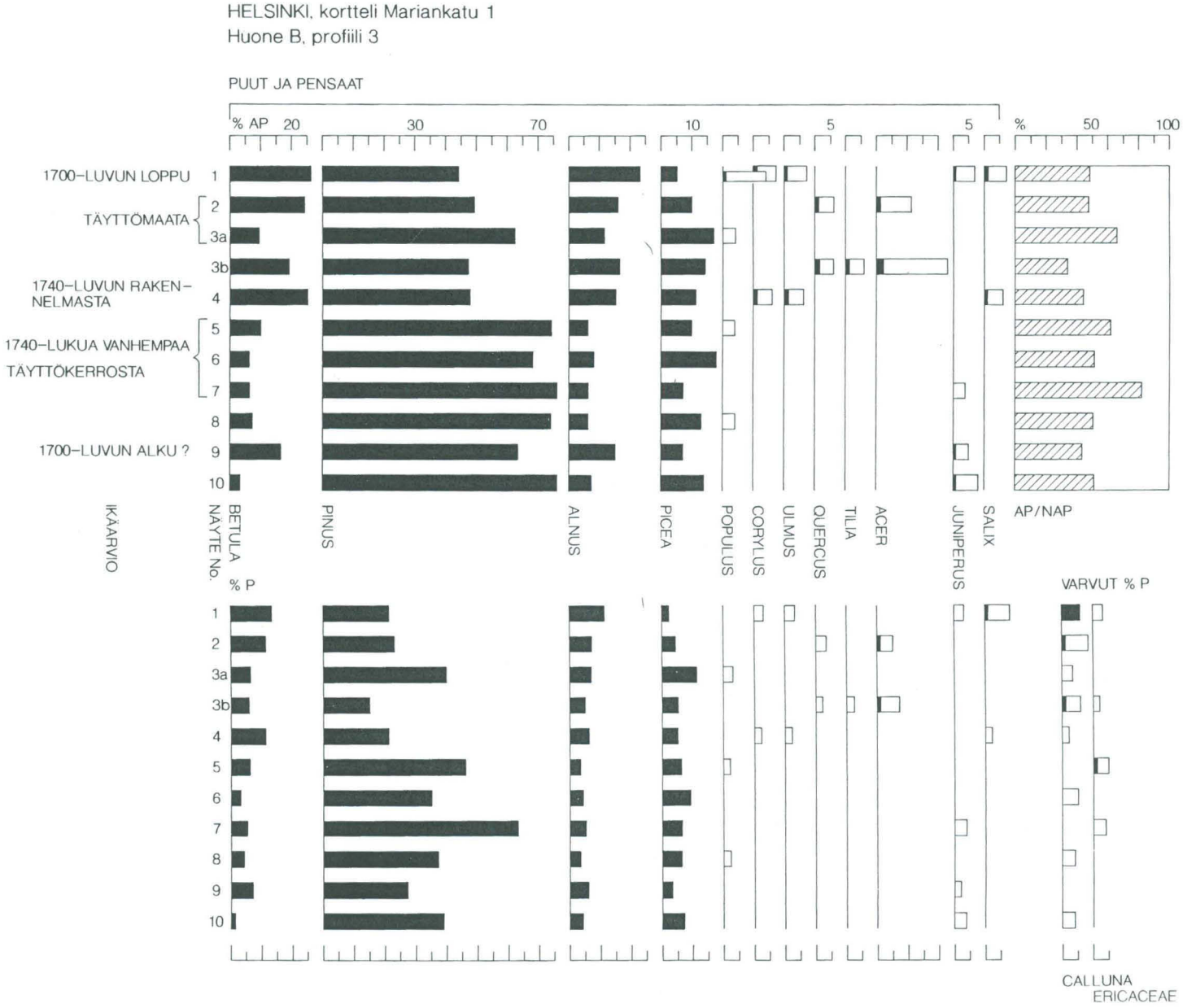

Kuva 18. Puiden ja pensaiden osuus puupölystöstä (AP; ylempi diagrammi) ja kokonaispölystöstä (P; alempi diagrammi) korttelin Mariankatu 1 *Huoneessa B*, profiilissa 3.

Mänty (**Pinus**) on selvästi vallitseva; koivun (**Betula**) osuus on 9 % ja lepän (**Alnus**)11 % puupölystöstä. Jalojen lehtipuiden siitepölyä ei tavattu. Ruohopölystöä hallitsevat heinät (**Poaceae**). Viljojen (**Cerealia**) osuus on 7 % P. Sikurikasvien (**Cichoriaceae**), ruiskaunokin (**Centaurea cyanus**) ja savikoiden (**Chenopodiaceae**) korkeat osuudet ovat kaupunkikerrokselle tyypillisiä piirteitä. Viimeksimainitut saattavat myös liittyä nk. rikkaruoholajistoon, jota muutoin edustavat viljojen lisäksi vain yksittäiset suolaheinän (**Rumex**) ja pillikkeiden (**Lamiaceae**) siitepölyhiukkaset. Niukkaa niittylajistoa edustavat hernekasvien (**Fabaceae**), niittyleinikki-tyypin ja sarjakukkaisten (**Apiaceae**) pölystö. Itiökasveista runsain on rahkasammal (**Sphagnum**).

Näyte 3b

Näyte 3b poikkeaa huomattavasti edellisestä. Sen siitepölystö heijastaa voimakkaampaa kulttuurivaikutusta; ruohonpölytyyppejä on 23. Ruohovartisen lajiston osuus on 67 % P, puiden 33 % P.

Pääpuuston lisäksi paikalliseen puustoon kuuluvat myös lehmus (**Tilia**) ja vaahtera (**Acer**). Heinänpölyjen (**Poaceae**) osuus on 32 % kokonaispölystöstä (P) ja viljojen (**Cerealia**)12 % P. Lisäksi tavataan viljatattarin (**Fagopyrum esculentum**) siitepölyä. Kaikkien näytteessä 3a tavattujen ruohonpölytyyppien osuudet ovat näytteessä 3b runsaampia ja lisäksi tavataan ristikukkaisten (**Brassicaceae**) siitepölyä. Luonnontilaista lajistoa edustaa **Liliaceae**-pölystö, jota luonnossa vastaa esimerkiksi kielo tai nurmilaukka. Varpupölystö (**Ericaceae**) ja sen osana kanerva (**Calluna**) ovat jonkin verran paremmin edustettuina ja sananjalat (**Polypodiaceae**) dominoivat itiökasveja.

Näyte 4

Yhteensä 6 puulajia, 17 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 2 itiökasviryhmää. Paju (**Salix**) edustaa pensaita. Puiden osuus on 43 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 57 % kokonaispölystöstä (P).

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva, koivun (**Betula**) osuus on 25 %, kuusen (**Picea**) 11 % ja lepän (**Alnus**) 14 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista pähkinäpensaan (**Corylus**) ja jalavan (**Ulmus**) siitepölyä tavattiin. Ruohopölystöä hallitsevat heinät (**Poaceae**). Vaikka muun ruohopölystön osuus on verraten vähäistä, tyypillisimmät pölytyypit, kuten viljat (**Cerealia**), sikurikasvit (**Cichoriaceae**), pihatatar (**Polygonum aviculare**), savikat (**Chenopodiaceae**) ja ruiskaunokki (**Centaurea cyanus**) ovat tuloksissa edustettuina.

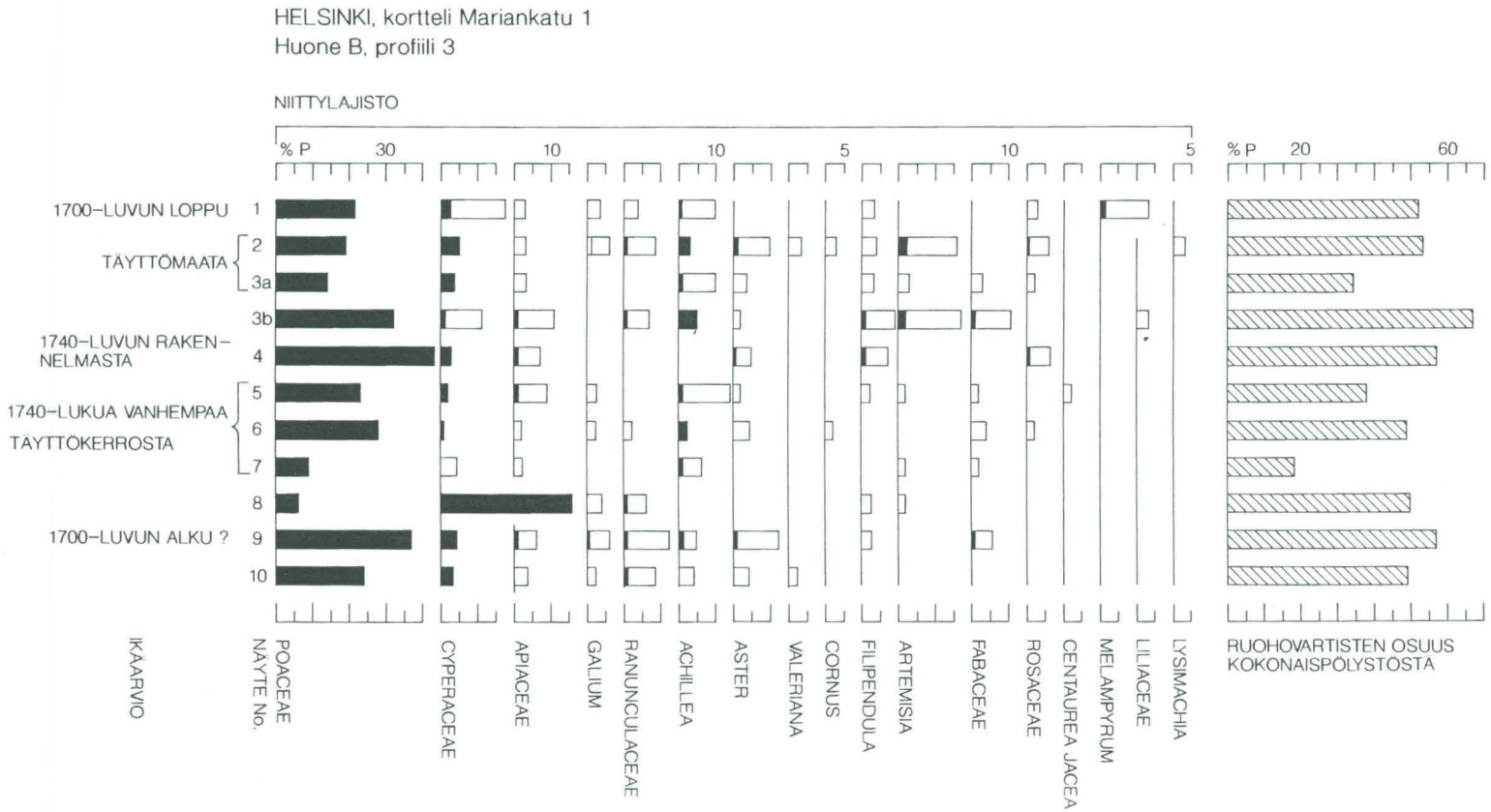

Kuva 19. Niittylajiston osuudet ja ruohovartisen kasvillisuuden suhteellinen osuus kokonaispölystöstä (P) korttelin Mariankatu 1 *Huoneessa B, profiilissa 3*.

Näyte 5

Yhteensä 5 puulajia, 16 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 4 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei tavattu. Puiden osuus on 62 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 38 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva, koivun (**Betula**) osuus on 10 %, kuusen (**Picea**)10 % ja lepän (**Alnus**) 6 % puupölystöstä. Jaloja lehtipuita ei näytteessä esiinny. Ruohovartista kasvillisuutta edustaa 16 siitepölytyyppiä, joista heinät dominoivat. Viljanpölyjen (**Cerealia**) osuus on 7 % kokonaispölystöstä (P) ja sikurikasvien 2 % P. Sarjakukkaiset (**Apiaceae**) ja matara (**Galium**) edustavat luonnonniittyjä, mutta niiden, samoin kuin muiden ruoholajien osuudet ovat hyvin vähäisiä. Itiökasveista löydettiin niukasti liekokasvien (**Lycopodium**), saniaisten (**Polypodiaceae**), rahkasammalen (**Sphagnum**) sekä kuolleenkourasaniaisen (**Pteridium**) itiöitä tasaisesti, mutta niukasti.

Näyte 6

Yhteensä 4 puulajia, 18 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 4 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei ole. Puiden osuus on 51 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 49 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva. Koivun (**Betula**) osuus on 6 %, kuusen (**Picea**) 18 % ja lepän (**Alnus**) 8 % puupölystöstä. Jaloja lehtipuita ei näytteessä esiinny. Ruohovartista kasvillisuutta edustaa 18 siitepölytyyppiä, joita heinät dominoivat. Viljojen (**Cerealia**) osuus on 9 % P, ruiskaunokin (**Centaurea cyanus**) 1.2 % P ja sikurikasvien (**Cichoriaceae**) 5 % P. Mykerökukkaisia (**Compositae, tubuliflorae**) edustaa lisäksi kolme pölytyyppiä, kärsämö- (**Achillea**), asteri- (**Aster**) ja ohdake- (**Cirsium**) tyypit. Itiökasvien osuus on hyvin pieni.

Näyte 7

Yhteensä 4 puulajia, 13 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 5 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä edustaa kataja (**Juniperus**). Puiden osuus on 82 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 12 % kokonaispölystöstä.

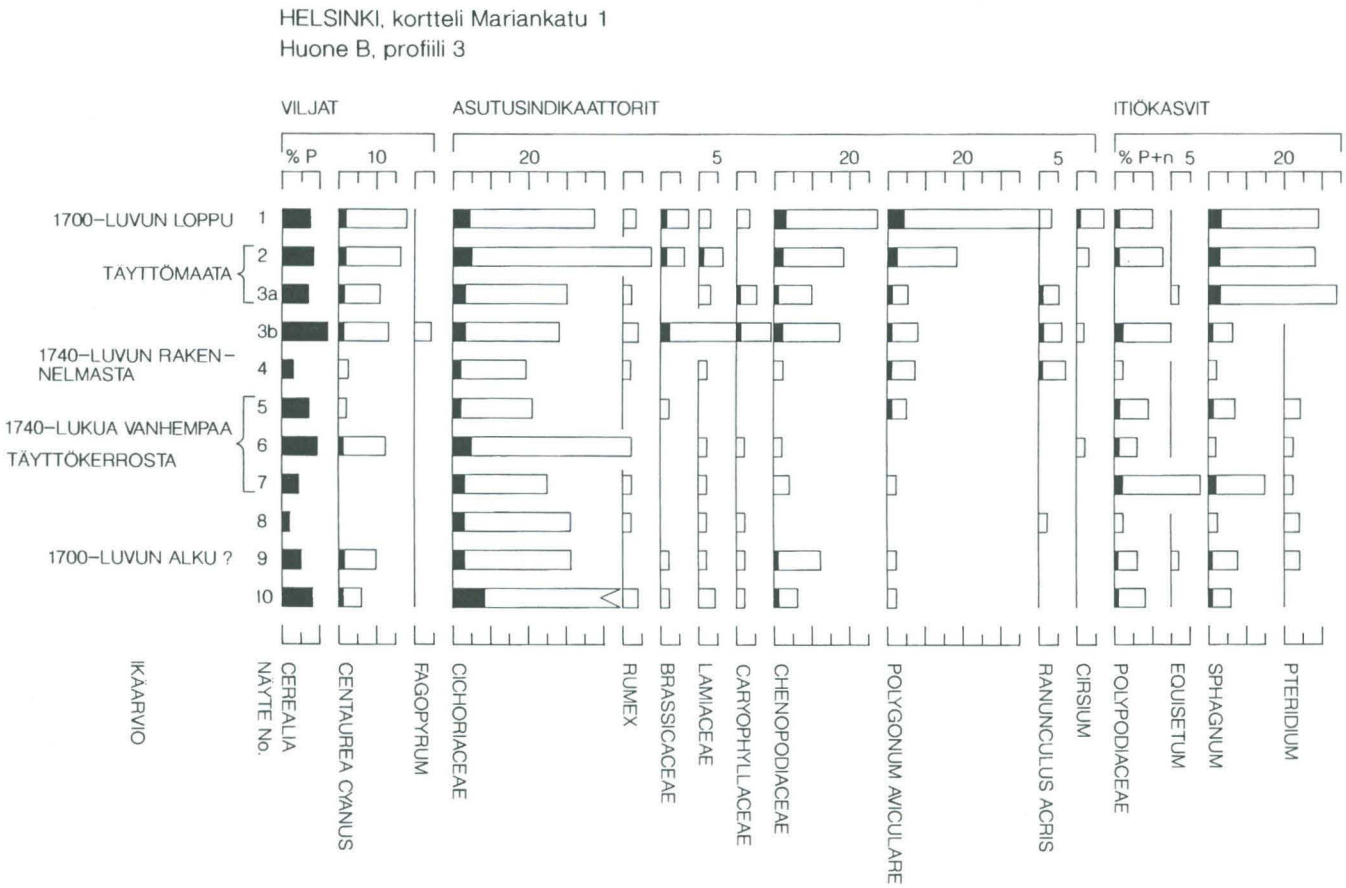

Kuva 20. Viljeltyjen lajien ja asutusindikaattoreiden suhteelliset osuudet kokonaispölystöstä (P) sekä itiökasvien osuudet kokonaispölystön ja a.o. itiötyypin summasta korttelin Mariankatu 1 *Huoneessa B, profiilissa 3.*

Puista mänty (**Pinus**) on ylivoimaisesti vallitseva, koivun (**Betula**) osuus on 6 %, kuusen (**Picea**) 7 % ja lepän (**Alnus**) 11 % puupölystöstä. Jaloja lehtipuita ei näytteessä esiinny. Ruohovartista kasvillisuutta edustaa 13 siitepölytyyppiä, joista heinät (**Poaceae**) dominoivat. Viljanpölyjen (**Cerealia**) osuus on 4 % kokonaispölystöstä (P) ja sikurikasvien (**Cichoriaceae**) 3 % P. Muiden ruoholajien osuudet ovat varsin vähäisiä. Itiökasvien osuus kaikista mikrofossiileista on 4 %, mikä on edellisiin näytteisiin nähden korkea. Uutena itiökasvilajina esiintyy noidanlukko (**Botrychium**), todennäköisimmin ketonoidanlukko, jota tavataan hiekkaisilla piha- ja laidunkedoilla (Hämet-Ahti ym 1984).

Näyte 8

Yhteensä 5 puulajia, 12 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 4 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei ole. Puiden osuus on puolet kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva, koivun (**Betula**) osuus on 7 %, kuusen (**Picea**) 13 % ja lepän (**Alnus**) 6 % puupölystöstä. Jaloja lehtipuita ei näytteessä esiinny. Ruohovartista kasvillisuutta edustaa 12 siitepölytyyppiä, joista viljojen (**Cerealia**) osuus on 2 % P ja sikurikasvien (**Cichoriaceae**) 3 % P. Muiden ruoholajien osuudet ovat hyvin pieniä, samoin kuin itiökasvienkin osuudet.

Näyte 9

Yhteensä 4 puulajia, 17 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 4 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei ole. Puiden osuus on 43 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 57 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva, koivun (**Betula**) osuus on 15 %, kuusen (**Picea**) 7 % ja lepän (**Alnus**) 15 % puupölystöstä. Jaloja lehtipuita ei näytteessä esiinny. Ruohovartista kasvillisuutta edustaa 17 siitepölytyyppiä. Niittylajistosta heinien (**Poaceae**) osuus on 37 % kokonaispölystöstä (P). Viljojen (**Cerealia**) osuus on 5 % P ja ruiskaunokin (**Centaurea cyanus**) 1 % P. Itiökasvien osuus vähäinen, mutta suurempi kuin näytteessä 8.

Näyte 10

Yhteensä 4 puulajia, 18 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 2 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä edustaa kataja (**Juniperus**). Puiden osuus on 51 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 49 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva, koivun (**Betula**) osuus on 3%, kuusen (**Picea**) 14 % ja lepän (**Alnus**) 7 % puupölystöstä. Jaloja lehtipuita ei näytteessä esiinny. Ruohovartista kasvillisuutta edustaa 17 siitepölytyyppiä, joita heinät (**Poaceae**) dominoivat. Niittylajistossa on mm. virmajuuren (**Valeriana**) siitepölyhiukkanen. Viljojen (**Cerealia**) osuus on 8 % P, ruiskaunokin (**Centaurea cyanus**) 0,6 % P ja sikurikasvien (**Cichoriaceae**) 8 % P. Itiöiden osuus on vähäinen.

Yhteenveto

Siitepölyt luovat kuvan mäntyvaltaisesta ympäristöstä, jossa avoimen maan osuus on huomattava. Koivun osuus on varsinkin näytesarjan alemmassa puoliskossa vähäinen. Jalot lehtipuut lisääntyvät pintaosia kohden.

Monilajisessa ruohovartisessa kasvillisuudessa heinät dominoivat niittylajistoa lähes kaikilla näytesyvyyksillä. Kaupunkiympäristölle ominaiset asutusindikaattorit sikurikasvit, pihatatar, ristikukkaiset ja savikat korostuvat näytesarjan neljässä ylimmässä kerroksessa, joissa myös viljojen ja ruiskaunokin suhteelliset osuudet ovat korkeimmillaan. Viljatattarin siitepölyhiukkanen tavattiin näytteessä 3b. Myös vaihtelut itiökasvien keskinäisissä osuuksissa viittaavat ympäristönmuutoksiin.

Näytesarja Huone E, profiili 2

Näyte 1 (kuvat 21-23)

Yhteensä 8 puulajia, 26 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 5 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä edustaa kataja. Puiden osuus on 54 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 46 % kokonaispölystöstä.

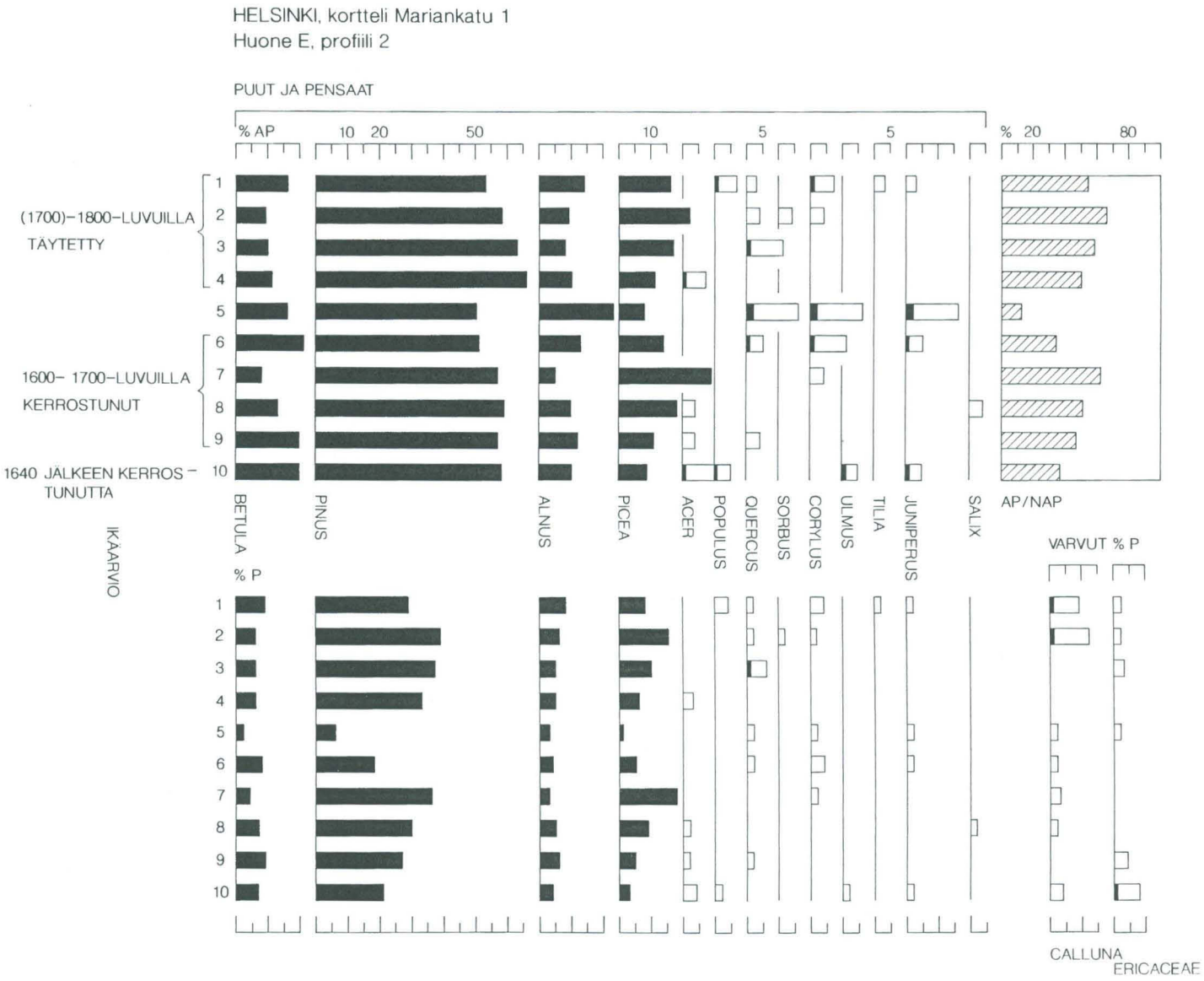

Kuva 21. Puiden ja pensaiden osuus puupölystöstä (AP; ylempi diagrammi) ja kokonaispölystöstä (P; alempi diagrammi) korttelin Mariankatu 1 *Huoneessa E, profiilissa 2.*

Puista mänty (**Pinus**) vallitsee 53 %:lla, koivun (**Betula**) osuus on 3 %, kuusen (**Picea**) 14 % ja lepän (**Alnus**) 7 % puupölystöstä. Jaloja lehtipuita on näytteessä 3 lajia, pähkinäpensas (**Corylus**), tammi (**Quercus**) ja lehmus (**Tilia**). Lisäksi tavattiin haavan (**Populus**) siitepöly. Runsaslajista ruohovartista kasvillisuutta edustavat runsas heinäpölystö (**Poaceae**, 20 %P), sarat (**Cyperaceae**, 7 %P), viljat (**Cerealia**, 7 %P), sikurikasvit (**Cichoriaceae**, 5 %P) sekä edellistenkin näytesarjojen pintaosille tyypillinen lajisto. Erityisesti mainittakoon **Onagraceae** -tyypi siitepölyesiintymä, joka kuitenkaan ei edusta maitohorsmaa (**Epilobium angustifolium**). Heimon harvoista Suomessa viihtyvistä lajeista kyseessä saattaa olla velholehti (**Circaea alpina**), joka viihtyy kosteilla kasvupaikoilla, kuten puronvarsilla ja varjoisissa lehdoissa. Laji on verraten yleinen Etelä-Suomessa. Myös **Gentianaceae**-tyypin siitepöly esiintyy tässä yhteydessä ensimmäistä kertaa. Itiökasvien osuus on n. 3 % kaikista mikrofossiileista; liekokasvit (**Lycopodiaceae**), sananjalat (**Polypodiaceae**), rahkasammalet (**Sphagnum**), kuolleenkourasaniainen (**Pteridium**) sekä **Tilletia** ovat edustettuina.

Näyte 2

Yhteensä 7 puulajia, 21 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 4 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei löytynyt. Puiden osuus on 66 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 34 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) vallitsee 58 %:lla; koivun (**Betula**) osuus on 9 %, kuusen (**Picea**) 22 % ja lepän (**Alnus**) 9 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista näytteestä löytyi tammen siitepöly, minkä lisäksi tavattiin pihlajan (**Sorbus**) ja haavan (**Populus**) siitepölyhiukkanen. Runsaslajinen ruohovartisen kasvillisuuden siitepölystö on valtalajien (heinät, viljat, sikurikasvit) osalta jakautunut verraten tasaisesti muiden ruohonpölytyyppien edustaessa vähäisin määrin niin viljelymaita, niittyjä kuin kaupunkiasutustakin. Yksi viljatattarin (**Fagopyrum esculentum**) siitepölyhiukkanen tavattiin. Itiöiden osuus on pienempi kuin edellisessä näytteessä.

Näyte 3

Yhteensä 5 puulajia, 20 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 3 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei ole. Puiden osuus on 58 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 42 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva (63 %), koivun (**Betula**) osuus on 10 %, kuusen (**Picea**) 17 %, ja lepän (**Alnus**) 8 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista vain tammi (**Quercus**) on edustettuna. Ruohopölystöä dominoi heinien (**Poaceae**) osuus, joka on 17 % kokonaispölystöstä (P), viljojen (**Cerealia**) osuus on 4 % P ja sikurikasvien (**Cichoriaceae**) 7 % P. Muut ruohot ja varvut ovat paljaan mineraalimaan (rannan ja viljelymaiden), niittyjen sekä - edellistä vähemmässä määrin - kaupunkiympäristön lajistoa. Ruiskaunokin (**Centaurea cyanus**) osuus laskee pysyvästi. Itiöitä on 4,2 % mikrofossiileiden kokonaismäärästä. Aikaisemmin oheisissa näytesarjoissa esiintymätön siitepölyhavainto on rantayrtti (**Lycopus europaeus**), jota tavataan Etelä-Suomessa mm. rannoilla ja ojissa.

Näyte 4

Yhteensä 5 puulajia, 16 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 4 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei ole. Puiden osuus on puolet (50 %) kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva (66 %), koivun (**Betula**) osuus on 11 %, kuusen (**Picea**) 11 % ja lepän (**Alnus**)10 % puupölystöstä. Jaloja lehtipuita ei ole edustettuina, mutta vaahteran (**Acer**) siitepölyhiukkanen tavattiin. Ruoholajistossa luonnonvarainen heinäpölystö (**Poaceae**) vastaa 23 %, viljat (**Cerealia**) 8 % ja sikurikasvipölystö (**Cichoriaceae**) 7 % kokonaispölystöstä (P). Osa leinikki-tyypin pölystöstä (**Ranunculaceae**) on rentukan (**Caltha palustris**) siitepöyhiukkasia. Itiöiden osuus on 3 % koko mikrofossiilimäärästä (= siitepölyt + itiöt).

Näyte 5

Yhteensä 6 puulajia, 22 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 3 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä edustaa kataja (**Juniperus**). Puiden osuus on 62 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 38 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva (50 %), koivun (**Betula**) osuus on 16 %, kuusen (**Picea**) 8 %, ja lepän (**Alnus**) 23 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista pähkinäpensas (**Corylus**) ja tammi (**Quercus**) ovat edustettuina. Ruohopölystöä dominoi voimakas heinien (**Poaceae**) osuus (68 % P). Viljojen (**Poaceae**) osuus on 5 % P, minkä lisäksi tavattiin kaksi viljatattarin (**Fagopyrum esculentum**) siitepölyhiukkasta. Ruoholajistossa korostuu, joskin hyönteispölytteisille lajeille ominaisella niukalla tavalla niittylajisto, kuten hernekasvit (**Fabaceae**), niittyleinikki (**Ranunculus acris**) -tyyppi, puna-apila (**Trifolium pratense**), matarat (**Galium**) sekä hanhikit (**Potentilla**). Myös rikkokasvien (**Saxifragaceae**) edustaja tavattiin. Itiöiden osuus jää alle 1 % mikrosubfossiilimäärästä.

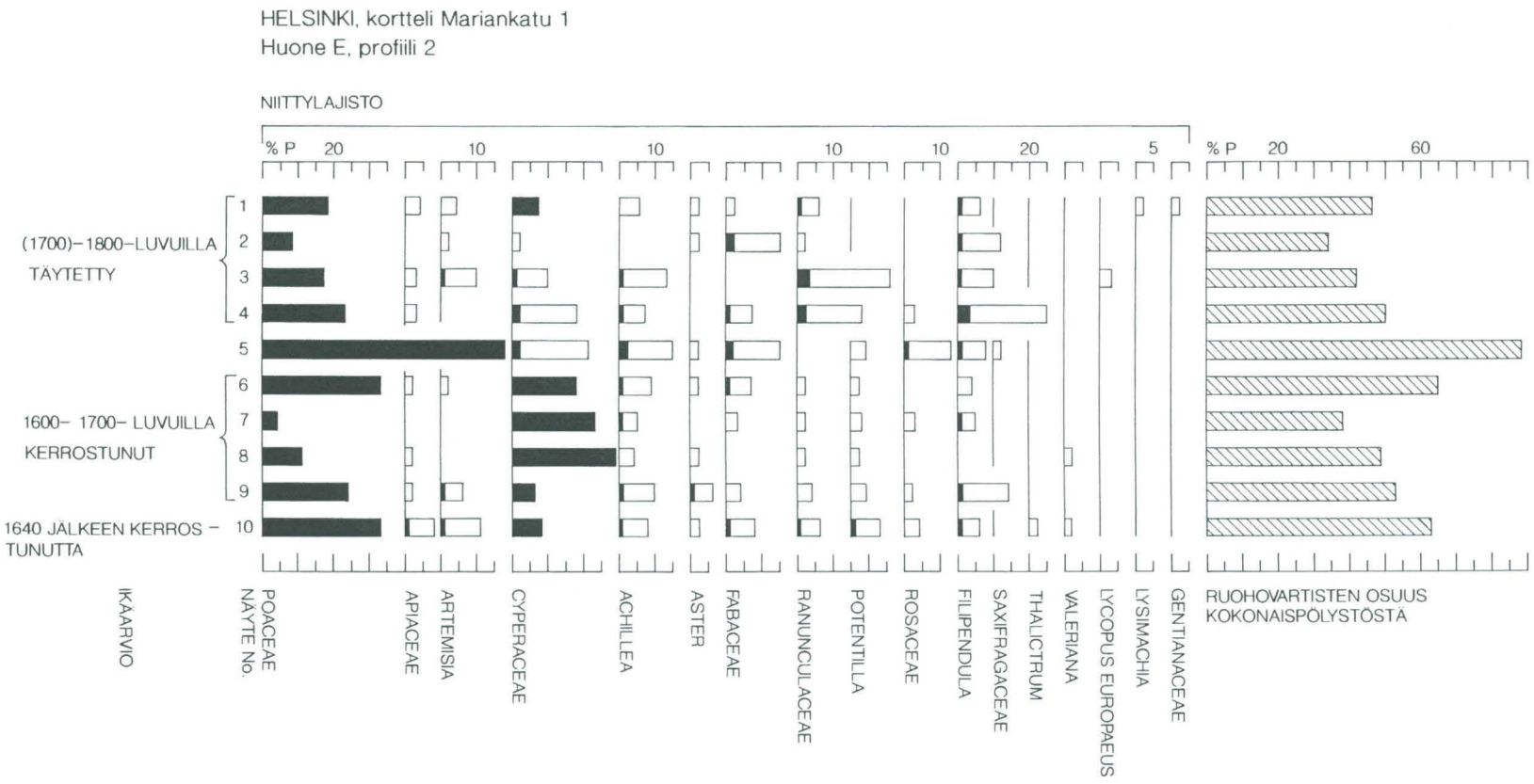

Kuva 22. Niittylajiston osuudet ja ruohovartisen kasvillisuuden suhteellinen osuus kokonais-pölystöstä (P) korttelin Mariankatu 1 *Huoneessa E, profiilissa 2.*

Näyte 6

Yhteensä 6 puulajia, 23 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 3 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä edustavat kataja (**Juniperus**) ja paju (**Salix**). Puiden osuus on 35 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 65 % kokonaispölystöstä.

Puista männyn (**Pinus**) osuus on 50 %, koivun (**Betula**) 22 %, kuusen (**Picea**) 14 % ja lepän (**Alnus**)13 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista pähkinäpensas (**Corylus**) ja tammi (**Quercus**) ovat edustettuina, varvuista kanerva (**Calluna**). Ruohopölystöä dominoi edelleen heinäpölystö (**Poaceae**, 33 % P); sarojenkin (**Carex**) osuus on kohonnut, ollen nyt 18 % P. Viljojen (**Cerealia**) osuus on 3,8 % P. Ruohovartinen lajisto ja sen osuudet ovat paljolti samat kuin näytteessä 5. Uutena lajina esiintyy keltamo (**Chelidonium majus**; kuva 31), joka on tyypillinen kyläkivikoiden ja puutarhapensaikoiden laji. Siitepölytilastoissa se esiintyy harvoin niukan siitepölytuottonsa takia. Itiöiden osuus on 1,6 % mikrofossiilimäärästä.

Näyte 7

Yhteensä 5 puulajia, 16 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 4 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei tavattu. Puiden osuus on 62 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 38 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva (57 %), koivun (**Betula**) osuus on 8 %, kuusen (**Picea**) 29 %, ja lepän (**Alnus**) 5 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista vain pähkinäpensas (**Corylus**) on edustettuna. Sarat (**Cyperaceae**) dominoivat ruohopölystöä; niiden osuus on 23 % ja heinien (**Poaceae**) vain 4 % kokonaispölystöstä (P). Viljojen (**Cerealia**) osuus on 4 % P ja sikurikasvien (**Cichoriaceae**) 3 % P. Ruiskaunokin (**Centaurea cyanus**) osuus on edelleen pysynyt pienenä (0,2 % P), mutta sikurikasvien osuus on pölytuottoon nähden yllättävän korkea, 3 % P.

Näyte 8

Yhteensä 4 puulajia, 16 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 3 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä edustaa paju (**Salix**). Puiden osuus on 51 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 49 % kokonaispölystöstä.

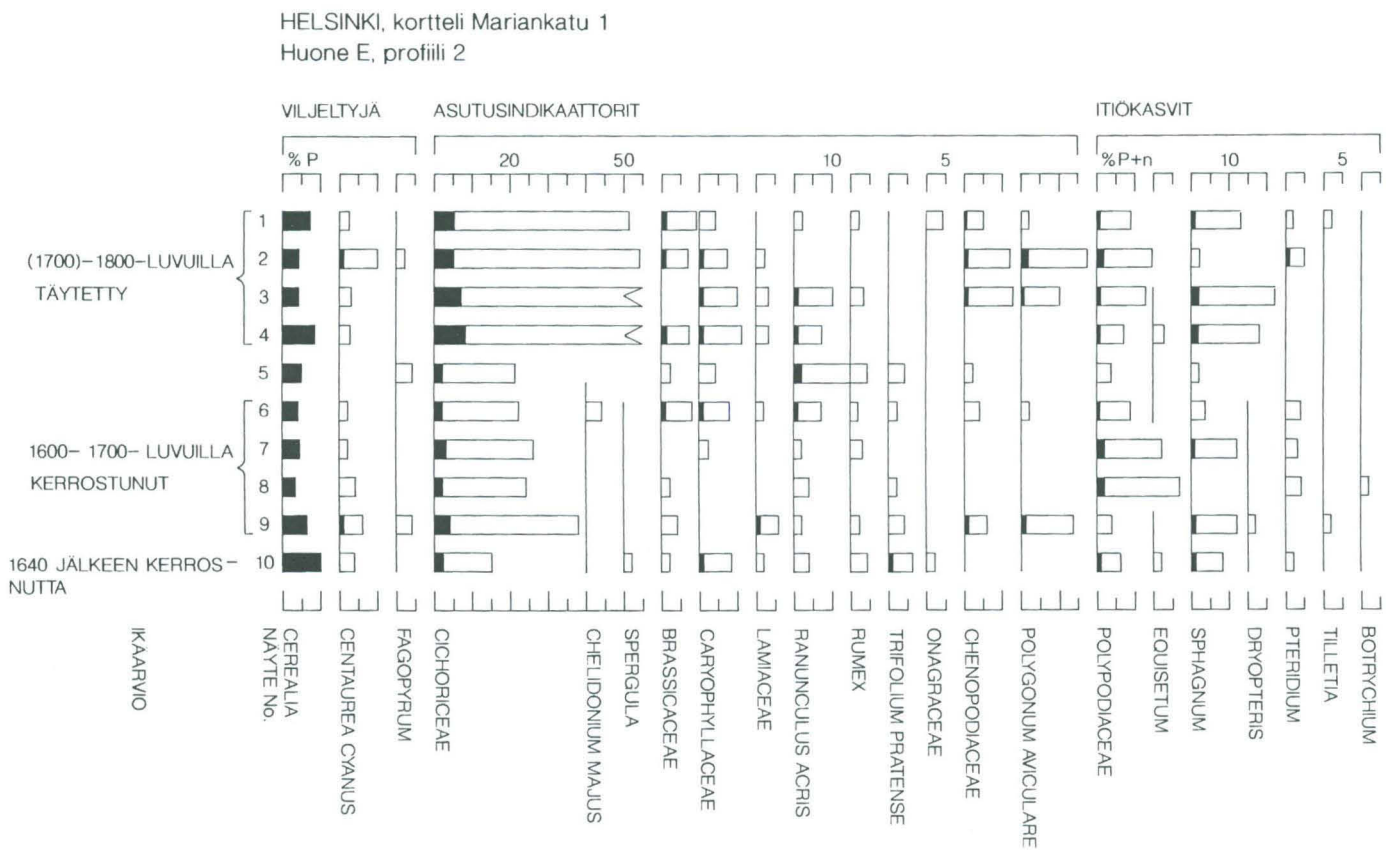

Kuva 23. Viljeltyjen lajien ja asutusindikaattoreiden suhteelliset osuudet kokonaispölystöstä (P) sekä itiökasvien osuudet kokonaispölystön ja a.o. itiötyypin summasta korttelin Mariankatu 1 *Huoneessa E, profiilissa 2.*

Puista männyn (**Pinus**) osuus on 59 %, koivun (**Betula**) 13 %, kuusen (**Picea**) 18 % ja lepän (**Alnus**) 10 % puupölystöstä. Jaloja lehtipuita ei tavattu. Varpuja edustaa kanerva (**Calluna**). Ruohopölystöä dominoivat edelleen sarat (**Cyperaceae** 29 % P), mutta sekä viljelyn että kaupunkiympäristön indikaatoreita löytyi edelleen. Itiöiden osuus on 3 % subfossiilimäärästä.

Näyte 9

Yhteensä 6 puulajia, 27 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 4 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä ei tavattu. Puiden osuus on 47 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 53 % kokonaispölystöstä.

Puista männyn (**Pinus**) osuus on 57 %, koivun (**Betula**) 20 %, kuusen (**Picea**) 11 % ja lepän (**Alnus**)12 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista vain tammi (**Quercus**) on edustettuna. Näytteestä löytyi myös vaahteran (**Acer**) pölyhiukkanen. Heinät (**Poaceae**) muodostavat jälleen valtatyypin ruohovartisen lajiston siitepölystössä, mutta sarojenkin (**Cyperaceae**) osuus on edelleen korkea (6 % P), samoin viljojen (**Cerealia**). Viljatattarin (**Fagopyrum esculentum**) siitepölyhiukkasia tavattiin 2 kpl. Kaupunki-indikaattoreista mainittakoon edelleen sikurikasvit (**Cichoriaceae**), pihatatar (**Polygonum aviculare**) sekä "luonnottoman" korkea ruiskaunokin (**Centaurea cyanus**) osuus (0,6 % P). Uutena rikkaruoholajina löytyi hatikka (**Spergula**), itiölajistoa lisää alvejuuri (**Dryopteris**).

Näyte 10

Yhteensä 7 puulajia, 27 ruohojen siitepölytyyppiä sekä 4 itiökasviryhmää. Pensaspölystöä edustaa kataja (**Juniperus**). Puiden osuus on 37 %, ruohojen (ruohovartisen kasvillisuuden) 63 % kokonaispölystöstä.

Puista mänty (**Pinus**) on vallitseva (58 %), koivun (**Betula**) osuus on 20 %, kuusen (**Picea**) 9 %, ja lepän (**Alnus**) 10 % puupölystöstä. Jaloista lehtipuista löytyi vain jalavan (**Ulmus**) siitepölyä. Vaahteran (**Acer**) pölyjä tavattiin 2 ja haavan (**Populus**) 1 kpl. Varpujen osuus on 1,1 % P. Heinät (**Poaceae**) dominoivat edelleen, ja edellistä runsaampi viljojen (**Cerealia**) siitepölyosuus (10 % P), samoin kuin runsas rikkaruoholajisto osoittavat aineksen liittyvän läheisesti viljelyyn tai ainakin viljan käsittelyyn. Myös niittylajisto on hyvin edustettuna. Itiöiden osuus on 1,7 % kaikista mikrofossiileista.

Yhteenveto

Puuston osuus vaihtelee *Huone E:n profiilissa 2* 10-65 %P:n välillä männyn dominoidessa voimakkaasti. Koivun osuus on keskimäärin 15 %, lepän n. 10 % ja kuusen 10-15 % puupölystöstä. Jalojen lehtipuiden osuus on korkeimmillaan näytteessä 5, joka myös edustaa varsin avointa maisemaa.

Niittylajistossa heinät ja sarat vaihtelevat päälajistona, ja varsinkin näytesarjan ylemmässä puoliskossa näkyy selvä niittylajiston monipuolistuminen. Tämä ilmiö on samanaikainen niiden asutusindikaattoreissa nähtävien muutosten kanssa, jotka voidaan tulkita lähinnä kaupunkiyhteisön indikaattoreiksi, varsinkin näytteissä 1-4. Itiökasvit heijastavat samaa kehitystä, kuten ne tekivät kahdessa edellisessäkin näytesarjassa.

Makrofossiilit

Kasvijäänneanalyysin tulokset

Makrofossiilianalyysin tulokset on esitetty taulukoissa 5 - 8 ja kuvissa 24-35. Hiiltyneet jäänteet on merkitty taulukoissa tähdellä (*). Jäänteet on ilmoitettu absoluuttisina lukumäärinä (kokonaisia siemeniä, hedelmiä jne.). Muut kasvijäänteet, kuten puuhiili, puuroska ja muut jäänteet on ilmoitettu seuraavalla asteikolla:

+	-	niukasti
++	-	kohtalaisesti
+++	-	runsaasti

Yhteensä kasvijäänteitä määritettiin 6843 kappaletta. Lukumäärältään jäänteitä oli lähes 10000, sillä pihan erillisnäytteen (Taulukko 6) kaikkia jyvien ja tähkän palasia ei laskettu. Lisäksi poimittiin suuri määrä muita kasvijäänteitä ja puuta sekä muita jäänteitä, joihin kuuluivat mm. kalan suomut ja nikamat, muut eläimen luun kappaleet sekä tiilen ja laastin palat, joita oli lähes kaikissa sekanäytteissä.

Kasvilajeja/kasvitaksoneja määritettiin yhteensä 92. Kasvit ryhmiteltiin seuraavasti:

- viljakasvit
- muut hyötykasvit
- koristekasvit
- kerätyt tai joskus viljellytkin luonnonkasvit
- peltorikkaruohot
- kulttuuririkkaruohot ja ruderaatit eli satunnaiskasvit
- niittykasvit
- ranta- ja kosteikkokasvit
- puut ja pensaat
- muut kasvijäänteet
- muut jäänteet

Taulukossa 5 on esitetty kasvilajien ja -ryhmien jakaantuminen näytteenotto-kohteittain.

Taulukko 5. Kasvilajien ja -ryhmien jakaantuminen näytteenottokohteittain.

Tutkimuskohde	HUONE B Profiili-kuoppa 2	Profiili 3	HUONE E Profiili 2	PIHA	YHT.
Kasvijäänteitä yht.	177	102	1283	5281	6843
Keskiarvo/näyte	25.3	10.2	128.3	5281	245,5
Näytteitä/á 1-1.5 l	7	10	10	1	28
Viljakasvit	1	-	1	4	6
Muut hyötykasvit	1	1	3	2	8
Koristekasvit	-	1	1	-	2
Kerätyt/viljellyt luonnonkasvit	2	2	2	3	8
Peltorikkaruohot	-	-	2	3	5
Kulttuuririkkaruohot/ruderaatit	4	6	27	10	45
Niittykasvit	2	4	9	3	17
Ranta- ja kosteikkokasvit	2	2	11	3	18
Puut ja pensaat	1	1	2	1	5
Muut kasvijäänteet	3	4	5	3	15
Muut jäänteet	4	3	4	4	15
Kasvilajeja/takson./yht.	20	24	67	35	144

Kasvijäänneaineistoiltaan rikkaimpia olivat Huoneen E profiilin 2 (erityisesti näytteet 5, 6 ja 10) ja pihan erillisnäyte, joiden yhteinen jäännemäärä (6234) oli 95.9 % koko lasketusta ja määritetystä aineistosta. Näiden näytteiden kasvilaji/taksonimäärät olivat myös korkeimmat (Huone E/10 näytettä/67 lajia,taks.; Piha/1 näyte/35 lajia, taks.). Jään nelajistoltaan lähes toistensa kaltaisia olivat Huoneen B profiilien maanäytteet (prof. 2/7 näytettä/prof. 3/10 näytettä; yht. 279 jäännettä).

Seuraavassa käsitellään kasvijäännelöytöjä profiileittain.

Huone B, profiilikuoppa 2 *(Taulukko 6)*

Lähinnä maanpintaa otetusta näytteestä 1 ja pohjan näytteestä 7 ei löytynyt muuta kuin puuhiiltä ja hiiltymätöntä puuta sekä muita jäänteitä. Hyvin tummaa ja humuspitoista ainesta sisältäneistä näytteistä 5 ja 6 määritettiin näytesarjan suurimmat jäännemäärät (35/26). Viljoista löytyi vain yksi ohran (**Hordeum vulgare**) hiiltynyt jyvä. Samasta näytteestä (3) ja viereisestä (2) löytyi yhteensä 4 viikunan (**Ficus carica**) siementä. Vadelman (**Rubus idaeus**) siemenet olivat yleisimpiä luonnon hyötykasvijäänteitä. Näytteestä 2 löytyi myös 2 kpl hullukaalin (**Hyoscyamus niger**) siementä. Määrällisesti suurin jäänneryhmä olivat kulttuuri-rikkaruohot, joita koko näytesarjan jäänteistä oli yli 1/3 (yht. 38). Yleisimmät rikkaruohot olivat jauhosavikka (**Chenopodium album**) ja kylämaltsa (**Atriplex patula**). Lisäksi näytteistä löytyi peltoretikan /peltokaalin (**Brassica/Raphanus**) ja peltoemäkin (**Fumaria officinalis**) muutama siemen. Kaikki niitykasvien jäänteet tulivat näytteessä 5: kevätpiippo (**Luzula pilosa**) ja mäkivirvilä (**Vicia tetrasperma**). Ranta- ja kosteikkolajeja olivat rantaluikka (**Eleocharis palustris**) ja rohtovirmajuuri (**Valeriana officinalis**). Kuusen (**Picea abies**) neulasia oli runsaimmin näytteessä 6.

Taulukko 6. Päävartion (Mariankatu 1) kasvimakrofossiilit kohteista PIHA ja PROFIILIKUOPPA 2/HUONE B. Jäänteet ovat siemeniä tai hedelmiä, ellei toisin mainita.

Kasvijäänne	PIHA	PROFIILIKUOPPA 2/ Huone B						PRO 2	
Näyte No.	1	1	2	3	4	5	6	7	Yht.
VILJAKASVIT									
Avena pratensis/kaura	3*	-	-	-	-	-	-	-	-
Hordeum vulgare/ohra, 4-taho	>5000*	-	-	1	-	-	-	-	1
Secale cereale/ruis	17*	-	-	-	-	-	-	-	-
Triticum cf. compactum /pölkkyvehnä	2*	-	-	-	-	-	-	-	-
MUUT HYÖTYKASVIT									
Ficus carica/viikuna	2	-	3	1	-	-	-	-	4
Humulus lupulus/humala	2	-	-	-	-	-	-	-	-
KERÄTYT/VILJELLYT LUONNONKASVIT									
Fragaria vesca/ahomansikka	1*	-	-	-	-	-	-	-	-
Rubus chamaemorus/hilla	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Rubus idaeus/ vadelma	-	-	3	-	6	8	7	-	24
Hyoscyamus niger/ hullukaali		-	2	-	-	-	-	-	2
Vaccinium sp./ puolukka, mustikka, juolukka, karpalo	1*	-	-	-	-	-	-	-	-
PELTORIKKARUOHOT									
Anthemis cotula/haisusauramo	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Bromus secalinus/ruiskattara	1*	-	-	-	-	-	-	-	-
Lithospermum arvense/rusojuuri	1	-	-	-	-	-	-	-	-
KULTTUURIRIKKARUOHOT/RUDERAATIT									
Anthriscus sylvestris/koiranputki	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Aethusa cynapium/hukanputki	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Atriplex patula/kylämaltsa	1	-	6	1	-	-	-	-	7
Brassica/Raphanus /peltokaali/retikka	1	-	1	-	-	-	-	-	1
Chenopodium album/jauhosavikka	100+10*	-	6	4	4	11	3	-	28
Fallopia concolvulus/kiertotatar	1*	-	-	-	-	-	-	-	-
Fumaria officinalis/peltoemäkki		-	-	-	-	1	1	-	2
Galeopsis speciosa/kirjopillike	10*	-	-	-	-	-	-	-	-
Lapsana communis/linnunkaali	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Polygonum lapathifolium/ukontatar	2*	-	-	-	-	-	-	-	-
Stellaria media/pihatähtimö	3	-	-	-	-	-	-	-	-
NIITTYKASVIT									
Festuca pratensis/nurminata	1*	-	-	-	-	-	-	-	-
Lathyrus pratensis/niittynätkelmä	1+1*	-	-	-	-	-	-	-	-
Luzula multiflora/nurmipiippo	-	-	-	-	-	3	-	-	3
Luzula pilosa/kevätpiippo	-	-	-	-	-	3	-	-	3
Vicia tetrasperma/mäkivirvilä	1*	-	-	-	-	-	-	-	-
RANTA- JA KOSTEIKKOKASVIT									
Carex nigra/jokapaikansara	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Carex rostrata/viiltosara	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Eleocharis palustris/rantaluikka	1	-	-	-	-	8	-	-	8
Valeriana officinalis/rohtovirmajuuri	-	-	-	-	-	-	1	-	1
PUUT JA PENSAAT									
Picea abies/kuusi/neulaset	100*	-	-	-	-	1*	14*	-	15
Yht.	5281	-	21	7	10	35	26	-	99

jatkuu

(taulukko 6 jatkuu)

Kasvijäänne	PIHA	PROFIILIKUOPPA 2/ Huone B					PRO 2	
Näyte No.	1	1	2	3	4	5	6	7	Yht.
MUUT KASVIJÄÄNTEET									
Fung/sienet/sklerot.	+	-	10	-	3	-	55	2	70
Puuhiili	+++	+++	+	++	++	++	+	++	-
Puu	++	++	++	+	+	+	+	+	-
MUUT JÄÄNTEET									
Lumbricus terrestris	+	+	+	+	+	+	+	+	-
Luu	+++	++	+++	++	+	+	++	+	-
Kalan suomut ja nikamat	+	1	1	4	-	2	-	-	8
Tiilen palat/laasti	+	-	-	++	-	+	-	-	-

Huone B, profiili 3 *(Taulukko 7)*

Profiilin jäänneaineistoiltaan rikkaimpia näytteitä olivat numerot 4 ja 7, joista molemmat olivat hienoa ± tasarakeista hiekkaa. Kasvilajeja/taksoneita näytteistä määritettiin yhteensä 24. Eniten lajeja määritettiin kulttuuririkkakasvien (42 jäännettä) ja keräiltyjen luonnonkasvien (22 jäännettä) ryhmistä. Yleisimpiä olivat jauhosavikka (**Chenopodium album**) ja vadelma (**Rubus idaeus**). Kerroksesta 7 löytyi yksi viikunan (**Ficus carica**) ja yksi akileijan (**Aquilegia vulgaris**) siemen. Kerättyjä luonnonkasveja olivat vadelman lisäksi mansikka (**Fragaria vesca**) ja mahdollisesti hyötykasvina viljeltykin hullukaali (**Hyoscyamus niger**), jonka siemenet löytyivät alimmasta eli 10. näytteestä. Jauhosavikan ohella muita kulttuuririkkakasveja olivat kylämaltsa (**Atriplex patula**), ketohanhikki (**Potentilla anserina**), peltotaskuruoho (**Thlaspi arvense**), nokkonen (**Urtica dioica**) ja jo harvinaistunut rautanokkonen (**Urtica urens**). Niitty- ja ketokasvien jäänteitä määritettiin yksi kutakin lajia kerroksista 7-10. Näitä olivat poimulehti (**Alchemilla vulgaris**), keltamatara (**Galium verum**), rätvänä (**Potentilla erecta**) ja puna-apila (**Trifolium pratense**). Kosteikkolajeista yleisin oli jokanpaikansara (**Carex nigra**) ja puista kuusen (**Picea abies**) hiiltyneet neulaset kerroksista 4-7. Kaikki näytteet sisälsivät puuhiiltä ja myös hiiltymättömiä puun kappaleita. Myös rahkasammalen lehtiä ja sienten rihmastopahkoja poimittiin näytteistä 1, 3, 4, 7 ja 8. Muista jäänteistä yleisimpiä olivat eläimen luun kappaleet kaikissa tutkituissa näytteissä.

Taulukko 7. Päävartion (Mariankatu 1) kasvimakrofossiilit HUONEEN B PROFIILISTA 3. Jäänteet ovat siemeniä tai hedelmiä, ellei toisin mainita.

Kasvijäänne	PROFIILI 3 / Huone B										
Näyte No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Yht.
MUUT HYÖTYKASVIT											
Ficus carica/viikuna	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
KORISTEKASVIT											
Aquilegia vulgaris/akileija	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2
KERÄTYT/VILJELLYT LUONNONKASVIT											
Fragaria vesca/ahomansikka	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Rubus idaeus/vadelma	-	-	-	7	3	2	2	-	-	5	19
Hyoscyamus niger/hullukaali	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
KULTTUURIRIKKARUOHOT JA RUDERAATIT											
Atriplex patula/kylämaltsa	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Chenopodium album/jauhosavikka	-	-	3	16	4	3	7	1	1	-	35
Potentilla anserina/ketohanhikki	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Thlaspi arvense/peltotaskuruoho	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Urtica dioica/nokkonen	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	3
Urtica urens/rautanokkonen	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
NIITTY JA KETOKASVIT											
Alchemilla vulgaris/poimulehti	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Galium verum/keltamatara	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Potentilla erecta/rätvänä	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Trifolium pratense/puna-apila	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
RANTA- JA KOSTEIKKOKASVIT											
Carex nigra/jokapaikansara	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	3
Carex 3-/-sara	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
PUUT JA PENSAAT											
Picea abies/kuusi/neulaset	-	-	-	1*	2*	-	1*	-	-	-	4
Yht.	-	-	4	24	9	5	25	2	1	9	79

(taulukko 7 jatkuu)

Kasvijäänne	PROFIILI 3 / Huone B										
Näyte No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Yht.
MUUT KASVIJÄÄNTEET											
Bryophyta/sammalet											
Sphagnum/rahkasammal	1	-	-	-	-	-	2	2	-	-	5
Fung/sienet/sklerot./rihmastopahkat	2	-	2	1	-	-	-	-	-	-	5
Puuhiili	+	++	++	++	+	++	++	++	+	++	-
Puu	+	+	+	+	+	+	+	++	+	+	-
MUUT JÄÄNTEET											
Lumbricus terrestris/kastemato/ kotelot	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Luu	+	++	++	+	+	+	+	+	+	++	
Kalan suomut ja nikamat	2	3	-	-	-	-	-	-	-	7	12

Huone E, profiili 2 *(Taulukko 8)*

Kasvijäänteiltään rikkain profiili, jonka maa-aines oli lähes kauttaaltaan hyvin tummaa, hiilensekaista kulttuurimaata. Eniten jäänteitä määritettiin näytteistä 5, 6, 8 ja 10, jotka olivat myös kasvilajistoltaan rikkaimpia. Yhteensä kasvilajeja/ taksoneita määritettiin 67. Suurin lajiryhmä olivat kulttuurikasvien jäänteet (27 lajia/taksonia) ja seuraavina ranta- ja kosteikkokasvit (11 lajia/taksonia) ja niitty-kasvit (8 lajia/taksonia).

Näytteistä 3 ja 10 löytyi pari rukiin (**Secale cereale**) hiiltynyttä jyvää. Vanhojen peltorikkaruohojen jäänteitä löytyi rukiin jyvän kanssa samasta näytteestä no. 10. Ruiskaunokki (**Centaurea cyanus**) ja haisusauramo (**Anthemis cotula**) ovat molemmat jo paikoin kokonaan kadonneita rikkaruohoja.

Mielenkiintoisimmat kasvilajit määritettiin muiden hyötykasvien ryhmän jäänteistä näytteistä 5 - 10: hampun (**Cannabis sativa**) siemeniä 3 kpl, viikunan (**Ficus carica**) siemeniä 14 kpl humalaa (**Humulus lupulus**) 7 jäännettä ja näytteestä no. 8 hyvin harvinaisia lehtoakileijan (**Aquilegia vulgaris**) siemeniä 3 kpl.

Kulttuuririkkakasveista olivat myös tämän profiilin näytteissä yleisimpiä jauho-savikan siemenjäänteet (yht. 743), joita tavattiin eniten paljon humuspitoista hiek-kaa sisältäneistä näytteistä 5 ja 6 (134/560 jäännettä). Yleisiä olivat myös hanhen-tattaren (**Polygonum persicaria**), pihatähtimön (**Stellaria media**), punapeipin

(**Lamium purpureum**), ukontattaren (**Polygonum lapathifolium**), rönsyleinikin (**Ranunculus repens**), rautanokkosen (**Urtica urens**) ja tavallisen nokkosen (**Urtica dioica**) siemenjäänteet. Muiden kulttuuririkkaruohojen jäänteitä tavattiin vain muutamia, mm.: hukanputki (**Aethusa cynapium**), kylämaltsa (**Atriplex patula**), retikka (**Raphanus/Brassica**), sini-/punasavikka (**Chenopodium glaucum/rubrum**), päivänkakkara (**Chrysanthemum leucanthemum**), kiertotatar (**Fallopia convolvulus**), pelto-ohdake (**Cirsium arvense**), peltoemäkki (**Fumaria officinalis**), kirjopillike (**Galeopsis speciosa**), linnunkaali (**Lapsana communis**), pihatatar (**Polygonum aviculare**), katkeratatar (**Polygonum hydropiper**), ketohanhikki (**Potentilla anserina**), peltoleinikki (**Ranunculus acris**), ojaleinikki (**Ranunculus flammula**), ahosuolaheinä (**Rumex acetosella**), peltohatikka (**Spergula arvensis**), valkoapila (**Trifolium repens**) ja pelto-orvokki (**Viola arvensis**).

Niittykasvien jäänteistä yleisimpiä olivat poimulehden siemenjäänteet. Muita lajeja olivat keltamatara (**Galium verum**), nurmipiippo (**Luzula multiflora**), kevätpiippo (**Luzula pilosa**), rätvänä (**Potentilla erecta**), niittysuolaheinä (**Rumex acetosa**) ja rohtotädyke (**Veronica officinalis**).

Ranta- ja kosteikkolajeista yleisimpiä jäänteitä olivat jokapaikansaran (yht. 36 jäännettä) ja rantaluikan siemenet (yht. 24 jäännettä). Edellisiä oli runsaimmin näytteessä 5 ja jälkimmäisiä näytteessä 10. Vain muutamia jäänteitä määritettiin seuraavista lajeista: jänönsara (**Carex ovalis**) suokurjenjalka (**Comarum palustre**), mesiangervo (**Filipendula ulmaria**), konnanvihvilä (**Juncus bufonius**), tannervihvilä (**Juncus compressus**), lehtoarho (**Moehringia trinervia**), ja korpi- (**Scirpus sylvaticus**) ja sinikaisla (**Schoenoplectus tabernaemontani**).

Puiden ja pensaiden jäänteistä yleisimpiä olivat edelleen kuusen (**Picea abies**) neulaset, joista lähes kaikki (85/89) tavattiin näytteestä 10. Samassa näytteessä oli myös 4 katajan (**Juniperus communis**) siementä.

Muita kasvijäänteitä olivat rahkasammalen (**Sphagnum** sp.) lehdet (näytteet 5, 7 ja 10), lehväsammalen (**Mnium** sp.) lehti (näyte 10) ja sienten rihmastopahkat. Sekä hiiltynyttä että hiiltymätöntä puuta erotettiin kaikista profiilin maanäytteistä.

Muista jäänteistä yleisimpiä olivat kalan luut ja suomut (näytteet 1-4, 6, 8, 9). Neljässä näytteessä oli eläinten luiden kappaleita ja näytteessä 5 kastemadon koteloita.

Taulukko 8. Päävartion (Mariankatu 1) kasvimakrofossiilit HUONEEN E PROFIILISTA 2. Jäänteet ovat siemeniä tai hedelmiä, ellei toisin mainita.

Kasvijäänne	PROFIILI 2/Huone E										
Näyte No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Yht.
VILJAKASVIT											
Secale cereale/ruis	-	-	1*	-	-	-	-	-	-	1*	2
MUUT HYÖTYKASVIT											
Cannabis sativa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3
Ficus carica/viikuna	-	-	-	-	7	3	-	-	-	4	14
Humulus lupulus/humala	-	-	-	-	3	1	-	-	-	3	7
KORISTEKASVIT											
Aquilegia vulgaris/akileija	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	3
KERÄTYT LUONNONKASVIT											
Fragaria vesca/ahomansikka	-	-	-	-	3	-	1	8	-	20	32
Rubus idaeus/vadelma	-	-	1	-	4	3	-	5	-	2	15
PELTORIKKARUOHOT											
Anthemis cotula/haisusauramo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Centaurea cyanus/ruiskaunokki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
KULTTUURIRIKKARUOHOT/RUDERAATIT											
Aethusa cynapium/hukanputki	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2
Atriplex patula/kylämaltsa	-	-	1	-	-	2	-	-	-	3	6
Brassica/Raphanus/retikka	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	2
Chenopodium album/jauhosavikk	2	4	11	-	134	560	-	25	1	6	743
Chenopodiun glaucum/rubrum/ sini-/punasavikka	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2
Chrysanthemum leucanthemum/ päivänkakkara	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Fallopia concolvulus/kiertotatar	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	4
Cirsium arvense/pelto-ohdake	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2
Fumaria officinalis/peltoemäkki	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3
Galeopsis speciosa/kirjopillike	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	4
Lamium purpureum/punapeippi	-	-	1	-	8	7	-	1	-	-	17
Lapsana communis/linnunkaali	-	-	-	-	1	3	-	-	-	1	5
Polygonum aviculare/pihatatar	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	4
Polygonum hydropiper/katkeratatr	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	1
Polygonum lapathifolium/ukontatar	-	-	-	-	3	3	-	1	-	3	10
Polygonum persicaria/hanhentatar	-	-	-	-	1	33	-	-	-	1	35
Potentilla anserina/ketohanhikki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Ranunculus acris/peltoleinikki	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
Ranunculus flammula/ojaleinikki	-	-	-	-	1	-	-	1	-	2	4
Ranunculus repens/rönsyleinikki	-	-	-	-	2	3	2	-	-	9	16
Rumex acetosella/ahosuolaheinä	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4	5
Spergula arvensis/peltohatikka	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Stellaria media/pihatähtimö	-	-	-	-	5	15	-	-	1	1	22
Trifolium repens/valkoapila	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Urtica dioica/nokkonen	-	-	1	-	2	1	3	5	-	2	14
Urtica urens/rautanokkonen	-	-	4	-	15	10	-	-	-	2	31
Viola arvensis/pelto-orvokki	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	3

(taulukko 8 jatkuu)

Kasvijäänne	PROFIILI 2/Huone E										
Näyte No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Yht.
NIITTYKASVIT											
Ajuga pyramidalis/ kartioakankaali	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Alchemilla vulgaris/poimulehti	-	1	1	-	2	1	3	-	-	1	9
Galium verum/keltamatara	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Luzula multiflora/nurmipiippo	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Luzula pilosa/kevätpiippo	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	2
Poaceae/heinäkasvit	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Potentilla erecta/rätvänä	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	3
Rumex acetosa/niittysuolaheinä	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Veronica officinalis/rohtotädyke	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
RANTA- JA KOSTEIKKOKASVIT											
Carex nigra/jokapaikansara	-	-	-	-	31	2	-	-	-	3	36
Carex ovalis/jänönsara	-	-	-	-	1	-	-	1	-	7	9
Carex 3-/-sara	-	-	-	-	26	1	-	3	-	-	30
Comarum palustre/suokurjenjalka	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	3
Filipendula ulmaria/mesiangervo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Eleocharis palustris/rantaluikka	-	-	-	-	1	-	-	3	-	20	24
Juncus bufonius/konnanvihvilä	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	2
Juncus compressus/tannervihvilä	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Moehringia trinervia/lehtoarho	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Schoenoplectus tabernaemontani/ sinikaisla	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Scirpus sylvatica/korpikaisla	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
PUUT JA PENSAAT											
Juniperus communis/kataja	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
Picea abies/kuusi/neulaset	-	1*	-	-	-	2	1	-	-	85	89
Yht.	2	6	22	1	273	659	10	66	2	211	1245
MUUT KASVIJÄÄNTEET											
Bryophyta/sammalet											
Sphagnum/rahkasammal	-	-	-	-	3	-	1	-	-	4	8
Mnium/lehväsammal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Fung/sienet/sklerot.	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Puuhiili	+	++	+	++	+	+	++	+	++	++	-
Puu	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
MUUT JÄÄNTEET											
Lumbricus terrestris/kastemato	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Luu	+	-	-	3	1	+	-	-	-	+	4
Kalan suomut ja nikamat	2	1	1	4	-	3	-	-	2	10	23
Tiilenpalat	-	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Piha (Taulukko 6)

Pihan SW-kulmasta, SW-NE- suuntaisesta kaivannosta (profiili 11, kuvat 2 ja 10) otetusta n. litran hyvin hiilipitoisesta ja tummaa hiekkaa sisältäneestä erillisnäytteestä määritettiin pelkästään viljanjyviä yli 5000 kappaletta (Kuva 24). Pieniä jyvän- ja tähkänkappaleita ei kaikkia laskettu, joten kokonaisjäännemäärä kohonnee lähes 10 000:een. Pääasiassa jyvät olivat ohraa (**Hordeum vulgare**). Joukossa oli muutamia selvästi käyristyneitä jyviä, mistä voidaan päätellä ohran sisältäneen 4-tahoista viljelytyyppiä (kuva 25). Hiiltyneiden jyvien joukossa oli myös muutamia vain osittain hiiltyneitä jyviä, mikä viittaa siihen, että ne ovat olleet vain hetken tulessa tai palamisen tapahtuessa jyvämassan keskellä.

Muiden hyötykasvien jäänteitä löytyi aineistosta vain muutamia. Hiiltymättömiä viikunan (**Ficus carica**) ja humalan (**Humulus lupulus**) siemeniä löydettiin yhteensä 4 kpl. Keräiltyjen luonnonkasvien siemeniä olivat mansikka (**Fragaria vesca**), yksi huonokuntoinen **Vaccinium**-lajien siemen, todennäköisesti mustikka (**Vaccinium myrtillus**) ja kaksi hillan (**Rubus chamaemorus**) siementä.

Vanhojen peltorikkaruohojen jäänteitä olivat hiiltynyt ruiskattaran (**Bromus secalinus**) siemen ja hiiltymättömät haisusauramon (**Anthemis cotula**) ja rusojuuren (**Lithospermum arvense**) siemenet.

Kulttuuririkkaruohojen ryhmästä yleisin laji oli jauhosavikka (**Chenopodium album**), jonka siemenistä 10 % tavattiin hiiltyneenä. Melko yleisiä jyvämassan seassa olivat myös hiiltyneet peltokanankaalin (**Lapsana communis**) ja hiiltymättömät kirjopillikkeen (**Galeopsis speciosa**) siemenet. Muita kulttuuririkkaruohoja olivat kiertotatar (**Fallopia convolvulus**), hukanputki (**Aethusa cynapium**), kylämaltsa (**Atriplex patula**), peltokaali/retikka (**Brassica/Raphanus**), koiranputken (**Anthriscus sylvestris**), pihatähtimön (**Stellaria media**) ja ukontattaren (**Polygonum lapathifolium**) siemenet.

Niittykasvien jäänteitä jyvämassassa olivat niittynätkelmän (**Lathyrus pratensis**) ja mäkivirvilän (**Vicia tetrasperma**) hiiltyneet siemenet sekä kartioakankaalin (**Ajuca pyramidalis**) hyvin säilynyt siemen. Ranta- ja kosteikkolajien, jokapaikansaran (**Carex nigra**), viiltosaran (**Carex rostrata**) ja rantaluikan (**Eleocharis palustris**), jäänteet olivat hiiltymättömiä. Kuusen hiiltyneitä neulasia ja palasia löytyi runsaasti jyvien seasta (>100 kpl).

Hiilimaa sisälsi myös runsaasti puuhiilen kappaleita, hiiltymättömiä puun kuoren palasia (Kuva 24) ja jonkin verran sienten rihmastopahkoja. Palanutta eläimen luuta ja kalan suomuja ja nikamia sekä tiilen ja laastin kappaleita erotettiin näytteestä melko runsaasti.

Uuden ajan alun (n. 1600-luku) kasveja Helsingin Kaisaniemessä

Kasvijäännetutkimuksen kokonaisjäännemäärä oli vajaat 7000 ja kasvilaji-/taksonimäärä 90. Seuraavassa käsitellään kasviryhmittäin ajallisesti ja paikallisesti niitä kasvijäännelajeja, jotka ovat tärkeitä sekä paikallisen historian että Suomen viljely- ja kasvillisuushistorian kannalta.

Viljelykasvit

Ohran (**Hordeum vulgare**; kuvat 24 ja 25) jyviä löytyi eniten päävartion pihan näytteestä, joka oli lähes kokonaan jyvämassaa. Osa jyvistä oli hiiltynyt vain osittain. Vain huoneesta B profiilikuopan 2 näytteestä no. 3 mullansekaisesta hiekasta löytyi yksi hiiltynyt ohran jyvä. Pihan jyvänäytteestä löydettiin myös 17 kpl hiiltyneitä rukiin (**Secale cereale**) jyviä, 3 hiiltynyttä kauran (**Avena sativa**; kuva 24) jyvää ja samoin 2 hiiltynyttä pölkkyvehnän (**Triticum compactum**) jyvää. Koska muiden viljalajien osuus pihan näytteessä oli kuitenkin koko jyvämäärästä hyvin pieni, ohrajyvästö lienee peräisin ±sekoittumattomasta jyväaineistosta, johon on myöhemmin sekoittunut satunnaisesti muuta kasvijäänneaineistoa.

Ohra oli 1600-luvulla Etelä-Suomessa valtaviljalaji, jota käytettiin paitsi ruokataloudessa myös oluen valmistukseen (Soininen 1974). Löytöaineiston mukaan on ilmeistä, että ohra oli myös Helsingin 'kylässä' ja juuri ko. tutkimuskohteessa yleisin vilja, mutta merkkejä myös muiden viljalajien käytöstä saatiin näyteaineistosta. Ohranjyvien seassa oli selvästi käyristyneitä. Ainakin osa viljasta oli siten 4-tahoista ohraa, jota oli viljelty jo rautakaudella Suomessakin (Häkkinen & Lempiäinen 1997).

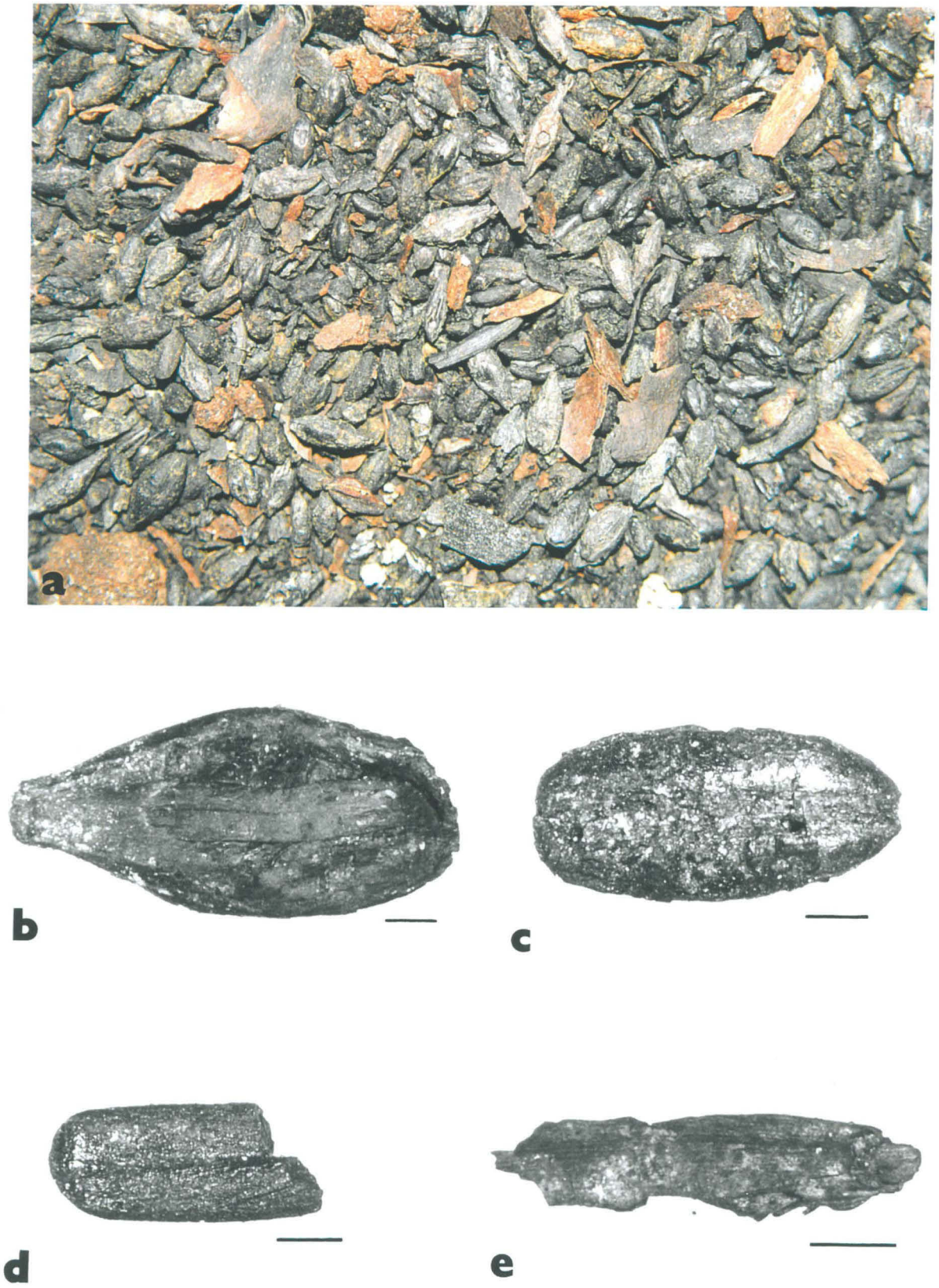

Kuva 24. a. *Pihan profiilin 11* jyvämassaa ja siitä löytyneitä jäänteitä: b. ohran (**Hordeum vulgare**) vain osittain hiiltynyt jyvä, c. hiiltynyt ohran jyvä, d. hiiltynyt kauran (**Avena sativa**) jyvän palanen ja e. hiiltynyt ohran tähkälapakon katkelma. - Kuvat: T. Lempiäinen. - Kaikissa siemen- ja kasvijäännekuvissa mittakaavayksikkö = mm.

Kuva 25. Nelitahoisen ohran käyristyneitä jyviä Päävartion pihan jyvänäytteestä (*Profiili 11*) ja tähkä Metzgerin viljakirjasta vuodelta 1824 (Metzger, J.1824: Europäische Cerealien, Mannheim). - Kuva: T. Lempiäinen.

Mielenkiintoisia ovat myös pölkkyvehnän jyvät pihanäytteen ohranjyvien seassa. Pölkkyvehnää on pidetty jokseenkin primitiivisenä viljana, jonka viljely tyrehtyi keskiaikaan mennessä. Nuorimmat tähänastiset jyvät on löydetty Turun vanhan Suurtorin aineistosta ja ne ajoittuivat n. 1400-luvulle (Lempiäinen 1995). Näyttää siltä, että pölkkyvehnää joko viljeltiin vielä uuden ajan taitteessakin tai, todennäköisimmin, se säilyi vielä vuosisatoja ohrapelloissa ehkä rikkaruohona. Tähän viittaavat vain muutamat harvat pölkkyvehnän jyvät suuren ohranjyvämassan seassa.

Humalan (**Humulus lupulus**: kuva 26) pähkylöitä löydettiin yhteensä 9 jäännettä: pihan erillisnäytteestä 2 ja huoneen E profiilin 2 tumman mullansekaisen hiekan seasta näytteistä 5, 6 ja puusilpun seasta näytteestä 10. Samanaikaisiksi ajoitettuja humalan pähkylöitä on löytynyt aikaisemmin mm. Valtioneuvoston tontilta (Vuorela & Lempiäinen 1997) ja Vanhankaupungin alueelta (Lempiäinen 1997). Humala esiintyy myös Helsingin alueen siitepölystössä (Cannabis/Humulus-tyyppinä)(mm. Vuorela 1994). Kuten jo Valtioneuvoston linnan tutkimuksissa (Vuorela & Lempiäinen 1997) on todettu, näyttää siltä, että humalaa lienee viljelty ja käsitelty varsin vähän nykyiseen keskustaan kuuluvalla alueella. Kaisaniemen (Vuorela 1994) kulttuurikerroksissa siitepölyä esiintyi sen verran, että sen voitiin olettaa olleen peräisin viljellystä humalatarhasta. Kristoffer-kuninkaan maanlaki määräsi v. 1443 jokaisen talonpojan ja lampuodin viljelemään 40 humalasalkoa. Laki oli voimassa aina 1900-luvun alkuun saakka. Viljelyä koskevat määräykset koskivat koko maata. Luonnonvaraiset humalakasvit alueella ovat kuitenkin myös mahdollisia, koska kasvi kuuluu Etelä-Suomen luonnonvaraiseen kasvilajistoon (Suominen 1982).

Hampun (**Cannabis sativa**; kuva 27) siemeniä löytyi vain huoneen E profiilista 2 ja alimmasta puusilppukerroksen näyteestä no. 10 yhteensä 3 kappaletta.Hampun merkitys viljelykasvina on ollut suuri aina viime sotiin saakka. Vettä sietävänä kuitukasvina sitä tarvittiin erityisesti satamissa ja kalastajakylissä köysiin,verkkoihin ja kosteutta kestäviin säkkikankaisiin (Vuorela 1975). Pieni hamppuviljelmä saattoi olla lähes jokaisen torpan mailla (Linkola 1916). Hampun käsittelymenetelmät ovat samanlaiset kuin pellavan (Kaukonen 1946). Samanaikaisia pähkylöitä on löydetty Vanhankaupungin Annalan maasta (Lempiäinen 1997), mutta siitepölytutkimus-tulokset viittaavat hamppua viljellyn myös nykyisen keskustan alueella (mm. Vuorela & Lempiäinen 1997).

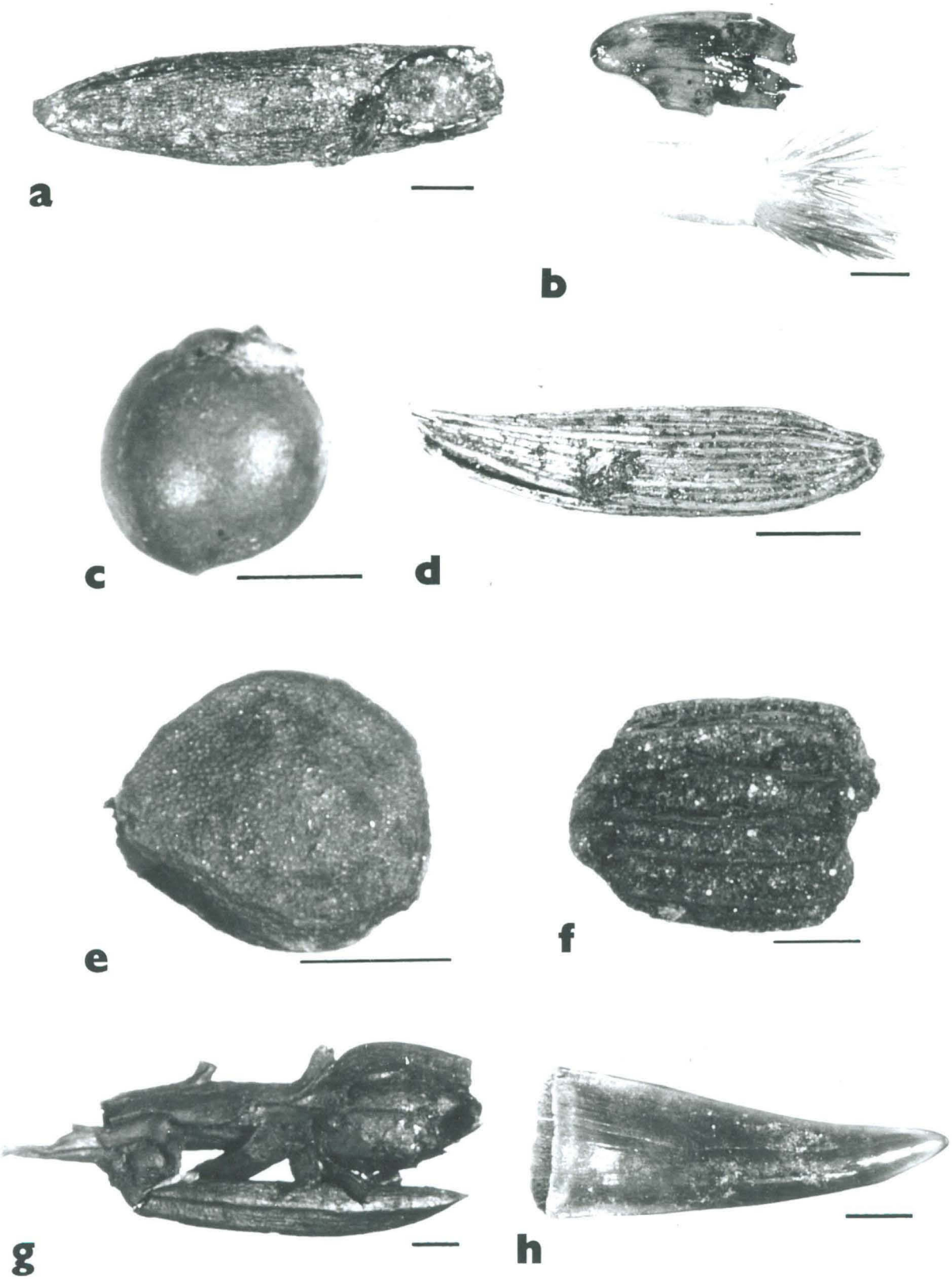

Kuva 26. Päävartion siemenjäänteitä: a. Kauran (**Avena cf. sativa**) hiiltynyt jyvä (*Pihan profiilista 11*), b. ruiskaunokin (**Centaurea cyanus**) siemenjäänne (*Huone E*, näyte 10) ja nykyinen siemen (kuvassa alempi), c. humalan (**Humulus lupulus**) siemenjäänne (*Pihan profiilista 11*), d. linnunkaalin (**Lapsana communis**) siemen (*Pihan profiilista 11*), e. rönsyleinikin (**Ranunculus repens**) siemen (*Huoneesta E*, näyte 10) ja f. peltokaalin/retikan (**Brassica/Raphanus**) lidun kappale (*Pihan profiilista 11*). Muita jäänteitä olivat mm.: g. kuusen (**Picea abies**) oksan palanen neulasineen ja hiiren (?) hammas. - Kuvat: T. Lempiäinen.

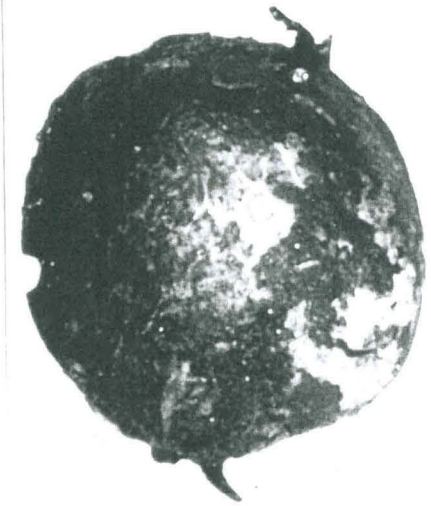

Kuva 27. Hamppukasvi (**Cannabis sativa**) Otto Brunfelsin v. 1532 julkaisemasta teoksesta (Contrafanyt Kreüterbuch, Straßburg) ja hampun siemen *Huoneen E näytteestä 10.* - Kuva: T. Lempiäinen.

Muita hyötykasveja

Viikuna (**Ficus carica**; kuva 28) näyttää olevan hyvin yleinen jäännelöytö Helsingin 1500-1700-lukujen kulttuurikerroksissa. Sen siemeniä löydettiin jokaisesta tutkitusta profiilista ja myös pihan erillisnäytteestä ohranjyvien seasta. Kaikki siemenet olivat hiiltymättömiä. Eniten viikunan siemeniä oli huonee E profiilin 2 näytteissä no. 5, 6 ja 10, yhteensä 14 kpl. Huoneen B profiilikuopan näytteistä 2 ja 3 niitä löytyi yhteensä 4 kpl ja saman huoneen profiilin 3 näytteestä no. 7 yksi siemen. Pihan näytteestä löydettiin kaksi siementä. Viikunaa on löytynyt aikaisemmin sekä Kaisaniemen (Lempiäinen 1994), Valtioneuvoston (Vuorela & Lempiäinen 1997) että Vanhankaupungin (Lempiäinen 1997) tutkimusaineistoista samalta ajalta. Yksi viikunahedelmä sisältää satoja kellertäviä ja melko kovia, n. 1 mm:n mittaisia siemeniä, jotka voivat säilyä kokonaisina myös ruoansulatuskanavan kautta kulkeneina. Siemeniä kulkeutuu siten helposti jätteiden mukana asuinpaikan ympäristöön käymälöistä ja tunkioilta. Viikunan historiasta Suomessa on kerrottu yksityiskohtaisemmin mm. Kaisaniemen (Lempiäinen 1994), Valtioneuvoston (Vuorela & Lempiäinen 1997) ja Vanhankaupungin (Vuorela & Lempiäinen 1993, Lempiäinen 1997) tutkimustulosten yhteydessä.

Koristekasvit

Lehtoakileijan (**Aquilegia vulgaris**; kuva 29) siemeniä löytyi yhteensä 5 kpl, huoneen B profiilin 3 näytteestä 7 (2 kpl) ja huoneen E profiilin 2 näytteestä 8 yhteensä 3 siementä. Akileijan siemeniä on löydetty aikaisemmin vain Lappeenrannan Linnoituksen kaivauksilta ja ne on ajoitettu 1600-1700-luvuille (Lempiäinen 1991).

Lehtoakileija on vanhimpia koristekasvejamme. Se mainitaan Turun seudulta Tillandzin 'Catalogus Plantarum'-teoksessa vuodelta 1673. Oulussa se on tunnettu ainakin 1700-luvun lopulta lähtien (Jalas 1965). Kasvi on kotoisin Itä-Aasiasta, mutta nykyinen levinneisyysalue käsittää läntisen Aasian ja Euroopan lisäksi Pohjois-Afrikan vuoristot. Alpeilla ja Karpaateilla kasvi on hyvin monimuotoinen. Varsinkin Pohjois-Euroopassa akileijan oletetaan levinneen keskiaikaisista luostaripuutarhoista. Kasvi villiintyi helposti. Sen alkuperäisyys onkin suuri kysymysmerkki monin paikoin Euroopassa. Suomessa kasvi lienee luonnossakin

pääosin viljelykarkulainen. Vain kiteeläisiä luonnon esiintymiä on pidetty mahdollisesti alkuperäisinä, sillä alueella esiintyy muitakin samantapaisten itäisten lehtokasvien luonnonvaraisia esiintymiä (**Thalictrum aquilegiifolium**, lehtoängelmä, **Aconitum lycoctonum** (=**septentrionale**), lehtoukonhattu, **Polemonium coeruleum**, lehtosinilatva).

Kerätyt tai mahdollisesti viljellytkin luonnonkasvit

Luonnosta kerättyihin hyötykasveihin kuuluvat mansikka (**Fragaria vesca**), hilla (**Rubus chamaemorus**), vadelma (**Rubus idaeus**) ja **Vaccinium**-lajit (mustikka, puolukka, juolukka ja karpalo), joista eniten jäänteitä löydettiin vadelmasta, yhteensä 58 jäännettä. Eniten siemeniä oli huoneen B profiilikuopan 2 näytteissä (yht. 24 siementä) ja saman huoneen profiilin 3 näytteissä yhteensä 19 jäännettä. Huoneen E profiilista 2 löytyi yhteensä 15 vadelman siementä.

Mansikan (**Fragaria vesca**) siemeniä tavattiin yhteensä 34 jäännettä, eniten huoneen E profiilin 2 pohjakerroksista (yht. 32 siementä). Hillan (**Rubus chamaemorus**; kuva 30) siemenet ovat todennäköisesti peräisin ruoanjätteistä. Etelärannikolla marjovat hillat ovat verrattain harvinaisia.

Hullukaalin (**Hyoscyamus niger**; kuva 31) siemeniä löydettiin jäänteinä huoneen B profiilikuopan 2 näytteestä 2 ja profiilin 3 näytteestä 10 yhteensä 4 kpl. Hullukaalia on tavattu Helsingin sekä Vanhankaupungin että nykyisen keskustan alueelta 1500-1700-lukujen kerroksista lähes säännöllisesti. Niitä on löydetty Kaisaniemestä (Lempiäinen 1994), Valtioneuvoston tontilta (Vuorela & Lempiäinen 1997) ja Vanhastakaupungista (Lempiäinen 1997). Vaikka jäänteitä on löydetty melko vähän, niitä tavataan jo 1500-luvun lopulta 1700-luvulle saakka kuitenkin varsin laajalta alueelta koko Helsingin niemeltä. Hullukaali oli vanhana ja tehokkaana lääkekasvina ilmeisesti hyvin tunnettu ja tavallisen rahvaankin keskuudessa paljon käytetty. Sitä lienee jopa yritetty kasvattaa, mutta kauppatavarana huonosti itävät siemenet kuitenkin lopulta lienevät levinneet yleisemmin.

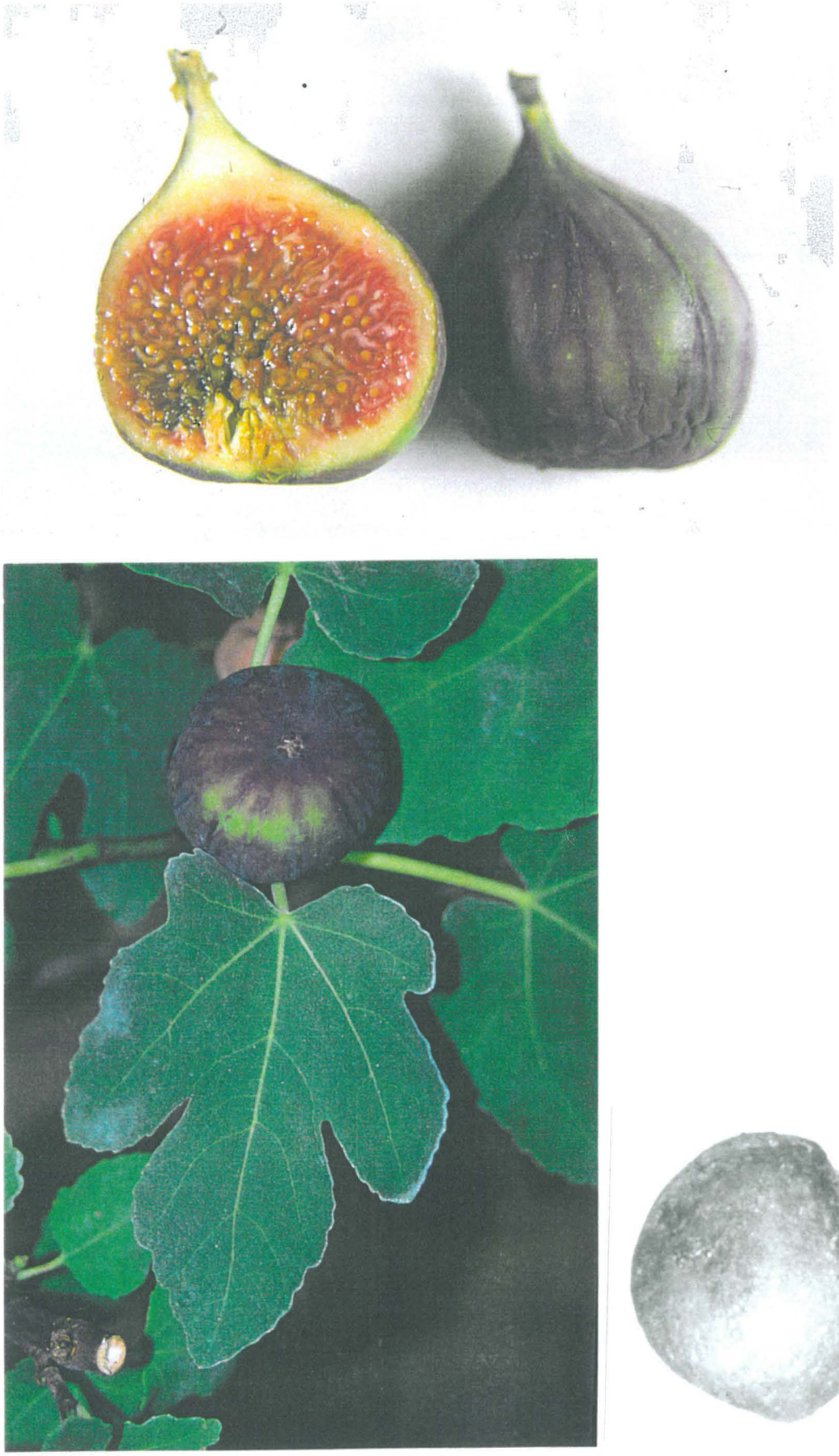

Kuva 28. Viikunakasvi (**Ficus carica**), tuore hedelmä halkaistuna ja siemenjäänne *Pihan profiilista 11*. - Kuvat: T. Lempiäinen

Kuva 29. Lehtoakileijan (**Aquilegia vulgaris**) alkuperä Suomessa on hämärän peitossa. Kasvi tunnetaan koristekasvina Valistuksen ajalta lähtien, mutta sillä on myös alkuperäisinä pidettyjä kasvupaikkoja Etelä-Suomessa. Siemenjäännelöydöt ovat hyvin harvinaisia. - Kuvat: K. Alho/T. Lempiäinen.

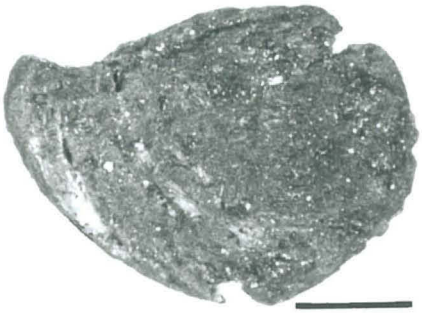

Kuva 30. Hillan (**Rubus chamaemorus**) marjovia kasveja ja siemenjäänne *Pihan profiili 11*:n näytteestä viljanjyvien seasta. - Kuva: K. Alho.

Kuva 31. Hullukaali (**Hyoscyamus niger**) (ylempi kuva) ja keltamo (**Chelidonium majus**) ovat molemmat vanhoja lääke- ja hyötykasveja, jotka ovat levinneet Suomeen ihmisen mukana jo keskiajalla. - Kuvat: T. Lempiäinen/K. Alho.

Peltorikkaruohot

Vanhoja, lähes kokonaan kadonneita peltorikkaruohoja löytyi vain huoneen E profiilin 2 näytteestä 10 ja pihan erillisnäytteestä yhteensä 6 jäännettä. Ruiskaunokin (**Centaurea cyanus**; kuvat 26 ja 32) hiiltymättömiä siemeniä tavattiin 2 kpl huoneesta E ja haisusauramon (**Anthemis cotula**) siemeniä sekä pihan viljanäytteen seasta että huoneen E profiilista molemmista 1 jäänne. Myös ruiskaunokin siitepölyä esiintyi tutkituissa profiilinäytteissä.

Yksi rusojuuren (**Lithospermum arvense**; kuva 32) ja yksi hiiltynyt ruiskattaran (**Bromus secalinus**) siemenjäänne löytyi pihan viljanjyvien seasta. Molemmat mainitut rikkaruohot ovat kasvaneet ruiskaunokin ohella yleisinä ja paikoin runsainakin ruispelloissa aina 1900-luvulle saakka. Suomessa varhaisimmat rusojuuren jäänteet on ajoitettu 700-900-luvuille. Ne löytyivät Liedon Rähälästä asuinpaikasta, varastokuopasta, joka oli täynnä hiiltyneitä rukiin jyviä (Lempiäinen 1996). Seassa oli myös ruiskattaraa ja ruiskaunokkia. Myös keskiaikaisten linnojen jyväaineistoista sitä on löydetty (Onnela et al. 1996). Rusojuuri menestyi parhaiten moreenipohjaisilla kaskimailla ja hiekkaisilla mäenrinnepelloilla. Siemenet siirtyivät viljasadosta toiseen. Säilymistä edistivät käsikylvö, tehottomat seulontamenetelmät ja rukiin matalakasvuiset maatiaiskannat, joissa jyväkoko vaihteli huomattavasti nykyisiä viljelymuotoja enemmän. Rusojuuri taantui peltoviljelyn myötä sen tehostuessa ja viljelyn keskittyessä savi- ja turveperäisille maille. Siemenviljan puhdistuksen tehostuminen karsi muun siemenaineksen ja voimakkaasti lannoitetussa ja tiheäkasvuisessa ruispellossa eivät pystyneet kilpailemaan sen enempää rusojuuri kuin ruiskattara tai ruiskaunokkikaan. Rusojuurta tavataan vielä keski- ja itä-Suomen moreeni- ja hiekkamailla ja Ahvenanmaan kevytmultaisilla pelloilla. Muualta se on lähes tyystin kadonnut. Myös ruiskattara ja ruiskaunokki ovat kadonneet nykyisiltä viljapelloilta, mutta satunnaisesiintymiä voi vielä tavata mm. teiden varsilla, satamien lastauspaikoilla tai ratapenkoilla.

Rusojuuren juurta on käytetty punavärin valmistukseen ja mm. kasvoväriaineena. Suomesta kasvi mainitaan dokumenteissa ensimmäisen kerran Tillandzin luettelossa vuodelta 1673.

Kuva 32. Vanhoja viljapeltojen rikkaruohoja ovat mm. ruiskaunokki (**Centaurea cyanus**) ja peltorusojuuri (**Lithospermum arvense**), jotka molemmat ovat lähes täysin hävinnet tehoviljelyn myötä viljapelloiltamme. - Kuvat: K. Alho.

Haisusauramoa (**Anthemis cotula**) on löydetty myös Helsingin Vanhankaupungin aineistosta samalta ajalta (Lempiäinen 1997). Hämet-Ahti et al. (1986) mukaan se on uustulokas eli neofyytti. Mm. Helsingin Vanhankaupungin makrofossiilitulosten mukaan (Lempiäinen 1997) sitä olisi kuitenkin ollut Etelä-Suomessa jo ainakin keskiajan lopulla. Myös tämä laji on esiintynyt yleisenä myös Keski-Euroopan asuinpaikkojen makrofossiilikasvilajistossa jo keskiajalla (mm. Lempiäinen & Behre 1997). On varsin todennäköistä, että se levisivät Suomeen saakka mm. kauppatavarana kulkeneen viljan mukana.

Kulttuuririkkaruohot ja ruderaatit

Suurimman kasvijäännelajiryhmän muodostavat kulttuuririkkaruohot, jotka kasvavat ihmisen seuralaisina ja jotka suosivat tai suorastaan edellyttävät ihmisen muokkaamia kasvupaikkoja. Lajistoltaan rikkain näytesarja saatiin huoneen E profiilista 2, yhteensä 27 lajia/taksonia. Pihan näytteestä määritettiin 10 kulttuuria suosivaa kasvilajia ja huoneen B profiilikuopasta 2 lajeja löytyi 4 ja profiilista 3 yhteensa 6 lajia. Kasvijäännemäärä huoneen E profiilista 2 kulttuurikasvijäänteiden osalta oli huomattava, yhteensä 943 jäännettä, joista jauhosavikkaa (**Chenopodium album**) 743 jäännettä. Huoneen B profiilikuopasta 2 löytyi 38, josta jauhosavikkaa 28, profiilista 3 yht. 42, joista jauhosavikkaa 35 ja pihan näytteestä 137, joista jauhosavikkaa 110 jäännettä. Yleisin jäännelaji oli siten jauhosavikka, jonka osuus koko lajiryhmän jäänneaineistosta käsitti 80-90 %. Intensiivistä ihmistoimintaa ilmaisevia kasveja ovat jauhosavikan ohella tässä aineistossa yleiset punapeippi (**Lamium purpureum**), ukontatar (**Polygonum lapathifolium**), hanhentatar (**Polygonum persicaria**), rönsyleinikki (**Ranunculus repens**), pihatähtimö (**Stellaria media**), nokkonen (**Urtica dioica**) ja rautanokkonen (**Urtica urens**), joita kaikkia löytyi runsaasti etenkin huoneen E profiilinäytteistä 5,6 ja 10. Harvinaistuneita kulttuuririkkaruohoja ovat hyvin myrkyllinen hukanputki (**Aethusa cynapium**; kuva 33), sini- (**Chenopodium glaucum**; kuva 33) ja punasavikka (**Chenopodium rubrum**), hanhentatar (**Polygonum persicaria**) ja rautanokkonen (**Urtica urens**). Jokapaikan asuinympäristön rikkaruohoja ovat kylämaltsa (**Atriplex patula**), kirjopillike (**Galeopsis speciosa**), punapeippi (**Lamium purpureum**), pihatatar (**Polygonum aviculare**), ketohanhikki (**Potentilla anserina**), rönsyleinikki (**Ranunculus repens**; kuva 26), pihatähtimö (**Stellaria media**) ja nokkonen (**Urtica dioica**). Pelloilla, pientareilla, niityillä ja mm. eläinten

tallaamalla maalla, mutta myös pihoilla kasvavat peltokaali/retikka (**Brassica /Raphanus**; kuva 26), päivänkakkara (**Chrysanthemum leucanthemum**), kiertotatar (**Fallopia convolvulus**), pelto-ohdake (**Cirsium arvense**), peltotaskuruoho (**Thlaspi arvense**), peltoemäkki (**Fumaria officinalis**), linnunkaali (**Lapsana communis**; kuva 26), peltoleinikki (**Ranunculus acris**), ahosuolaheinä (**Rumex acetosella**), peltohatikka (**Spergula arvensis**), valkoapila (**Trifolium repens**) ja pelto-orvokki (**Viola arvensis**).

Niittykasvit

Niittykasveja ei kokonaan voi erottaa kulttuuririkkaruohoista, sillä tähän lajiryhmään sijoitettuja lajeja voi kasvaa myös pihoilla ja asumusten ympärillä, mutta pääsääntöisesti ne kuuluvat luonnonvaraiseen niittykasvillisuuteen. Yhteensä ryhmän jäänteitä löytyi vähän: huoneen E profiilista 20 jäännettä, huoneen B profiilikuopasta 2 yht. 6 ja profiilista 3 ja pihan näytteestä molemmista 4 jäännettä. Yleisin niittykasvi oli poimulehti (**Alchemilla vulgaris**), jonka jäänteitä määritettiin yhteensä 10 (huone E/9 ja Huone B, prof. 3/1). Muita lajeja olivat keltamatara (**Galium verum**), nurmipiippo (**Luzula multiflora**), kevätpiippo (**Luzula pilosa**), rätvänä (**Potentilla erecta**), niittysuolaheinä (**Rumex acetosa**), rohtotädyke (**Veronica officinalis**), puna-apila (**Trifolium pratense**) ja mäkivirvilä (**Vicia tetrasperma**). Kartioakankaali (**Ajuca pyramidalis**; kuva 34) on jäänteenä hyvin harvinainen. Kasvi kasvaa rehevillä niityillä, kallioiden juonteissa, metsiköissä, laidun- ja hakamailla sekä ahoilla (Hämet-Ahti et al. 1986). Enemmistö lajeista on luonnonvaraisten pienialaisten niittyjen ja kuivien rinteiden lajeja.

Ranta- ja kosteikkolajit

Ranta- ja kosteikkolajeja oli eniten huoneen E profiilinäytteissä, yhteensä 11, muissa tutkituissa profiileissa ja pihan erillisnäytteessä vain 2-3 kpl. Yleisimpiä lajeja olivat jokapaikansara (**Carex nigra**), jänönsara (**Carex ovalis**) ja märittelemättömät sarojen jäänteet (**Carex** sp.) sekä rantaluikka (**Eleocharis palustris**). Muutamia jäänteitä löydettiin suokurjenjalasta (**Comarum palustre**), vihvilöistä (**Juncus bufonius, J. compressus**), sinikaislasta (**Schoenoplectus tabernaemontani**) ja korpikaislasta (**Scirpus sylvaticus**). Kostean rannan tai ojien kasveja ovat myös mesiangervo (**Filipendula ulmaria**) ja rohtovirmajuuri (**Valeriana officinalis**; kuva 35), joista viimeksi mainitulla on saattanut olla merkitystä 1600-luvulla lääkekasvina. Varjoisilla kosteilla paikoilla kasvaa myös lehtoarho (**Moehringia trinervia**; kuva 35).

Kuva 33. Sinisavikka (**Chenopodium glaucum**, ylempi kuva) ja hukanputki (**Aethusa cynapium**) ja kuuluivat molemmat vanhan asutuksen seuralaiskasveihin, jotka ovat nykyisin huomattavan harvinaisia. - Kuvat: K. Alho.

Kuva 34. Kartioakankaali (**Ajuga pyramidalis**) kasvaa pienialaisilla rinnekedoilla, niityillä ja ahoilla. Sen jäänteet ovat hyvin harvinaisia, mutta kasvi lienee ollut Etelä-Suomessa nykyistä yleisempi. Siemenjäänne *Huoneen E* näytteestä 8. - Kasvikuva: K. Alho.

Kuva 35. Lehtoarho (**Moehringia trinervia**) (ylempi kuva) kasvaa varjoisilla niityillä, puron varsilla, kivikkorinteillä ja sammaleisilla kivillä. Rohtovirmajuurta (**Valeriana officinalis**) on käytetty mm. rauhoittavana lääkekasvina. - Kuvat. K. Alho.

Puut ja pensaat

Maanäytteet sisälsivät runsaasti sekä hiiltynyttä että hiiltymätöntä puuainesta, jota ei tässä yhteydessä määritetty. Kuusen (**Picea abies**; kuva 26) neulasia löytyi kaikista näytesarjoista ja pihan viljanäytteestä. Huoneen E profiilinäytteissä ne olivat hiiltymättömiä, mutta pihan ja huoneen B profiilin näytteissä kaikki hiiltyneitä. Katajan (**Juniperus communis**) siemeniä löytyi 4 kpl huoneen E profiilin näytteestä 10.

Muut kasvijäänteet

Muista kasvijäänteistä puuaineksen ohella olivat yleisimpiä rahkasammalen (**Sphagnum** sp.) lehdet ja varren kappaleet (Huone E, profiilin näytteet 3, 7 ja 10; Huoneen B profiilin 3 näytteet 1, 7 ja 8), lehväsammalen (**Mnium** sp,) lehdet huoneen E profiilin näytteessä 10 ja sienten rihmastopahkat (sklerotiot), joita oli eniten huoneen B profiilikuopan 2 näytteissä, yhteensä 70 kpl.

Muut jäänteet

Muista jäänteistä laskettiin kalan suomut ja nikamat, muu luuaines (kuva 26) ja kastemadon (**Lumbricus terrestris**) kotelot. Tiilenpalat/laasti on merkitty, mikäli niitä oli huomattavia määriä näytteessä. Mainittuja muita jäänteitä esiintyi hyvin yleisesti kaikissa näytesarjoissa ja pihan erillisnäytteessä.

Siitepöly- ja kasvijäännetulosten vertailu

Taulukossa 9 on esitetty siitepöly- ja makrofossiililajiston vertailu kasvitaksoneittain rinnakkain:

Taulukko 9. Siitepöly- ja makrofossiililajiston vertailu korttelissa Mariankatu 1.

Siitepölyt	Makrofossiilit
Kasvisuku/laji/heimo	
Cerealia	Avena sativa Hordeum vulgare Secale cereale Triticum compactum
Picea	Picea abies
Juniperus communis	Juniperus communis
Ranunculus acris-tyyppi	Ranunculus acris
Ranunculaceae	Ranunculus flammula R. repens
Caryophyllaceae	Moehringia trinervia Stellaria media
Spergula	Spergula arvensis
Chenopodiaceae	Atriplex patula Chenopodium album C. glaucum/rubrum
Polygonum aviculare	Polygonum aviculare
	Fallopia convolvulus Polygonum hydropiper P. lapathifolium P. persicaria

(taulukko 9 jatkuu)

Siitepölyt	Makrofossiilit
Kasvisuku/laji/heimo	
Rumex	Rumex acetosa
	R. acetosella
Viola	Viola arvensis
Brassicaceae	Brassica/Raphanus
	Thlaspi arvense
Ericaceae	Vaccinium sp.
Potentilla	Potentilla anserina
	P. erecta
Centaurea cyanus	Centaurea cyanus
Cirsium-tyyppi	Cirsium arvense
Rosaceae	Alchemilla vulgaris
	Comarum palustre
	Fragaria vesca
	Rubus idaeus
	Rubus chamaemorus
Filipendula	Filipendula ulmaria
Trifolium pratense-tyyppi	Trifolium pratense
Fabaceae	Lathyrus pratensis
	Vicia tetrasperma
Apiaceae	Aethusa cynapium
	Anthriscus sylvestris
Galium	Galium verum

(taulukko 9 jatkuu)

Siitepölyt	Makrofossiilit
Kasvisuku/laji/heimo	
Valeriana	Valeriana officinalis
Lamiaceae	Ajuca pyramidalis
	Galeopsis speciosa
	Lamium purpureum
Aster-tyyppi	Anthemis cotula
	Chrysanthemum leucanthemum
Cichoriaceae	Lapsana communis
Cyperaceae	Carex nigra
	C. ovalis
	C. rostrata
	Eleocharis palustris
	Juncus bufonius
	J. compressus
	Luzula multiflora
	L. pilosa
	Scirpus sylvaticus
	Schoenoplectus tabernaemontani
Poaceae	Bromus secalinus
	Festuca pratensis
	Poaceae
Sphagnum	Sphagnum sp.
Yht. 29 taksonia	Yht. 65 taksonia

Taulukko 10. Vain siitepölyinä tai makrofossiileina esiintyneet kasvilajit /suvut/heimot

Vain siitepölyinä

Acer	Achillea-tyyppi	Botrychium
Alnus	Anemone-tyyppi	Dryopteris
Betula	Aster-tyyppi	Equisetum
Corylus	Calluna	Lycopodium
Pinus	Chelidonium majus	Polypodiaceae
Populus	Cornus	Pteridium
Quercus	Gentianaceae	Tilletia
Salix	Liliaceae	
Sorbus	Lycopus europaeus	
Tilia	Lysimachia	
Ulmus	Melampyrum	
	Onagraceae	
Fagopyrum	Thalictrum	

Yht. 31 taksonia

Vain kasvijäänteinä

Aquilegia vulgaris
Cannabis sativa
Ficus carica
Humulus lupulus
Hyoscyamus niger
Fumaria officinalis
Lithospermum arvense
Rosmarinus officinalis
Urtica dioica
Urtica urens
Veronica officinalis

Yht. 10 taksonia

Taulukko 11. Vertailutaulukko siitepöly- ja kasvijäännetaksonien lukumääristä.

	Siitepölyanal.	Kasvijäänneanal.	Uusia takson.
Yhteisiä kasvilajeja/takson.	29	65	36
Ei yhteisiä kasvilajeja/takson.	31	10	41
Yhteensä kasvilajeja/takson.	60	75	77

Makrofossiililajisto tuo uusia lajeja/sukuja/heimoja yhteensä 46 (36+10), kun vastaava luku siitepölyanalyysillä tutkittuna on 31. Yhteensä molemmat analyysit selvittävät 106 (65+41) kasvilajia/sukua/heimoa. Pelkästään siitepölyanalyysillä selvitettiin 60 ja kasvijäänneanalyysillä 75 vastaavaa kasvisukua/lajia tai heimoa. Tulos on lähes sama kuin lähellä sijaitsevan Valtioneuvoston mikro- ja makrofossiilitutkimuksista saatu (Vuorela & Lempiäinen 1997).

Geokemialliset tulokset

Kemialliset analyysitulokset käyvät ilmi taulukosta 12. Ne ilmaisevat eräiden alkuaineiden pitoisuuksia, mutta eivät kerro, mistä yhdisteistä on kyse.

Taulukko 12. Näytesarjan *Huone B, profiili 3* geokemiallisten analyysien tulokset.

Geologian tutkimuskeskus Kemian laboratorio		Tilaus 70169								18.1.1999
Näytetunnus		Al g/kg 512P		As mg/kg 512P		B mg/kg 512P	Ba mg/kg 512P		Be mg/kg 512P	Ca g/kg 512P
Näyte 1	N98290257	5.31	<	10	<	5	37.8	<	0.5	3.86
Näyte 2	N98290258	5.57	<	10		8	111	<	0.5	4.65
Näyte 3	N98290259	6.95	<	10		12	158	<	0.5	27.3
Näyte 4	N98290260	6.73	<	10	<	5	108	<	0.5	8.05
Näyte 5	N98290261	4.38	<	10	<	5	36.7	<	0.5	2.67

(Taulukko 12 jatkuu)

Näytetunnus		Al g/kg 512P		As mg/kg 512P		B mg/kg 512P	Ba mg/kg 512P		Be mg/kg 512P	Ca g/kg 512P
Näyte 6	N98290262	5.04	<	10		6	69.0	<	0.5	5.63
Näyte 7	N98290263	4.49	<	10	<	5	42.6	<	0.5	2.50
Näyte 8	N98290264	3.45	<	10	<	5	28.6	<	0.5	5.67
Näyte 9	N98290265	4.73	<	10	<	5	76.7	<	0.5	5.67
Näyte 10	N98290266	4.68	<	10	<	5	46.9	<	0.5	4.28

Näytetunnus			Cd mg/kg 512P	Co mg/kg 512P	Cr mg/kg 512P	Cu mg/kg 512P	Fe g/kg 512P	K g/kg 512P
Näyte 1	N98290257	<	0.5	2.3	8.1	13.3	7.0	1.3
Näyte 2	N98290258	<	0.5	2.6	8.0	31.1	6.8	1.1
Näyte 3	N98290259	<	0.5	5.0	11.6	66.5	10.4	2.0
Näyte 4	N98290260	<	0.5	3.9	11.7	88.9	10.0	1.8
Näyte 5	N98290261	<	0.5	2.4	5.7	19.1	5.6	0.9
Näyte 6	N98290262	<	0.5	2.8	7.5	67.4	6.8	1.1
Näyte 7	N98290263	<	0.5	1.9	7.3	40.8	5.5	0.9
Näyte 8	N98290264	<	0.5	2.0	4.9	61.6	6.2	0.8
Näyte 9	N98290265	<	0.5	2.6	7.5	54.5	7.2	1.2
Näyte 10	N98290266	<	0.5	2.1	7.9	23.1	6.5	1.0

Näytetunnus		Mg g/kg 512P	Mn mg/kg 512P		Mo mg/kg 512P	Na g/kg 512P	Ni mg/kg 512P	P mg/kg 512P
Näyte 1	N98290257	1.90	120	<	3	0.21	4.0	1050
Näyte 2	N98290258	1.86	120	<	3	0.23	3.7	2560
Näyte 3	N98290259	2.74	706	<	3	0.31	8.5	3560
Näyte 4	N98290260	2.43	403	<	3	0.30	8.3	2210
Näyte 5	N98290261	1.77	141	<	3	0.16	3.8	903
Näyte 6	N98290262	1.99	277	<	3	0.22	4.7	1890
Näyte 7	N98290263	1.79	111	<	3	0.17	3.2	759
Näyte 8	N98290264	1.27	172		4	0.20	8.4	1220
Näyte 9	N98290265	1.90	196	<	3	0.23	5.8	1670
Näyte 10	N98290266	1.91	135	<	3	0.23	4.2	1100

(taulukko 12 jatkuu)

Näytetunnus		Pb mg/kg 512P	S mg/kg 512P		Sb mg/kg 512P	Sr mg/kg 512P	Ti mg/kg 512P	V mg/kg 512P	Zn mg/kg 512P
Näyte 1	N98290257	39.5	213	<	15	19.2	422	13.2	37.3
Näyte 2	N98290258	82.2	144	<	15	40.6	398	11.5	86.3
Näyte 3	N98290259	239	385	<	15	80.9	481	17.7	138
Näyte 4	N98290260	58.5	646	<	15	36.4	473	20.5	145
Näyte 5	N98290261	16.8	144	<	15	16.8	362	10.2	39.5
Näyte 6	N98290262	41.8	346	<	15	34.9	378	13.7	93.0
Näyte 7	N98290263	7.4	118	<	15	15.4	418	10.3	54.4
Näyte 8	N98290264	18.3	632	<	15	20.9	274	10.1	125
Näyte 9	N98290265	59.6	346	<	15	30.4	364	16.6	80.5
Näyte 10	N98290266	17.2	248	<	15	21.3	399	13.9	38.4

Selitykset
- ei analysoitu
! tulos on alle määritysrajan
< 'lukuarvo' analyysitulos on alle lukuarvon ilmoittaman määrityisrajan

Taulukko 13. Ympäristöministeriön hyväksymä maan saastuneisuuden arvioinnissa käytettävät maaperän enimmäispitoisuuksien ohjearvot ja raja-arvot mg/kg.

Alkuaine	ohjearvo	raja-arvo
arseeni (As)	10	50
boori (B)	5	50
barium (Ba)	600	600
berylli (Be)	1	10
kadmium (Cd)	0,5	10
koboltti (Co)	50	200
kromi (Cr)	100	400
kupari (Cu)	100	400
molybdeeni (Mo)	5	200
nikkeli (Ni)	60	200
lyijy (Pb)	60	300
rikki (S^{-})	0,2	0,2
vanadiini (V)	50	500
sinkki (Zn)	150	700

Tulosten vertailu ympäristöministeriön hyväksymiin maan saastuneisuuden arvioinnissa käytettäviin maaperän enimmäispitoisuuksien ohjearvoihin ja raja-arvoihin (taulukko 13) osoittaa, että mitään mainittavan korkeita arvoja ei Mariankatu 1:n aineistosta löydy, vaan saatujen arvojen voidaan todeta sisältyvän annettujen raja-arvojen puitteisiin. Maan saastumista ei voida osoittaa. Näyte 3 (3b) erottuu kuitenkin muusta aineistosta, samoin näytteet 2 ja 4 poikkeavat usean alkuaineen osalta näytesarjan muista kerroksista. Erityisen selvästi tämä näkyy fosforin (P), kalsiumin (Ca) ja lyijyn (Pb) osalta, kun taas erityisen korkeita rikkipitoisuuksia havaittiin näytteissä 4 ja 8. Näyte 8:ssa ovat näytesarjan matalimmat alumiini- (Al), barium- (Ba), kalium- (K) ja mangaani- (Mg) pitoisuudet.

Verrattaessa tuloksia Turun Mätäjärven kemiallisiin ominaisuuksiin (Salonen ja muut 1989), voidaan oheisen aineiston pitoisuuksien todeta jäävän säännöllisesti pienemmiksi. Mätäjärven kerrostumissa tavattiin esimerkiksi lähes 8000 mg:n fosforipitoisuuksia (P) kilossa näytettä, kun maksimiarvo Mariankadun aineistossa on 3560 mg/kg. Vastaavasti kalsium (Ca) pitoisuudet olivat Turussa jopa 50 g/kg, kun taas Mariankadulla Helsingissä korkeimmat arvot ovat 27,3 g/kg. Myös kuparin (Cu) osuus oli Mätäjärvessä suurimmillaan lähes kaksinkertainen oheisiin arvoihin nähden. Sen sijaan ovat esimerkiksi kalium- (K) ja natrium- (Na) pitoisuudet Mariankadun aineistossa Turkua suuremmat. Vertailu osoittaa, että oheisessa materiaalissa näkyy intensiivisen asutuksen vaikutus, joskaan maaperän saastumisesta ei voida vielä puhua.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkituille näytteille on ominaista huomattavan korkea lajilukumäärä sekä siitepölystön että useimpien makrofossiiliaineistojen puolesta. Jo tämä piirre riittää kytkemään aineiston aktiiviseen asuinympäristöön, mitä runsas viljelyyn ja asutukseen viittaava tyyppilajisto lisäksi korostaa.

Erilaisista kasvupaikoista, joita havaitut suvut/lajit edustavat, mainittakoon viljelymaat, niityt ja kaupunkiyhteisö, joilla kaikilla on oma tyyppilajistonsa siitepölystössä. Vaikka nämä lajistot ovat osaksi päällekkäisiä, kukin näistä ekosysteemeistä tulee selvästi esille. Merenrannan läheisyys kuvastuu lähinnä

järviruoko- (**Phragmites communis**)-tyypin heinäpölystönä, joka on useissa näytteissä dominoiva. Mainittua osapölystöä ei ole diagrammeissa erotettu muusta **Poaceae** -pölystöstä.

Merenrannan läheisyys ja alueen avoimuus kuvastuvat myös ruohojen korkeana osuutena. *Huone E:n profiilissa 2* ruohovartisen pölystön osuus nousee jopa 90 %:iin kokonaispölystöstä. Sama ilmiö tavattiin mm. Turun Mätäjärven pohjakerrostumien tuloksissa (Vuorela 1989b, Lempiäinen 1989,), jotka kuvastavat keskiaikaisia olosuhteita Aurajoen suistossa. Harvoja poikkeuksia lukuunottamatta ruohovartisen lajiston osuus ylittää sielläkin 50%, ja yltää jopa yli 90%:iin. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Suomenlinnan Piperin lammen kerrostumissa (Vuorela 1997) ruohojen osuus on keskimäärin 35-45% kokonaispölystöstä, mikä sekin on poikkeuksellisen korkea osuus Etelä-Suomen olosuhteissa. Tällaisia suhdelukuja ei tavata sisämaassa, missä runsaspölytteiset metsäpuulajit dominoivat siitepölykoostumusta. Lähimaiseman avoimuutta osoittaa myös puujäänteiden täydellinen puuttuminen makrofossiilinäytteistä. Koska siitepölyhiukkaset kulkeutuvat tuulen mukana, ne edustavat huomattavasti laajempaa aluetta näytekohteen ympäristössä.

Mänty on kaikissa siitepölynäytteissä hallitseva puulaji. Sen sijaan kuusen osuus jää hyvin vähäiseksi, yleensä alle 10%:iin puupölystöstä. Tämä on maaperän huomioonottaen luonnollinen jakauma, koska kuusen osuus hiekkapitoisessa maaperässä on varmasti ollut vähäinen suhteessa muihin puulajeihin. Makrofossiileina tavatut kuusen jäänteet ovat mitä todennäköisimmin paikalle tuotuja. Lepän verraten korkeat osuudet kuvastavat pohjaveden läheisyyttä ja rantakasvillisuutta, olihan merenpinta 1600-luvulla peräti 60 cm nykyistä korkeammalla.

Jalojen lehtipuiden osuus korostuu lähinnä pintaa olevissa maakerroksissa. Niiden kokonaisosuus jää kuitenkin varsin vaatimattomaksi.

Yksittäisistä siitepölytyypeistä erityisen mielenkiintoisia ovat viljatattarin (**Fagopyrum esculentum**), ruiskaunokin (**Centaurea cyanus**) ja sikurikasvien (**Cichoriaceae**) siitepölyhiukkaset, joiden runsaus on aikaisemmissa keskiajan kaupunkitutkimuksissa todettu tuon ajan kerrostumille ominaisiksi piirteiksi. Varsinkin viimeksi mainittujen pölytyyppien korkeita suhteellisia määriä ei

toistaiseksi pystytä ekologisin perustein selittämään. Selitys saattaa piillä viljankorsien runsaassa käytössä ulko- ja sisätiloissa, jolloin niihin takertuneet niin viljojen omat kuin ruiskaunokinkin ja muiden rikkaruohojen siitepölyhiukkaset varisivat olkien alla olevalle maa-alustalle. Myös heinän siitepölyjen runsaus useimmissa näytteissä liittynee ainakin osaksi heinän käsittelyyn karjan rehuna, makuualustana ym. Sikurikasvien runsaus on sitä vastoin edelleen vaikea selittää.

Viljojen (**Cerealia**) siitepölyhiukkaset on määritysvaikeuksien vuoksi luokiteltu yhteisnimikkeen "viljat" alle. Rypistyneiden, vaikeasti nimettävien hiukkasten lisäksi näytteistä määritettiin hyvin säilyneitä viljojen siitepölyhiukkasia. Useimmiten rukiin, mutta myös vehnän ja ohran siitepölyä tavattiin. Lajikohtainen dokumentointi jätettiin makrofossiilitutkimuksen varaan. Viljanpölyjen runsaus saattaisi johtua alueella säilytetyistä tai käsitellyistä jyvistä tai esimerkiksi oljista, joita tuolloin käytettiin useaan tarkoitukseen, mm. patjantäytteenä, ehkä myös polttoaineena. Siitepölyhiukkaset lienevät siten tässäkin tapauksessa viljakasvien ilmaversoihin, lehtiin ja varsiin takertuneita ja niistä kuljetuksen ja käsittelyn myöhemmässä vaiheessa varisseita. Sellaisinakin ne välittävät kuvaa alueen asutuksesta.

Vaikka kulttuurikerroksissa muualta kulkeutuneen siitepölystön satunnainen osuus saattaa aiheuttaa suuriakin eroja eri kerrosten välille, tutkittujen näytesarjojen pölystöt ovat keskenään verraten yhdenmukaisia. Esimerkiksi pintanäytteet ovat sekä visuaalisesti että siitepölystöltään toistensa kaltaisia. Huone B:n profiilikuopassa 2 kuvastuu erityisen selvästi luonnollisen rantavaiheen ja maaston metsäisen yleisilmeen muuntuminen intensiivisen asutuskulttuurin ekosysteemiksi.

Ruohovartisen lajiston pölytyyppien lukumäärä on eräs asutusintensiteetin arviointiperuste. Vaikka oheisessa materiaalissa tämä ominaisuus sekoittuu rantaniitylle tyypilliseen lajirikkauteen, se ei pysty peittämään kaupunkilaistumiskehityksen näkymistä. Luonnonniittyjen lajisto edustuu lähinnä näytesarjojen alimmissa osissa, kun taas pintaosissa kaupunkiympäristölle ominaiset piirteet korostuvat. Tutkituista näytesarjoista varsinkin *Huone B, Profiilikuoppa 2* kuvastaa luonnollisen metsämaiseman muuttumista asutuksen lisääntyessä. Kahdessa muussa näytesarjassa alimmatkin näytteet ovat voimakkaasti kulttuurivaikutteisia.

Päävartion makrofossiililajisto on lajistoltaan hyvin rikas ja samankaltainen kuin aiemmin tutkituissa ja lähes samanaikaisissa Helsingin Vanhankaupungin (erit. Annalan), Kaisaniemen ja lähinnä sijainneen Valtioneuvoston näytteissä. Lajisto kuvaa hyvin paikallisen asuinympäristön varsin rikasta luonnonkasvillisuutta, erityisesti kulttuurikasvilajiston osalta. Hyötykasvilajisto on kuitenkin poikkeuksellinen Helsingin alueen aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna. Pihan viljanjyvälöydön mukaan ohra (**Hordeum vulgare**) oli 4-tahoista ja ilmeinen päävilja alueella. Muiden viljojen jäänteitä löydettiin hyvin vähän, ruista (**Secale cereale**) ja kauraa (**Avena pratensis**) vain muutamia hiiltyneitä jyviä. Mielenkiintoisen lisän vilja-aineistoon antoivat muutamat pölkkyvehnän (**Triticum compactum**) jyvät, joiden esiintyminen ohranjyvien seassa osoittaa pölkkyvehnän ilmeisesti säilyneen viljapelloissa rikkaruohona, vaikka sen viljely oli jo taantunut leipävehnän viljelyn yleistyttyä 1600-luvulle mennessä (Soininen 1974, Häkkinen & Lempiäinen 1996).

Muiden ajalle merkittävien hyötykasvilajien osuus löytöaineistossa oli varsin suuri. Hamppua (**Cannabis sativa**) ja humalaa (**Humulus lupulus**) sekä ilmeisesti viljeltiin että tuotettiin kauppatavarana. Humalan pähkylöiden esiintyminen aineistossa voi merkitä myös luonnonvaraisen humalan kasvamista alueella (Hämet-Ahti et al. 1986). Hamppu oli tärkeä viljelty kuitukasvi aina 1900-luvun alkuun saakka, kunnes sen viljely kiellettiin huumevaaran vuoksi.

Viikuna (**Ficus carica**) on osoittautunut hyvin yleiseksi jäänteeksi Helsingin 1600-luvun asuinpaikoilla. Kasvia tuotettiin kuivattuna kauppatavarana Keski-Euroopasta tai suoraan Välimeren maista ja käytettiin sekä lääke- että ravintokasvina. Päävartion aineistosta viikunan siemeniä on löytynyt toistaiseksi eniten Suomessa, yhteensä 19 jäännettä.

Lehtoakileija (**Aquilegia vulgaris**) on toinen harvinaisuus jäänneaineistossa. Koristekasveja alettiin suosia Suomessa varsinaisesti vasta Valistuksen aikana, 1700-luvulla, vaikka Tillandz mainitseekin akileijan jo 1600-luvun lopulla Turun seudulla (Tillandz 1673, 1683). Lehtoakileijan mahdollinen alkuperäisyys Suomessa on hyvin epätodennäköistä. Koristekasvina se on kaunis, helposti säilyvä ja leviävä.

Hullukaalin (**Hyoscyamus niger**) siemenlöydöt täydentävät tietoja kasvin levinneisyydestä ja käytöstä Helsingin alueella. Vanhana ja tehokkaana lääkekasvina sen käyttö lienee Suomessa ollut paljon yleisempää kuin on oletettu.

Vanhoista tyypillisistä viljapeltojen rikkaruohoista esiintyvät jäänneaineistossa ruiskaunokki (**Centaurea cyanus**), peltorusojuuri (**Lithospermum arvense**) ja ruiskattara (**Bromus secalinus**), jotka kaikki ovat ensisijaisesti ruispeltojen rikkaruohoja, vaikka viimeksi mainitut löytyivätkin pääasiassa ohran jyviä sisältäneestä pihan erillisnäytteestä. Myös kiertotattaren (**Fallopia convolvulus**) runsaus viittaa rukiin, erityisesti syysrukiin viljelyyn.

Kulttuuririkkalajiston jäänneaineisto edustaa tyypillistä pitkään käytetyn asuinpaikan kasvilajistoa. Nykyisin jo harvinaisia rikkaruohoja ovat hukanputki (**Aethusa cynapium**), rautanokkonen (**Urtica urens**) ja sini- tai punasavikka (**Chenopodium glaucum/rubrum**).

Kartioakankaalin (**Ajuca pyramidalis**) siemenjäänne on suuri harvinaisuus, koska sen esiintyminen on hyvin satunnaista eteläarannikon pienialaisilla niityillä. Siemen lienee kulkeutunut rehuheinän mukana.

KIRJALLISUUTTA

Häkkinen, K., Lempiäinen, T., 1996. Die älteste finnische Getreide und ihre Namen. - Finno-Ugrische Forschung 53/Heft 1-3: 115-182.

Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T., Uotila, P. & Vuokko, S., 1986. Retkeilykasvio. - Helsinki, ss. 598.

Jalas, J., 1965. Suuri Kasvikirja II:341-342. Keuruu.

Kaukonen, T.-I., 1946. Pellavan ja hampun viljely ja muokkaus Suomessa. - Kansatieteellinen Arkisto 7:1-315.

Lempiäinen, T. 1989. Turun muinaisen Mätäjärven kasvijäänteet. In: Turun Mätäjärvi. Turun Maakuntamuseo. Raportteja; 10, 193-205.

Lempiäinen, T. 1991. Helsingin Vanhankaupungin makrofossiilitutkimukset. Liite: Geologian tutkimuskeskus. Arkistoraportti 34.4.101, 14 s.

Lempiäinen, T. 1994. Helsingin Kaisaniemen makrofossiilitutkimukset. Tutkimusraportti. GTK. Helsinki. 16 s.

Lempiäinen, T., 1995. Macrofossil plant remains from Medieval Turku, SW Finland. - Res archaeobotanicae 1995: 149-164.

Lempiäinen, T., 1996. Liedon Rähälän keskiaikaisen asuinpaikan viljavarasto - lisää tietoa Aurajokilaakson viljanviljelystä. - Kentältä Poimittua. Museovirasto, Esihistorian toimiston julkaisu No. 3.

Lempiäinen, T,. 1997. Helsingin Vanhankaupungin Annalan makrofossiilitutkimukset. Tutkimusraportti. Biodiversiteettiyksikkö, Turun yliopisto. 84 s.

Lempiäinen, T. & Vuorela, I. 1992. Helsingin Vanhankaupungin vuoden 1992 kaivauksiin liittyvät paleoekologiset tutkimukset. Geologian tutkimuskeskus. Maaperäosasto. Raportti P 34.4.105, 32 s

Lempiäinen, T., Behre, K.-E., 1997. Zur Umwelt und Ernährung einiger hochmittelalterlichen Wurtsiedlungen in der Marsch des Landes Wursten/ Niedersachsen nach archäobotanischen Untersuchungen. - Probleme der Küstenforschung in Südlichen Nordsee, Vol. 25.

Linkola, K., 1916. Studien über den Einfluß der Kultur auf die Flora in den gegenden nördlich vom Ladogasee I, Allgemeiner teil. - Acta Soc. Fauna Flora Fennica 45.

Onnela, J., Lempiäinen, T., Luoto, J. 1996. Viking Age cultivation in SW Finland - A case study of charred grain from Pahamäki in Pahka, Lieto. - Annales Botanici Fennici 33:237-255.

Salonen, V.-P., Räsänen, M. & Terho, A. 1989. Mätäjärven paleolimnologinen kehitys. Turun Mätäjärvi. Turun maakuntamuseo, Raportteja 10, 169-173.

Soininen, A.M., 1974. Vanha maataloutemme . Maatalous ja maatalousväestö Suomessa perinnäisen maatalouden loppukaudella 1720-luvulta 1870-luvulle. - J. Scient. Agric. Soc. Finland 46(Suppl.):1-459.

Suominen. J., 1982. Suomen luonnon varainen humala (*Humulus lupulus* L.). - Alkon keskuslaboratorio. Seloste 8174.

Tillandz, E., 1673. Catalogus plantarum tam in excultis, quam in cultis locis prope Aboam superiore aestate nasci observatarum. - Aboae.

Tillandz, E., 1683. Catalogus plantarum quae prope Aboam tam in excultis, quam in cultis locis hucuscue in ventae sunt. - Aboae.

Vuorela, T., 1975. Suomalainen kansankulttuuri. Porvoo.

Vuorela, I. 1989a. Helsingin Vanhankaupungin kulttuurikerroksen paleoekologinen tutkimus. Geologian tutkimuskeskus. Arkistoraportti KA 43/89/1, 37 s.

Vuorela, I. 1989b. Mätäjärven ympäristön kehitys siitepölyanalyysin valossa. In: Turun Mätäjärvi. Turun Maakuntamuseo. Raportteja; 10, 177-186.

Vuorela, I., 1990. Helsingin Vanhankaupungin siitepöly- ja makrofossiilitutkimukset. - GTK. Arkistoraportti KA 43/90/3, 31 s.

Vuorela, I., 1991. Arkeometrisiä tutkimuksia Helsingin Vanhassakaupungissa. - GTK. Arkistoraportti P 34.4.101, 53 s.

Vuorela, I. 1994. Kulttuurikerros Kaisaniemen metrotyömaalla Helsingissä. GTK, Arkistoraportti. 38 s.

Vuorela, I. 1997. Suomenlinnan paleoekologiaa Piperin lammen kerrostumien valossa. Geologian tutkimuskeskus. Raportti P 34.4.117, 31 s.

Vuorela, I., Lempiäinen, T., 1997. Valtioneuvoston linnan pohjamaan paleoekologinen tutkimus. - Geologian Tutkimuskeskus. Raportti P 34.4.116. 77s.

Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto 1994. Saastuneet maa-alueet ja niiden käsittely Suomessa. Saastuneiden maa-alueiden selvitys- ja kunnostusprojekti; loppuraportti. Muistio 5, 218 s.

Liite 1. *Huoneesta B profiili 3:sta* tutkittujen näytteiden materiaalia luonnollisessa koossa.

Liite 2. *Huoneesta B kuoppaprofiili 2:sta* tutkittujen näytteiden materiaalia luonnollisessa koossa.

Liite 3. *Huoneesta E profiili 2:sta* tutkittujen näytteiden materiaalia luonnollisessa koossa.

Kortteli Mariankatu 1, Helsinki
Huone B, profiili 3

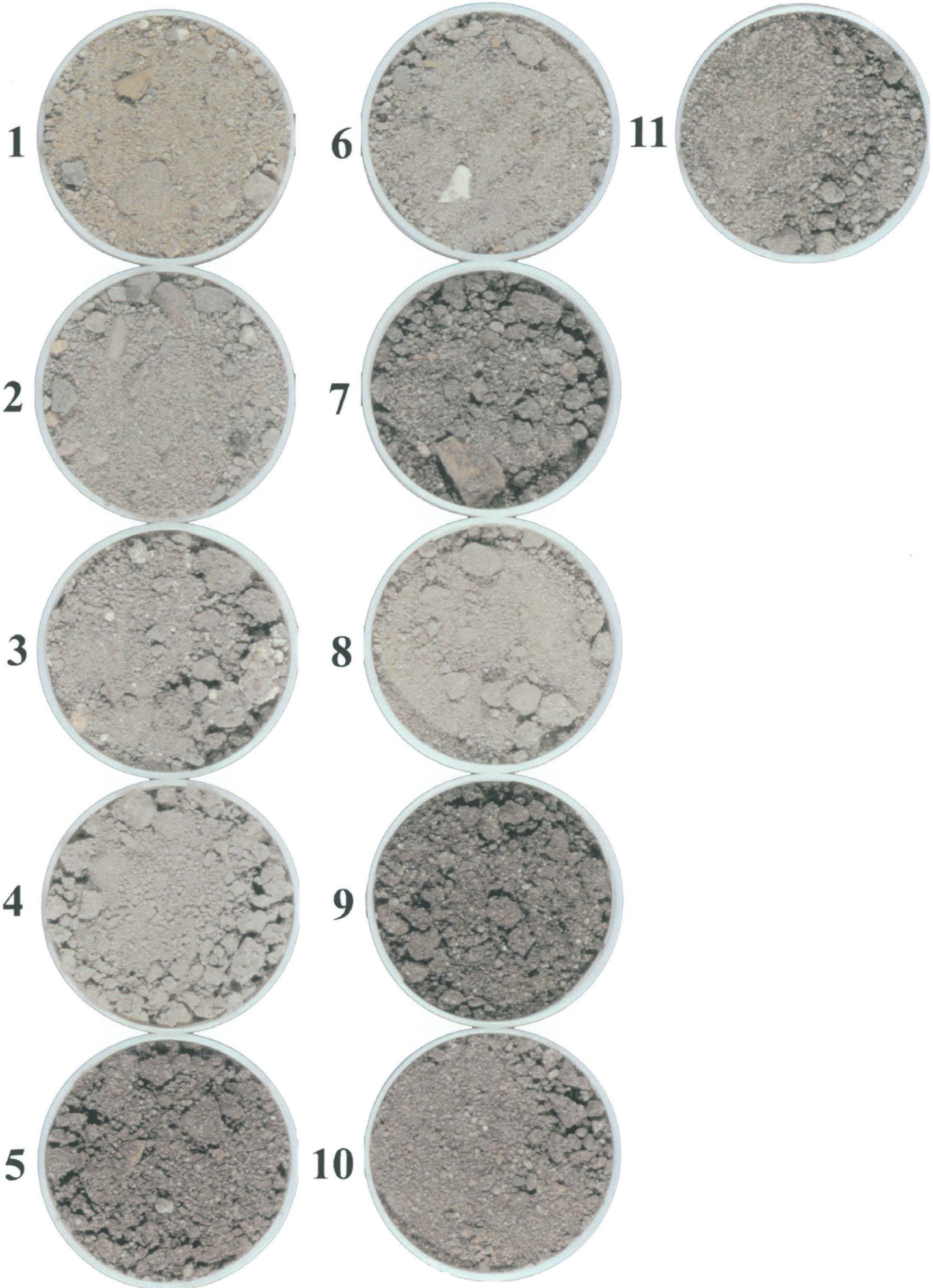

Kortteli Mariankatu 1, Helsinki
Huone B, kuoppaprofiili 2

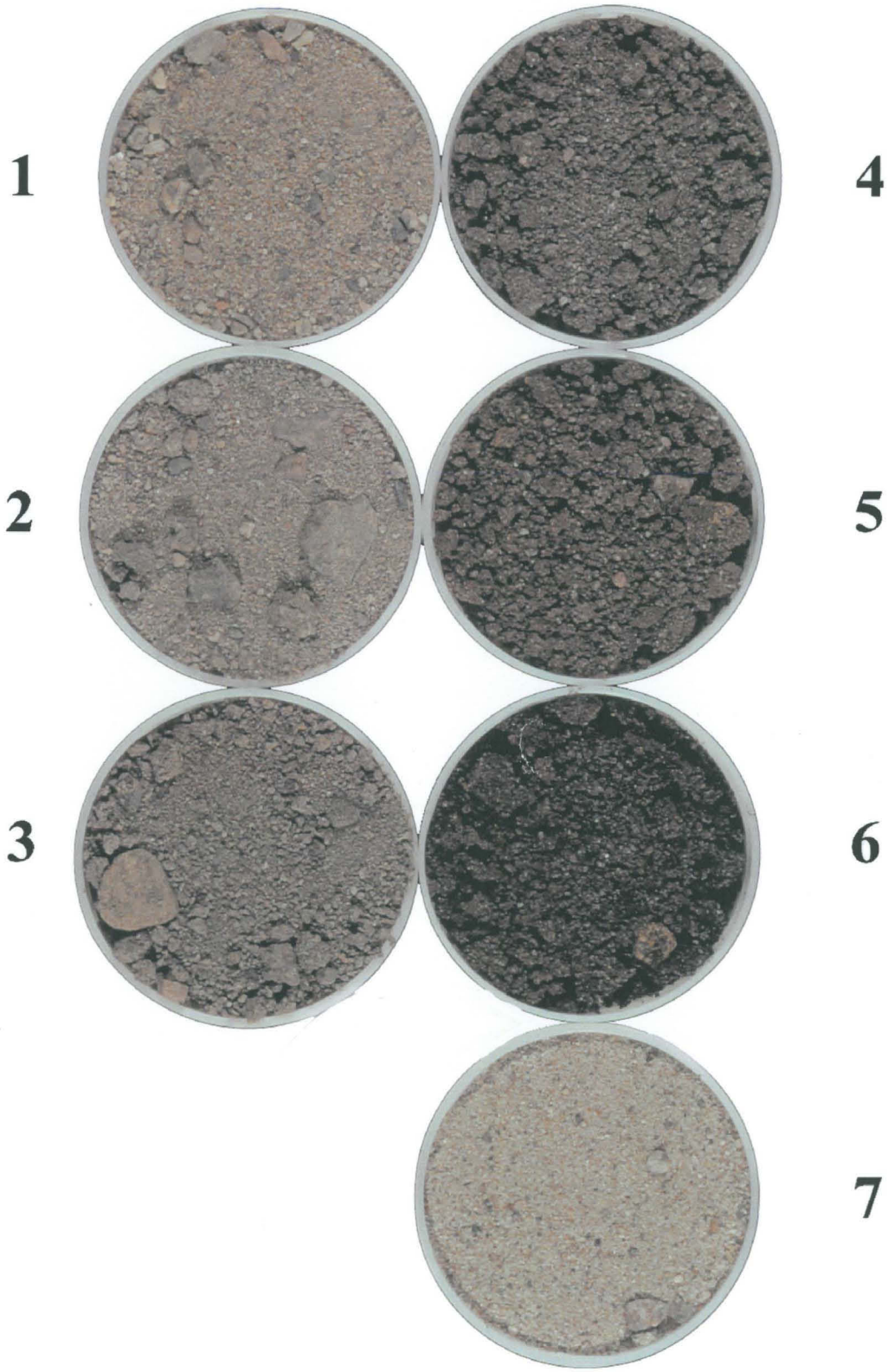

Kortteli Mariankatu 1, Helsinki
Huone E, profiili 2

